

Leo Trotskij

Om Storbritannien

Innehållsförteckning

Del I: Vart går Storbritannien?	1
Trotskijs inledning till den amerikanska utgåvan.....	2
Förord	4
Kapitel 1. Englands nedgång.....	5
Kapitel 2. Herr Baldwin och ”gradvishet”	12
Kapitel 3. Vissa säregenheter hos de engelska Labourledarna.....	22
Kapitel 4. Fabiansällskapets ”teori” om socialism.....	29
Kapitel 5. Frågan om revolutionärt våld	39
Kapitel 6. Två traditioner: det stora upproret och chartismen.....	55
Kapitel 7. Fackföreningarna och bolsjevismen	61
Kapitel 8. En framtidsförutsägelse	68
Del II: Vart går Storbritannien? Del 2.	79
Kapitel 1. Den brittiska arbetarrörelsens problem (Istället för ett förord)	80
Kapitel 2. Om tempon och datum	94
Kapitel 3. Brailsford och marxismen.	100
Kapitel 4. Än en gång om pacifismen och revolutionen.	106
Del III: Vart går Storbritannien? Del 3: Efter generalstrejken.	115
Kapitel 1. Det brittiska kommunistpartiets framtid.....	116
Kapitel 2. Resolution om generalstrejken i Storbritannien	118
Kapitel 3. Ändringsförslag till resolutionen om situationen i Storbritannien	123
Kapitel 4. Resolution från oppositionen om den anglo-ryska kommittén.....	126
Kapitel 5. Kampen för fred och den anglo-ryska kommittén.....	127
Kapitel 5. Vad vi gav och vad vi fick	136
Kapitel 6. Balansräkning över anglo-ryska kommittén.....	148

Del I: Vart går Storbritannien?

Redaktionell not

Trotskijs bok *Kuda idet Anglija? (Vart går Storbritannien?)* utgavs för första gången på ryska av det statliga förlaget, Moskva-Leningrad, 1925. Inledningen är daterad 24 maj 1925. Den amerikanska utgåvan, av International Publishers, kom senare samma år under titeln *Whither England?*

Den första brittiska upplagan, *Where is Britain Going?* gavs ut i februari 1926 av George Allen and Unwin Ltd, med en inledning av H N Brailsford. Den trycktes på nytt i oktober 1926, samma månad som Storbritanniens kommunistiska parti gav ut sin egen upplaga av boken. De behöll samma översättning och titel, men strök Brailsfords inledning och ersatte den med Trotskij förord till den andra tyska upplagan från 6 maj 1926.

De amerikanska och brittiska översättningarna skilde sig åt. Föreliggande svenska översättning grundar sig på den amerikanska översättningen. Delar ur kapitel 4, "Fabiansällskapets 'teori' om socialism", har tidigare funnits i svensk översättning av Kenth-Åke Andersson i *Den permanenta revolutionens epok*. För översättning av resterande delar svarar Göran Källqvist.

Trotskyjs inledning till den amerikanska utgåvan

Föreliggande verk ägnas åt en betraktelse över Englands senaste öden, ett ämne som kan vara av intresse för amerikanska läsare av två skäl: för det första därför att England intar en mycket framträdande ställning i världen, och för det andra därför att USA och Storbritannien kan betraktas som tvillingstjärnor, där den ena blir svagare ju snabbare den andras glans ökar.

Min studie fick mig att dra slutsatsen att England snabbt går mot en period av mäktiga revolutionära omvälvningar. Den engelska underrättelsetjänsten och deras amerikanska anhängare kommer naturligtvis att förkunna att jag bedriver propaganda för en proletär revolution, som om det vore möjligt för en utböling att med hjälp av pamfletter förändra riktningen på en stor nations utveckling! I själva verket försöker jag bara analysera de viktigaste faktorerna i Englands historiska utveckling för att förklara längs vilken historisk väg detta land kommer att bli tvunget att möta både inhemska och yttre hinder för sin fortsatta existens. Att på basis av sådana uttalanden anklaga mig för att på ett revolutionärt sätt lägga mig i främmande länders angelägenheter är nästan som att anklaga en astronom för att orsaka en solförmörkelse på grund av att han hade förutsagt att den skulle uppstå.

Men missförstå mig inte, astronomiska fenomen är inte jämförbara med samhällseliga fenomen. De förra uppstår utanför oss, de senare genom vår förmedling. Men det betyder inte att det går att åstadkomma historiska händelser bara genom att man önskar det eller att de kan styras med hjälp av pamfletter. Det har givits ut och ges fortfarande ut betydligt fler böcker och tidningar med det uttalade syftet att försvara och upprätthålla kapitalismen – inklusive den brittiska kapitalismen – än vad som någonsin har publicerats för att angripa den. Teorier av vilken sort det vara må kan bara bli verkningsfulla när de grundas på den sociala utvecklingens materiella förutsättningar. England går mot revolution eftersom hon redan har inlett ett stadium av kapitalistiskt förfall. Om vi måste hitta en skyldig, om vi måste fråga oss vad som påskyndar Englands framryckning längs revolutionens väg, så är inte svaret Moskva utan New York.

Detta svar kan verka vara paradoxalt, ändå är det rena rama sanningen. USA:s starka och ständigt ökande inflytande på världens angelägenheter gör den brittiska industrins, handelns, finansernas och diplomatins situation alltmer omöjlig och hopplös.

USA är tvunget att expandera på världsmarknaden, annars kommer dess egen industri att hotas av slaganfall på grund av att dess blod är för tjockt. USA kan bara expandera på bekostnad av de andra exportländerna, i synnerhet England. Med tanke på Dawes' patenterade metod att exploatera och sätta en hel mäktig nation i selen under övervakning av amerikanerna,¹ ler man nästan när man hör folk prata om den ena eller andra "Moskva"-pamflettens revolutionära betydelse. Under täckmantel av en så kallad pacificering och återuppbyggnad av Europa förbereds enorma revolutionära och militära konflikter för framtiden. Herr Julius Barnes² åtnjuter handelsdepartementets förtroende i Washington och föreslår att USA:s europeiska gäldenärer bara ska få möjlighet att exploatera så stora delar av världsmarknaden att de utfattiga och skuldsatta europeiska kusinerna inte konkurrerar med sin långivares expansion utomlands. När USA hjälper till att återställa det europeiska valuta-systemet så sticker de helt enkelt håll på den ena uppblåsta illusionen efter den andra, genom att ge européerna möjlighet att uttrycka sin fattigdom och sitt beroende i termer av en fast valuta. Genom att utöva påtryckningar mot sina gäldenärer, eller ge dem ytterligare anstånd, genom att bevilja eller vägra de europeiska länderna krediter, ställer USA dem i ett gradvis allt starkare ekonomiskt beroende. Och när det kommer till kritan är det en ofrånkomlig situation som är ett nödvändigt villkor för oundvikliga sociala och revolutionära oroligheter. I ljuset av denna kunskap kan

¹ **Charles Dawes** (1865-1951), amerikansk republikansk vicepresident 1925-29. Utarbetade Dawesplanen, USA:s förslag för att hjälpa den tyska kapitalismen att hämta sig efter Första världskriget och undvika en revolution.

² **Julius Barnes** var en inflytelserik finansman.

Kommunistiska internationalen³ nästan betraktas som en konservativ institution i jämförelse med Wall Street, Morgan,⁴ Dawes, Julius Barnes – som befinner sig bland skaparna av den annalkande europeiska revolutionen.

Under sitt arbete i Europa och på andra ställen agerar USA i allmänhet i samarbete med England, via Englands försorg. Men för England leder detta samarbete till ett allt större beroende. England så att säga leder USA till att bli dominerande. Englands diplomater och magnater överlåter sitt världsherravälde och rekommenderar sina tidigare skyddslingar att vända sig till världens nya herre. USA:s och Englands gemensamma aktioner döljer den djupgående världsomfattande fiendskap som existerar mellan dessa två makter, en fiendskap som förbereder hotande konflikter i en kanske inte alltför avlägsen framtid.

I detta korta förord finns inte utrymme att tala om Amerikas eget öde. Utan tvivel känner sig inte kapitalet någonstans så starkt som i Amerika. Den amerikanska kapitalismen växte förbluffande snabbt, till en början i huvudsak på bekostnad av de europeiska krigförande makterna, nu på grund av deras ”återgång till fred”, deras ”rehabilitering”. Men trots all sin enorma makt är den amerikanska kapitalismen inte en självständig faktor utan en del av världsekonomin. Och ju mäktigare USA:s industri blir ju närmare och mer djupgående blir dess beroende av världsmarknaden. Genom att tvinga länderna i Europa allt längre in i återvändsgränd lägger den amerikanska kapitalismen grunden för krig och revolutionära omvälvningar, vars fruktansvärda återverkningar också kommer att drabba USA:s ekonomiska system. Sådana är Amerikas framtidsutsikter. Amerika står inte först i den revolutionära utvecklingen. Den amerikanska borgarklassen kan fortfarande få privilegiet att bevittna krossandet av sin äldre europeiska syster.⁵ Men klockan kommer att klämta även för den amerikanska kapitalismen: de amerikanska olje- och stål magnaterna, trust- och exportledarna, mångmiljonärerna i New York, Chicago och San Fransisco utför – om än omedvetet – sin förutbestämda revolutionära uppgift. Och det amerikanska proletariatet kommer till sist att fullgöra sina.

L Trotskij, Moskva, 24 maj 1925.

---

³ **Tredje (kommunistiska) internationalen** organiserades under Lenins ledning som revolutionär efterträdare till Andra internationalen. På Lenins tid hölls världskongresser en gång per år. Trotskij betraktade teserna från Kominterns fyra första kongresser som en programmatisk hörnsten för Vänsteroppositionen och senare Fjärde internationalen. 1924 kontrollerade redan Stalins apparat, i block med Zinovjev och Kamenev, Komintern. 1943 förkunnade Stalin att Komintern var upplöst, som en gest till sina allierade under kriget.

⁴ **J Pierpoint Morgan** (1887-1943) var en betydelsefull amerikansk finanskapitalist som var de allierade regeringarnas representant för att lägga upp stora lån i USA under Första världskriget.

⁵ Senare reviderade Trotskij sin ståndpunkt en aning. I ett brev till den amerikanska oppositionen från mars 1929 skrev han exempelvis: ”... när det kommer till kritan kommer vår planets samtliga frågor att historiskt avgöras på amerikansk mark. Det finns mycket som talar för teorin att Europas och Österns revolution kommer före USA:s. Men det är möjligt med en händelseutveckling där denna ordning kan brytas till förmån för USA:s proletariat.” [Den amerikanska oppositionens uppgifter.](#))

Förord

England står för närvarande inför en kris som kanske är svårare än för något annat kapitalistiskt land. Och i stor utsträckning innebär Englands kris att fyra kontinenter kommer att drabbas av kris och att den åtminstone börjar på den femte för närvarande mäktigaste kontinenten, Amerika. Men Englands politiska utveckling har en del anmärkningsvärda säregenheter som är ett resultat av hela dess tidigare historia, och som nu ligger direkt i vägen för hennes framtida tillväxt. Utan att tynga ner vår genomgång med siffror och detaljer som läsaren med lätthet kan hitta i referensverk och specialarbeten om Englands ekonomiska politik, har vi satt oss för att isolera och beskriva de historiska faktorer och omständigheter som måste avgöra Englands historia under vår epok. Vi talar bara om England, inte det brittiska imperiet, om hemlandet och inte kolonierna och medlemmarna i det brittiska samväldet. De senare har sin egen utveckling som alltmer skiljer sig från hemlandets.

Till största delen kommer vår framställning att vara kritisk och polemisk till sin natur. Människor skapar historien. En utvärdering av de levande krafter som skapar den nuvarande historien kan inte vara annat än aktiv. För att ta reda på vilka klasser, partier och partiledare som är indragna i kampen och vad morgondagen kommer att medföra för dem, så måste vi arbeta oss igenom en hel mängd politiska förvecklingar, lögner, hyckleri och de överallt förhärskande parlamentariska "flosklerna".⁶ Under dessa omständigheter krävs det polemiska metoder för att göra en politisk analys. Den fråga vi ställer oss själva, och som vi försöker besvara, är helt och hållet objektiv: "Vart går England?"

---

⁶ Floskler: en speciell sorts vedertagen lögn som i tysthet erkänns av alla genom att ta hänsyn till ett socialt hyckleri. Enligt Carlyle är floskler den konstart "med vilken en person talar öppet om det han inte menar". I det parlamentariskt protestantiska Storbritannien har denna konstart höjts till extraordinära höjder – eller djup. – Trotskijs anmärkning.

Kapitel 1. Englands nedgång

Det kapitalistiska England uppstod under den politiska revolutionen på 1600-talet och den så kallade industriella revolutionen i slutet av 1700-talet. England var efter inbördeskriget och Cromwells diktatur⁷ ett litet land med knappt 1,5 miljoner familjer. Det gick med i det imperialistiska kriget 1914 som ett imperium som inom sina gränser omfattade en femtedel av mänskligheten.

Den puritanska skolans⁸ engelska revolution på 1600-talet, Cromwells hårda skola, förberedde det engelska folket och speciellt dess medelklasser för deras förestående funktion i världen. Efter mitten av 1700-talet var Englands världsmakt odiskutabel. England härskade på haven och på den världsmarknad som den hade skapat.

1826 skildrade en engelsk konservativ skribent industriepoken på detta sätt:

Den tidsålder som nu yppar sig för våra ögon förebådar industrins tidsålder... Med hjälp av industrin ska allianser föreskrivas och nationella vänskapsband skapas... De framtidsutsikter som nu öppnar sig för England överskrider nästan ens tankeförmåga, och går inte att mäta med någon tidigare historisk norm... Englands tillverkningsindustri kan helt klart beräknas vara fyra gånger större än alla andra kontinenter sammantagna, och 16 kontinenter som England skulle inte kunna tillverka lika mycket bomull som England... [Citerat av Max Beer, *History of British Socialism*, vol I, s 283.]

Englands enorma industriella överlägsenhet över resten av Europa och resten av världen var grunden för dess välstånd och dess aldrig tidigare skådade ställning i världen. Industrins århundrade var på samma gång ett århundrade av brittisk världsdominans.

Mellan 1850 och 1880 var England en industriell skola för Europa och Amerika. Men just detta faktum undergrävde dess monopolställning. Från och med 1880-talet började England märkbart att försvagas. Nya länder, i synnerhet Tyskland, steg fram på världsscenen. Samtidigt började Englands kapitalistiska överlägsenhet för första gången uppvisa sina ogynnsamma och konservativa sidor. Den tyska konkurrensen riktade mäktiga slag mot teorin om frihandel.

Så tidigt som under 1800-talets sista kvartssekel började således England tydligt trängas undan från sin ställning som världshärskare, och det gav under det nuvarande seklet upphov till osäkerhet och oro inom de övre klasserna, och djupgående molekyllära, i grunden revolutionära processer inom arbetarklassen. Den viktigaste rollen i dessa processer spelades av mäktiga konflikter mellan arbete och kapital. Det var inte bara den engelska industrins aristokratiska position som skakades, utan också den engelska arbetararistokratins privilegierade ställning.

Åren mellan 1911-1913 var en period av aldrig tidigare skådade klasstrider av gruvarbetare, järnvägsarbetare och transportarbetare. I augusti 1911 uppstod en generalstrejk bland järnvägsarbetarna. På den tiden svävade revolutionens dunkla spöke över England. Ledarna gjorde allt de förmådde för att förlama rörelsen under parollen ”patriotism”. Detta var tiden för händelserna i Agadir,⁹ och krig

⁷ **Karl I** (1600-1649) hade upplöst tre brittiska parlament på 4 år därför att de inte gick med på hans krav på försvarsanslag och han hade härskat under 11 år utan något parlament. Då bildade parlamentet sin egen armé och inbördeskriget inleddes 1642. Det slutade 3 år senare med ett förkrossande nederlag för de rojalistiska styrkorna mot den parlamentariska armén under Cromwells befäl. Karl halshöggs som nationens fiende.

Oliver Cromwell (1599-1658), som vid den tiden var ledamot i parlamentet, hade tagit på sig uppgiften att smida samman en antirojalistisk armé. Sedan de rojalistiska styrkorna hade besegrats vägrade den parlamentariska armén att upplösa sig, och krävde val till en nytt parlament på basis av allmän rösträtt. Cromwell kväste den revolutionära agitationen. 1653 tog han sig titeln protektor [för samväldet].

Två år efter Cromwells död återupprättades monarkin under **Karl II** (1630-1685) som till den avrättade Karl I.

⁸ Brittiska protestanter på 1500- och 1600-talen som ansåg att Elisabets kyrkoreform var ofullständig kallades **puritaner**. De som inte emigrerade till kolonierna i Amerika fick en kraftfullt politisk ställning i samväldet (1649-59).

⁹ I juli 1911 utbröt en konflikt mellan Tyskland och Frankrike om ”politiska rättigheter” i Marocko. En bomb exploderade i **Agadir** och en tysk kanonbåt anlände dit. Ett krig mellan de två länderna verkade överhängande, och England ställde sig på Frankrikes sida. I ett fördrag som undertecknades ett år senare gjorde båda sidor eftergifter.

med Tyskland hotade. Vi känner nu till att premiärministern kallade samman en hemlig konferens med arbetarledarna och uppmanade dem att rädda fosterlandet. Och ledarna gjorde allt för att stärka borgarklassen och på så sätt förbereda det imperialistiska kriget.

Kriget 1914-18 avbröt den revolutionära processen och bromsade strejkvågen. I och med att kriget slutade med Tysklands krossande, så verkade det återge England rollen som världshärskare. Men det blev snart uppenbart att kriget istället för att bromsa Englands nedgång, i själva verket hade påskyndat den.

Under åren 1917-1920 gick den engelska arbetarrörelsen in i en ytterst stormig period. Strejkerna antog enorma proportioner. MacDonald skrev under manifest som han nu tar avstånd från med en rysning.¹⁰ Först efter 1920 slutade denna period med den Svarta fredagen, då ledarna för Trippelliansen mellan gruvarbetare, järnvägsarbetare och transportarbetare förrådade generalstrejken.¹¹ När massornas energi hade hindrats på det ekonomiska området vände den sig till det politiska området. Labourpartiet verkade uppstå över en natt.¹²

Vad är orsaken till denna förändring av den inre och yttre situationen i Storbritannien?

Under kriget utvecklades och visade sig USA:s enorma ekonomiska övermakt i hela sin omfattning. När detta land lämnade stadiet som utländsk landsbygdsregion så hamnade Storbritannien plötsligt på andra plats.

”Samarbetet” mellan USA och Storbritannien är ett för tillfället fredligt uttryck för att England alltmer har blivit omsprunget av USA. Detta ”samarbete” kan i vilket ögonblick som helst riktas mot en tredje part, men icke desto mindre går den grundläggande motsättningen i världen mellan England och USA, och även om alla andra motsättningar kanske för tillfället kan verka hårdare och mer omedelbart hotande, så går de bara att förstå och bedöma på grundval av motsättningarna mellan England och USA. Det engelsk-amerikanska ”samarbetet” är således en förberedelse för krig, precis som en period av reformer förbereder de revolutionära epokerna. Själva det faktum att England har slagit in på en väg av ”reformer”, det vill säga eftergifter som USA har påtvingat henne, kommer att klargöra situationen och övergå från samarbete till motstånd.

Englands produktivkrafter, i synnerhet dess levande produktivkraft, proletariatet, motsvarar inte längre Englands ställning på världsmarknaden. Därav den kroniska arbetslösheten.

Tidigare hade Englands handels-, industriella och flotthegemoni nästan automatiskt garanterat banden mellan imperiets olika delar. Före 1900 skrev Nya Zealands minister Reeves: ”Två saker bibehåller koloniernas nuvarande relationer till England: för det första deras förtröstan på Englands övergripande fredliga avsikter, och för det andra deras tilltro till Englands makt på haven.” Den avgörande faktorn är naturligtvis den andra. Förlusten av makten över haven förlöper parallellt med utvecklingen av de sönderslitande krafterna inom imperiet. Imperiets sammanhållning hotas alltmer av besittningarnas olika intressen och koloniernas kamp.

¹⁰ **James Ramsay MacDonald** (1866-1937) var mot att Storbritannien skulle gå med i Första världskriget, och fick 1914 följaktligen lämna Labourpartiets ledning. Men 1924 blev han premiärminister i Storbritanniens första Labour-regering, och 1929 för den andra Labourregeringen. 1931 lämnade han Labourpartiet för att bilda en ”nationell” regering i koalition med Tories.

¹¹ Efter de brittiska gruvarbetarnas krav efter kriget på högre löner och återgången av gruvorna i privat ägo, förkunnade gruvägarna lönesänkningar och inledde en lockout. Gruvarbetarna sökte hjälp hos sina fackföreningskamrater i **Trippelliansen**, men när gruvarbetarna vägrade gå med på en förödmjukande kompromiss avblåste generalsekreteraren för järnvägsarbetarnas fackförening J H Thomas generalstrejken som hade inletts till stöd för gruvarbetarna. Inom två månader efter detta tillkännagivande (”Svarta fredagen”, 15 april 1921) hade gruvarbetarna tvingats till underkastelse genom svält.

¹² **Det brittiska Labourpartiet** grundades 1906. Det utvecklades ur Arbetarnas representationskommitté som hade bildats 1899 för att garantera att medlemmar ur arbetarklassen valdes till parlamentet. Enskilda medlemmar godtog inte förrän 1918.

Militärteknologins framsteg verkar speciellt motverka Storbritanniens säkerhet. Flygets utveckling och de kemiska stridsmedlen har fullständigt tillintetgjort den oerhörda historiska fördel som Englands läge som örike har varit. Amerika, denna stora ö som omges av hav på båda sidor, är fortfarande otillgänglig. Men Englands viktigaste centra, i synnerhet London, kan inom loppet av några timmar krossas med hjälp av mordiska flygbombningar i händerna på makterna på fastlandet.

Efter att ha förlorat fördelarna av en otillgänglig isolering har den engelska regeringen alltmer tvingats engagera sig i rent europeiska frågor och europeiska militäröverenskommelser. Englands utländska besittningar, medlemmarna i det brittiska samväldet, är inte det minsta intresserade av denna politik. De bryr sig om Stilla havet, Indiska oceanen, delvis Atlanten, men ingalunda Engelska kanalen. Vid första bästa sammandrabbning kommer dessa olika intressen att vidgas till en avgrund som kommer att svälja förbindelserna inom imperiet. De brittiska politikerna inser dessa förhållanden men är förlamade av inre slitningar som leder till en i huvudsak passiv inställning, och följaktligen till att imperiets problem över hela världen blir allt värre.

På samma gång sväljer militärutgifterna en allt större del av Englands krympande nationalinkomst.

Ett av villkoren för "samarbetet" mellan England och USA är att Storbritannien betalar tillbaka sin gigantiska krigsskuld till USA. Men det finns inget hopp om att England någonsin får tillbaka de skulder som länderna på kontinenten har. De ekonomiska styrkeförhållandena förskjuts således ännu mer till USA:s fördel.

5 mars 1925 höjde Bank of England diskonteringsräntan från 4 till 5% och följde därmed centralbanken i New York som hade höjt räntan från 3 till 3½ %. I City [Londons finansdistrikt] fungerade detta som en hård påminnelse om dess finansiella beroende av sin transatlantiska kusin. Men vad annat kunde de göra? De amerikanska guldreserverna uppgår till 4½ miljarder dollar, medan de engelska är högst 750 miljoner dollar, alltså ungefär en sjättedel så stora. USA har guldmyntfot medan England bara gör desperata ansträngningar att återupprätta den. Det är därför naturligt att England tvingas följa efter med en räntehöjning från 4 till 5% när USA höjer sin diskonteringsränta. Denna åtgärd är till nackdel för den engelska handeln och industrin genom att göra dess nödvändiga leveranser dyrare. På detta sätt sätter USA hela tiden England på plats: å ena sidan med hjälp av diplomatiska påtryckningar, å den andra genom åtgärder av finansiell karaktär, alltid och överallt ett tryck från USA:s enorma ekonomiska överlägsenhet.¹³

¹³ Sedan dessa rader skrevs har den engelska regeringen tagit till ett antal åtgärder av juridisk och finansiell karaktär för att säkra övergången till guldmyntfot, vilket framställs som en "stor seger" för den engelska kapitalismen. I själva verket finns det inget som visar Englands nedgång tydligare än denna finansiella bedrift. England har tvingats genomföra denna kostsamma åtgärd under trycket från en stark amerikansk dollar och sina egna besittningars ekonomiska politik, som alltmer grundade sina transaktioner på dollar och struntade i pundet. England kunde inte övergå till guldmyntfot utan ett betydande ekonomiskt stöd från USA, och det innebär att pundets öde blir direkt beroende av New York. USA får sålunda ett verktyg för kraftfulla ekonomiska repressalier. England måste betala en hög ränta för detta beroende, en ränta som måste påtvingas hennes redan drabbade industri. För att hindra export av sitt guld tvingas England minska exporten av varor. Hon kan för närvarande inte övergå till guldmyntfot utan att påskynda sin egen nedgång på den finansiella världsmarknaden. Denna katastrofala kombination av omständigheter skapar en ytterst orolig stämning bland de härskande kretsarna i England, vilken uttrycks i bittra men kraftlösa klagomål i den konservativa pressen. *Daily Mail* skriver: "När den engelska regeringen övergår till guldmyntfot så ger den Federal Bank (som i praktiken står under inflytande av USA:s regering) möjlighet att närsohmest åstadkomma en valutakris... Den engelska regeringen underordnar hela landets ekonomiska politik under en annan nation... Det engelska imperiet sätts i pant hos USA." "Tack vare Churchill", skriver den konservativa *Daily Express*, "hamnar England under de amerikanska bankirernas stövlar." *Daily Chronicle* framställer det hela ännu starkare: "England förpassas i själva verket till en ställning som USA:s fyrtionioende stat." Det går inte att framställa det klarare! Alla dessa barska avslöjanden visar att det inte finns något hopp och ingen framtid, men de besvaras av finansminister Churchill med uttalanden att England inte har någon annan utväg än att anpassa sitt finansiella system "till verkligheten". Churchills ord betyder: vi har blivit oändligt mycket fattigare och USA oändligt mycket rikare. Vi måste antingen kämpa mot USA eller underkasta oss henne. När vi gör pundets öde beroende av de amerikanska bankerna ger vi bara uttryck för vårt övergripande ekonomiska fiasko i termer av guldmyntfoten. Vattnet kommer inte att stiga högre än sin nivå. Vi måste "anpassa oss till verkligheten." – Trotskijs anmärkning.

Samtidigt noterar den engelska pressen med oro ”enorma framsteg” inom olika tyska industri-branscher, speciellt den tyska varvsindustrin. 10 mars [1925] skrev *Times* i London:

En av de faktorer som gör det möjligt för de tyska varven att konkurrera är troligtvis den fullständiga ”trustbildningen” av materialet, från gruvor till monteringsplåt, från bankfinansiering till försäljning av biljetter. Detta system är inte utan effekt på löner och levnadsomkostnader. När alla dessa krafter verkar i samma riktning blir marginalerna för att minska kostnaderna ytterst betydande.

Med andra ord noterar *Times* att den modernare tyska industrins organiska fördelar visar sig med all sin kraft så fort Tysklands industri får möjlighet att ge ifrån sig livstecken utåt.

Det finns naturligtvis orsak att tro att varven i Hamburg fick order på skepp i det speciella syftet att skrämja fackföreningarna och på så sätt bereda marken för att pressa dem att sänka lönerna och förlänga arbetsdagen. Det är knappast nödvändigt att påpeka att en sådan manöver är mer än rimlig, men det försvagar inte på något sätt våra allmänna observationer om den engelska industrins ineffektiva organisering och de stora omkostnader som det orsakar.

I fyra år har antalet officiellt registrerade arbetslösa i England inte legat under 1.135.000. Antalet svänger i själva verket oftast mellan 1.250.000 och 1.500.000. Kronisk arbetslöshet är det tydligaste tecknet på ett dåligt fungerande system, och det är dessutom dess akilleshäla. Den arbetslöshetsförsäkring som infördes 1920 betraktades vid den tiden som en helt tillfällig åtgärd. Men arbetslösheten har legat konstant, försäkringen har upphört att vara enbart en försäkring. Arbetslöshetsunderstödet täcks på inget sätt av de summor som betalas ut i detta syfte. Arbetslösheten i England är inte längre den ”normala” reservarmén som minskar och ökar och hela tiden byter ut sina medlemmar. Den är nu ett permanent socialt skikt som uppstod när industrin blomstrade och har tappat fotfästet när den börjat förfalla. Den är en uppsvälld förhårdnad på samhällsorganismen och beror på dålig ämnesomsättning.

Ordföranden för det brittiska industriförbundet, överste Willey, förkunnade i början av april att industrikapitalets förtjänster under de senaste två åren hade varit så låga att industriägarna inte uppmuntrades att utveckla sina industrier. Fabrikerna ger inte högre avkastningar än värdepapper med fast ränta (statliga lån, etc). ”Vårt lands problem är inte ett produktionsproblem utan ett försäljningsproblem.” Men hur ska då försäljningsproblemet lösas? Givetvis genom att producera billigare än de andra. Men det kräver en radikal omorganisering av industrin, eller skattesänkningar, eller sänkta löner, eller en kombination av alla tre. Lönesänkningar, som knappast skulle leda till någon betydande minskning av produktionskostnaderna, skulle mötas av ett envist motstånd eftersom arbetarna redan kämpar för högre lön. Det går inte att sänka skatterna eftersom skulderna måste betalas, guldmyntfoten återinföras, imperiets apparat bibehållas, och dessutom måste 1½ miljon arbetslösa få understöd. Allt detta ingår i varornas priser. Vad gäller omorganiseringen av industrin så är den bara möjlig genom att införa nytt kapital. Men de låga profitterna tvingar in det fria kapitalet i regerings- och andra lån.

Ordföranden för den brittiska handelskammaren, Stanley Machin, förkunnade nyligen att lösningen på arbetslöshetsproblemet kunde vara utvandring. Det älskvärda fosterlandet uppmanar en miljon eller mer av sina arbetare, som tillsammans med sina familjer utgör flera miljoner medborgare, att gå med på att buntas ihop i båtar och forslas iväg till andra länder. Utan omsvep medger man här det kapitalistiska systemets fullständiga bankrutt.

I anknytning till den ovan beskrivna framtidsutsikten att Storbritanniens roll i världen kommer att minska kraftigt måste vi ta Englands inhemska liv i betraktande. Ty även om landets besittningar, apparat och traditioner som världshärskare fortfarande är intakta, så tvingas landet i själva verket hela tiden ner mot andra plats.

Det liberala partiets undergång kröner den kapitalistiska ekonomins och det borgerliga samhällets

sekellånga utveckling.¹⁴ När England förlorade sin dominerande roll i världen innebar det att hela industribranscher hamnade i en återvändsgränd, och ett dödligt slag utdelades mot de oberoende industrier och små handelskapital som utgör liberalismens bas. Frihandeln har tvingats in i en återvändsgränd.

Samtidigt berodde det kapitalistiska systemets inre stabilitet till stor del på arbetsdelningen och fördelningen av ansvaret mellan konservativa och liberaler. Liberalismens sammanbrott är också ett uttryck för all de andra motsättningarna i det borgerliga Englands världssituation, och likaså källan till systemets inre instabilitet. Labourpartiets övre kretsar står politiskt mycket nära liberalerna men är oförmöget att återge den engelska parlamentarismen sin tidigare stabilitet, ty i sin nuvarande form är partiet bara ett tillfälligt stadium i arbetarklassens revolutionära utveckling. MacDonalds ledarskap är inte säkrare än Lloyd Georges.¹⁵

I början av 1850-talet räknade Karl Marx med att det konservativa partiet skulle försvinna inom kort,¹⁶ och att den fortsatta politiska utvecklingen skulle ta formen av en kamp mellan liberalism och socialism. Denna förutsägelse grundades på antagandet att den revolutionära rörelsen i Europa och England skulle växa snabbt. Precis som exempelvis i Ryssland, där det konstitutionellt-demokratiska partiet¹⁷ under trycket från revolutionen blev godsägarnas och borgarklassens enda parti, skulle den engelska liberalismen ha uppslukat det konservativa partiet och på så sätt ha blivit de besuttnas enda parti, om proletariatets revolutionära framstöt hade utvidgats under 1800-talets andra hälft. Men Marx gjorde sin förutsägelse strax innan en ny period av enorm kapitalistisk utveckling (1851-1873). Chartismen försvann fullständigt.¹⁸ Arbetarrörelsen antog formen av fackföreningar. De härskande klasserna lyckades uttrycka sina motsättningar i form av en kamp mellan liberaler och konservativa. Med hjälp av en parlamentarisk pendel som svängde från höger till vänster och från vänster till höger kunde borgarklassen ge arbetarmassornas motsatta tendenser en möjlighet att uttrycka sig.

Konkurrensen från Tyskland var det första allvarliga hotet mot Storbritanniens världsdominans och det första som tillfogade allvarlig skada. Frihandeln drabbade samman med en överlägsen tysk teknik och organisering. Den engelska liberalismen var bara en politisk generalisering av frihandeln. Manchesterskolan hade haft en dominerande ställning sedan tiden för de borgerliga valreformerna 1832 och avskaffandet av spannmålstillarna 1846.¹⁹ Under ett halvt sekel efter denna tidpunkt var frihandel ett oföränderligt program. Följaktligen tog liberalerna ledningen med arbetarna i sitt släptåg. I mitten av 1870-talet försämrades affärerna, frihandeln misskrediterades och den protektionistiska rörelsen inleddes. Borgarklassen blev alltmer dominerad av imperialistiska strömningar.

¹⁴ **Liberalerna** var en koalition av reformivrare som uppstod ur whigpartiet i mitten av 1800-talet.

¹⁵ **David Lloyd George** (1883-1945) var liberal premiärminister mellan 1916 och 1922. Efter kriget hade han varit medförfattare till Versaillesfördraget.

¹⁶ **Karl Marx** (1818-1883) grundade tillsammans med Friedrich Engels den vetenskapliga socialismen och ledde den Första internationalen (1864-76).

Det konservativa partiet, eller Tories, uppstod på 1700-talet ur inbördeskrigets gamla rojalistiska parti, kavaljererna. De var tidigare aristokratins parti men är i Storbritannien idag den nuvarande härskande klassens, borgarklassens, parti.

¹⁷ **De konstitutionella demokraterna** eller kadeterna i Ryssland var ett borgerligt parti som stödde en konstitutionell monarki och en moderat liberalism. De dominerade den provisoriska regeringen mellan februari och oktober 1917.

¹⁸ **Chartismen** (1838-50) var en rörelse av revolutionär agitation kring "folkets rättigheter", en petition i sex punkter som utarbetades 1837 av Londons arbetarassociation som svar på den bedrägliga parlamentsreformen 1832, som delvis utvidgade rösträtten även om den förblev begränsad till medelklasserna. Deklarationen föreslog bland annat allmän rösträtt och avskaffande av kraven på ägande. Trots hot om generalstrejk avvisade underhuset deklarationen 1839. Först 1867 och 1884 antogs slutligen en lagstiftning som uppfyllde chartisternas viktigaste krav.

¹⁹ **Vallagarna 1832** utvidgade rösträtten och omfördelade valkretsarna för att undvika det mest uppenbara valfusk. Men de flesta arbetare och alla kvinnor saknade fortfarande rösträtt.

Spannmålstillarna var en skyddslagstiftning som tvingade vissa britter att svälta för att garantera vissa jordbruksmagnater höga profiler genom att hindra import av konkurrenskraftigt prissatt spannmål.

Redan under Gladstone blev tecknen på det liberala partiets förfall uppenbara, när gruppen liberaler och radikaler med Chamberlain i spetsen höjde protektionismens fana och gick samman med de konservativa.²⁰ Med början 1895 förbättrades affärerna och Englands politiska omvandling fördröjdes, och i början av 1900-talet var liberalismen i egenskap av mellanbourgeoisens parti redan knäckt. Dess ledare lord Rosebery stödde öppet imperialismen.²¹ Men innan det slutligen gick under var det liberala partiet ämnat för ännu en period vid makten. Under inflytande från å ena sidan det brittiska kapitalets uppenbart minskande makt och å den andra den mäktiga revolutionära rörelsen i Ryssland, stärktes arbetarklassen i England politiskt och genom sitt envisa krav att bilda ett parlamentariskt arbetarparti gav de liberalerna vatten på sin kvarn just när de behövde det. Liberalismen kom åter till makten 1906. Men själva framgångens natur gjorde att den inte kunde bli långvarig. Proletariatets politiska aktioner ledde till att Labourpartiet växte ännu mer. Före 1906 hade Labourpartiets representanter ökat ungefär lika fort som liberalernas. Efter 1906 började Labourpartiet helt tydligt växa på liberalernas bekostnad.

Det var formellt det liberala partiet som förklarade krig, via Lloyd George. Men i själva verket var det imperialistiska kriget, under vilket inte England kunde rädda det ärevördiga frihandelsystemet, förutbestämt att oundvikligen stärka de konservativa som var imperialismens mest konsekventa parti. Det ledde slutligen till de förhållanden som fick Labourpartiet att träda i förgrunden.

Labourpartiets organ *Daily Herald* ältar oupphörligt frågan om arbetslösheten, och drar utifrån de kapitalistiska medgivanden som vi tidigare citerat slutsatsen att eftersom de engelska kapitalisterna föredrar att låna ut pengar till utländska regeringar istället för att utvidga sina egna industrier, så kan inte de engelska arbetarna göra annat än att producera utan kapitalisterna. Allmänt sett är denna slutsats riktig, men den används inte som ett sätt att resa arbetarna för att driva ut kapitalisterna utan bara för att sporra kapitalisterna till ”progressiva ansträngningar”. Vi kommer att se att detta är grunden till Labourpartiets hela politik. I detta syfte skriver makarna Webb sina böcker,²² MacDonald håller sina tal och *Daily Herald*s redaktörer trycker sina dagliga artiklar. Men om dessa fruktansvärda varningar har någon som helst effekt på kapitalisterna så är det i rakt motsatt riktning. Varje förnuftig engelsk borgare vet att det bakom dessa högrävande hot från Labourpartiets ledare finns en verklig fara från de djupt missnöjda proletära massornas sida, och av det skälet drar vår förnuftiga borgare slutsatsen att han inte kan binda mer resurser i industrin.

Borgarklassens fruktan för revolutionen är inte alltid och under alla omständigheter en ”progressiv” faktor. Således kan det inte finnas någon tvekan om att det engelska ekonomiska systemet skulle få oerhörda fördelar av ett samarbete mellan England och Ryssland. Men det förutsätter en brett genomtänkt plan, stora krediter, att en stor del av den brittiska industrin anpassar sig till Rysslands behov. Borgarklassens skräck för revolutionen och kapitalisternas osäkerhet om morgondagen förhindrar detta samarbete från att fullbordas.

Hittills har rädslan för revolutionen fått de engelska kapitalisterna att göra eftergifter och anpassningar, ty den engelska kapitalismens materiella resurser har alltid var obegränsade eller har åtminstone verkat vara det. Revolutionerna i Europa har alltid haft en tydlig inverkan på Englands sociala utveckling. Så länge den engelska borgarklassen genom sitt ledarskap över världen fortfarande hade tillgång till stora resurser för att manövrera så ledde de alltid till reformer. Den

²⁰ **William E Gladstone** (1809-1898) blev ledare för det liberala partiet 1867 och var premiärminister fyra gånger mellan 1868 och 1894.

Joseph Chamberlain (1836-1914) var liberal och satt med i två av Gladstones regeringar. Han avgick som minister för kolonierna 1895 sedan regeringen vägrat att gå med på tullfördelar för spannmål och livsmedel från kolonierna.

²¹ **Archibald P Primrose, lord Rosebery**, (1847-1929) var liberal premiärminister mellan 1894-95 och förespråkade en imperialistisk politik under Boerkriget.

²² **Sidney Webb** (1859-1947) var en av Fabiansällskapets grundare [se kapitel 4] och hjälpte att starta *New Statesman*. Han samarbetade med sin hustru och livsledsagarinna **Beatrice Webb** (1858-1943). Båda var motståndare till bolsjevismen men kom på 1930-talet att beundra det stalinistiska Sovjetunionen.

engelska borgarklassen befann sig i en position där den kunde göra fackföreningarna lagliga, avskaffa spannmålstullarna, höja lönerna, utvidga rösträtten, införa sociala reformer, etc, etc. Men i och med Englands avsevärt försvagade ställning i världen kan inte hotet om revolution längre driva borgarklassen framåt. Tvärtom förlamar det de sista resterna av industriella initiativ. Nu behövs inte längre hot om en revolution, utan revolutionen själv.

De faktorer och omständigheter som räknats upp ovan är på intet vis slumpmässiga eller tillfälliga. De går alla i samma riktning, nämligen att systematiskt försämra Storbritanniens internationella och inhemska situation och till att det historiskt inte finns någon utväg ur den. De motsättningar som undergräver Englands samhällsstruktur kommer med nödvändighet att förvärras vart efter tiden går. Vi är inte beredda att förutsäga hur fort denna process kommer att gå, men den kommer hursomhelst att mätas i termer av några år, som mest halva decennier, säkert inte i årtionden. De övergripande framtidsutsikterna tvingar oss att först av allt ställa frågan: kommer det att bli möjligt att organisera ett tillräckligt starkt kommunistiskt parti i England med tillräckligt stora massor bakom sig för att i rätt psykologiskt ögonblick dra alla praktiska slutsatser av denna allt hårdare kris? Denna fråga rör Englands hela öde.

Kapitel 2. Herr Baldwin och ”gradvishet”

12 mars 1925 höll herr Baldwin, engelsk premiärminister och ledare för det konservativa partiet,²³ ett långt tal om Englands framtid inför en konservativ publik i Leeds. Precis som många andra av herr Baldwins uttalanden var talet fyllt av nervösa farhågor. Utifrån herr Baldwins partis synpunkt är dessa farhågor välgrundade, även om vi själva närmar oss dessa frågor ur en något annorlunda vinkel. Herr Baldwin är rädd för socialismen och när han försöker bevisa de faror och svårigheter som åtföljer vägen till socialismen försöker han något oväntat åberopa författaren till dessa rader. Detta ger oss, hoppas vi, rätt att svara herr Baldwin utan risk att anklagas för att lägga oss i Storbritanniens inre angelägenheter.

Inte utan anledning anser herr Baldwin att Labourpartiets tillväxt är det största hotet mot det system som han stöder. Det verkar som om herr Baldwin hoppas segra, ty ”våra [konservativa] principer är mer i linje med vårt folks karaktär och traditioner än traditionerna eller principerna om våldsamma förändringar.” Icke desto mindre påminner den konservativa ledaren lyssnarna om att resultatet i det senaste valet ingalunda var slutgiltigt.

Givetvis är Baldwin övertygad om att socialismen inte går att genomföra. Men eftersom han är nervös och förvirrad, och eftersom han dessutom talar till en publik som redan är övertygad om att socialismen är omöjlig, så karakteriseras inte herr Baldwins bevis i denna fråga av någon större originalitet. Han påminner den konservativa publiken om att människor inte föds fria eller likadana eller som bröder. Han vädjar till varenda närvarande moder, och frågar: var hennes barn likadana när de föddes? Svaret blir ett försynt och belåtet skratt från publiken. Förvisso reagerade herr Baldwins gammalfarfar på samma sätt mot de engelska folkmassornas krav att fritt få utöva sin religion och bygga egna kyrkor. Och samma bevis fördes återigen fram mot kravet på likhet inför lagen, och än en gång för inte så länge sedan mot allmän rösträtt.

Folk föds inte likadana, herr Baldwin. Varför ska de då svara inför samma domstolar och dömas enligt samma lagar? Vi kan också påpeka för herr Baldwin att även om inte människor föds helt lika, så ger mödrar vanligtvis sina olika barn mat vid samma bord och gör allt i sin makt för att se till att vart och ett av dem får ett par skor. En elak styvmor skulle förstås kunna handla annorlunda.

Vi kan också förklara för herr Baldwin att socialismen inte alls tänker sig att skapa fullständig anatomisk, fysiologisk och själslig likhet, utan bara garantera alla människor samma materiella livsvillkor. Men vi ska inte belasta våra läsare med att förklara fler av dessa elementära uppfattningar. Om herr Baldwin är intresserad så kan han vända sig till lämpliga källor, och eftersom han – genom sin allmänna syn på livet – är mer lagd åt gamla och rent brittiska författare, kan vi rekommendera honom Robert Owen, som även om han inte har någon som helst aning om det kapitalistiska samhällets klassdynamik ändå ger ytterst värdefulla övergripande upplysningar om socialismens fördelar.²⁴

Men oavsett hur mycket han har att invända mot det socialistiska målet, så skrämmer det inte herr Baldwin lika mycket som användandet av våld för att uppnå det. Herr Baldwin urskiljer två tendenser inom Labourpartiet. Enligt honom utgörs en av dessa av Sidney Webb, som har insett ”gradvishetens oundviklighet”. Men det finns också en annan sorts ledare, som Cook och Wheatley (i synnerhet den senare sedan han lämnade posten som minister) som tror på våld.²⁵ I allmänhet, säger herr Baldwin, har regeringsansvar alltid haft ett försonande inflytande över Labourpartiets ledare,

²³ **Stanley Baldwin** (1867-1947) var konservativ premiärminister 1923-29 och 1935-37.

²⁴ **Robert Owen** (1771-1858) var en walesisk filantrop som gjorde samhällliga experiment. Han grundade flera utopiska samhällen i Storbritannien och USA som alla misslyckades.

²⁵ **Arthur J Cook** (1885-1931) var en stridbar gruvarbetare och sekreterare i gruvfacket 1924. Han skrev den vitt spridda strejkpamfletten *Nio dagar*, som var ett bittert fördömande av General Councils förräderi mot gruvarbetarna. **John Wheatley** (1869-1930) var hälsovårdsminister i den första Labourregeringen 1924.

och har precis som i fallet Webbs fått dem att inse det olämpliga med revolutionära metoder och fördelen med gradvisa förändringar. Här gjorde herr Baldwin ett antal själsliga intrång i ryska angelägenheter för att stärka sin ganska magra arsenal av bevis mot den brittiska socialismen.

Vi ska nu citera ordagrant ur *Times*' artikel om hans tal:

Premiärministern citerade Trotskij, som, sa han, under de senaste åren hade upptäckt och skrivit att "ju lättare det ryska proletariet gick igenom den revolutionära krisen ju svårare blir nu dess uppbyggnadsarbete." Trotskij hade också sagt vad ingen annan av de extremistiska ledarna än så länge hade sagt i England: "Vi måste lära oss att arbeta effektivare." "Jag skulle vilja veta", sa herr Baldwin, "hur många röster revolutionen skulle få i England om folk fick veta att det enda [!?] resultatet skulle bli att de måste arbeta effektivare. [*Skratt och hurrarop.*] Trotskij sa i sin bok: 'I Ryssland fanns det före och efter revolutionen och finns det fortfarande en oförändrad rysk människonatur [?!].' Trotskij, denna handlingsmänniska, studerade verkligheten. Han hade långsamt och motvilligt insett vad herr Webb upptäckte för 2 år sedan, 'det oundvikliga med gradvishet'. [*Skratt och applåder.*]"

Det är förvisso mycket smickrande att bli rekommenderad inför ett konservativt auditorium i Leeds: en vanlig dödlig kan inte önska sig något mer. Det är nästan lika smickrande att nämnas i samma andetag som herr Sidney Webb, gradvishetens profet. Men innan vi godtar denna utmärkelse har vi ingenting emot att få ett antal auktoritativa förklaringar från herr Baldwin.

Det har aldrig slagit varken mina lärare eller mig, inte ens innan "de senaste årens" erfarenheter, att förneka naturens eller det mänskliga samhällets "gradvishet", i dess ekonomi, politik eller moral. Men vi skulle vilja få större klarhet vad gäller karaktären på dessa gradvisa förändringar. För att ta ett exempel som ligger herr Baldwin nära i egenskap av protektionist, är vi således helt beredda att erkänna att Tyskland hade blivit Englands farligaste rival genom att under 1800-talets sista kvartss sekel gradvis börja konkurrera på världsmarknaden. Det är välkänt att det var denna väg som ledde till krig. Anser herr Baldwin att kriget var ett uttryck för gradvisa, evolutionära metoder? Under kriget krävde det konservativa partiet att "hunnerna skulle krossas" och att den tyska kejsaren skulle störtas med hjälp av brittiska svärd. Jag antar att en som förespråkar teorin om gradvisa förändringar snarare skulle ha använt ett övergripande uppmjukande av den tyska karaktären och en gradvis förbättring av de ömsesidiga förbindelserna mellan Tyskland och England. Men så vitt vi minns förkastade herr Baldwin under åren 1914-18 kategoriskt metoden att gradvis förändra de engelsk-tyska förbindelserna, och han gjorde allt för att lösa frågan med hjälp av största möjliga mängd sprängämnen. Vi hävdar att dynamit och lignit knappast kan anses vara verktyg för konservativt evolutionära handlingar.

Förkrigstidens Tyskland hade inte heller uppstått en morgon i skinande rustning ur vågornas skum. Det hade utvecklats gradvis ur sin tidigare ekonomiska obetydlighet. Denna gradvisa process hade inte varit utan avbrott: vi har således Preussens krig mot Danmark 1864, mot Österrike 1866, mot Frankrike 1870, vilka spelade en enorm roll för att öka dess makt och gav det möjlighet att framgångsrikt konkurrera med England i världsskala.

Välstånd är ett resultat av mänskligt arbete, och samlas tveklöst ihop med en viss gradvishet. Men kanske herr Baldwin kan hålla med oss om att USA:s ökande välstånd under åren före kriget skedde med enorma stormsteg. Ackumulationens gradvisa karaktär avbröts bryskt av krigskatastrofen, som förpassade Europa till fattigdom och innebar en helt galen ökning av USA:s välstånd.

Herr Baldwin har själv i ett tal i parlamentet angående fackföreningarna berättat om stormsteg i sitt eget privata liv. När herr Baldwin var ung ledde han en fabrik som gick i arv från generation till generation, där arbetare föddes och dog, och som därmed är ett perfekt exempel på principen om patriarkalisk gradvishet. Men det blev strejk bland kolgruvearbetarna, fabriken kunde inte fungera på grund av bristen på kol, och herr Baldwin tvingades stänga den och kasta ut ettusen av "sina" arbetare på gatan. Förvisso kommer Baldwin att skylla detta på gruvarbetarnas illvilja, som tvingade honom att överge denna ärevördiga konservativa princip. Gruvarbetarna kommer troligen

att skylla på sina arbetsgivares illvilja, som tvingade dem att genomföra en stor strejk som innebar ett avbrott i den monotona utsagningsprocessen.

Men när det kommer till kritan är inte subjektiva motiv särskilt viktiga i ett givet fall: det räcker att vi noterar att gradvisa förändringar inom olika av livets områden går sida vid sida med katastrofala förändringar, explosioner, plötsliga hopp uppåt eller neråt. En lång process av avundsjuka mellan två regeringar bereder *gradvis* vägen för ett krig, de utsugna arbetarnas missnöje bereder *gradvis* vägen för en strejk, den dåliga skötseln av en bank bereder *gradvis* vägen för en konkurs.

Den högaktade konservativa ledaren kan förvisso svara att sådana avbrott av den gradvisa processen som krig och konkurs, Europas utarmning och berikandet av USA på Europas bekostnad, är väldigt tragiska och att vi allmänt sett ska göra allt för att kämpa mot sådana plötsliga förändringar. Vi kan besvara detta genom att bara peka på det faktum att ländernas historia i stor utsträckning är historien om krig och att den ekonomiska tillväxtens historia pryds av konkurser. Herr Baldwin skulle troligen svara att den mänskliga naturen är sådan. Det kan vi hålla med om. Men det är samma sak som att säga att den mänskliga "naturen" uppenbarligen innefattar gradvis utveckling och katastrofala förändringar.

Men mänsklighetens historia är inte bara historien om krig utan också historien om revolutioner. De feodala rättigheter som hade rått under århundraden och innebar att den ekonomiska utvecklingen hölls tillbaka under ännu fler århundraden, sopades i ett enda slag undan i Frankrike den 4 augusti 1789. Den tyska revolutionen 9 november 1918 krossade det tyska enväldet, som hade undergrävs av proletariatets kamp och demoraliserats av de allierades militära framgångar. Vi har redan påpekat att en av den brittiska regeringens paroller under kriget, en regering där en av medlemmarna var herr Baldwin, var: "Krig tills den tyska militarismen fullständigt har krossats!" Tror inte herr Baldwin att den militära katastrof som genomfördes med herr Baldwins hjälp beredde vägen för en revolutionär katastrof i Tyskland, och att båda dessa händelser utgjorde en viss störning av den gradvisa historiska förändringsprocessen? Man kan invända att den tyska militarismen och till på köpet den tyska kejsarens ondsinta ärelystnad är skyldiga till allt detta. Vi är beredda att tro, att om herr Baldwin skulle skapa världen så skulle han befolka den med de mest välvilliga kejsare och de mest godmodiga militarister. Men det var inte vad den engelska premiärministern stod inför. Dessutom har vi hört honom säga att folk – inklusive kejsaren – inte föds likadana, eller goda, eller som bröder. Vi måste ta honom på orden. Om krossandet av den tyska militarismen är en god sak så måste vi gå med på att den tyska revolutionen var en god sak, ty den krönte fullbordandet av det militära nederlaget. Därmed var den katastrof som plötsligt störtade något som hade uppstått genom en gradvis process en bra katastrof.

Herr Baldwin kan visserligen svara att allt detta inte har någon direkt betydelse för England, och att det bara är i detta utvalda land som principen om gradvisa förändringar har fått sitt fullständiga uttryck. Men om så vore fallet så skulle inte herr Baldwin haft anledning att återge mina ord om Ryssland och på så sätt ge principen om gradvisa förändringar en allmängiltig, absolut karaktär. Mina politiska erfarenheter ger inte stöd åt ett sådant yttrande. Jag erinrar mig tre revolutioner i Ryssland: 1905, februari 1917 och oktober 1917.²⁶ Vad gäller februarirevolutionen så gav herr Baldwins inte okända ambassadör Buchanan en viss hjälp till den, eftersom han uppenbarligen, och inte utan sin regerings vetskap, ansåg att Storbritanniens intressen vid detta tillfälle skulle ha mer användning av en liten revolutionär katastrof i Petrograd än av Rasputins gradvisa metoder.²⁷

²⁶ **Rysslands tre revolutioner.** Den första revolutionen 1905 berodde på missnöje med det rysk-japanska kriget. Den krossades visserligen av tsaren men Trotskij kallade den en generalrepetition för senare händelser. I februari 1917 störtades tsaren och en borgerlig provisorisk regering upprättades. Den satt kvar till oktober, då sovjeterna under ledning av bolsjevikerna kom till makten.

²⁷ **Sir George W Buchanan** (1854-1924) var brittisk ambassadör i Ryssland mellan 1910 och 1918, och uppmuntrade ett brittiskt ingripande mot bolsjevikerna.

Men är det riktigt sant att ”det engelska folkets karaktär och historia” är så definitivt och ovillkorligt fyllt av konservativa traditioner om gradvisa förändringar? Stämmer det att det engelska folket är så fientligt inställt till ”förändring med hjälp av våld”? I det stora hela är Englands historia en historia om våldsamma förändringar som de engelska härskande klasserna har påtvingat – andra länders liv. Det vore exempelvis intressant att få veta om erövringen av Indien och Egypten ägde rum med hjälp av principen om gradvishet. De brittiska besuttna klassernas politik visavi Indien uttrycktes allra mest öppen hjärtigt av Lord Salisbury: ”Indien måste skinnas!”²⁸ Det kan vara lämpligt att här erinra om att Salisbury var ledare för samma parti som nu leds av herr Baldwin. Inom parentes kan vi också tillägga att det engelska folket tack vare den borgerliga pressens utomordentligt väl organiserade sammansvärjning faktiskt inte kände till något om vad som försiggick i Indien (och det kallas demokrati). Kanske vi också med full rätt kan peka på det olyckliga Irlands historia, som är särskilt rikt på yttringar av *de brittiska härskande klassernas fredliga handlingar*. Så vitt vi känner till mötte inte undertryckandet av Sydafrika några protester från herr Baldwins sida, och ändå tyckte inte boerna att general Roberts trupper visade några särskilt övertygande tecken på gradvishet när de bröt igenom boernas försvarslinjer.²⁹

Förvisso kommer alla dessa exempel från Englands *yttre* historia. Men det är icke desto mindre märkligt att principen om evolution och gradvisa förändringar som vi rekommenderas som allmän princip inte skulle kunna tillämpas utanför Englands gränser, exempelvis innanför Kinas gränser då man måste ta till krig för att få kineserna att köpa opium, eller i Turkiet när man måste ta Mosul från henne, eller i Persien eller Afghanistan när de måste tvingas att förnedra sig inför England.

Kan vi inte från dessa exempel dra slutsatsen att England har lyckats förverkliga ”gradvishet” allt bättre innanför sina egna gränser ju mer det har tagit till våld mot andra folk? Just så är det. Under tre sekel har England fört en obruten kedja av expansionskrig med hjälp av sjöröveri och våld mot andra länder, exploatering, genom att stjäla andra rikedomar, mörda utländska handelskonkurrenter, krossa utländska örlogskrafter och på så sätt berika de brittiska härskande klasserna. En verklig analys av fakta och deras inre samband kommer oundvikligen att leda till slutsatsen att de engelska härskande klasserna har lyckats undkomma revolutionära omvälvningar i sitt eget land genom att de har varit framgångsrika i att utvidga sin materiella makt med hjälp av krig och allehanda störningar i andra länder, och på så sätt med hjälp av simpla och tarvliga tillfälliga eftergifter har kunnat dämpa massornas revolutionära glöd. Men denna obestridda slutsats visar exakt motsatsen till det herr Baldwin försöker bevisa, ty i själva verket vittnar hela Englands historia om att denna ”fredliga utveckling” bara kan garanteras med hjälp av en rad krig, kolonialt förtryck och blodiga omvälvningar. Det är inte särskilt likt gradvishet.

I sitt utkast till Englands moderna historia skriver Gibbins: ”I allmänhet – även om det naturligtvis finns undantag till denna regel – har den engelska utrikespolitiken vägletts av stöd till politisk frihet och konstitutionella regeringar.” Det är i sanning en anmärkningsvärd mening: den uttrycker en halvofficiell, ”nationell”, djupt traditionell uppfattning. Den lämnar inte utrymme för någon hycklande teori om icke-inblandning i andra länders angelägenheter. Den vittnar också om det faktum att England har stött konstitutionella rörelser i andra länder bara i så måtto som de har varit till fördel för hennes handels- och andra intressen. När ett sådant stöd inte har varit till hennes fördel har Gibbins oefterhärmliga ord tillämpats: ”det finns undantag till denna regel”. Som upplysning till sitt eget folk framställer han, trots läran om icke-inblandning, Englands hela tidigare historia som ett

---

Grigorij E Rasputin (1871?-1916) var en icke läskunnig bonde, mystiker och favorit vid det ryska hovet som fick inflytande över Nikolaj II och Alexandra. Hans inblandning i den religiösa och världsliga politiken ledde till ett nationellt tumult. Han mördades av ryska adelsmän.

²⁸ **Robert Gascoyne-Cecil, lord Salisbury** (1830-1903) var minister för Indien 1866-67 och 1874-78. Han var också premiärminister och utrikesminister (1885-92 respektive 1895-1902), införlivade Burma, säkerställde en ”öppen dörr” till Kina och genomförde Boerkriget (1899-1902).

²⁹ **General Frederick Roberts** (1832-1914) förde befälet när britterna besegrade boergerillan i maj 1902.

heligt krig från den brittiska regeringens sida för frihet över hela världen. Varje nytt förräderi eller våldshandling – kriget mot Kina i opiumfrågan, förslavandet av Egypten, Boerkriget, ingripandet till stöd för de ryska tsarerna – tolkas bara som ett tillfälligt undantag till regeln. Allmänt sett upptäcker vi således att det finns anmärkningsvärda avbrott och luckor i den ”gradvisa” processen, både på ”frihetens” och enväldets sida.

Man kan gå så långt som att säga att det är tillåtet och till och med oundvikligt med våld när det gäller internationella relationer, medan det är helt förkastligt i förhållandet mellan klasser. Men varför ska man då tala om en naturlig lag om gradvishet, som sägs dominera inte bara naturens utan också samhällets utveckling? Varför inte helt enkelt säga: den förtryckta klassen måste stöda sitt lands förtryckande klass när den senare använder våld för att gynna sina mål, men den förtryckta klassen har inte rätt att använda våld för att skaffa sig en bättre situation i ett samhälle grundat på förtryck. Det är ingen ”naturlag” utan en lag i den borgerliga brottsbalken.

Men inte ens i Storbritanniens inhemska historia är principen om fredlig och gradvis utveckling alls så dominerande som vissa konservativa filosofer påstår. När det kommer till kritan uppstod hela det moderna England ur revolutionen på 1600-talet. Det stora inbördeskriget vid denna tid skapade tories och whigs, som under tre århundraden omväxlande har präglat Englands historia. När herr Baldwin hänvisar till den engelska historiens konservativa traditioner måste vi ta oss friheten att påminna honom om att det konservativa partiets egna traditioner har sin grund i denna revolution vid 1600-talets mitt. Likaså får hans hänvisning till ”det engelska folkets karaktär” oss att minnas att denna karaktär härdades av inbördeskriget mellan rundhuvuden och kavaljerer.³⁰ De oberoende bestod av småborgerliga handelsmän, hantverkare, fria bönder, ägare till små feodala egendomar, och deras karaktär – flitiga, ärliga, respektabla, sparsamma, hårt arbetande, driftiga – hamnade i hård konflikt med det gamla Englands lata, lättsinniga, arroganta härskande klassers, hovfolkets, den adliga ämbetsmannakårens, det högre prästerskapets karaktär.

Och ändå var alla dessa personer engelsmän! Genom att använda militärens hårda hammare mot inbördeskrigets städ smidde Oliver Cromwell fram en nationalkaraktär som under loppet av två och ett halvt sekel har givit den engelska borgarklassen enorma fördelar i kampen om världsherraväldet, bara för att senare, i slutet av 1800-talet, visa sig vara alltför konservativ till och med utifrån den kapitalistiska utvecklingens synvinkel. Givetvis hade det Långa parlamentets kamp mot Karl I:s envælde³¹ och Cromwells hårda diktatur sin grund i Englands tidigare historia. Men det betyder bara att revolutioner inte kan göras när man vill, utan är ett organiskt resultat av den samhälleliga utvecklingens villkor, stadier i utvecklingen av klassförhållandena som är lika oundvikliga som krig i förhållandena mellan organiserade nationer. Kanske herr Baldwin finner lite teoretisk tröst i att dessa förberedelser är gradvisa?

Gamla konservativa damer – likt fru Snowden som för inte så längesedan avslöjade att den kungliga familjen är den hårdast arbetande klassen i samhället – måste givetvis vakna av skräck på natten när de erinrar sig avrättningen av Karl I.³² Ändå hade till och med den förhållandevis reaktionära för-

³⁰ **Rundhuvuden** kallades så på grund av sitt snaggade hår. De var puritaner och anhängare till Cromwell under det Stora upproret. De kämpade som antiroyalister i parlamentets armé.

Kavaljererna var royalister som kämpade på Karl I:s sida.

De oberoende var ett förbund mellan sekter och religiösa olikänkande i parlamentets armé under det Stora upproret. De krävde religionsfrihet och att upproret skulle genomföras energiskt.

³¹ Efter att Karl I hade upplöst det Korta parlamentet (april-maj 1640) på grund av att det inte gick med på hans krav på försvarsanslag så invaderade Skottland England och tvingade honom till en förnedrande vapenvila. Därefter samman kallades det **Långa parlamentet** (november 1640) som tvingade kungen att gå med på dess reformprogram. Inom två år hamnade kungen och parlamentet i militära strider. Det Långa parlamentet sammanträdde från 1640 till 1660.

³² **Ethel Snowden** (1881-1951) var framträdande inom det Oberoende arbetarpartiet och förkämpe för en hel rad ”goda saker”, alltifrån en förhandlingslösning av det imperialistiska kriget till den brittiska kungliga familjens välgång. **Thomas B Macaulay** (1800-1859) var en engelsk författare och medlem av parlamentet (1830-34, 1839-47, 1852-56) och även krigsminister (1839-41). Skrev *Englands historia*, som täcker James II och William III:s regeringstid.

fattaren Macaulay en ganska god förståelse för denna situation:

De som hade honom i sitt grepp [säger Macaulay] var inga nattsvarta knivmördare. De gjorde det de gjorde för att det skulle kunna bli ett skådespel för himmel och jord och för att det skulle kunna finnas i ständigt minne. De njöt intensivt av själva den skandal som de orsakade. Att Englands gamla konstitution och allmänna opinion var tydligt mot kungamord gjorde att just kungamord verkade egendomligt fascinerande för ett parti som hade föresatt sig att genomföra en genomgripande politisk och social revolution. För att uppnå sitt syfte måste det först krossa varje del av regeringsapparaten, och denna nödvändighet var mer ett nöje än en plåga för dem... Man inrättade en revolutionär domstol. Denna domstol förkunnade att Karl var en tyrann, en förrädare, en mördare och en samhällsfiende. Han halshöggs inför tusentals åskådare framför bankettsalen på sitt eget slott. [Macaulay, *History of England*.]

Utifrån puritanernas ansträngningar att krossa hela den gamla regeringsapparaten var det av helt sekundär betydelse att Charles Stuart var en tanklös, lögnaktig, feg knöl. Puritanerna utdelade ett dödligt slag mot inte bara Karl I utan mot det kungliga enväldet som sådant, och de som predikar parlamentariska och gradvisa förändringar njuter än idag av frukterna från detta agerande.

Revolutionernas roll i Englands politiska – och överhuvudtaget sociala – utveckling tog inte slut i och med 1600-talet. Man kan i själva verket – även om det kan verka paradoxalt – säga att *hela Englands senaste utveckling har ägt rum på axlarna av den europeiska revolutionen*. Vi ska här bara skissera de viktigaste faktorerna, som kan vara av värde inte bara för herr Baldwin.

Den stora franska revolutionen gav en kraftfull impuls till de demokratiska strömningarna i England och i synnerhet till arbetarrörelsen, som 1799 hade drivits under jorden av de förtryckande lagarna. Det var bara de härskande klasserna i England som stödde kriget mot det revolutionära Frankrike. Folkets massor sympatiserade med den franska revolutionen och var ilskna på Pitts regering.³³ De engelska fackföreningarnas uppkomst var till stor del ett resultat av den franska revolutionens inflytande på Englands arbetarmassor. Reaktionens seger på kontinenten stärkte godsägarnas ställning och ledde 1815 till att Bourbon återkom till makten i Frankrike och till att spannmålstullarna infördes i England.

Julirevolutionen 1830 i Frankrike³⁴ drev fram den första valreformen i England 1831. Den borgerliga revolutionen på kontinenten medförde en borgerlig reform i örikets kungadöme.

Den radikala omorganisationen av administrationen i Kanada som ledde till att denna fick mycket större självstyre genomfördes efter upproren 1837-38.³⁵

Den revolutionära chartiströrelsen ledde 1844-47 till att tiotimmarsdagen infördes och till att spannmålstullarna avskaffades 1846. Den revolutionära rörelsens nederlag på kontinenten 1848 innebar inte bara chartiströrelsens undergång utan försenade också demokratiseringen av Englands parlament för lång tid framåt.

Valreformen 1868 föregicks av det amerikanska inbördeskriget. När kriget mellan nordstaterna och sydstaterna bröt ut 1861 gav de engelska arbetarna uttryck för sin sympati för nordstaterna, medan de härskande klassernas sympati helt och hållet låg på slavägarnas sida. Givetvis sympatiserade liberalen Palmerston, den så kallade brandmanslorden, och många av hans kollegor med sydstaterna och skyndade att erkänna dem som stridande part och inte upprorsmakare.³⁶ Engelska varv byggde

³³ **William Pitt** (1759-1806) tog initiativ till Föreningslagen som olagligförklarade den fackliga verksamheten. Lagen avskaffades 1825.

³⁴ **Julirevolutionen 1830** i Frankrike mot kungens odemokratiska och icke konstitutionella handlingar ledde till att kung Charles X byttes ut mot Louis Philippe, en före detta jakobin med en revolutionär historia. Han blickade de upproriska arbetarna med att utvidga rösträtten.

³⁵ **William MacKenzie** (1795-1861) var en reformledare i Kanada som ledde ett uppror i Toronto 1837 i syfte att inrätta en provisorisk regering. När det misslyckades flydde han till USA, men arresterades och fängslades fram till 1840.

³⁶ **Henry J Temple, viscount Palmerston** (1784-1865) var premiärminister mellan 1855-1865 och stödde en politik av "neutralitet" under det amerikanska inbördeskriget.

stridsskepp åt sydstaterna. Men nordstaterna segrade och denna revolutionära seger på amerikanskt territorium gav rösträtt åt en del av den engelska arbetarklassen (1867 års lag). I England självt åtföljdes valreformen bokstavligen av en stormig rörelse som ledde till "julidagarna" 1868, med svåra oroligheter under två dagar och nätter.

Nederlaget för revolutionen 1848 försvagade de engelska arbetarna. Den ryska revolutionen 1905 stärkte dem plötsligt. Som ett resultat av de allmänna valen 1906 blev Labourpartiet för första gången en viktig grupp i parlamentet med 42 medlemmar. Det berodde otvivelaktigt på den ryska revolutionen 1905.

Redan innan kriget tog slut 1918 genomfördes en ny valreform i England som avsevärt ökade antalet arbetare som hade rätt att rösta och för första gången tillät kvinnor att rösta. Herr Baldwin kan knappast förneka att den ryska revolutionen 1917 var det främsta motivet för att genomföra denna reform. Den engelska borgarklassen ansåg att man på så sätt skulle kunna undvika en revolution. Följaktligen räcker inte principen om gradvishet för att få igenom reformåtgärder, det krävs ett verkligt hot om en revolution.

Om vi betraktar Englands historia under de senaste 150 åren utifrån den europeiska och världsutvecklingen så kommer det att framgå att England inte bara har utnyttjat andra länder ekonomiskt utan även politiskt för att minska sina egna "utgifter" på bekostnad av inbördeskrigen i Europa och USA.

Vad betyder de två frågor som herr Baldwin citerar ur min bok, och som han påstår står i motsättning till den politik som förs av det engelska proletariats revolutionära representanter? Det är inte svårt att visa att mina ord klart och tydligt betyder raka motsatsen till vad herr Baldwin behövde. Ju lättare det var för det ryska proletariats att gripa makten ju större hinder hade det på vägen mot det socialistiska uppbygget. Jag sa verkligen det, och jag upprepar det nu.

Våra gamla härskande klasser var ekonomiskt och politiskt betydelselösa. Vi hade praktiskt taget inga parlamentariska eller demokratiska traditioner. Det gjorde det lättare för oss att befria massorna från borgarklassens inflytande och störta de senares styre. Men just i och med att vår borgarklass hade trätt in på scenen så sent och inte hade åstadkommit särskilt mycket, så fick vi ett magert arv. Vi är nu tvungna att bygga vägar, broar och skolor, lära vuxna att läsa och skriva, etc, det vill säga genomföra huvuddelen av de ekonomiska och kulturella uppgifter som redan har genomförts av det borgerliga systemet i de äldre kapitalistiska länderna. Det var vad jag menade med att säga att ju lättare vi gjorde oss av med vår borgarklass ju svårare var det för oss att genomföra det socialistiska uppbygget.

Men denna lättfattliga politiska sats inbegriper också sin motsats: ju mer välmående och civiliserat ett land är, ju äldre dess parlamentariska traditioner är ju svårare kommer det att bli för det kommunistiska partiet att gripa makten, men *ju snabbare och mer framgångsrikt kommer det socialistiska uppbygget att ske efter maktövertagandet*. För att uttrycka det mer konkret: det är inte lätt att störta den engelska borgarklassen. Det kräver en oundvikligt "gradvis" process, det vill säga verkliga förberedelser. Men när det engelska proletariats har gripit makten, jorden, de industriella, handels- och bankmekanismerna så kommer det att kunna genomföra omorganiseringen av den kapitalistiska ekonomin till en socialistisk ekonomi med mycket mindre uppoffringar, med mycket större framgång och mycket snabbare. Detta omvända förhållande till min sats, som det inte för ett ögonblick föll mig in att jag skulle behöva utveckla eller förklara, har ett direkt samband med den fråga som intresserar herr Baldwin.

Men det är inte allt. När jag talade om svårigheterna i det socialistiska uppbygget tänkte jag inte bara på vårt lands efterblivenhet utan också på det enorma yttre motståndet. Herr Baldwin vet säkert att den brittiska regeringen som han var medlem av gjorde av med omkring 100 miljoner pund på militär invasion och blockad mot Sovjetryssland. Vi kan påpeka att målet för dessa dyra operationer

var att störta sovjetmakten. De engelska konservativa och liberalerna avvisade åtminstone under denna period bestämt principen om ”gradvishet” i förhållande till arbetar- och bonderepubliken och gjorde allt för att lösa denna historiska fråga med hjälp av katastrofmetoder. Det räcker att påminna om denna situation för att visa att hela filosofin om gradvisa förändringar vid denna tidpunkt var väldigt lik den moral som munkarna i Heines dikt hade, när de rådde sin församling att dricka vatten men själv drack vin.³⁷

Det må vara hur det vill med det, men i och med att de ryska arbetarna var de första att gripa makten, så ställdes de mot först Tyskland, därefter de allierade länderna under ledning av England och Frankrike. När det engelska proletariatet griper makten kommer det varken att ställas mot den ryska tsaren eller den ryska borgarklassen. Tvärtom kan det lita till Sovjetunionens enorma materiella och mänskliga resurser, ty – vi vill inte dölja detta faktum för herr Baldwin – det engelska proletariatets sak är vår lika mycket som den ryska borgarklassens sak var och fortfarande är de engelska konservativas sak.

Mina ord angående svårigheterna under vårt socialistiska uppbygge tolkas av den brittiska premiärministern som att säga att det inte var värt mödan. Men min tanke var den rakt motsatta: våra svårigheter beror på en ogynnsam internationell situation som orsakas av att vi är socialismens pionjärer. Genom att besegra dessa svårigheter förändrar vi dessa omständigheter till förmån för proletariatet i andra länder. När det gäller den internationella maktbalansen har således inte en enda av våra revolutionära ansträngningar varit eller är förgäves.

Som herr Baldwin påpekar finns det inget tvivel om att vi siktar på att öka arbetsproduktiviteten. Det finns inget annat sätt att öka vårt folks välbefinnande och kultur, och det är naturligtvis kommunismens grundläggande uppgift. Men nu arbetar de ryska arbetarna för sig själva. Efter att ha bemäktigat sig landets ekonomiska liv, som hade desorganiserats av först det imperialistiska kriget, därefter inbördeskriget, sedan invasionen och blockaden, har de ryska arbetarna trots allt lyckats öka produktiviteten i sina industrier – som nästan hade gått förlorade 1920-21 – till 60% av nivån före kriget.

Trots att denna bedrift är blygsam om man jämför med våra slutgiltiga mål så är den ett odiskutabelt och betydande framsteg. Om de 100 miljoner pund som England kastade bort under försöken att få till stånd ett katastrofalt maktövertagande istället hade investerats i den sovjetiska industrin i form av lån, eller kapital i koncessioner, för att *gradvis* bygga upp vår industri så hade vi utan tvekan idag ha överskridit siffrorna före kriget, ha betalat tillbaka en stor del av det förskottade engelska kapitalet och ännu viktigare – vi skulle redan utgöra en stor och växande marknad för England. Det är inte vårt fel att herr Baldwin bröt mot principen om gradvishet just där han inte skulle ha gjort det. Men redan med vår nuvarande – fortfarande mycket låga – industriella nivå har arbetarnas ställning förbättrats avsevärt jämfört med för några år sedan. När vi når upp till våra nivåer före kriget – vilket kommer att ske inom två eller tre år – så kommer våra arbetares ställning att vara ojämförligt mycket bättre än vad den var före kriget.

Det är av detta och endast detta skäl som vi anser oss ha rätten att kräva att det ryska proletariatet ska öka sin arbetsproduktivitet. Det är en sak att arbeta i verkstäder, fabriker, varv, gruvor, som tillhör kapitalisterna. Det är en helt annan sak att arbeta i sina egna fabriker, gruvor, etc. Det är en stor skillnad, herr Baldwin! Och när de engelska arbetarna har tagit kontrollen över de mäktiga produktionsverktyg som de och deras företrädare har skapat, så kommer de att göra allt i sin makt

³⁷ Eftersom vi är så försynta frågar vi exempelvis inte huruvida förfälskade dokument som tillskrevs en främmande regering och användes under ett val kan anses vara verktyg för ”gradvishet” under utvecklingen av det civiliserade samhällets så kallade kristna moral. Men även om vi inte vill beröra denna känsliga fråga så kan vi inte låta bli att erinra om att Napoleon för inte så länge sedan förkunnade att de engelska diplomaterna var de som allra mest använde förfälskade diplomatiska dokument. Utan tvivel har de tekniska metoderna blivit bättre sedan dess! – Trotskijs anmärkning.

för att öka produktiviteten.

Den engelska industrin är i stort behov av en sådan ökning, ty trots allt som den har uppnått så hindras den alltför mycket av snarorna från sitt eget förflutna. Baldwin känner mycket väl till detta, åtminstone säger han det i talet som nämndes ovan: ”Vi har till stor del det faktum att vi var den första nation som fick utstå de kval som ledde till industriålderns uppkomst att tacka för vår ställning och vår plats i världen. Men vi får också betala för denna privilegierade företrädesrätt, och delvis utgörs detta pris av våra dåligt planerade och överbefolkade städer, våra hopbyggda hus, våra fula fabriker och vår rökiga miljö.” Till detta kan man lägga att den engelska industrin är utspridd, tekniskt konservativ och att dess organisation saknar flexibilitet – det är därför den engelska industrin nu går tillbaka jämfört med den tyska och amerikanska industrin.

För att kompensera detta behöver den engelska industrin en omfattande och djärv omorganisering. England måste bli grogrund för ett enhetligt ekonomiskt system. Bara en sådan inställning kan göra det möjligt att återuppbygga kolindustrin på en sund grundval. Englands elindustri kännetecknas av att vara ytterst uppsplittrad och underutvecklad. Alla försök att göra den mer rationell stöter ständigt på motstånd från privata intressen. Genom sitt historiska ursprung är det inte bara Englands städer som är mycket dåligt planerade. Hela den engelska industrin ackumulerade sina resurser ”gradvis”, och saknar system och plan. Det enda sättet att tillföra den nytt blod är genom att närma sig den som en enda enhet.

Men en sådan inställning är otänkbar om man behåller det privata ägandet av produktionsmedlen. Socialismens främsta mål är att öka folkets ekonomiska styrka. Bara på så sätt går det att skapa ett mer civiliserat, harmoniskt, lyckligare samhälle. Om herr Baldwin trots all sin medkänsla med den gamla engelska industrin tvingas medge att de nya kapitalistiska formerna – truster och syndikat – utgör ett steg framåt, så är det vår uppfattning att den socialistiska föreningen av industrin i sin tur utgör ett jättelikt steg framåt jämfört med de kapitalistiska trusterna. Men ett sådant program går inte att genomföra utan att överlämna produktionens alla verktyg till arbetarklassen, det vill säga expropriera borgarklassen. Baldwin erinrar själv om de ”gigantiska krafter som befriades av 1700-talets industriella revolution, som förändrade landets naturförhållanden och alla hennes nationella kännetecken.”

Varför talar Baldwin här om en revolution och inte en gradvis utveckling? Därför att det i slutet av 1700-talet på kort tid ägde rum en radikal förändring som speciellt innebar att småskaliga industri-företag exproprierades. Var och en som försöker förklara de historiska processernas inre logik måste bestämt förstå att 1700-talets industriella revolution, som omvandlade Storbritannien uppifrån och ner, inte hade varit möjlig utan 1600-talets politiska revolution. Utan en revolution för borgerliga rättigheter och borgerliga företag – mot aristokratins privilegier och dagdrivarna inom hovet – så hade aldrig andan av tekniska uppfinningar vaknat och ingen hade kunnat använda dem i ekonomiska syften. 1600-talets politiska revolution, som växte fram på grundval av hela den tidigare utvecklingen, förberedde 1700-talets industriella revolution.

Precis som alla andra kapitalistiska länder behöver England nu en ekonomisk revolution som i betydelse vida överträffar 1700-talets industriella revolution. Men denna nya ekonomiska revolution – ett återuppbygge av ekonomin utifrån en enda socialistisk plan – går inte att genomföra utan en föregående politisk revolution. Det privata ägandet av produktionsmedlen är nu ett mycket större hinder för ekonomiska framsteg än vad skråprivilegierna var på sin tid, även de en sorts småborgerlig egendom. Eftersom borgarklassen under inga som helst omständigheter kommer att avsäga sig sin äganderätt måste man använda en obetingat revolutionär kraft. Historien har ännu inte lyckats hitta någon annan metod. England kommer inte att vara något undantag.

Vad gäller det andra citatet som herr Baldwin säger att han tagit från mig, så måste jag medge att jag inte förstår ett dugg. Jag förnekar absolut att jag någonsin, någonstans, kan ha sagt att det finns en oföränderlig rysk karaktär som revolutionen är maktlös mot. Varifrån kommer det citatet?

Långvarig erfarenhet har lärt mig att inte alla, inte ens premiärministrar, citerar rätt. Av en slump kom jag på ett stycke i min bok *Problem i det kulturella arbetet*, som helt och hållet ägnas åt den fråga som vi nu diskuterar, och som jag därför ska citera i sin helhet:

På vilka grunder kan vi ha förhoppningar om att segra?

Den första anledningen är att folkmassorna har aktiverats och väckts till kritiskt tänkande. Tack vare revolutionen öppnade vårt folk ett fönster mot Europa för sig själv – och med ”Europa” menar vi kultur – precis som Peter den Stores Ryssland för mer än 200 år sedan öppnade, inte ett fönster men ett kikhål mot Europa för det aristokratiskt byråkratiska systemets elit. De passiva egenskaper – ödmjukhet och anspråkslöshet – som regeringens betalda eller oavsiktligt idiotiska ideologer förkunnade vara det ryska folkets speciella, oföränderliga och okränkbara egenskaper, men som i själva verket bara var uttryck för folkets slavliknande underkastelse och kulturella utanförskap – dessa bedrövliga och skamliga egenskaper fick i oktober 1917 ett dödligt slag. Det betyder naturligtvis inte att vi inte längre bär med oss arvet från det förflutna. Det gör vi, och det kommer vi att göra under lång tid framåt. Men det har skett en enorm, inte bara materiell utan också psykologisk omvandling. Ingen vågar längre föreslå det ryska folket att grunda sitt öde på ödmjukhet, anspråkslöshet och långvarigt lidande. Nej, de egenskaper som från och med nu tränger allt djupare in i folkets medvetande är kritiskt tänkande, aktivism och gemensamt skapande. Och våra förhoppningar om att vårt arbete ska lyckas grundas framförallt på denna oerhörda landvinning för den nationella karaktären. [Ur ”Vetenskapen under uppbygget av socialismen”, i [Vardagslivets problem](#), på marxistarkiv.se, s 132-33.]

Vi ser naturligtvis genast hur litet detta liknar det uttalande som herr Baldwin tillskriver mig. Till herr Baldwins försvar måste jag säga att den brittiska konstitutionen inte tvingar premiärministern att vara exakt i sina citat. Vad gäller tidigare fall – och föregångare väger tungt i Storbritannien – så kan jag säga att de inte saknas: bara exemplet William Pitt är värt en hel del i fråga om att citera falskt.

Man kan invända: vad är det för vits att diskutera revolutionen med en Tory-ledare? Vad har en konservativ premiärministers historiefilosofi för betydelse för arbetarklassen? Saken är den att MacDonalds, Snowdens,³⁸ Webbs och Labourpartiets övriga ledares filosofi som vi senare ska visa bara är en upprepning av Baldwins historieteori, med all sin nödvändiga... gradvishet.

---

³⁸ **Philip Snowden** (1864-1937) var ordförande för Oberoende arbetarpartiet (1903-1906, 1917-20) och ledamot i parlamentet (1906-18, 1922-31). Han satt med i båda MacDonalds Labourregeringar men avgick ur den nationella regeringen på grund av MacDonalds protektionistiska åtgärder.

Kapitel 3. Vissa säregenheter hos de engelska Labourledarna

Efter lord Curzons död³⁹ höll partiledare och andra lovprisande tal. Socialisten MacDonald avslutade sitt tal i underhuset med orden: ”Han var en stor statstjänsteman, en fin kollega, en man med mycket ädla ideal om offentliga plikter som bör försöka efterliknas av hans efterträdare.” Detta om Curzon! När arbetarna protesterade mot talet tryckte *Daily Herald*, Labourpartiets organ, dessa protester under den försynta rubriken ”En annan uppfattning”. Med dessa ord ville uppenbarligen den försiktiga redaktionen visa att det utöver den höviska, bysantinska, stövelslickande lakejens ståndpunkt också fanns uppfattningar bland arbetarna.

Den välkända arbetarledaren Thomas,⁴⁰ sekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening, före detta minister för kolonierna, deltog i början av april i en middag på inbjudan av styrelsen för Great Western Railway, där även premiärminister Baldwin närvarade. Baldwin hade varit direktör i detta bolag och Thomas hade arbetat under honom som brandman. Herr Baldwin talade strålande vänligt om sin ”vän” Jimmy Thomas, och Thomas föreslog en skål för Great Westers direktörer och deras ordförande, lord Churchill.⁴¹ Thomas talade med stor ödmjukhet om herr Baldwin som – bara tänk er det! – hade levt hela sitt liv som värdig efterträdare till sin ärade far. Den makalösa lakejen Thomas sa att han naturligtvis skulle bli kritiserad som klassförrädare för denna bankett och för sina förbindelser med Baldwin, men han, Thomas, var inte medlem av någon klass eftersom sanningen inte tillhör någon klass.

Med anledning av diskussionen bland Labours ”vänster”delegater i frågan om att anslå pengar för prinsen av Wales’ resor uttalade sig *Daily Herald* i en ledardiskussion angående principen om kunglig makt. Var och en som utifrån denna diskussion drar slutsatsen att Labourpartiet vill avskaffa kungamakten, säger tidningen, gör ett stort misstag. Men å andra sidan får vi inte förbise det faktum att kungafamiljen enligt intelligenta människors åsikt inte förbättrar sin ställning hos den allmänna opinionen: det är alltför mycket pompa och ståt, kanske efter inspiration från ”okloka rådgivare”, kanske alltför mycket uppmärksamhet på totalisatorns oundvikliga svängningar, dessutom hade hertigen och hertiginnan av York jagat noshörningar och annat vilt som var värdigt ett bättre öde i Östafrika. Givetvis, funderar tidningen, är det inte passande att anklaga en enda kunglig familj, av tradition är familjen alltför hårt knuten till en enda klass’ vanor och skick. Men man borde anstränga sig för att skilja familjen från dessa traditioner. ”Enligt vår uppfattning är det inte bara önskvärt utan absolut nödvändigt. Vi måste hitta en sysselsättning åt tronföljaren som gör honom till en del av regeringsapparaten”, etc, etc i samma ojämförligt eländiga, ojämförligt idiotiska och krypande ton. I vårt land kunde de fridfulla förnyarnas organ i Samara skrivit detta tidigare, exempelvis 1905 eller 1906.

Den ofrånkomliga fru Snowden yttrade sig givetvis i frågan om den kungliga familjen, och förkunnade i ett kort brev att bara skråniga uppviglare kunde undgå att se och förstå att den kungliga familjen tillhör en av de hårdast arbetande grupperna i Europa. Och eftersom bibeln säger ”Du skall inte binda ihop munnen på oxen som tröskar” så är fru Snowden naturligtvis för att anslå pengar till prinsen av Wales’ resor.

³⁹ **George Curzon** (1859-1925) var partiledare för det konservativa partiet, och föreslog på våren och sommaren 1920, när Röda Armén närmade sig Warszawa, att Storbritannien skulle förklara krig mot Sovjetunionen. Bara hotet om en generalstrejk hindrade Storbritannien från att invadera Sovjetunionen.

⁴⁰ **James H Thomas** (1874-1949) var generalsekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening. Han var skyldig till förräderiet mot gruvarbetarna den Svarta fredagen (1921) och var senare en av de tre som förhandlade med Baldwin under generalstrejken 1926. Han lämnade Labourpartiet tillsammans med MacDonald för att bilda en koalitionsregering med Tories och utslöts därför ur järnvägsfacket utan pension.

⁴¹ **Winston Churchill** (1874-1965) inledde sin politiska bana som Tory, gick över till liberalerna 1906 och återgick till Tories 1924. Var en framstående förespråkare för att intervensera mot Sovjetryssland efter bolsjevikernas revolution och ledde ansträngningarna att knäcka strejken bland hamnarbetarna i Liverpool 1911. Var premiärminister mellan 1940 och 1945 och från 1951 till 1955.

”Jag är socialist, demokrat och kristen” skrev samma dam en gång som förklaring till att hon var mot bolsjevismen. Det uttömmar givetvis inte fru Snowdens egenskaper men artighet får mig att inte räkna upp fler.

Den ärevördiga herr Shiels, medlem i Labour i östra Edinburgh, förkunnade i pressen att prinsen av Wales' resa gynnade handeln och följaktligen också arbetarklassen. Han var därför för anslagen.

Låt oss nu ta en av Labours ”vänster”- eller halvt vänstermedlemmar. Frågan om vissa av den skotska kyrkans äganderättigheter diskuterades i parlamentet. Den skotska Labourpartimedlemmen Johnston stödde sig på 1707 års unionslag,⁴² för att neka det brittiska parlamentet rätten att inkräkta på den skotska kyrkans högtidligt beviljade privilegier. Talmannen vägrade att bordlägga frågan. Då förkunnade en annan skotsk medlem, MacLean, att om lagförslaget gick igenom då skulle han och hans vänner återvända till Skottland och hävda att man hade brutit mot Unionsfördraget mellan England och Skottland och att det skotska parlamentet måste återinföras [*skratt bland de konservativa och applåder från skotska Labourmedlemmar*].

Detta är ytterst lärorikt. Den skotska gruppen, som tillhör den yttersta vänstern i Labours parlamentsgrupp, protesterar mot den kyrkliga lagstiftningen, inte därför att de är för att skilja kyrkan från staten, eller av någon annan verkligt värdefull anledning, utan därför att den vill försvara den skotska kyrkans gamla och ärevördiga rättigheter som garanterades den i ett fördrag för mer än 200 år sedan. Som hämnd för ett upphävande av den skotska kyrkans rättigheter hotar samma Labourmedlemmar att kräva att det skotska parlamentet ska återinföras, vilket givetvis inte skulle vara av någon som helst användning för dem.

Vänsterpacifisten George Lansbury deklarerade i en ledarartikel i Labourpartiets dagstidning att de manliga och kvinnliga arbetarna under ett möte i Monmouthshire sjöng en psalm med stor entusiasm, och att psalmen ”hjälppte” honom, Lansbury.⁴³ Vissa personer må avsäga sig religionen, säger Lansbury, men som rörelse kan inte arbetarrörelsen gå med på det. Vår uppgift kräver entusiasm, fromhet och tro, och det går inte att uppnå genom att bara vädja till personliga intressen. Om vår rörelse behöver entusiasm kan den därför, enligt Lansbury, inte hitta denna av sin egen styrka utan måste låna den från prästerna.

Förre hälsovårdsministern i MacDonalds regering John Wheatley anses vara nästan extremvänster. Men Wheatley är inte socialist utan katolik, eller snarare är han i första hand katolik och sedan socialist. Eftersom påven i Rom har manat till kamp mot kommunism och socialism ber *Daily Herald*s redaktörer, som av hövlighet inte nämner den Heliga fadern, vänligt Wheatley att förklara frågan om de ömsesidiga relationerna mellan katolicism och socialism. Man bör dock notera att tidningen inte frågar huruvida en socialist kan vara katolik eller någon sorts troende. Nej, frågan är om en katolik kan vara socialist. Man uttrycker inga tvivel om att det är människans plikt att vara någon sorts troende. Den enda tvistefrågan är om den troende har rätt att vara socialist och fortfarande vara en god katolik.

”Vänstermannen” Wheatley utgår i sitt svar från samma uppfattning. Han menar att katolicismen, som inte blandar sig i politiken direkt, ”bara” avgör socialistens moraliska uppföranderegler och förpliktigar en socialist att tillämpa sina politiska principer ”med största hänsyn mot andras moraliska rättigheter”. Wheatley slår bara fast det brittiska partiets allmänna regel i denna fråga, ty partiet skiljer sig bara från socialismen på kontinenten i att den aldrig har haft benägenhet att vara ”kristendomsfientlig”. För ”vänstern” vägleds den socialistiska politiken av privat moral, och den privata moralen vägleds av religion. Det skiljer sig inte på något sätt från Lloyd Georges filosofi, som ser kyrkan som den centrala energikällan för alla partier. Det är här samförståndspolitikerna får

⁴² 1707 förenades England och Skottland under **unionslagen** för att bilda Brittiska kungadömet.

⁴³ **George Lansbury** (1859-1940) var en tidig brittisk socialist, parlamentsledamot för Labour och grundare av partiets tidning, *The Daily Herald*. Under hela sitt liv var han medlem i engelska kyrkan.

sin religiösa glans.

En socialist som skrev om medlemmen Kirkwood i *Daily Herald*,⁴⁴ säger att Kirkwood – som gick till storms mot prinsen av Wales' resekostnader – har en droppe blod från Cromwell i sina ådror, och menar med det tydligen revolutionär beslutsamhet. Vi kan inte säga något om det, men det råder ingen tvekan om att Kirkwood har ärvt mycket av Cromwells fromhet. I sitt tal i parlamentet förkunnade Kirkwood att han inte hyser något agg mot prinsen och inte avundas honom. ”Prinsen kan inte ge mig någonting. Jag är fullt frisk, jag är en självständig man och jag svarar bara för mina handlingar inför en person, min skapare.” I hans tal får vi alltså inte bara höra om den skotska medlemmens hälsa, utan också om det faktum att hans hälsa inte bara beror på biologiska och psykologiska lagar, utan på omtänksamheten från en skapare med vilken herr Kirkwood har mycket bestämda relationer, som å ena sidan grundas på personliga förmåner och å den andra en känsla av tacksamhetsskuld.

Vi kan räkna upp hur många sådana här exempel som helst, eller rättare sagt kan nästan hela den politiska verksamheten inom Labourpartiets övre kretsar delas in i sådana händelser, som vid en första anblick bara utgör löjliga och obetydliga märkvärdigheter, men som i själva verket förkroppsligar hela det förflutnas säregenheter, precis som gallstenar är ett resultat av komplicerade processer i organismen. Och det är på sin plats att påpeka att den ”organiska” naturen hos sådana säregenheter inte utesluter behovet av kirurgiska ingrepp för att avlägsna dem.

De engelska Labourpartiledarnas teorier är en sorts blandning av konservatism och liberalism som emellanåt anpassas till fackföreningarnas, eller rättare sagt deras övre skikt, krav. Alla genomsyras av de ”gradvisa förändringarnas” religion. Dessutom bekänner de sig också till det Gamla och Nya testamentets religion. Alla anser de sig vara ytterst civiliserade personer och ändå tror de att den himmelska fadern skapade mänskligheten för att i sin älskvärda godhet förbanna dem och därefter göra allt för att rätta till denna bedrövliga situation en aning genom att korsfästa sin son. Nationella institutioner som fackföreningsbyråkratin, MacDonalds första regering och fru Snowden har således vuxit upp med kristendomens anda.

Det nationella övermodets religion har nära band till de gradvisa förändringarnas religion och den kalvinistiska tron på ödet.⁴⁵ MacDonald är övertygad om att eftersom hans borgarklass var först i världen, så vore det opassande av honom, MacDonald, att lära något av barbarer och halvbarbarer på den europeiska kontinenten. I detta precis som alla andra avseenden härmar MacDonald bara borgerliga ledare som Canning,⁴⁶ som – med mycket större berättigande – förkunnade att det parlamentariska England inte kunde förvänta sig att lära sig politik från folken i Europa.

När Baldwin oupphörligt åkallar den engelska politiska utvecklingens konservativa traditioner, så åberopar han tveklöst det borgerliga styrets kraftiga stöd i det förflutna. Borgarklassen har lyckats genomsyra Labourpartiets aristokrati med konservatism. Det är ingen slump att chartismens mest beslutsamma kämpar var hantverkare som på en eller två generationer hade proletariserats av kapitalismens angrepp.

Det är lika intressant att notera att de mest radikala elementen inom dagens engelska fackföreningsrörelse vanligtvis kommer från Irland eller Skottland (en regel som dock inte kan tillämpas på skotten MacDonald). Kombinationen av socialt förtryck och nationalism i Irland, tillsammans med de skarpa motsättningarna mellan jordbrukslandet Irland och industrinationen England, orsakar kraftiga förändringar i människans sinnen. Skottland trädde in på den kapitalistiska vägen senare än

⁴⁴ **David Kirkwood** (1872-1955) var medlem i Oberoende arbetarpartiet och satt i parlamentet från 1922 till 1952. Han var pacifist men gick mot en mekanikerstrejk på grundval av ”nationens försvar”.

⁴⁵ **Kalvinismen** döptes efter sin grundare, den franska teologen John Calvin (1509-1564), och var en religiös lära på 1500-talet som betonade ödet.

⁴⁶ **George Canning** (1770-1827) stödde Pitt och fruktade den franska revolutionens inflytande på England. Han redigerade *Anti-jakobinen* under Pitts regering.

England. De plötsliga avbrotten i folkmassornas liv skapar en plötsligare politisk reaktion. Om våra vänner ”de brittiska socialisterna” kunde studera sin egen historia, i synnerhet Irlands och Skottlands historia, så kanske de skulle förstå varför och hur Rysslands plötsliga övergång till kapitalism frambringade ett ytterst beslutsamt revolutionärt parti och blev det första landet att slå in på de socialistiska omvälvningarnas väg.

Men stödet för konservatismen i England undergrävs oåterkalleligt. I årtionden föreställde sig den brittiska arbetarklassens ”ledare” att ett självständigt arbetarparti var det kontinentala Europas trista privilegium. Nu finns inte ett spår kvar av denna naiva och okunniga självbelåtenhet. Proletariatet har tvingat fackföreningarna att skapa ett självständigt parti. Och inte nog med det. Labourpartiets liberala och halvliberala ledare fortsätter att tro att en samhällsrevolution är det kontinentala Europas trista privilegium. Även här kommer händelserna att visa denna uppfattnings efterblivenhet. Det kommer att ta mycket mindre tid att förvandla Labourpartiet till ett revolutionärt parti än vad det tog att skapa det.

Det viktigaste inslaget i konservatismens politiska utveckling har varit – och är i viss utsträckning fortfarande – det engelska folkets protestantism. Puritanismen var en skola i sträng fostran, medelklassernas samhällsdisciplin. Men folkmassorna var hela tiden mot den. Proletärerna kände sig inte ”utvalda”, det kalvinistiska ödet gynnade uppenbarligen inte dem. Den engelska liberalismen uppstod på basis av de oberoende, och dess viktigaste uppgift var att fostra arbetarmassorna, det vill säga underordna dem under borgarklassen. Med vissa begränsningar och under vissa perioder lyckades liberalismen uppnå detta mål, men när det kommer till kritan lyckades de lika lite som puritanismen omforma arbetarklassen.

Efter liberalerna kom Labourpartiet med samma traditioner – puritanska och liberala traditioner. Om vi bara betraktar Labourpartiet i skärningspunkten mellan MacDonald-Henderson,⁴⁷ så skulle vi kunna säga att de har lyckats genomföra den omöjliga uppgiften att fullkomligt förslava arbetarklassen under det borgerliga samhället. Men i själva verket äger det rum en annan process bland massorna, och den går mot denna strävan. Den kommer utan tvivel att på samma gång sopa undan både de puritanskt-liberala traditionerna och MacDonald.

För de engelska medelklasserna var katolicismen och anglikanismen en tradition som fanns till hands, och den sammanhängde med hovets och prästerskapets privilegier. Den unga engelska borgarklassen skapade protestantismen som sin form av tro och som ett rättfärdigande av sin plats i samhället, i motsättning till katolicismen och anglikanismen.

Kalvinismen med sin orubbliga ödestro var ett magiskt sätt att närma sig de historiska processernas orsakssamband. Den uppåstigande borgarklassen upplevde att de historiska lagarna stod på dess sida, och denna medvetenhet tog formen av läran om ödet. Det kalvinistiska förkastandet av viljans frihet hämmade ingalunda de oberoendes revolutionära energi, tvärtom gav det dem ett kraftfullt stöd. De oberoende kände sig kallade att utföra en stor historisk uppgift. Vi är i vår fulla rätt att dra en liknelse mellan ödestron under den puritanska revolutionen och marxismens roll under den proletära revolutionen. I inget av fallen grundas de stora ansträngningar som görs på subjektiva infall utan på en järnhård kausal lag, som i det ena fallet var magiskt förvanskad men i det andra vetenskapligt grundad.

Det engelska proletariatet accepterade protestantismen som en färdigsydd tradition, med andra ord precis som borgarklassen före 1600-talet hade accepterat katolicismen och anglikanismen. Och precis som den uppvaknande borgarklassen ställde sin protestantism mot katolicismen kommer det revolutionära proletariatet att ställa materialismen och ateismen mot protestantismen. Medan kalvinismen för Cromwell och hans förbundna var ett andligt vapen för att omvandla samhället på

---

⁴⁷ **Arthur Henderson** (1863-1935) bidrog till att säkra Labourpartiets stöd till den brittiska politiken under Första världskriget. Han var också ordförande i Andra (socialistiska) internationalen (1925-29).

ett revolutionärt sätt, så inspirerar den bara MacDonald med en knäböjande inställning till allt som har skapats på ett ”gradvis” sätt. MacDonald ärver inte puritanismens revolutionära glöd utan dess religiösa fördomar. Från oweniterna ärver han inte deras kommunistiska entusiasm utan deras utopiska och reaktionära fientlighet till klasskampen. Från Englands tidigare historia har fabianerna bara lånat proletariats andliga beroende av borgarklassen.⁴⁸ Historien vände ryggen åt dessa herrar, och de krönikor de läste i historien blev deras program.

Deras ställning som öbor, deras välstånd, framgångar inom världspolitiken, alla dessa saker befästes av puritanismen, ”det utvalda folkets religion”, och omvandlades till ett arrogant förakt mot allt som kom från kontinenten eller överhuvudtaget mot allt icke-engelskt. Storbritanniens medelklasser var under lång tid övertygade om att det inte var något värt att lära sig andra länders språk, vetenskap, teknologi och civilisation. Och denna egenskap har helt och hållet övergått till de brackor som nu leder Labourpartiet.

Till och med Hyndman gav ut en liten bok medan Marx levde, *England för alla*, som helt och hållet grundas på Marx’ *Kapitalet*, men som varken nämner detta verk eller författaren till det, ett märkligt utelämnande som beror på att Hyndman inte ville chocka de engelska läsarna med att det skulle var möjligt för en engelsman att faktiskt lära sig något från en tysk.⁴⁹

I detta sammanhang har den historiskt dialektiska processen spelat England ett lumpet trick genom att förvandla fördelarna under hennes tidiga utveckling till orsaker till hennes nuvarande efterblivenhet. Vi har redan uppmärksammat detta på industrins, vetenskapens, regeringssystemets och den politiska ideologins områden. England växte upp utan några föregångare. Hon kunde inte leta efter och hitta ett mönster för sin framtid bland mer utvecklade länder. Hon gick framåt genom att treva sig fram och experimentera, och bara titta framåt och dra allmänna slutsatser för sin utveckling när det var absolut nödvändigt. Engelsmännens, och i synnerhet den engelska borgarklassens, traditionella läggning är präglad av empiricism, och samma tradition överfördes till arbetarklassens övre skikt. Empiricismen blev en tradition och en paroll. Den kombinerades med en föraktfull inställning till kontinentens ”abstrakta” tänkande.

Tyskland hade sedan länge filosoferat kring statens verkliga natur, medan den brittiska borgarklassen faktiskt byggde upp den statsform som bäst motsvarade vad deras styre krävde. Men med tiden verkade det som om den i praktisk mening efterblivna och därmed teoretiskt hågade tyska borgarklassen förvandlade sin efterblivenhet till en fördel och skapade en industri som var mycket mer vetenskapligt organiserad och anpassad för kampen om världsmarknaden. Från sin borgarklass övertog de engelska socialistiska källborgarna föraktet gentemot kontinenten, vid en tidpunkt då Englands tidigare fördelar övergick i sin raka motsats.

När MacDonald förklarar den brittiska socialismens ”medfödda” egenskaper, förkunnar han att man för att hitta dess ideologiska rötter ”måste gå tillbaka till Godwin och förbigå Marx.” På sin tid var Godwin en framträdande person. Men att återgå till Godwin betyder för en engelsman vad det skulle betyda för en tysk att gå tillbaka till Weitling, eller för en ryss att gå tillbaka till Tjernysjevskij.⁵⁰ Med detta menar vi ingalunda att den engelska imperialismen och den engelska arbetarrörelsen inte har sina ”säregenheter”. Redan den marxistiska skolan uppmärksamade

⁴⁸ **Fabiansällskapet** grundades 1883 i London av George Bernard Shaw, Sidney Webb och andra. De kallade sig socialister men förkastade marxismen och manade till att uppnå socialismen genom en gradvis evolutionär reformering av kapitalismen. I början av 1890-talet blev Fabiansällskapets grenar det Oberoende arbetarpartiet som hade ett omfattande inflytande.

⁴⁹ **Henry M Hyndman** (1842-1921) var en av grundarna av den brittiska Socialdemokratiska federationen 1881. Han lämnade 1916 det brittiska socialistpartiet och organiserade det Nationalsocialistiska partiet.

⁵⁰ **William Godwin** (1756-1836) var en engelsk filosof, romantiker och primitiv radikal.

Wilhelm Weitling (1808-1871) var en tysk utopiker och tidig medarbetare till Marx.

Nikolaj Tjernysjevskij (1828?-1889) var en rysk anarkist som 1864 förvisades till Sibirien av tsar Alexander II. Han skrev *Vad ska göras?*, en roman som fick ett starkt inflytande på de ryska populisterna.

ständigt Englands säregna händelseutveckling. Men vi förklarar dessa särdrag på grundval av objektiva omständigheter, på samhällets struktur och förändringar. Tack vare det förstår vi marxister den brittiska arbetarrörelsens tillväxt mycket bättre, och vi befinner oss i en mycket bättre ställning att förutsäga vad den kommer att göra imorgon än vad Labourpartiets nuvarande ”teoretiker” kan. De fick aldrig höra den gamla filosofiska levnadsregeln ”känn dig själv”. De ser sig kallade av ödet att bygga om det gamla samhällssystemet uppifrån och ner, och ändå blir de fullständigt utmattade av att stöta på de mest obetydliga detaljer. Hur skulle de våga sig att hota borgarklassens egendomar när de inte ens vågar vägra prinsen av Wales hans fickpengar?

Kungamakten, förkunnar de, ”blandar sig inte i” landets utveckling och är billigare än en president, om man räknar in kostnaderna för val, etc, etc. Arbetarledarnas tal är betecknande för en fas i deras ”säregna” natur som inte kan kallas annat än konservativ dumhet. Kungamakten är svag därför att verktyget för borgarklassens makt är det borgerliga parlamentet och därför att borgarklassen inte behöver någon speciell verksamhet utanför parlamentet. Men om så behövs så kommer borgarklassen med stor framgång att utnyttja kungamakten för att samla alla utomparlamentariska, det vill säga *verkliga* krafter mot arbetarklassen. Den engelska borgarklassen har alltid mycket väl förstått faran med även en ytterst fingerad monark i vissa situationer. Således avskaffade den engelska regeringen 1837 utnämmandet av ”Stormogulen” i Indien och flyttade innehavaren av detta namn från den heliga staden Delhi, trots det faktum att han redan hade börjat förlora sitt anseende. Den engelska borgarklassen visste att Stormogulen under gynnsamma omständigheter skulle kunna förena de självständiga övre klassernas styrkor som riktades mot det engelska styret.

Att utropa en socialistisk plattform samtidigt som man förkunnar att kungamakten inte ”blandar sig i” och faktiskt är billigare, är som att exempelvis erkänna den materialistiska vetenskapen samtidigt som man använder magiska trollformler mot tandvärk – eftersom de senare är billigare. Sådana små ”obetydliga” särdrag karakteriserar en person genom att visa att hans erkännande av den materiella vetenskapen är helt tomt och hans tankesystem fullständigt ohållbart. Socialister kan inte bedöma frågan om monarkin utifrån dagens bokföring, i synnerhet inte när böckerna är manipulerade. Vad det handlar om är att fullkomligt omvandla samhället och rensa det från alla inslag av livegenskap. Denna både politiska och psykologiska uppgift utesluter alla möjligheter att försonas med monarkin.

Herrar MacDonald, Thomas och andra är indignerade över de arbetare som protesterade när deras ministrar klädde ut sig i clownartade hovdräkter. Det är naturligtvis inte MacDonalds viktigaste försyndelse, men den symboliserar på ett utmärkt sätt resten av hans egenskaper. När den unga borgarklassen kämpade mot adeln förkastade den hårlockar och åtsittande sidenjackor. De borgerliga revolutionärerna bar puritanernas svarta dräkt. I motsats till kavaljererna hade puritanerna smeknamnet rundhuvuden. Varje nytt innehåll söker alltid sina nya former. Klädseln är naturligtvis bara en detalj, men massorna kan helt enkelt inte förstå – och de har rätt – varför arbetarklassens representanter ska gå med på den monarkistiska maskeradens komplicerade pompa och ståt. Och gradvis lär sig massorna att de som gör misstag i det lilla inte heller går att lita på i det stora.

Konservatism, religiositet och nationell fåfänga kommer i varierande grad att finnas bland alla av dagens officiella ledare, från yttersta högerens Thomas till vänsterns Kirkwood. Det vore helt fel att underskatta hur envisa och bestående dessa konservativa särdrag hos den engelska arbetarklassens ledare är. Vi vill med detta inte säga att andliga och konservativt nationella tendenser är helt frånvarande bland massorna. Men medan dessa borgerligt nationalistiska drag i fallet med det liberala partiets ledare och anhängare ligger i deras blod, så är de i fallet med arbetarmassorna ojämförligt mycket mindre fast rotade. Vi har redan fått höra att puritanismen, de uppåtstigande medelklassernas religion, aldrig lyckades tränga särskilt djupt in i arbetarmassornas medvetande. Samma sak gäller liberalismen. Arbetarna röstade på liberalerna men förblev till sin stora massa arbetare – och tvingade liberalerna att ständigt vara på sin vakt. Till och med det faktum att Labourpartiet trängde

undan det liberala partiet var resultatet av trycket från de proletära massorna.

Under andra omständigheter, det vill säga om England skulle växa och bli ekonomiskt starkt, kanske ett arbetarparti av nuvarande sort skulle kunna fortsätta och intensifiera protestantismens och liberalismens ”skolande” uppgift, och därmed på ett kraftfullt sätt befästa de konservativt nationella traditionerna bland breda skikt inom arbetarklassen och stärka den borgerliga samhällsordningen.

Men under Englands nuvarande uppenbara ekonomiska nedgång och den nuvarande avsaknaden av hopp, måste vi förvänta oss en vändning i rakt motsatt riktning. Kriget har redan givit de engelska massornas traditionella religiositet ett tungt slag. Herr Wells har all anledning att ta itu med att koka ihop en ny religion och på så sätt förbereda sin bana som fabiansk kalvinist någonstans på vägen mellan Jorden och Mars. Vi måste säga att vi betvivlar att han kommer att lyckas. Revolutionens mullvad arbetar alltför snabbt! Arbetarklassen kommer snabbt att befria sig från den nationellt konservativa disciplinen och kommer att utarbeta en disciplin för sina egna revolutionära handlingar.

Labourpartiets ledare kommer att blekna inför dessa våldsamma stötar underifrån. Vi menar givetvis inte att MacDonald kommer att blekna till en revolutionär, nej kan komma att kastas åt sidan. Men de som med all sannolikhet kommer att genomföra de första förändringarna, personer av typen Lansbury, Wheatley och Kirkwood, kommer snart att visa att de bara är en vänstervariant av samma fabianer. Deras radikalism fjättras av demokrati och religion och är förgiftad av en nationell fåfånga som fullkomligt underkastar dem under den brittiska borgarklassen. Arbetarklassen måste med mycket stor sannolikhet ersätta sin ledning flera gånger innan det föds ett parti som verkligen motsvarar det brittiska proletariatets historiska situation och uppgifter.

Kapitel 4. Fabiansällskapets ”teori” om socialism⁵¹

Låt oss övervinna vår naturliga motvilja och läsa igenom artikeln där Ramsay MacDonald förklarade sina uppfattningar strax innan han avgick. Vi varnar redan på förhand läsaren för att vi kommer att bli tvungna att träda in i en intellektuell lumpbod där en kvävande doft av kamfer inte lyckas hindra malarnas effektiva arbete.

”På känslans och samvetets område”, börjar MacDonald, ”på det andliga området, är socialismen en religion i folkets tjänst.” Dessa ord avslöjar direkt den välvillige borgaren, vänsterliberalen som ”tjänar” folket, närmar sig dem från sidan eller – rättare sagt – uppifrån. Denna metod är helt och hållet rotad i det avlägsna förflutna, i den tid då radikala intellektuella inrättade sig i Londons arbetarkvarter i syfte att påbörja ett skolande och kulturellt arbete. Dessa ord är anmärkningsvärt otidsenliga när de tillämpas på dagens Labourparti, som bygger direkt på fackföreningarna!

Ordet ”religion” ska här inte bara förstås i retorisk mening. MacDonald menar kristendomen, speciellt dess anglosaxiska tolkning. ”Socialismen baserar sig på evangelierna”, predikar MacDonald, ”den är ett utmärkt uttänkt [sic!] och bestämt försök att kristna regeringen och samhället.” Enligt vår uppfattning kommer man givetvis att stöta på en del svårigheter längs denna väg. För det första uppgår det antal människor som i statistiken räknas som kristna till ungefär 37% av hela mänskligheten. Vad ska man göra med den icke-kristna delen av världen?

För det andra gör ateismen betydande framsteg i de kristna länderna, i synnerhet inom proletariatet. I de anglosaxiska länderna är detta ännu inte särskilt märkbart. Men mänskligheten består inte bara av anglosaxer, inte ens den kristna delen av mänskligheten. I Sovjetunionen, som uppgår till 130 miljoner människor, förkunnas ateismen officiellt som statslära.

För det tredje har England kontrollerat Indien i flera sekel, de europeiska nationerna under ledning av England har haft fri tillgång till Kina, och ändå ökar antalet ateister snabbare än antalet kristna i Indien och Kina. Varför? Därför att kristendomen för kineserna och indierna är deras förtryckares, vanstyrares, slavägares religion, en religion som utövas av mäktiga stråtrövare som bryter sig in i folks hus med våld. Kineserna vet att kristna missionärer skickas till dem för att bereda vägen för polisbilar. Det är den verkliga, historiska, sanna kristendomen! Och denna kristendom ska vara socialismens grundval? För Kina och Indien?

För det fjärde befinner sig enligt officiella siffror kristendomen i sitt 1925:e år, men innan den blev MacDonalds religion var den de romerska slavarnas religion, religion för barbariska nomader över hela Europa, för krönte och okrönte tyranner, för feodalherrar, Inkquisitionen, Karl Stuart, och i något ändrad form också för Cromwell som högg huvudet av Karl Stuart.

Slutligen är den nu Lloyd Georges, Churchills, och *The Times*' religion, och kan vi tillägga religion för den respektabla kristna person som ljög ihop ”Zinovjevbreven” till fördel för de konservativas val i den mest kristna av alla demokratier.⁵² Hur kunde denna kristendom som under 2.000 år med hjälp av förmaningar, religiös tvångsutbildning, hot om straff i världen efter denna, helveteseld och polisens svärd har bankats in i de europeiska folkens hjärnor, och på så sätt har blivit deras officiella religion – hur kommer det sig att denna religion under sin existens' tjugonde århundrade leder till det blodigaste och mest skändliga av alla krig, efter att redan under de tidigare nitton seklen ha varit fyllda av grymheter och brott? Och vad har vi för särskilt god anledning att hoppas att denna ”gudomliga lära” kommer att medföra jämlikhet och broderskap i sitt tjugonde, tjugoförsta eller

⁵¹ Delar av detta kapitel har tidigare funnits översatta i **Den permanenta revolutionens epok**. Kompletterat och noterna redigerade – öa.

⁵² För att besegra MacDonalds Labourregering i valen 1924 hittade Tories på ett brev som påstods ge det brittiska kommunistpartiet ”instruktioner” att ta över Labourpartiet. Det sades vara undertecknat av Grigorij Zinovjev (1883-1936) i hans egenskap av Kommunistiska internationalens ordförande.

tjugoandra århundrade, när den hittills har rättfärdigat våld och förslavning?

Förgäves väntar vi på svar från MacDonald på denna enkla, skolpojksaktiga fråga. Vår vise man är evolutionär, det vill säga han tror att alla förändringar sker ”gradvis” och med Guds hjälp till det bättre. MacDonald är evolutionär, han tror inte på mirakel, han tror inte på plötsliga förändringar utom den enda plötsliga förändring som ägde rum för 1925 år sedan, då en kil sköts in i den organiska utvecklingen i form av ingen mindre än Guds son, och på så sätt gav upphov till en rad himmelska sanningar från vilka prästerskapet allt sedan dess har skaffat sig en ganska respektabel jordisk inkomst.

Socialismens kristna grundval uttrycks i två avgörande meningar i MacDonalds artikel: ”Vem kan förneka att fattigdom är något ont, inte bara för individen utan också för samhället? *Vem känner inte medlidande med de fattiga?*” Här framställs den socialistiska teorin som en filosofi för socialt sinnade människovänliga borgare som känner ”medlidande” med de fattiga och på grund av detta medlidande gör ”religionen till sitt samvete”, men utan att alltför mycket få störa hans affärsvanor.

Vem känner inte medlidande med de fattiga? Som bekant handlar hela Englands historia om hur de besuttna klasserna känner medlidande med de arbetande massornas fattigdom. Utan att gå tillbaka alltför långt i historien räcker det att spåra denna process till låt oss säga början av 1500-talet, från tiden för inhägnandet av böndernas mark, det vill säga förvandlingen av bönderna till hemlösa landstrykare, då medlidandet med fattiga uttrycktes i fattighus, galgen, att skära av öronen och andra kristet barmhärtiga åtgärder. Grevinnan av Sutherland genomförde denna ”rensning” i norra Skottland i början av 1800-talet, och den rörande berättelsen om denna utmätning nedtecknades av Marx i odödliga rader, där vi förvisso inte möter dravlande ”medlidande” utan revolutionärt ursinne [Karl Marx, *Kapitalet*, band 1, kapitel 24, avdelning 2].

Vem känner inte medlidande med de fattiga? Läs historien om Englands industriella utveckling, speciellt användandet av barnarbete. De rikas medlidande med fattiga skyddade aldrig de fattiga från förnedring och nöd. Precis som överallt annars har fattiga aldrig lyckats få något från de rika annat än när de grep dem om halsen. Är det nödvändigt att påpeka detta i ett land med en sekellång historia av klasskamp, och dessutom en historia av bedrövliga eftergifter och skoningslösa juridiska domar?

”Socialismen tror inte på våld”, fortsätter MacDonald. ”Socialism är hälsa och inte sinnessjukdom... och därför måste den till själva sin natur avvisa våld med fasa... Den kämpar bara med intelligenta och ärevärdiga vapen.” Allt detta är mycket fint om än inte alldeles nytt. Samma tankar uttrycks i en något bättre stil i Bergspredikan. Och vi vet vad det innebar. Vi kan inte förstå varför MacDonalds oinspirerade omskrivning av Bergspredikan skulle ge bättre resultat. Tolstoj, som kunde använda avsevärt mycket mäktigare verktyg för att övertyga sina läsare, lyckades inte ens konvertera sin egen jordägande familj till den evangeliska läran. MacDonald måste också ha lärt sig något om möjligheten att godta våld när han satt vid makten. Vi erinrar oss att polisen inte upplöstes, domstolarna avskaffades inte, fängelserna revs inte ner, krigsskeppen sänktes inte – i själva verket byggdes nya. Och såvitt vi kan bedöma är polisen, domstolarna, fängelserna, arméerna och flottorna våldsinstrument. Erkännandet av sanningen att ”socialism är hälsa och inte sinnessjukdom” hindrade på intet sätt MacDonald från att – i Indien och Egypten – följa i den store kristna personen lord Curzons heliga fotspår. Som kristen ryggar MacDonald ”med fasa” för att använda våld, som premiärminister sätter han in alla tillgängliga metoder för kapitalistiskt förtryck och överlämnar dessa våldsinstrument intakta till sin konservativa efterträdare vid makten.

Vad betyder det egentligen att man förkastar användande av våld? Det betyder bara i praktiken att de förtryckta inte får använda våld mot den kapitalistiska staten: arbetarna mot borgarklassen, lantbrukarna mot godsägarna, hinduerna mot den brittiska administrationen. Staten som skapades med hjälp av det våld som monarkin utövade mot folket, borgarklassen mot arbetarna, godsägarna mot lantbrukarna, officerarna mot soldaterna, anglosaxiska slavägare mot de koloniala folken, de

”kristna” mot hedningarna, denna blodiga apparat för århundraden av våld inspirerar MacDonald att fromt knäböja. ”Med fasa” gäller bara hans inställning till våld när det används för befrielse. Sådant är det heliga innehållet i hans ”religion att tjäna folket”.

”Inom socialismen finns det en ny och även en gammal skola”, säger MacDonald, ”vi tillhör den nya.” MacDonalds ideal – för han har ett ”ideal” – är fortfarande den gamla skolans ideal, men den nya skolan har en ”bättre plan” för att förverkliga detta ideal. Vad har han för plan? MacDonald blir oss inte svaret skyldig: ”Vi har inget klassmedvetande. Våra motståndare – de är folket med ett klassmedvetande... Istället för ett klassmedvetande vill vi främja den sociala solidaritetens medvetande.” MacDonald fortsätter att tröska detta tomma strå, och avslutar: ”Klasskriget är inte vårt verk. Det skapades av kapitalismen och kommer alltid att vara kapitalismens frukt, precis som tistlar alltid kommer att vara tistlarnas frukt.”

Att MacDonald inte har något klassmedvetande medan borgarklassens ledare har det står utom allt tvivel och visar – i grund och botten – bara att det engelska Labourpartiet hittills har existerat utan något huvud på sina axlar, medan den engelska borgarklassens parti har ett huvud – med hög och mäktig panna som stöds av en stabil och kraftig nacke. Och om MacDonald skulle nöja sig med att medge att ”medvetenhet” är hans svaga punkt, då skulle det inte finnas någon anledning att gräla med honom. Men utifrån ett huvud med en dålig ”medvetenhet” vill MacDonald bygga ett program som är oacceptabelt.

”Klasskriget”, säger MacDonald, ”skapades av kapitalismen”. Det är naturligtvis inte sant. Klasskriget existerade redan före kapitalismen, men det stämmer att det *nuvarande* klasskriget mellan proletariatet och borgarklassen är kapitalismens skapelse. Det är också sant att det ”alltid varit dess frukt”, det vill säga att det alltid kommer att finnas så länge kapitalismen existerar. Men i ett krig finns det uppenbarligen två krigförande sidor. En av dessa är våra fiender, som enligt MacDonald ”står för den privilegierade klassen och vill bevara den.” Om vi står för att avskaffa den privilegierade klassen som inte vill avskaffas, verkar det därmed som om vi här har klasskampens grundläggande innehåll. Men nej, MacDonald ”vill främja” den sociala solidaritetens medvetande. Solidaritet med vem? Arbetarklassens solidaritet uttrycker dess inre enhet i kampen mot borgarklassen. Den sociala solidaritet som MacDonald predikar är de utsugnas solidaritet med utsugarna, det vill säga ett stöd till utsugningen. MacDonald skryter dessutom med att hans teorier skiljer sig från våra farfäders teorier: han menar Karl Marx. I själva verket skiljer sig MacDonald från ”våra farfäder” i den betydelsen att han mer liknar vår fars farfäder, ty det mischmasch som MacDonald kallar en ny skola innebär en återgång – på en helt ny historisk bas – till den småborgerliga sentimental socialism som Marx på ett förintande sätt kritiserade 1847 och tidigare.

Mot klasskampen ställer MacDonald tanken på solidaritet mellan alla rättsskaffens medborgare som strävar efter att omvandla samhället längs de demokratiska reformernas väg. Enligt hans uppfattning lämnar klasskampen plats för det politiska partiets ”konstruktiva” arbete, ett parti som inte är uppbyggt på en klassbas utan på basis av samhällssolidaritet. I dagens England, med det på fackföreningarna grundade antalsmässigt starka Labourpartiet, låter dessa utmärkta (men kastrerade och anpassade till parlamentariska reformer) teorier från våra fäders farfäder – Robert Owen, Weitling och andra – mycket märkliga. Det finns inget annat land i världen där socialismens klasskaraktär har visat sig så objektivt, uppenbart, obestriddigt, erfarenhetsmässigt som i England. Ty i detta land uppstod Labourpartiet från företrädare för fackföreningarna, med andra ord lönarbetets rena klassorganisationer. När de konservativa och liberalerna försöker förbjuda fackföreningarna från att samla ihop politiska bidrag, så ställer de således inte utan framgång MacDonalds idealistiska syn på partiet mot den empiriska klasskaraktär som detta parti i realiteten har antagit i England. Det är sant att Labourpartiets övre led innefattar ett antal fabianska intellektuella och desperata liberaler. Men för det första hoppas vi starkt att arbetarna inom kort kommer att ha sopat undan detta patraske, och för det andra kommer redan nu de 4,5 miljoner röster som Labourpartiet får med obetydliga undantag från de engelska arbetarna. Inte alls alla arbetare röstar ännu för sitt

parti. Men knappt några andra än arbetarna lägger sina röster på Labourpartiet.

Vi menar ingalunda att fabianerna, de oberoende och överlöpare från liberalismen inte har något inflytande över arbetarklassens politik. Tvärtom är deras inflytande mycket stort, men det är inte självständigt. När det kommer till kritan är de reformister som gör motstånd mot det proletära klassmedvetandet ett vapen i den härskande klassens händer. Under hela den engelska arbetarrörelsens historia har borgarklassen utövat ett tryck mot proletariatet via radikaler, intellektuella, salongs- och kyrkosocialister och oweniter, som förnekar klasskampen och för fram principen om samhällssolidaritet och förespråkar samarbete med borgarklassen och förvirrar, försvagar och degraderar proletariatet politiskt.

Helt i linje med denna ”tradition” säger Oberoende arbetarpartiets (ILP:s) program att partiet strävar ”efter en förening mellan de organiserade arbetarna och alla personer från alla klasser som tror på socialismen.”⁵³ Denna medvetet suddiga formulering har till syfte att skyla över socialismens klasskaraktär. Givetvis kräver ingen att dörren fullständigt ska stängas för erfarna överlöpare från andra klasser. Men antalet sådana personer är redan nu helt obetydligt, om vi inte tittar på partiets översta kretsar utan betraktar partiet i sin helhet. Och i framtiden, när partiet har slagit in på revolutionens väg kommer detta antal att minska ytterligare. Men de Oberoende behöver frasen om ”personer från alla klasser” i syfte att lura arbetarna vad gäller deras makts verkliga klassbas och ersätta den med sagan om solidaritet med andra klasser.

Vi har nämnt att många arbetare fortfarande röstar på borgerliga kandidater. MacDonald bryr sin hjärna för att tolka även detta faktum i linje med borgarklassens intressen. ”Vi får inte betrakta arbetaren som en arbetare, utan som en människa”, inskräper han och tillägger: ”Till och med toryismen har i viss utsträckning lärt sig... att närma sig människorna som människor. Det är därför majoriteten av arbetare röstade på Tories.” När de konservativa med andra ord, skrämde av arbetarnas framryckning, börjar lära sig att anpassa sig till de mer efterblivna arbetarna för att undergräva deras enhet, slå blå dunster i ögonen på dem, spela på deras mest reaktionära vidskepelse och skrämma dem med falska dokument, då visar det bara att Tories vet hur man ska närma sig människorna som människor!

De engelska arbetarorganisationer som har mest oblandad klassammansättning, nämligen fackföreningarna, byggde Labourpartiet direkt på sina axlar. Det uttryckte en djup förändring av situationen i England: dess försvagning på världsmarknaden, förändringen av dess ekonomiska struktur, avlägsnandet av medelklasserna, liberalismens fall. Proletariatet är i behov av ett klassparti, gör allt för att skapa ett sådant parti, trycker på fackföreningarna, betalar politiska bidrag. Men detta ökande tryck underifrån, från verkstäder och fabriker, varv och gruvor, stöter på motstånd från ett tryck uppifrån, från det officiella politiska England, med dess traditioner av att ”älska friheten”, världsdominans och demokratiskt och protestantiskt företräde inom civilisationen. Om man gör i ordning en politisk blandning av alla dessa ingredienser (med målet att försvaga det engelska proletariatets klassmedvetande) då får man den fabianska plattformen.

Om MacDonald försöker definiera Labourpartiet, som öppet grundar sig på fackföreningarna, som en klasslös organisation, så är det engelska kapitalets ”demokratiska” regering för honom ännu mer klasslös. Visserligen är den nuvarande staten som styrs av godsägarna, bankirerna, skeppsbyggarna och kolmagnaterna ingen ”perfekt demokrati”. Den har fortfarande en del skavanker: ”Demokratin och, låt oss säga (!!), ett industrisystem som inte sköts av folket är två oförenliga begrepp.” Med

⁵³ **Oberoende arbetarpartiet** (ILP) bildades 1893 av Keir Hardie och Ramsay MacDonald. Partiet spelade en avgörande roll vid grundandet av Labourpartiet som det förenade sig med och i vilket det oftast hade en vänsterposition. Vid Första världskrigets utbrott var ILP först mot kriget men stödde senare Storbritanniens roll under kriget. ILP lämnade Andra internationalen när Komintern bildades men anslöt sig inte till den. När det återvände till Andra internationalen anslöt sig dess vänsterflygel till kommunistpartiet. Under en kort period drogs ILP till stalinisterna, och sedan till andra centristerna och lämnade Labourpartiet 1931, men återvände senare.

andra ord har demokratin fortfarande en del brister: det välstånd som landet skapar tillhör inte landet utan en obetydlig minoritet av landet.

Kanske är det en slump? Nej, den borgerliga demokratin är ett system av institutioner och åtgärder med hjälp av vilka arbetarmassornas behov och krav vart efter de tränger framåt neutraliseras, förvrängs, görs harmlösa eller rent ut sagt förminsas till ett intet. Den som säger att privategendomen i England, Frankrike, USA och andra demokratiska länder har stöd i folkviljan är en lögnare. Ingen har någonsin frågat efter folkets samtycke. De arbetande föds och får sin fostran under omständigheter som inte är deras skapelse. Landets skolor och kyrkan fyller dem med uppfattningar som bara är uträknade att bevara det existerande samhället. Den parlamentariska demokratin är bara en sammanfattning av denna omständighet. MacDonalds parti är en nödvändig del av detta system.

När den oftast katastrofala händelseutvecklingen (omfattande ekonomiska omvälvningar, kriser och krig) gör detta samhällssystem outhärdligt för arbetarmassorna, så har de senare varken möjlighet eller lust att uttrycka sin revolutionära ilska via den kapitalistiska demokratin kanaler. När massorna med andra ord upptäcker hur länge de har blivit lurade så gör de revolt. En framgångsrik revolution ger dem makten, och det faktum att de har makten gör det möjligt för dem att bygga upp en statsapparat som motsvarar deras behov.

Men MacDonald förstår inte ens det. ”Revolutionen i Ryssland”, säger han, ”har lärt oss en viktig läxa. Den har visat att revolution betyder ödeläggelse och fattigdom och inget annat.” Här visar sig den reaktionära fabianen i hela sin motbudande nakenhet. Revolution leder bara till fattigdom! Men den engelska demokratin ledde till det imperialistiska kriget, och inte bara i meningen att alla kapitalistiska stater hade ett övergripande ansvar för kriget. Nej, i den meningen att den engelska diplomatin medvetet och med berätt mod knuffade ut Europa i krig och hade ett direkt och omedelbart ansvar för det. Om den engelska ”demokratin” hade förklarat att den tänkte gå med i kriget på ententens sida,⁵⁴ så hade troligen Tyskland och Österrike-Ungern hållit sig utanför. Om England hade förklarat att hon tänkte förhålla sig neutral så hade troligen Frankrike och Ryssland hållit sig utanför.

Men den brittiska regeringen handlade annorlunda. I hemlighet lovade den att stöda ententen och lurade medvetet Tyskland med att det var möjligt att England skulle förhålla sig neutralt. På så sätt arbetade den engelska ”demokratin” avsiktligt för kriget, vars ödeläggelse givetvis inte går att jämföra med den fattigdom som beror på revolutionen. Men vilken sorts öron och hjärna har personer som kan förkunna att revolutionen som störtade tsarismen, adeln och borgarklassen, gav kyrkan ett dråpslag och väckte 150 miljoner människor, en hel familj av nationer, till ett nytt liv, att denna revolution innebär fattigdom och *inget annat*? Här upprepar MacDonald bara Baldwins ord. Han är inte bara okunnig om och förstår inte den ryska revolutionen, utan han känner heller inte till Englands historia.

Vi måste uppmärksamma honom på det vi redan har uppmärksammat den konservativa premiärministern på. Medan initiativet på det ekonomiska området fram till 1800-talets sista kvartal tillhörde England, så har hon på det politiska området huvudsakligen utvecklats på de europeiska och amerikanska revolutionernas axlar. Den stora franska revolutionen, julirevolutionen 1830, revolutionen 1848, det amerikanska inbördeskriget 1861-65 och de ryska revolutionerna 1905 och 1917 gav impulser till samhällsrevolutionen i England och markerade hennes historiska utveckling med de milstolpar som de stora valreformerna innebar. Utan den ryska revolutionen 1917 skulle MacDonald aldrig ha blivit premiärminister 1924. Vi vill snabbt tillägga att vi inte anser att MacDonalds regering är oktoberrevolutionens största landvinning, men den var hursomhelst en biprodukt till revolutionen.

⁵⁴ **Ententen** eller alliansen mellan Frankrike, Ryssland, Storbritannien och Serbien gick ut i krig mot Österrike-Ungern och Tyskland 1914 och inledde därmed Första världskriget.

Till och med barnens första läroböcker lär oss att om man vill samla ekollon så får man inte rycka upp eken. Hur vidunderlig är dessutom inte denna fabianska uppfattning: eftersom den ryska revolutionen har givit ”oss” (vem?) en läxa, så kommer ”vi” (vilka?) att klara oss utan en revolution. Men varför gjorde lärdomarna från alla tidigare krig det inte möjligt för ”er” att klara er utan det stora imperialistiska kriget? Precis som borgarklassen kallar varje nytt krig för det sista av alla krig, så kallar MacDonald den ryska revolutionen för den sista av alla revolutioner. Varför skulle då egentligen den engelska borgarklassen göra några eftergifter till det engelska proletariatet och fredligt överlämna sin egendom utan kamp, om de redan på förhand har fått MacDonalds högtidliga försäkran att de engelska socialisterna på grund av erfarenheterna från den ryska revolutionen aldrig kommer att använda våld? När och var har någon härskande klass givit upp sin makt och egendom med hjälp av fredliga val, i synnerhet en klass som likt den engelska borgarklassen har ett sekel av globalt rövande bakom sig?

MacDonald är emot revolution, men han är för en organisk utveckling. Han applicerar några dåligt tillägnade biologiska begrepp på samhället. Revolutionen är för honom – som en summa av växande partiella förändringar – lika med levande organismers utveckling, exempelvis larvens förvandling till en fjäril. Men i denna process förbiser han just det kritiska ögonblicket när det nya djuret med revolutionens medel bryter sig igenom skalet. Man må för övrigt observera att MacDonald är ”för en revolution av den typ som ägde rum i feodalismens inre där den industriella revolutionen mognade”. I sin gränslösa okunnighet inbillar sig MacDonald tydligen att den industriella revolutionen försiggick som en molekylär process, utan omvälvningar, utan ödeläggelse. Han känner helt enkelt inte till Englands historia, för att inte tala om andra länders historia. Och framför allt förstår han inte att den industriella revolutionen, som hade mognat i feodalismens sköte genom en ackumulation av handelskapital, ledde till Reformationen,⁵⁵ bragte Stuartarna i konflikt med parlamentet, gav upphov till det Stora Upproret, ödelade och förstörde England – för att senare berika landet.

Det vore alltför tröttsamt att här dröja vid en tolkning av den process som förändrar larven till en fjäril, med avsikt att därav erhålla nödvändiga sociala analogier. Det är kanske enklare och behändigare att rekommendera MacDonald att fundera över den hävdvunna jämförelsen mellan revolutionen och födelseprocessen. Borde vi inte lära oss en ”läxa” från födelsen, liksom från den ryska revolutionen? Också i födelsen finns det ”ingenting” annat än lidanden och kval (naturligtvis räknas inte barnet!) Borde vi inte rekommendera framtidens människor att mångfaldiga sig genom fabianismens smärtfria metoder, genom att anlita Mrs. Snowden som barnmorska?

Naturligtvis är vi medvetna om att frågan inte är så helt igenom enkel. Till och med kycklingen som växer inne i ägget måste använda våld för att bryta sig ut ur sitt kalkartade fängelse. Om någon fabiansk kyckling – av kristna eller andra skäl – avstod från att använda detta våld skulle den kvävas i sitt hårda kalkskal. Engelska hönsuppfödare har genom en metod av artificiellt urval, lyckats skapa en variant med en fortskridande förkortning av näbben. De har till och med nått så långt att de har skapat en form där den nya kycklingens näbb är så kort att det stackars djuret inte kan bryta sig ur det äggskal där det föds. Den olyckliga kycklingen dör, ett offer för sin påtvingade avhållsamhet från användandet av våld, och den fortsatta utvecklingen av denna variant av kortnäbbade hönor är sålunda avslutad. Om vårt minne inte sviker oss kan MacDonald läsa om denna fråga hos Darwin. Efter att ha börjat dra dessa analogier med den organiska världen, vilket är MacDonalds stora hobby, kan vi hävda att den engelska bourgeoisins politiska skicklighet ligger i att den förkortat proletariatets revolutionära näbb och sålunda förhindrat det från att bryta sig ut ur den kapitalistiska statens skal. Proletariatets näbb är dess parti. En enda blick på MacDonald,

⁵⁵ **Den engelska reformationen** inleddes när kung Henrik VIII utverkade Suprematsakten ur parlamentet, som skapade den anglikanska (engelska) kyrkan med Henrik i ledningen och avskaffade den romersk-katolska kyrkan. 1535 förbjöd han klostren i England och konfiskerade deras egendommar.

(James Henry) Thomas, Mr. och Mrs. Snowden är tillräcklig för att övertyga oss om att bourgeois arbete med att välja ut kortnäbbade och ömnäbbade varelser har krönts med enorm framgång, ty dessa damer och herrar är inte bara odugliga till att bryta sönder det kapitalistiska systemets skal, de duger inte till någonting annat heller.

Men här slutar analogin och visar nackdelen av att basera argumenten på spridda fakta från biologins textböcker i stället för på den historiska utvecklingens vetenskapliga förhållanden och stadier. Det mänskliga samhället har förvisso vuxit fram ur den organiska och oorganiska världens förhållanden, men är likafullt en så komplicerad och koncentrerad kombination av dessa förhållanden att det kräver ett självständigt studium. Den sociala organismen skiljer sig exempelvis från den biologiska i dess mycket större elasticitet, i dess förmåga att omgruppera elementen, i ett (till en viss grad) medvetet urval av redskap och metoder, i ett (inom vissa gränser) medvetet utnyttjande av historiens erfarenhet etc. Den lilla kycklingen i ägget kan inte byta ut sin korta näbb mot en större och därför dör den. Men när arbetarklassen står inför frågan ”att vara eller inte vara”, då kommer den att kassera MacDonald och Mrs. Snowden och istället förse sig med det revolutionära partiets örnäbb för att störta det kapitalistiska systemet.

Det är synnerligen intressant att hos MacDonald observera en kombination av en krass biologisk samhällsteori och ett idealistiskt kristet hat mot materialismen. ”Ni talar om revolution, om katastrofala förändringar, men se på naturen. Hur vist är inte kålmaskens handlande när den innesluter sig i en kokong. Titta på den goda sköldpaddan, och ni kommer i dess rörelser att finna samhällsförändringens naturliga rytm. Lär från naturen!” I samma anda brännmärker MacDonald materialismen som en ”vulgär, oförnuftig lära, utan någon andlig eller mental känslighet” ... MacDonald och känslighet! Är det inte en märklig ”känslighet” som hos kålmasken söker inspiration för människans kollektiva sociala handlande och samtidigt för sitt eget privata bruk kräver en odödlig själ och livets alla bekvämligheter i det efterkommande?

”Socialister anklagas för att vara poeter. Det är sant”, förklarar MacDonald, ”vi är poeter. Det finns ingen god politik utan poesi. I själva verket finns det ingenting gott utan poesi.” Och så vidare, i samma stil, till slutsatsen: ”Vad världen framför allt behöver är en politisk och social Shakespeare.” Detta joller om poesi är kanske inte så politiskt dumt som anmärkningarna om våldets otillåtlighet. Men den totala bristen på inspiration hos MacDonald uttrycks här om möjligt ännu starkare. Denna tråkige och blyge gnidare som har lika mycket poesi i sig som en gammal trästock, försöker att imponera på världen med sina shakespearianska upptåg. Här finner man verkligen de ”apkonster” som MacDonald vill tillskriva bolsjevikerna. MacDonald, fabianismens ”poet”! Sidney Webbs politik, en konstnärlig skapelse! Thomasministeriet, kolonial poesi! Och slutligen: Mr. Snowdens budget, börsens triumferande kärlekssång!

Samtidigt som han kacklar om sin sociala Shakespeare, förbiser MacDonald Lenin.⁵⁶ Det passar MacDonald alldeles utmärkt – om än inte Shakespeare – att den store engelske poeten skapade sina verk för över trehundra år sedan. MacDonald har haft tillräcklig tid för att kunna uppskatta Shakespeare som Shakespeare. Han skulle aldrig ha accepterat honom om Shakespeare hade varit en av hans samtida. Så MacDonald ignorerar – fullständigt och slutgiltigt – Lenin. Filisterns blindhet får ett dubbelt uttryck genom hans meningslösa suckar om Shakespeare och hans oförmåga att uppskatta sin störste samtida.

”Socialismen är intresserad av konst och klassiker.” Det är förvånansvärt hur denne ”poet” genom ett enkelt drag kan misskreditera tankar som i sig inte är så dumma. För att övertyga sig om detta

⁵⁶ **Vladimir Iljitj Lenin** (1870-1924) tog initiativet till den politiska strömning som kom att bli känd som bolsjevism, och vilken var den första att peka på hur man skulle bygga den sorts parti som behövdes för att leda en arbetarrevolution. Han var en av de viktigaste ledarna för den första segerrika arbetarrevolutionen i Ryssland 1917 och fungerade som sovjetregeringens första statsöverhuvud. Han grundade Kommunistiska internationalen och hjälpte till att utarbeta dess principer, strategi och taktik.

behöver läsaren bara studera följande slutsats: ”Även där det existerar stor fattigdom och stor arbetslöshet, vilket tyvärr är fallet i vårt land, bör medborgarna (?) inte neka sig nöjet att inköpa målningar eller överhuvudtaget någonting som kan ge glädje och förbättra de ungas och gamlas sinnen.” Detta utmärkta råd klagör emellertid inte huruvida inköp av målningar rekommenderas till de arbetslösa själva, med innebörden att kompletterande anslag kommer att ges för detta behov, eller om MacDonald råder de adliga herrarna och damerna att köpa målningar ”trots arbetslösheten” och sålunda ”förbättra sina sinnen”. Vi utgår från att den senare tolkningen är den riktiga. Men då tvingas vi i MacDonald se en präst av den salongliberala protestantiska skolan som först med mäktig stämma talar om fattigdomen och ”samvetets religion” och sedan uppmanar sin världsliga flock att inte ge efter för förtvivlan utan fortsätta sitt forna levnadsmönster. Låt den som vill – efter detta! – tro att materialismen är vulgaritet och att MacDonald är en social poet, som försmäktar av längtan efter en Shakespeare. Vi för vår del tror att om det i den fysiska världen finns en absolut nollpunkt som motsvarar den största tänkbara kylan, så finns det också i den andliga världen en grad av absolut vulgaritet, som motsvarar MacDonalds mentala temperatur.

Sidney och Beatrice Webb representerar en annan variant av fabianismen. De är vana vid tålmodigt och mödosamt litterärt arbete, vet värdet av fakta och siffror, och denna omständighet sätter vissa gränser för deras diffusa tänkande. De är inte mindre tråkiga än MacDonald, men de kan vara mer instruktiva när de inte försöker att överskrida de gränser som fakta sätter för undersökningen. På generaliseringens område är de knappast överlägsna MacDonald. Vid Labourpartiets kongress 1923 förklarade Sidney Webb att den engelska socialismens grundläggare inte var Karl Marx utan Robert Owen, ty han predikade inte klasskampen utan den hävdvunna doktrinen om mänsklighetens broderskap. Sidney Webb betraktar fortfarande John Mill⁵⁷ som den politiska ekonomins klassiker och lär i enlighet med detta ut att kampen inte borde föras mellan arbete och kapital utan mellan nationens överväldigande majoritet och räntornas expropriatörer. Detta borde vara tillräckligt för att ange den teoretiska nivån hos Labourpartiets främsta ekonomer! Som vi alla vet utvecklas inte den historiska processen i enlighet med Webbs önskan, inte ens i England. Fackföreningarna är lönearbetets organisationer mot kapitalet. På fackföreningarnas bas har Labourpartiet vuxit fram, vilket till och med gjort Sidney Webb till minister i kabinettet. Webb fullföljde sitt program såtillvida att han inte gick ut i krig emot mervärdets expropriatörer. Men han gick inte heller ut i krig mot räntans expropriatörer.

1923 gav paret Webbs ut en bok: *Den kapitalistiska civilisationens förfall* (*The Decay of Capitalist Civilization*), som baserades på en delvis föråldrad, delvis renoverad parafra av Kautskys gamla kommentarer till Erfurtprogrammet.⁵⁸ Men fabianismens politiska tendens avslöjas i all sin hopplöshet än en gång i *Den kapitalistiska civilisationens förfall*, denna gång halvt medvetet. Det är ingen tvekan (för vem?), säger paret Webbs, att det kapitalistiska systemet kommer att förändras. Frågan gäller helt enkelt hur det skall förändras. ”Det kan genom en hänsynsfull anpassning gradvis och fredligt förändras till en ny form.” Men detta kräver ett visst element: en god vilja på båda sidor. ”Tyvärr”, säger de respekterade författarna, ”kan många som instämmer i detta förslag för en oundviklig förändring, inte inse vad de sociala institutioner som denna lag gäller för är. För dem är basen för all tänkbar civilisation den privata egendomen i en sådan utsträckning att den hör samman med den mänskliga naturen, så att så länge människor förblir människor är det lika omöjligt med förfall eller nedgång som att jorden skulle sluta rotera kring sin axel. Men de missförstår frågan.”

⁵⁷ Owen var en framstående engelsk manufakturist och lärare i början av 1800-talet. Kritiserade äktenskapet, den privata egendomen och religionen. Föreslog en idealistisk socialism som baserades på små kooperativa församlingar. John Stuart Mill, engelsk empirisk filosof, logiker och ekonom under 1800-talet. Hans *Political Economy* publicerad 1848, var en liberalistisk analys av de kapitalistiska förhållandena.

⁵⁸ Erfurtprogrammet antogs i Erfurt 1891 av den tyska socialdemokratins kongress och det ersatte det ursprungliga Gothaprogrammet som antagits 1875. Karl Kautsky (1854-1938) betraktades som en framstående marxistisk teoretiker fram till Första världskriget, då han övergav internationalismen. Han gick senare mot den ryska revolutionen. Han var en av medförfattarna till Erfurtprogrammet.

Hur olyckligt har inte omständigheterna samverkat för att gäcka oss! Hela frågan kunde lösas till allmän belåtenhet genom att man använde ”den planmässiga anpassningens” metod, om arbetarna och kapitalisterna bara kunde komma överens om metoden för denna fulländning.

Men eftersom man ”hittills” inte har lyckats uppnå ett sådant samförstånd, röstar kapitalisterna på de konservativa. Vad borde vår slutsats bli? Här misslyckas våra stackars fabianer totalt, och *Den kapitalistiska civilisationens förfall* antar formen av fabianismens beklagansvärda förfall. ”Före det Stora Kriget (Världskriget) tycktes det finnas ett visst mått av samförstånd”, berättar boken, ”om att den sociala ordningen gradvis måste förändras i riktning mot större jämlikhet” etc. Av vem erkändes detta? Dessa människor tror att deras lilla fabianska mullvadshög är universum.

Vi trodde, kanhända felaktigt (!) att denna karakteristiska brittiska (?) eftergivenhet från den lilla härskande klassens sida gentemot de krav som restes av de som hade funnit sig uteslutna från både njutning och kontroll, skulle fortsätta och utsträckas, beredvilligt eller motvilligt, ännu vidare, från den politiska till den industriella sfären. Och även om framstegen var små, skulle det åtminstone inte finnas någon reaktion. Men efter kriget förändrades allting: arbetarnas levnadsvillkor försämrades, vi står inför hotet av överhusets återupprättade vetorätt, med den egendomliga tanken att motstå fortsatta ”eftergifter till arbetaren”. [s 176.]

Vad skall vi dra för slutsats av allt detta? Det var i sitt hopplösa sökande efter en sådan slutsats som Webbs skrev sin lilla bok. Dess slutmening låter så här: ”I ett försök, måhända fåfängt, att få parterna att förstå sina problem och varandra bättre – med hoppet att det inte alltid är oundvikligt att Naturen förhårdnar hjärtat hos dem hon tänker förstöra – erbjuder vi denna lilla bok” (sid 177).

Är det inte underbart: en ”liten bok” erbjuds som ett medel för att försona proletariatet med bourgeoisin. Låt oss rekapitulera förloppet: före kriget ”tycktes” det vara allmänt erkänt att det nuvarande systemet måste ersättas med ett bättre, men det fanns ingen allmän överenskommelse om karaktären hos denna förändring: kapitalisterna höll på privat egendom, arbetarna var emot privat egendom. Efter kriget blev den objektiva situationen värre, och den politiska motsättningen förvärrades än mer. Därför skriver paret Webbs en liten bok för att få båda sidor mer benägna för en försoning. Men det medges att detta hopp är ”måhända fåfängt”. Ja det är möjligt, mycket möjligt. Det hedervärda paret Webbs som är så starkt genomsyrat av tron på den intellektuella övertygelsens kraft borde – så tycks det oss – i de ”gradvisa förändringarnas” intresse inrikta sig på en lättare uppgift, åtminstone till en början. Nämligen, att övertala ett fåtal högt uppsatta kristna skurkar att avsäga sig sitt monopol på opiumhandeln och förgiftningen av miljoner människor i Orienten.

Ah, hur ynkelig, futtig, svagsint, hur usel i sin intellektuella ynkedom är inte denna fabianism!

Det är en helt omöjlig uppgift att försöka nämna alla de filosofiska varianter som finns inom fabianismen, ty hos denna grupp råder ”åsiktsfrihet” till den grad att varje ledare har sin egen personliga filosofi, som dock till sist består av samma reaktionära element av konservatism, liberalism, och protestantism som varje annan sådan kombination. För inte så länge sedan blev vi mycket förundrade då vi fick veta att en så fyndig – det trodde vi – och kritisk författare som George Bernhard Shaw⁵⁹ hade meddelat oss att Marx hade överträffats av (H. G.) Wells stora historiska verk.⁶⁰ Detta avslöjande, en total överraskning för hela mänskligheten, kan kanske förklaras av det faktum att fabianerna i teorins perspektiv, utgör ett absolut slutet mikrokosmos av djupt provinsiella naturer trots att de lever i London. Deras filosofiska spekulationer är uppenbarligen onyttiga både för

⁵⁹ **George Bernard Shaw** (1859-1950) var pjäsförfattare och socialist och en av den fabianska rörelsens grundare.

⁶⁰ Jag måste tyvärr säga att jag, innan jag läste Shaws brev, inte hade hört talas om att Wells' *Outline of History* ens existerade. Jag gjorde senare dess bekantskap. Samvetet förbjuder mig att säga att jag avslutade läsningen, ty en genomläsning av två, tre kapitel var tillräcklig för att få mig att sluta odsla bort tiden. Tänk er en absolut brist på metodik, på historiskt perspektiv, på förståelse för det ömsesidiga beroendet mellan det samhällsliga livets olika faser; på det hela taget, utan någon som helst vetenskaplig disciplin. Och tänk er sedan denne 'historiker' med detta bagage och en söndagsvandrares obekymrade uppsyn planlöst och på måfå vandra genom några tusen års historia, och där har ni Wells' bok, som skulle ersätta den marxistiska skolan. – Trotskij's anmärkning.

konservativa och liberaler. De är av ännu mindre nytta för arbetarklassen, ty de ger den ingenting och de förklarar ingenting. Deras produkter tjänar i sista hand endast till att klargöra för fabianerna själva existensberättigandet hos fabianismen. Tillsammans med teologisk litteratur tycks dessa verk vara den onyttigaste eller i varje fall den tråkigaste form av intellektuellt skapande.

För närvarande är det vanligt inom vissa områden i England att tala med förakt om den ”viktorianska erans” män, dvs. om de framstående gestalter som levde under drottning Victorias tid. Allting har förändrats sedan dess i England, men Fabiantypen har kanske bevarats ännu mer intakt. Denna banala, optimistiska viktorianska epok, då det troddes att morgondagen skulle bli något bättre än idag och att övermorgon skulle bli bättre än i morgon, har fått sitt mest fulländade uttryck i paret Webbs, Snowden, MacDonald och andra fabianer. De kan därför betraktas som en oförarglig och onyttig kvarleva från en epok som redan definitivt och oåterkalleligt har gått i graven. Vi kan utan överdrift säga att Fabiansällskapet, grundat 1884, med avsikt att ”väcka det sociala medvetandet” nu är den mest reaktionära grupp som finns i Storbritannien. Varken de konservativa klubbarna eller Oxfordsuniversitetet, varken det högre anglikanska prästerskapet eller de andra kyrkliga institutionerna kan ens jämföras med fabianerna. Ty alla dessa institutioner tillhör fienden, och proletariats revolutionära rörelse kommer utan tvekan att slå sönder dess murar.

Men proletariats tyglas av just sin egen ledande stab, dvs. av fabianpolitikerna och deras andliga avkomlingar. Dessa uppblåsta auktoriteter, pedanter, inbilska och pösande ynkryggar förgiftar systematiskt arbetarrörelsen, fördunklar proletariats medvetande, paralyserar dess vilja. Det är endast tack vare dem som toryismen, liberalismen, kyrkan, monarkin, aristokratin, bourgeoisin fortsätter att existera och till och med känna sig säkra i sadeln. Fabianerna, Independenterna, fackföreningarnas konservativa byråkrati är nu den mest kontrarevolutionära kraften i Storbritannien och kanske i hela världssituationens nuvarande stadium. Utdrivandet av fabianerna kommer att innebära en frigörelse av det engelska proletariats revolutionära energi, socialismens erövring av reaktionens brittiska fästning, befrielsen av Indien och Egypten, och en mäktig stimulans till de framväxande rörelserna i Orienten.

Genom att avhålla sig från våld tror fabianerna enbart på ”idéernas” makt. Den kärna av sanning som ligger innesluten i denna nedriga, hycklande filosofi är enbart det faktum att inget system enbart kan upprätthållas med våld. Och detta gäller också det brittiska imperialistiska systemet. I ett land där den överväldigande majoriteten av befolkningen består av proletärer, skulle den härskande konservativa-liberala imperialistklicken inte kunna sitta kvar en enda dag om de våldsinstrument denna klick håller i sina händer inte förstärktes, kompletterades och skyddades av pseudosocialistiska ideal, som förvirrar och splittrar proletariats.

1700-talets franska ”upplysare”⁶¹ betraktade katolicismen, klerikalismen, prästerskapet, som sin störste fiende och såg det som nödvändigt att *ecraser l'infame* (krossa det skändliga), innan ett fortsatt framsteg var möjligt. De hade rätt såtillvida att det var prästerskapet – vidskepelsens organiserade system – inom det katolska andliga polissystemet, som stod i vägen för det borgerliga samhället, som hindrade vetenskapens, konstens, den politiska ideologins, ekonomins framväxt. Fabianismen, MacDonaldismen, pacifismen spelar nu exakt samma roll i förhållande till proletariats historiska rörelse. Fabianismen är den brittiska och europeiska imperialismens – om inte hela världsbourgeoisins – främsta stöd. Vi måste visa fram för arbetarna det verkliga utseendet hos dessa självbelåtna pedanter, pratsamma eklektiker, sentimentala karriärister, bourgeoisins livréklädda fotmän. Genom att visa dem hur de verkligen är, misskrediterar vi dem för gott. Genom att misskreditera dem, utför vi en enorm historisk tjänst åt det historiska framsteget. Den dag det engelska proletariats befriar sig från fabianismens andliga låghet kommer mänskligheten, särskilt i Europa, att öka i längd med åtminstone ett huvud.

⁶¹ ”Upplysarna” var en rörelse som uppstod i början av 1700-talet och vilken ville befria kulturen och vetenskapen från okunskap.

Kapitel 5. Frågan om revolutionärt våld

Vi har bekantat oss med MacDonalds syn på användandet av våld under revolutionen och har märkt att de är en omskrivning av herr Baldwins konservativa teori om gradvisa förändringar. Mer besynnerligt – om än något mer uppriktigt – är ”vänstermannen” Lansburys förkastande av våld. Han säger helt enkelt att han ”inte tror” på våld. Han ”tror inte” heller på den kapitalistiska armén eller väpnade uppror. Om han trodde på våld skulle han – säger han – inte rösta för den brittiska flottan utan ansluta sig till kommunisterna. Vilken modig man! Men det faktum att Lansbury, som inte tror på våld, verkligen tror på ett framtida liv gör det något tveksamt om han är helt konsekvent.

Med Lansburys tillåtelse har icke desto mindre vissa saker i världen genomförts med hjälp av våld. Oavsett om herr Lansbury tror på den brittiska flottan eller ej så känner hinduerna till att denna flotta existerar. I april 1919 beordrade general Dyer, utan föregående varning, beskjutning av ett obehäpnat hindumöte i Armistar, vilket ledde till att 450 personer dödades och 1500 skadades. Om vi inte beaktar de dödade kan vi med säkerhet säga att de skadade inte har råd att ”inte tro” på våld. Men också som troende kristen borde Lansbury vara tillräckligt kunnig för att förstå, att om det sluga hebreiska prästerskapet och den fege romerska konsuln Pontius Pilatus, en politisk föregångare till MacDonald, inte hade använt våld mot Jesus Kristus så skulle vi inte fått varken törnekronan, återuppståndelsen eller Kristi himmelfärd. Och inte ens herr Lansbury skulle fått möjlighet att födas som god kristen och bli en dålig socialist.

Att tvivla på våld är som att tvivla på gravitationen. Hela livet är uppbyggt på olika former av våld, på att en sorts våld gör motstånd mot en annan, och att avstå från att använda våld för befrielsens ändamål är samma sak som att stöda de förtryckande krafter som nu styr världen.

Men vi tror att sporadiska iakttagelser inte kommer att göra mycket nytta här. Frågan om våld och pacifisternas, de kristna socialisternas och andra skenheliga personers ”förkastande av våld” är så utbredd inom engelsk politik att det kräver en speciell, detaljerad genomgång, som är anpassad till en politisk förståelse av det brittiska Labourpartiets nuvarande ”ledare”. Vi ber därför våra läsare om ursäkt för att vi sänker oss till denna nivå.

Vad betyder det egentligen att avvisa allt användande av våld? Om låt oss säga en inbrottstjuv bryter sig in i herr Lansburys hus, då är vi rädda för att denne gudfruktiga herre (vi talar om husets herre) skulle använda våld eller ringa närmaste polis för att denne skulle använda våld. Även om herr Lansbury i sin fulla kristna barmhärtighet skulle tillåta tjuven att lämna huset fredligt – vilket vi ingalunda är säkra på – så vore det givetvis under den självklara förutsättningen att tjuven lämnade lägenheten omedelbart. Dessutom skulle den ärevördiga herren bara tillåta sig lyxen av en så kristen gest på grund av det faktum att hans egendomar beskyddas och övervakas av de brittiska egendoms-lagarna och deras många argusögon, vilket innebär att nattliga besök från tjuvar i allmänhet är undantag snarare än regel. Om Lansbury skulle försöka svara att ett intrång i ett respektabelt kristet hem är en våldshandling som kräver motstånd, så kommer vi att svara honom att en sådan ståndpunkt är att överge förkastande av våld i allmänhet, och därmed samma sak som att erkänna våld i princip och i praktiken. Och det kan med full rätt även tillämpas på klasskampen där vi återfinner dagliga intrång från tjuven/kapitalisten i proletariats liv och expropriering av mervärde, vilket fullständigt rättfärdigar att man gör motstånd. Kanske Lansbury kan svara att han inte menar all form av tvång när han använder ordet ”våld” (ty vårt utmärkta samhällsliv klarar sig inte utan vissa sådana former) utan bara brott mot det Sjätte budordet med dess befallning: ”Du skall icke dräpa.”

För att försvara en sådan syn på frågan kan man anföra en hel massa högtravande fraser angående människolivets okränkbarhet, varvid vi skulle bli tvungna att använda det språk som finns i evangelienas liknelser, vilket är mer begripligt för den brittiska socialismens ledare. Vi skulle fråga herr Lansbury hur han skulle agera om han såg en mördare som överföll små barn med en klubba, och det inte fanns något annat sätt att rädda dem än att omedelbart rikta ett välriktat revolverskott mot

mördaren. Om vår förmodade meddebattör inte föredrar att förfalla till fullkomligt tomma spetsfundigheter, så antar jag att han för att underlätta sin ställning kommer att svara att vårt exempel är en ytterlighet.

Men det svaret skulle bara än en gång vara detsamma som ett erkännande från Lansburys sida att han under dessa omständigheter skulle överlämna sin rätt att använda mord till polisen, den speciella våldsorganisation som i de flesta fall låter honom slippa att använda sin revolver och till och med behöva överväga dess praktiska mål.

Men låt oss nu fråga om exemplen där beväpnade strejkbrytare misshandlar eller dödar de strejkande. Sådana fall är vardagsmat i USA och är inte ovanliga heller i andra länder. Arbetarna kan inte lita på att polisen utövar deras rätt att göra motstånd mot strejkbrytarna, eftersom polisen i alla länder försvarar strejkbrytarnas rätt att misshandla de strejkande och slå ihjäl dem. Det är välkänt att lagen om människolivets okränkbarhet inte gäller strejkande. Vår fråga är: har de strejkande rätt att använda käppar, stenar, revolverar, bomber mot fascisterna,⁶² Ku Klux Klan-bandet och andra av kapitalets köpta ligister? Vi skulle vilja ha ett klart och rakt svar på denna fråga utan undvikande skenheligt broderande.

Om Lansbury skulle säga att socialismen har till uppgift att ge folkmassorna en sådan fostran att fascisterna hindrades från att bli fascister och skurkarna förhindrades att bli skurkar, så vore det rent hyckleri. Det faktum att socialismens mål är att avskaffa allt våld, först dess grövre och blodigare former och senare andra mindre uppenbara former – det bestrider vi inte. Men vi talar inte om det kommande kommunistiska samhällets uppförande och moral, utan om konkreta sätt och medel för att bekämpa det kapitalistiska våldet.

När fascisterna bryter upp strejker, ockuperar tidningsredaktioner och stjälar deras pengar, misshandlar eller slår ihjäl arbetarnas parlamentsrepresentanter, medan polisen bildar en skyddande avspärrningskedja runt mördarna, under dessa omständigheter kan bara den mest föraktliga hycklare råda arbetarna att inte slå tillbaka genom att insistera på att det inte finns plats för våld i det kommunistiska samhället. I varje enskilt fall måste man givetvis utifrån rådande omständigheter besluta *hur* man ska besvara fiendens våld och *i vilken omfattning* man ska göra motstånd. Men det är en fråga om praktisk taktik som inte har något att göra med att erkänna eller förkasta våld i allmänhet.

Vilken är våldets verkliga natur? Var börjar det? När är det tillåtet och praktiskt för massornas gemensamma handlingar att övergå till våld? Vi betvivlar starkt att varken Lansbury eller någon annan pacifist kan besvara denna fråga annat än genom att bara hänvisa till brottsbalken, som klart anger vad man får och inte får göra. Klasskampen är en ständig ström av öppet och dolt våld som – i en eller annan mån – ”regleras” av staten, som i sin tur är den mäktigaste motståndarens, det vill säga den härskande klassens, organiserade våldsapparat.

Är strejker en sorts våld? Det fanns en tid när strejker var förbjudna och varje strejk så gott som oundvikligen innebar fysiska sammandrabbningar. Som ett resultat av att strejkrörelsen växte, med andra ord som ett resultat av att massorna använde våld mot lagarna – eller rättare sagt som ett resultat av massornas ständiga slag mot lagarnas våld – blev strejker senare lagligförklarade. Innebär det att Lansbury anser att det enda tillåtna kampinstrumentet är fredliga, ”lagliga” strejker, alltså sådana strejker som borgarklassen tillåter? Om inte arbetarna hade börjat med strejker i början av 1800-talet så hade inte den engelska borgarklassen legaliserat dem 1824. Om vi godtar strejker, som är en sorts tillämpning av våld eller makt, så måste vi godta alla konsekvenser av dem, inklusive att

---

⁶² Vid den tid då Trotskij skrev denna bok (1925) hade fascismen bara suttit vid makten i Italien under några få år, och det var svårt att skilja en del av dess särdrag och andra mindre viktiga drag som var sekundära eller rent nationella. När fascismen senare började få ett masstöd i Tyskland var det lättare att se dess grundläggande kännetecken. I sin *Kampen mot nazismen i Tyskland* började Trotskij använda ordet ”fascism” på ett mycket mer exakt sätt än vad han gjorde 1925.

försvara strejkerna mot strejkbrytare med hjälp av praktiska motåtgärder.

Vidare, om strejker av arbetare mot kapitalisterna eller enskilda grupper av kapitalister är önskvärda, kommer då Lansbury att vägra att erkänna att det kan behövas en generalstrejk från arbetarna mot en fascistisk regering som förtrycker fackföreningarna, krossar deras press och skickar in provokatörer och mördare bland arbetarnas led?

Vi måste givetvis återigen påpeka att generalstrejker inte kan användas i varje ögonblick, utan bara under vissa konkreta förhållanden. Men det är också en fråga om praktisk strategi, inte allmänna ”moraliska” överväganden. Vad generalstrejken beträffar, ett av kampens mest avgörande verktyg, så måste det vara svårt för Lansbury och hans anhängare att tänka ut ett annat verktyg som proletariatet skulle kunna använda för att uppnå ett så betydande mål. Lansbury kommer säkert inte att falla så lågt att han rekommenderar arbetarna att vänta tills – låt oss säga – de italienska fascisterna, som för övrigt till största delen är gudfruktiga katoliker, har fyllts av en anda av broderlig kärlek. Och om vi medger att proletariatet inte bara har rätt utan är skyldiga att ta till en generalstrejk mot den fascistiska regimen, så måste vi också dra de nödvändiga slutsatserna av detta medgivande.

Om inte generalstrejken bara är en uppvisning, så är den en utomordentlig omvälvning av samhället, och kräver i alla fall att den revolutionära klassen uppvisar styrka. Man kan bara genomföra en generalstrejk när arbetarklassen och i synnerhet dess förtrupp är beredd att fullfölja kampen till det bittra slutet. Men fascismen är naturligtvis inte heller hågad att ge sig för fredliga strejkmanifestationer. I händelse av en verklig omedelbar fara kommer fascisterna att sätta alla sina krafter i rörelse, och ta till provokationer, mord och mordbrand i oerhörd skala. Vi frågar då: är det tillåtet för generalstrejkens ledare att skapa små grupper för att försvara de strejkande mot våld, för att avvärja och skingra fascistbanden? Och eftersom ingen åtminstone så vitt vi minns har lyckats avvärja grymma fiender med hjälp av psalmer, så är det uppenbart att man måste utrusta de revolutionära avdelningarna med revolverar och handgranater tills de kan komma i besittning av gevär, maskingevär och kanoner. Eller kanske det är här som det otillåtna våldet börjar?

Men om vi driver detta argument så kommer vi definitivt att hamna i barnsliga och skamliga motsägelser. En generalstrejk som inte försvarar sig mot våld och ödeläggelse är en uppvisning i feghet och är dömd till undergång. Bara en galning eller förrädare skulle kalla till strid under sådana villkor. Genom själva logiken i förhållanden som inte beror på Lansbury skulle en ”obeväpnad” strejkkamp leda till väpnade konflikter. Det är ofta fallet i ekonomiska strejker, och under en revolutionär politisk strejk är det helt oundvikligt när strejken har som mål att störta den existerande samhällsordningen. Den som förkastar våld borde förkasta kamp helt och hållet, det vill säga borde tillhöra försvararna av de härskande klassernas segrande våld.

Men inte nog med det. Målet för vår hypotetiska generalstrejk är att störta fascistregeringen. Detta mål går bara att uppnå genom att övermanna regimen med hjälp av väpnade styrkor. Även här är två utvecklingar möjliga: total militär seger över reaktionens styrkor eller vinna över dessa styrkor till revolutionens sida. Ingen av dessa två metoder kan tillämpas ensam, i ren form. Ett revolutionärt uppror hemför segern om det lyckas besegra reaktionens hårdaste, mest bestämda och mest tillförlitliga trupper och vinner över systemets övriga väpnade styrkor till sin sida. Detta är i sin tur bara möjligt under förutsättning att regeringens vacklande trupper blir övertygade om att arbetarmassorna inte bara visar sitt missnöje utan den här gången är fast beslutsamma att till varje pris störta regeringen, och inte kommer att rygga för ens de mest oförsonliga konfliktformer. De tveksamma militära styrkorna kan bara vinnas över på folkets sida genom att inskräpa detta faktum i dem. Ju mer förhållande, vacklande och undfallande politik generalstrejkens ledare för, ju mindre vacklan kommer det att finnas bland trupperna, ju fastare kommer de att stöda den existerande makten, ju större chans kommer den senare att ha att segra under krisen, och därefter släppa lös en blodig hämnd mot arbetarklassens ledning.

När arbetarklassen för att säkra sin frigörelse med andra ord tvingas ta till en politisk generalstrejk, så måste den först klart inse att strejken oundvikligen kommer att ge upphov till enstaka såväl som allmänna, väpnade och halvt väpnade konflikter. Den måste också bestämt inse att strejken genast kommer att besegras om den inte lyckas göra tillräckligt motstånd mot strejkbrytare, provokatörer, fascister, etc. Den måste redan på förhand inse att regeringen, vars existens ifrågasätts, förr eller senare oundvikligen kommer att kalla ut sina väpnade styrkor på gatorna, och att det existerande systemets öde, och följaktligen också proletariats öde, kommer att bero på sammanstötningarna mellan de revolutionära massorna och dessa väpnade styrkor. Arbetarna måste först använda alla metoder för att vinna över soldaterna på folkets sida med hjälp av förberedande agitation, men arbetarklassen måste också förutse att regeringen alltid kommer att ha kvar ett tillräckligt antal tillförlitliga eller halvt tillförlitliga soldater som de kan kalla in för att slå ner upproret. Och följaktligen kommer frågan till sist att avgöras genom väpnade sammanstötningar, och man måste förbereda sig för dessa med en genomgripande preliminär plan, och de måste genomföras med fullkomlig revolutionär beslutsamhet.

Endast den yttersta djärvhet under den revolutionära kampen kan slå vapnen ur händerna på reaktionen, förkorta inbördeskriget och minska antalet offer. Den som inte är beredd att gå så långt bör inte ta upp vapnen alls. Den som inte är beredd att ta upp vapen bör inte inleda en generalstrejk. Den som förkastar generalstrejken bör inte överväga något verkligt motstånd överhuvudtaget. Det enda som skulle återstå vore att skola arbetarna till fullständig underkastelse, och det vore ett överflödigt arbete eftersom det redan genomförs av de officiella skolorna, regeringspartiet, präster från alla kyrkor och... de socialister som predikar det olämpliga i våld.

Men här har vi en intressant punkt: precis som filosofiska idealister i verkliga livet äter bröd, kött och överhuvudtaget enkla materiella ting, och glömmer det faktum att de har odödliga själar och gör allt för att undvika att bli överkörda av bilar, så återoppar dessa pacifister, dessa kraftlösa motståndare till våld, dessa moraliska "idealister", politiskt våld när det behövs och de använder det direkt eller indirekt varje gång de finner det i överensstämmelse med sina intressen. Eftersom herr Lansbury tydligen inte saknar temperament händer detta honom oftare än andra. Under debatten i parlamentet angående frågan om arbetslösa (underhusets sammanträde 9 mars 1925) förkunnade Lansbury att lagen om arbetslöshetsförsäkring i sin nuvarande form infördes 1920 "inte så mycket för att garantera arbetarnas och deras familjers liv som – för att använda lord Derbys ord – för att förhindra en revolution." "1920", fortsatte Lansbury, "tog man med alla arbetare som tjänstgjorde i armén bland de försäkrade, eftersom regeringen vid den tiden inte var säker på att dessa arbetare inte skulle vända sina gevär i en riktning som regeringen inte alls tyckte om." (*Times*, 10 mars 1925.) Efter dessa ord rapporterar protokollen från parlamentet "applåder från oppositionens bänkar", det vill säga från Labourpartiet, och "Åhå"-rop från regeringens bänkar.

Lansbury tror inte på revolutionärt våld, men medger – i lord Derbys efterföljd – icke desto mindre att oron för revolutionärt våld gav upphov till lagen om en försäkring för arbetslösa. Lansbury går mot alla ansträngningar att avskaffa denna lag; han tycker alltså att den lag som uppstått ur rädslan för revolutionärt våld har ett visst värde för arbetarklassen. Men detta bevisar på ett närmast matematiskt sätt användbarheten av revolutionärt våld, ty om Lansbury så tillåter så skulle det inte finnas någon rädsla för revolutionärt våld om det inte fanns något sådant som våld. Om det inte fanns någon verklig möjlighet (och behov) av att under vissa omständigheter vända sina gevär mot regeringen så skulle regeringen aldrig ha anledning att frukta en sådan möjlighet. Följaktligen är Lansburys så kallade tvivel på våld rent tokeri. I själva verket använder han våld dagligen, åtminstone i form av argument. Och dessutom använder han faktiskt i praktiken de framsteg som vunnits med hjälp av revolutionärt våld under de senaste decennierna och seklerna. Han vägrar bara att lägga ihop två och två. Han förkastar revolutionärt våld för att gripa makten, det vill säga för att fullständigt befria proletariats, men han står på väldigt god fot med våld och använder det under kampen så länge det inte överskrider det borgerliga samhällets gränser. Herr Lansbury tror på våld i

minut men inte i parti. Han ser ut som en vegetarian som förlikar sig med att sätta i sig kött från ankor och kaniner men med skenhelig avsky avvisar slakt av stor boskap.

Men vi förutspår att herr Lansbury eller någon av hans mer diplomatiska och hycklande anhängare, kommer att svara oss: ja, mot den fascistiska regimen, i själva verket alla tyranniska regeringar, kan vi när det kommer till kritan inte förneka att det i viss mån så att säga kan användas våld. Men i ett demokratiskt system passar det inte alls med våld. Vi för vår del skulle genast protokollföra detta uttalande som ett sätt att i princip ge upp sin position, ty vi talade inte om under vilka omständigheter det var tillåtet eller önskvärt med våld, utan om våld var tillåtet i allmänhet, utifrån en något abstrakt humanitär-kristen socialistisk ståndpunkt.

När vi får veta att revolutionärt våld bara är otillåtet i en politisk demokrati, så förflyttas hela frågan genast till ett annat plan. Men det betyder inte att de demokratiska motståndarna mot våld är mer djupsinniga och mer intelligent kristna eller mänskliga. Det är lätt att visa att så är fallet.

Stämmer det att frågan om det tillrådliga och tillåtliga i revolutionärt våld kan avgöras på grundval av att det borgerliga styret till sin *form* är mer eller mindre demokratiskt? Alla historiska erfarenheter antyder ett nekande svar på denna fråga. Kampen mellan de revolutionära och de försonliga, legalistiska och reformistiska strömningarna inom arbetarrörelsen började långt innan det upprättades republiker eller infördes allmän rösträtt. Vid tiden för chartismen och ända till 1868 var Englands arbetare helt berövade rösträtt, detta grundläggande vapen för en "fredlig" utveckling. Men det fanns redan då en spricka i den chartistiska rörelsen mellan förespråkare för fysiskt våld med massorna bakom sig, och förespråkare för moralisk kraft, huvudsakligen bestående av småborgerliga intellektuella och arbetararistokratin.

I Tyskland under Hohenzollern var parlamentet helt maktlöst, men det fördes en kamp inom socialdemokratien mellan förespråkare för parlamentariska reformer och förkunnare av en revolutionär generalstrejk.⁶³ Till och med i det tsaristiska Ryssland övergav mensjevikerna revolutionära metoder under 3 juniregimen, under parollen "kamp för legalitet".⁶⁴

Att tala om den borgerliga republiken eller allmän rösträtt som en grundläggande reformistisk och laglig metod är således bara tecken på teoretisk okunnighet, kort minne eller helt enkelt hyckleri. I själva verket innebär den legalistisk reformismen att man underkastar slavarna under slavägarnas institutioner och lagar. Huruvida dessa institutioner omfattar allmän rösträtt eller inte, eller om de leds av en kung eller en president, är av sekundär betydelse även för en opportunist. Opportunister knäböjer alltid framför den borgerliga statens avgudabild och går med på att bara främja sina "ideal" genom den åsneport som borgarklassen har byggt åt dem. Och dessa portar är byggda på ett sådant sätt att det inte går att komma igenom dem.

Vad är politisk demokrati och var börjar den? Var, i vilka länder, har med andra ord det skede nåtts då det inte är tillåtet med våld? Kan vi till exempel kalla en stat demokratisk om den har en monarki och ett aristokratiskt överhus? Man kan måhända svara att det engelska underhuset är tillräckligt starkt för att, om det skulle finna det nödvändigt, avskaffa kungamakten och överhuset, och att arbetarklassen har tillgång till fredliga medel för att uppnå ett demokratiskt system i sitt land. Låt oss för ett ögonblick gå med på detta. Hur står det då till med underhuset? Kan denna institution

⁶³ **Hohenzollern** var namnet på den härskande familjen i Preussen och efter 1870 hela Tyskland. Den hade nära band till den brittiska kungafamiljen. Dynastin föll efter novemberrevolutionen i Tyskland 1918.

Det tyska socialdemokratiska partiet bildades 1870 genom en sammanslagning mellan Marx' anhängare och anhängarna till den tyska socialisten Ferdinand Lassalle. I augusti 1914 blev det tyska partiet det första att stöda sin regering i Första världskriget, och bröt på så sätt mot alla socialistiska principer.

⁶⁴ **3 juniregimen** i Ryssland började 3 juni 1907, när den tsaristiska premiärministern Peter Stolypin (1862-1911) inledde en rad reformer, efter ett "pacificerings"-program där tusentals blev avrättade.

De ryska mensjevikerna var moderata socialister som sade sig vara trogna Karl Marx men ansåg att arbetarklassen måste gå samman med den liberala borgarklassen för att störta tsarismen och inrätta en demokratisk borgerlig republik.

verkligen kallas demokratisk, ens ur formell synvinkel?

Inte alls. Viktiga delar av befolkningen är faktiskt berövade rösträtt. Kvinnor kan rösta först efter 30 och män först efter 21. Arbetarklassen börjar arbeta tidigt i livet, och utifrån deras synvinkel är det ett grundläggande demokratiskt krav att sänka åldersgränserna. Och som kronan på verket är de engelska valdistriktens gränser dragna på ett så skandalöst orättvist sätt att det krävs dubbelt så många röster för en Labourdelegat som för en konservativ.

Genom att höja åldersgränsen utesluter faktiskt parlamentet aktiva ungdomar av båda könen, och lägger nationens öde i händerna på de äldre generationerna, som är tröttare på livet och snarare tittar ner i marken än mot framtiden. Det är syftet med de höga åldersgränserna. Valdistriktens förkastliga geometri ger dessutom en konservativ röst dubbelt så mycket tyngd som en arbetarröst. Således är det nuvarande engelska parlamentet en himmelskriande förvrängning av folkets vilja, till och med om vi skulle betrakta den ur borgerligt-demokratisk synvinkel.

Har arbetarklassen utifrån demokratins principer rätt att energiskt kräva av det nuvarande privilegierade och i grund och botten maktmissbrukande underhuset att det omedelbart inför ett verkligt demokratiskt valförfarande? Om parlamentet skulle svara nekande, vilket vi tror är oundvikligt, eftersom Baldwins regering nyligen till och med vägrade att ge samma åldersgräns för män som för kvinnor, skulle proletariatet då ha "rätt" att med hjälp av en generalstrejk tvinga det maktmissbrukande parlamentet att införa ett demokratiskt valsystem?

Även om vi dessutom skulle medge att underhuset – i sin nuvarande maktmissbrukande form eller någon annan mer demokratisk form – skulle besluta sig för att avskaffa kungamakten och överhuset – vilket det inte finns minsta hopp om – så skulle det ingalunda innebära att de reaktionära klasserna när de inser att de hamnat i minoritet i parlamentet ovillkorligt skulle underkasta sig dess beslut. Det var inte längesedan vi upplevde hur reaktionärerna i Ulster tog till öppet inbördeskrig under ledning av lord Carson⁶⁵ när de hade en annan uppfattning än det brittiska parlamentets i fråga om regeringssystemet på Irland, och hur de engelska konservativa öppet stödde rebellerna i Ulster. Men man kommer att säga oss att det var ett öppet uppror från de privilegierade klassernas sida mot det demokratiska parlamentet, och att detta myteri givetvis skulle slagits ner med hjälp av regeringsstyrkor. Vi skriver under på denna uppfattning men önskar också att man ska dra vissa praktiska slutsatser av den.

Om vi för ett ögonblick antar att det skulle bli Labourmajoritet i parlamentet efter nästa val, och att de med hjälp av lagliga metoder skulle påbjuda att godsägarnas mark skulle överlämnas utan kompensation till lantbrukare och kroniskt arbetslösa, att det skulle införas en hög skatt på kapital, och att kungen, överhuset och några andra opassande institutioner måste försvinna. Tveklöst skulle inte de besuttna klasserna ge sig utan kamp, i synnerhet när vi erinrar oss att de har hela polisapparaten, domstolarna och armén och flottan i sina händer. Vi har redan haft ett inbördeskrig i England där kungen fick stöd av en minoritet bland de ofrälse och en majoritet av lorderna mot majoriteten av de ofrälse och en minoritet av lorderna. Det var på 1640-talet. Bara en idiot – vi upprepar – bara en ynkelig idiot kan på allvar tro att det inte är tänkbart med en upprepning av den sortens inbördeskrig (på basis av nya klassförhållanden) på 1900-talet, på grund av att den kristna livsstilen, de mänskliga känslorna, demokratiska strömningarna och en massa andra fina saker har utvecklats så mycket under de tre senaste århundradena. Exemplet Ulster borde visa att de besuttna klasserna inte förspillar någon tid när parlamentet, deras eget parlament, tvingas begränsa deras privilegierade ställning det minsta.

Om man förbereder sig för att gripa makten så måste man också förbereda sig för konsekvenserna

---

⁶⁵ **Edward Carson** (1854-1935) var medlem i parlamentet och fungerade som talesman för de irländska unionisterna. Han organiserade bildandet av en unionistisk paramilitära styrka i Ulster och undertecknandet av fördraget som gick mot Irlands självbestämmande.

av de besuttna klassernas oundvikliga motstånd. Vi måste klart inse följande fakta: om en verklig arbetarregering skulle komma till makten i England, även med de mest demokratiska medel, så blir det oundvikligt med inbördeskrig. Arbetarregeringen skulle bli tvungen att slå ner de privilegierade klassernas motstånd. Det går inte att göra med hjälp av den gamla regeringsapparaten, den gamla polisen, de gamla domstolarna, den gamla milisen. En arbetarregering som skapats med hjälp av parlamentariska metoder skulle tvingas skapa nya egna revolutionära organ, och överhuvudtaget få sin styrka från fackföreningarna och andra arbetarorganisationer. Det skulle leda till en enorm ökning av arbetarmassornas aktivitet och självständiga aktioner. På grundval av den omedelbara kampen mot de utsugande klasserna skulle fackföreningarna smidas samman, inte bara inom de översta skikten utan också bland massorna, och de skulle finna det absolut nödvändigt att bilda lokala sammankomster av delegater, det vill säga arbetardeputerades sovjeter. En verklig arbetarregering, det vill säga en regering som är helt hängiven proletariats intressen, skulle alltså bli tvungen att krossa den gamla regeringsapparaten som ett verktyg för de besuttna klasserna och ställa arbetarnas sovjeter mot den. Det innebär att arbetarregeringens trots sitt demokratiska ursprung – om det överhuvudtaget är möjligt – skulle tvingas ställa den revolutionära klassens styrka mot sin reaktionära motståndare.

Vi har redan visat att det nuvarande engelska parlamentet är en fruktansvärd förvrängning av den borgerliga demokratis principer, och att det knappast är möjligt för England att ens få en rättvis fördelning av valdistrikten eller avskaffa monarkin och överhuset utan att använda revolutionärt våld. Men låt oss för ett ögonblick anta att dessa krav gick att förverkliga på ett eller annat sätt. Skulle det innebära att vi skulle få ett verkligt demokratiskt parlament i London? Inte alls. Parlamentet i London är ett slavägarnas parlament. Även om det sägs representera 40 miljoner människor på ett perfekt formellt demokratiskt sätt, så stiftar det engelska parlamentet lagar för 300 miljoner människor i Indien och kontrollerar finansiella tillgångar som England har skaffat sig genom att härska över sina kolonier. Indiens befolkning har ingen del i den lagstiftning som avgör landets öde.

Den engelska demokratin liknar Athens demokrati i den meningen att den (i själva verket icke existerande) demokratiska jämlikheten bara gäller de ”friborna” och grundar sig på avsaknad av friheter i de ”lägre” nationerna. Det går ungefär nio koloniala slavar på varje invånare på de brittiska öarna. Även om vi skulle anse att revolutionärt våld inte har någon plats i en demokrati, så kan inte denna princip på något sätt gälla för folken i Indien, som inte gör uppror mot demokratin utan mot den tyranni som förtrycker dem. Eftersom det är fallet kan inte ens en engelsman, om han verkligen är demokratisk, anse att engelska lagar är bindande för Indien, Egypten etc. Och eftersom hela Englands sociala liv som kolonialmakt grundar sig på dessa lagar, så är det uppenbart att parlamentet i Westminster hela verksamhet, såsom varande samlingspunkt för en rovgirig kolonialmakt, i grunden är antidemokratisk. Utifrån en konsekvent demokratisk ståndpunkt måste vi slå fast: så länge hinduer, egyptier etc inte har fått fullständig självbestämmanderätt, det vill säga rätt att avskilja sig, så länge hinduer, egyptier etc inte skickar representanter till imperiets parlament med samma rättigheter som engelsmännen, så har hinduerna och egyptierna, precis som de engelska demokraterna, rätt att göra uppror mot den rovgiriga regeringen som skapats av ett parlament som företräder en obetydlig minoritet av det engelska imperiets befolkning. Så står det till i England om vi närmar oss frågan om att använda våld utifrån rent demokratiska kriterier och faktiskt tillämpar dem konsekvent.

De engelska reformisternas förnekande av de förtryckta massornas rätt att använda våld är ett skamligt förnekande av demokratin, ett föraktligt stöd till en liten minoritets imperialistiska diktatur över hundratals miljoner förslavade människor. Innan herr MacDonald börjar lära kommunister demokratis helighet och kritisera sovjetmakten borde han sopa rent framför sin egen dörr.

Först närmade vi oss frågan om våld utifrån en ”humanistisk”, kristen prästs ståndpunkt och visade att de socialistiska pacifisterna i sitt sökande efter en utväg ur en ofrånkomlig motsättning faktiskt

tvingas överge sin uppfattning och medge att revolutionärt våld är tillåtet även sedan man passerat demokratins tröskel. Vi har vidare visat att det är lika svårt för de som förnekar våld att grunda sig på en demokratisk ståndpunkt som på en kristen ståndpunkt. Vi har med andra ord helt och hållet visat den socialistiska pacifismens ohållbara, lögnaktiga, skenheliga karaktär, bedömd utifrån sina egna ord.

Men det betyder ingalunda att vi är beredda att godta dessa ord. I våra ögon är inte de parlamentariska demokratiska principerna på något sätt det bästa exemplet på att lösa frågan om revolutionärt våld. Mänskligheten existerar inte för demokratins skull, utan demokratin är ett av hjälpmedlen under mänsklighetens utveckling. Så fort den borgerliga demokratin blir ett hinder bör den krossas. Övergången från kapitalism till socialism har inte sitt ursprung i formellt demokratiska principer som står över samhället, utan den uppstår ur de materiella villkoren för själva samhällets utveckling, ur produktivkrafternas tillväxt, ofrånkomliga både inhemska och internationella kapitalistiska motsättningar, ur den allt hårdare kampen mellan proletariatet och borgarklassen. En vetenskaplig analys av hela den historiska processen och vår generations politiska erfarenheter, inklusive det imperialistiska kriget, vittnar alla enhälligt om att vår civilisation hotas av stagnation och förfall. Bara proletariatet under ledning av sin revolutionära förtrupp och åtföljd av de arbetande och förtryckta massorna både i hemlandet och i kolonierna kan få till stånd övergången till socialismen.

Den främsta måttstocken för allt vårt arbete, för alla våra politiska beslut, är att gynna proletariatets revolutionära kamp för att gripa makten och omvandla samhället. Vi anser det vara reaktionär formalism att bedöma proletariatets rörelse utifrån demokratins abstrakta principer och lagparagrafer. Enligt vår uppfattning är det enda rätta sättet att bedöma demokratin utifrån proletariatets historiska intressen. Vi är inte intresserade av skalet utan av kärnan. Våra fabianska vänners tal om att det är otillåtet med "inskränkta klassintressen" är ren smörja. De låter frågan om proletariatets samhällsrevolution stå tillbaka för pedanternas formella regler. Med mänsklighetens solidaritet menar de en vidsynt kälkborgerlighet som motsvarar *småbourgeoisins inskränkta klasshorisont*.

Borgarklassen har ställt demokratins fasad mellan sin egendom och det revolutionära proletariatet. De socialistiska pedanterna säger till arbetarna: vi måste ta produktionsmedlen i besittning, men under tiden måste vi införa vissa öppningar och kanaler genom denna fasad med hjälp av lagliga metoder. Men varför ska vi inte riva ner fasaden? Åh nej, tänk inte på det! Varför inte? Därför att om vi skulle rädda samhället på det sättet så skulle vi störta det komplicerade tvångs- och illusoriska regeringssystem som borgarklassen har lärt oss att betrakta som en helig demokrati.

När motståndarna till våld har tvingats bort från sina första två ställningar, kanske de retirerar till sin tredje försvarslinje. De kan gå med på att kasta den kristna mysticismen och demokratiska metafysiken överbord, och försöker försvara den reformistiskt demokratiska, fredliga, parlamentariska metoden genom att överväga dess rent politiska ändamålsenlighet. Vissa av dem kan till exempel säga: Kristi lära tillhandahåller givetvis ingen metod för att undkomma den brittiska kapitalismens motsättningar. Likaledes är inte ens demokratin någon helig institution utan bara ett tillfälligt och användbart resultat av den historiska utvecklingen. Men varför ska inte arbetarklassen utnyttja det demokratiska parlamentet och alla dess metoder som en laglig apparat för att faktiskt gripa makten och för att omvandla samhället? Det är ju ett helt naturligt och med tanke på de nuvarande omständigheterna mer ekonomiskt sätt att få till stånd den socialistiska revolutionen.

Vi kommunister är ingalunda lagda åt att råda det engelska proletariatet att vända ryggen åt parlamentet. När ett antal engelska kommunister uppvisade en tendens i denna riktning stötte de tvärtom på motstånd från vår sida vid de internationella kongresserna.⁶⁶ Frågan är alltså inte huruvida det är värt besväret att överhuvudtaget använda den parlamentariska metoden, utan vilken plats parlamen-

⁶⁶ Under förberedelserna till Kominterns andra världskongress 1920 skrev Lenin "*Vänsterismen*" – *kommunismens barnsjukdom*, och uppmanade de brittiska kommunisterna att utnyttja de möjligheter att delta i val som den parlamentariska demokratin gav dem.

tet har i samhällets utveckling, huruvida klassernas styrka finns i parlamentet eller utanför det, vilken form och var dessa krafter kommer att drabba samman, och om det är möjligt att använda parlamentet, som kapitalismen har skapat för att gynna sin egen tillväxt och skydd, som en hävstång för att störta kapitalismen.

För att svara på dessa frågor måste vi på ett åtminstone någorlunda exakt sätt försöka föreställa oss den framtida engelska politiska utvecklingen. Naturligtvis kan alla sådana försök att se in i framtiden bara vara hypotetiska och övergripande. Men utan sådana försök skulle vi vara tvungna att helt famla i mörkret.

Den nuvarande regeringen har en stabil parlamentsmajoritet. Det är därmed inte omöjligt att den kan behålla makten i 3 eller 4 år, även om det kan bli mycket kortare. Under denna tidsperiod kommer den konservativa regeringen, till att börja med i Baldwins "försonliga" tal, att uppdaga att den trots allt måste bevara alla de motsättningar och svagheter som fanns i efterkrigstidens England. När det gäller den mest hotande av alla dessa sjukdomar, den kroniska arbetslösheten, har det konservativa partiet inga illusioner. Det finns inget hopp om verkliga förbättringar för exporten. Konkurrensen från USA och Japan blir allt större, den tyska industrin är på väg att återhämta sig. Frankrike exporterar med hjälp av sin fallande valuta. Baldwin förkunnar att statsmän inte kan ge industrin någon lindring, utan att den måste hitta sin egen bot. Nya ansträngningar att återupprätta guldmyntfoten innebär nya uppoffringar från befolkningens, och följaktligen även industrins, sida, vilket medför ännu mer missnöje och oroligheter. Den engelska arbetarklassen radikaliserar snabbt.

Allt detta röjer vägen för att Labourpartiet kan komma till makten. Men vi har all anledning att frukta, eller snarare hoppas, att denna process inte bara kommer att medföra mycket missnöje med Baldwin utan också med MacDonald. Vi kan framförallt förvänta oss fler konflikter inom industrin och med dem ett allt större tryck från arbetarmassorna på sina representanter i parlamentet. Men inget av detta kan tilltala de ledare som applåderar Baldwins försonliga tal och uttrycker sin sorg över Curzons död. Parlamentsgruppens inre liv, och dess ställning i parlamentet, kommer således att bli allt svårare.

Å andra sidan kan det inte finnas något tvivel om att den kapitalistiska tigern snart kommer att sluta att spinna om gradvisa förändringar och istället kommer att visa sina klor. Kommer MacDonald under dessa omständigheter att lyckas behålla ledningen fram till de nya valen? Kan vi med andra ord redan nu, medan partiet befinner sig i opposition, förvänta oss en utveckling till vänster inom partiledningen? Denna fråga är givetvis inte avgörande och svaret på den kan bara vara en gissning. Vi kan och borde i alla fall förvänta oss en skärpning av relationerna mellan Labourpartiets höger och så kallade vänster och – vilket är mycket viktigare – ett stärkande av massornas revolutionära strömningar.

De besuttna klasserna börjar med allt större oro följa vad som händer inom arbetarklassens led och förbereder sig för valen långt i förväg. Under dessa villkor borde valkampanjen bli väldigt spänd. Det senaste valet bjöd på ett förfalskat dokument som kampanjledarna höjde som en symbol och cirkulerade i den borgerliga pressen och på alla möten, men det var bara ett halvhjärtat förebud om det kommande valet.

Tre saker kan bli resultatet av valen, försåvitt vi inte antar att det omedelbart kommer att leda till inbördeskrig (vilket allmänt sett inte alls är omöjligt): antingen kommer de konservativa återigen att få makten med en avsevärt minskad majoritet, eller så kommer inget av partierna att få absolut majoritet och vi får en upprepning av förra årets parlamentariska situation men under avsevärt sämre politiska förhållanden för den försonliga strömningen, eller så kan slutligen Labourpartiet få absolut majoritet.

Om de konservativa segrar igen så kommer arbetarna oundvikligen att bli ännu mer otåliga och ilska. Frågan om valsystemet med sin skeva fördelning av valdistrikten måste genast ställas i all

sin nakenhet. Kravet på ett nytt, mer demokratiskt parlament kommer att genljuda allt starkare. Under en tid kan detta i viss mån bromsa den interna kampen inom Labourpartiet men det kommer att skapa mer gynnsamma förhållanden för de revolutionära delarna.

Kommer de konservativa att göra fredliga eftergifter i denna fråga som kan röra själva deras existens? Det är knappast troligt. Om frågan om makten ställs på skarpen kommer de konservativa tvärtom att försöka splittra arbetarna genom att utnyttja Thomas och andra som honom i toppen och de fackföreningsmedlemmar i botten som vägrar ge politiska bidrag. Det är inte alls omöjligt att den konservativa regeringen till och med kan försöka få till stånd isolerade sammandrabbningar för att slå ned dem med våld, skrämna Labourpartiets ledare, de liberala brackorna, och på så sätt tvinga tillbaka rörelsen.

Kan denna plan lyckas? Det är inte heller omöjligt. Genom att leda Labourpartiet med slutna ögon, utan förmåga till överblick, utan någon förståelse av den sociala verkligheten, gör dessa ledare det lättare för de konservativa att slå mot rörelsen under nästa och högre skede. En sådan utveckling skulle innebära ett tillfälligt mer eller mindre allvarligt nederlag för arbetarklassen, men skulle naturligtvis inte ha något gemensamt med de parlamentariska metoder som de ”försonliga” framställer det som. Tvärtom skulle ett sådant nederlag förbereda klasskampens återkomst i nästa skede, i mer beslutsamt revolutionära former och följaktligen under en ny ledning.

Om inget av partierna skulle få majoritet efter nästa val skulle parlamentet hamna i vanmakt. Efter de senaste erfarenheterna, och dessutom under de nya, bittrare relationerna mellan klasserna och partierna, är det knappast troligt med ett upprepande av koalitionen mellan Labour och liberalerna. Det förefaller mer troligt med en konservativ-liberal regering, men det skulle i huvudsak likna den variant med konservativ majoritet som diskuterades ovan. Och om man inte skulle lyckas nå någon uppgörelse så skulle den enda parlamentariska lösningen vara att förändra valsystemet. Frågan om valdistrikten, fyllnadsval, etc skulle bli en omedelbar tvistefråga mellan de två största partierna i deras kamp om makten. Skulle ett parlament som var delat mellan partier av vilka inget kan få makten kunna anta en ny vallag? Det är mer än tveksamt. Hursomhelst skulle det krävas ett enormt tryck underifrån. Parlamentets svaghet utan en trygg majoritet skulle vara ett gynnsamt tillfälle för ett sådant tryck. Men även här står vi inför revolutionära möjligheter.

Men denna tillfälliga situation har ingen betydelse för oss som sådan, ty det är uppenbart att den osäkra parlamentariska situationen förr eller senare måste ersättas av en förändring åt ena eller andra hållet, antingen en konservativ eller en Labourregering. Vi har redan diskuterat det förra fallet. Även det senare är ur vår synvinkel mycket intressant. Följaktligen står frågan så här: kan vi anta att Labourpartiet efter att ha säkrat en absolut parlamentarisk majoritet i valet, och efter att ha bildat regering, kommer att genomdriva en nationalisering av de viktigaste produktionsgrenarna med fredliga medel och utveckla det socialistiska uppbygget inom ramen för det nuvarande parlamentariska systemet, och med hjälp av dess metoder?

Låt oss för att inte göra frågan alltför komplicerad anta att MacDonalds liberalt försonliga gruppering kommer att behålla den officiella ledningen över partiet även under nästa val, med resultatet att arbetarnas seger kommer att leda till att det bildas en MacDonaldregering. Denna regering kommer givetvis inte att bli en ren upprepning av den förra MacDonaldregeringen: för det första därför att vi antar att den kommer att ha en egen majoritet bakom sig, och för det andra kommer relationerna mellan partierna oundvikligen att bli mer ansträngda under den förestående perioden, i synnerhet om Labourpartiet segrar. För tillfället tenderar de konservativa, som har en stabil majoritet, att behandla MacDonald, Thomas och company med en viss nedlåtande överlägsenhet. Men i och med att de konservativa är gjorda av hårdare material än pseudosocialisterna kommer de omedelbart att visa tänderna och klorna om de hamnar i minoritet. Det finns alltså inget tvivel om att de konservativa, ifall de inte på ett eller annat sätt – parlamentariskt eller på andra sätt – kan förhindra bildandet av en självständig Labourregering – vilket utifrån en fredlig utveckling av situationen kanske

skulle vara det bästa – att de konservativa om de hamnar i minoritet kommer att göra allt för att med hjälp av byråkraterna, domstolarna, de väpnade styrkorna, överhuset och adeln, sabotera Labour-regeringens alla åtgärder.

De konservativa och resterna av liberalerna kommer att ställas inför uppgiften att till varje pris kompromettera arbetarklassens första självständiga regering. Ty detta är en kamp på liv och död. Det handlar inte längre om den gamla kampen mellan liberalerna och de konservativa, skillnaderna mellan det som återstår av de besuttna klassernas ”familj”. Varje rimlig, verklig reform från Labour-regeringens sida på skatteområdet, ifråga om nationaliseringar, och en verklig demokratisering av administrationen skulle omedelbart mötas av ett utbrott av entusiasm från arbetarmassornas sida, och eftersom aptiten ökar när man äter skulle framgångsrika *måttfulla* reformer oundvikligen stimulera mer *radikala* reformer.

Med andra ord skulle de konservativa för varje extra dag ha allt mindre möjligheter att återkomma till makten. De skulle inte kunna undvika att bli fullt medvetna om att de inte bara stod inför ett vanligt regeringsbyte, utan inledningen av en socialistisk revolution med hjälp av parlamentariska metoder. De besuttna klasserna besitter avsevärda resurser för att hindra regeringen och genomföra juridiskt och administrativt sabotage, ty oavsett vem som har den parlamentariska majoriteten så är hela regeringsapparaten från topp till botten olösligt förbunden med borgarklassen. Den senare äger hela pressen, de viktigaste lokala regeringsorganen, universiteten, skolorna, kyrkorna, och överhuvudtaget ett oräkneligt antal klubbar och frivilligorganisationer. De har bankerna och hela landets kreditsystem i sina händer – transport- och handelsmaskineriet – vilket betyder att Londons, inklusive Labourregeringens, dagliga livsmedelstillförsel kommer att vara beroende av de stora kapitalistiska organisationerna. Det är självklart att hela detta enorma maskineri kommer att sättas i rörelse för att med våldsam energi blockera Labourregeringens verksamhet, skrämna den, splittra dess parlamentsmajoritet, kort sagt orsaka finansiell panik, störa livsmedelstillförseln, genomföra lockouter, terrorisera arbetarorganisationernas övre skikt och lamslå proletariatet. Bara en fullständig idiot kan undvika att inse att borgarklassen kommer att flytta himmel, jord och helvete om en arbetarregering verkligen skulle komma till makten.

Den engelska så kallade fascismen har hittills bara varit intressant som kuriositet, men den är ändå symptomatisk. Idag sitter de konservativa alltför stadigt i sadeln för att behöva fascisternas hjälp, men om förhållandena mellan partierna skulle hårdna, om arbetarmassorna skulle bli mer bestämda och aggressiva och om det skulle finnas framtidsutsikter av en seger för Labourpartiet, då skulle det oundvikligen ske en tillväxt av de fascistiska strömningarna inom det konservativa partiets högerflygel. I ett land som år för år har blivit allt fattigare blir små- och mellanbourgeoisin gradvis alltmer utblottad, och med en kronisk arbetslöshet kommer det inte att saknas element för att skapa fascistband.

När Labourpartiet vinner valet kommer därför de konservativa utan tvekan inte bara att ha den officiella regeringsapparaten bakom sig, utan också inofficiella fascistband. De kommer att börja med sina provokationer och blodsutgjutelse innan parlamentet ens har haft chansen att höra hur det första lagförslaget om att nationalisera kolgruvorna läses upp. Vad kan arbetarregeringen göra då? Antingen kapitulera skamligt eller göra motstånd. Ett sådant beslut är inte helt enkelt. Erfarenheterna från Irland har visat att man för att kunna göra motstånd måste ha en verklig materiell styrka och en stark regeringsapparat. Labourregeringen kommer inte att ha någondera. Polisen, domstolarna, armén, milisen kommer att stöda sabotörerna, fascisterna och de som stör ordningen. Man måste knäcka den byråkratiska apparaten och ersätta reaktionärerna med medlemmar ur Labourpartiet. Det finns inget annat sätt. Men det är helt uppenbart att så hårda åtgärder från regeringens sida, även om de är fullt ”lagliga”, avsevärt kommer att öka den förenade borgerliga reaktionens lagliga och olagliga opposition. Det är med andra ord vägen mot inbördeskrig.

Men kanske Labourpartiet när det väl kommer till makten kommer att närma sig sin uppgift så

försiktigt, så taktfullt, så genialt att borgarklassen inte – hur ska vi framställa det? – kommer att uppleva något behov att göra aktivt motstånd? Ett sådant antagande är naturligtvis skrattretande, men vi får inte glömma att just detta är den grundläggande förhoppning som MacDonald och hans vänner hyser. När ILP:s nuvarande så kallade ledare säger att Labourpartiet bara kommer att genomföra sådana reformer som ”vetenskapligt” har visat sig vara möjliga (vi känner till MacDonalds ”vetenskap”) så menar han att Labourregeringen frågande kommer att titta borgarklassen i ögonen innan den genomför några reformer. Om allt skulle bero på MacDonalds och hans ”vetenskapligt” grundade reformer så skulle saker och ting naturligtvis aldrig utvecklas till inbördeskrig, eftersom borgarklassen aldrig skulle ha någon anledning att ta till sådana aktioner. Om den andra MacDonaldregeringen skulle visa sig vara likadan som den första så skulle vi inte ha något skäl att ta upp frågan om att genomföra socialismen med hjälp av de parlamentariska metoderna, ty Citys planer har inget gemensamt med socialismens planer.

Men även om Labourregeringen skulle ha kvar sina nuvarande medlemmar så skulle det ske en del förändringar med dess politik. Det vore absurt att tro att det mäktiga arbetaruppsving som skulle föra MacDonald till makten skulle avklinga direkt efter denna bedrift. Nej, arbetarklassens krav skulle växa enormt eftersom den inte längre skulle känna att den var beroende av liberalernas röster. Oppositionen från de konservativa, överhuset, byråkratin och monarkin skulle fördubbla arbetarnas energi, otålighet och styrka. Den kapitalistiska pressens förtal och intriger skulle driva dem framåt. Till och med om deras egen regering visade en aldrig sviktande energi så skulle det under dessa omständigheter verka otillräckligt. Men att förvänta sig att MacDonald, Clynes⁶⁷ och Snowden skulle uppvisa revolutionär energi är lika sannolikt som att förvänta sig att ruttna foderbetor skulle lukta gott. MacDonalds regering kommer att kastas från sida till sida mellan massornas revolutionära framstöt och borgarklassens hårda motstånd, och kommer att stöta bort vissa element, misslyckas att tillfredsställa andra, förarga borgarklassen med sina halvmesyurer, fördubbla arbetarnas revolutionära missnöje, underblåsa inbördeskriget och på samma gång göra allt för att beröva det sitt nödvändiga proletära ledarskap.

Samtidigt är det oundvikligt att den revolutionära delen kommer att stärkas och bli mer framsynt. Beslutsamma och revolutionära delar av arbetarklassen kommer att hamna i ledningen. Beroende på föreningen av krafter utanför parlamentet kommer MacDonaldregeringen förr eller senare att antingen lämna plats för en konservativ regering med fascistiska och inte försonliga tendenser, eller en revolutionär regering som verkligen kan genomdriva saker. I båda fallen är det oundvikligt med ett nytt utbrott av inbördeskriget, en skarp sammandrabbning mellan klasserna längs hela linjen. Om de konservativa vinner kommer arbetarorganisationerna att krossas skoningslöst. Om proletariatet segrar kommer utsugarnas motstånd att knäckas med hjälp av revolutionärt diktatoriska åtgärder. Gillar ni inte detta, mina herrar? Vad kan vi göra åt det? Händelsernas grundläggande drivkrafter beror lika lite på oss som på er. Vi ”påbjuder” ingenting. Vi analyserar bara situationen.

Bland MacDonalds halvt ”vänster”anhängare och halvt motståndare, sådana som likt MacDonald står på en demokratisk grundval, finns det vissa som troligen kommer att säga: om borgarklassen försöker göra motstånd mot den demokratiskt valda Labourregeringen, så kommer den givetvis inte att rygga för hårda tvångsåtgärder, men det kommer inte att vara någon klassdiktatur utan en demokratisk stats krafter som... etc, etc.

Det är ingen idé att argumentera på denna nivå. Att tänka sig att samhällets öde faktiskt kan avgöras av att antingen 307, det vill säga en minoritet, eller 308, det vill säga en majoritet, Labourdelegater väljs till parlamentet, istället för av hur krafterna grupperar sig när klasser som slåss för sin existens drabbar samman, är att fullständigt underkasta sig och överdrivet bry sig om den parlamentariska matematiken.

---

⁶⁷ **John R Clynes** (1869-1940) var parlamentsledamot för Labour under 25 år och ställföreträdande ledare för underhuset under den första Labourregeringen.

Men – frågar vi oss – antag att de konservativa när de ställs inför en ökad revolutionär djärvhet och risken för en Labourregering inte bara skulle vägra att demokratisera valsystemet utan tvärtom skulle införa ytterligare begränsningar i det? ”Inte speciellt troligt!” svarar godtrogna personer som inte vet att när det frågas om liv eller död så är *allt* troligt.

Det är redan ett oerhört jäktande att förbereda en omorganisering och stärkande av överhuset i England. I anslutning till detta sa MacDonald nyligen att han kunde förstå vissa konservativa lordars oro, men han ”kunde inte förstå varför liberalerna skulle verka i samma riktning”. Denna vise man inser inte varför liberalerna stärker en andra försvarslinje mot arbetarklassens framstöt! Han förstår det inte därför att han själv är liberal, men av en i allra högsta grad lantlig, liten och inskränkt sort. Han förstår inte att borgarklassen menar allvar, att den förbereder sig för kamp till döds, att monarkin och överhuset kommer att spela en framträdande roll i denna kamp. Om de lyckas begränsa underhusets rättigheter, det vill säga genomföra en laglig statskupp, så kommer de konservativa trots alla svårigheter som förknippas med en sådan uppgift att befinna sig i en mycket mer gynnsam position än om de blir tvungna att organisera ett motstånd mot en framgångsrik Labourregering som håller på att konsolidera sig.

”Nå, i så fall”, skulle kanske vissa storkäftade ”vänsterpersoner” utropa, ”ska vi givetvis uppmana massorna att göra motstånd.” Menar ni revolutionärt våld? Vi måste därmed dra slutsatsen att revolutionärt våld inte bara är tillåtet utan till och med oundvikligt om de konservativa skulle genomföra en förebyggande statskupp med hjälp av *lagliga parlamentariska metoder*. Vore det inte enklare att säga att revolutionärt våld är användbart närhelst och varhelst det stärker proletariats ställning, försvagar eller slår tillbaka fienden, påskyndar samhällets socialistiska utveckling?

Men hjältemodiga löften att slunga blixtrar av motstånd om de konservativa skulle ”våga”, etc, är inte värda ett dyft. Det är meningslöst att dag för dag vagga massorna till sömns med pladder om en fredlig, smärtfri, parlamentarisk, demokratisk övergång till socialismen, och sedan så fort man får en ordentlig smäll på näsan uppmana massorna till väpnat motstånd. Det är det bästa sättet att underlätta för reaktionen att krossa proletariats. För att kunna göra revolutionärt motstånd måste massorna vara redo för sådana handlingar mentalt, materiellt och organisatoriskt. De måste inse att det är oundvikligt med en allt våldsammare klasskamp, och att den i ett visst skede kommer att övergå till inbördeskrig. Arbetarklassens politiska skolning och urvalet av de ledande medlemmarna måste ligga i linje med denna förståelse. De försonliga illusionerna måste bekämpas varje dag, man måste förklara ett totalt krig mot macdonaldismen. Så ställs frågan för närvarande.

Om vi bortser från de nuvarande konkreta förhållandena kan man säga att MacDonald faktiskt har haft möjlighet att underlätta övergången till socialismen och begränsa inbördeskrigets kaos till ett minimum. Det var i samband med att Labourpartiet för första gången kom till makten. Om MacDonald direkt hade ställt parlamentet inför ett beslutsamt program (avskaffa monarkin och överhuset, hög skatt på kapital, nationalisering av de viktigaste produktionsmedlen, etc) och därefter hade upplöst parlamentet och med revolutionärt mod vädjat till landet, då kunde han ha hoppats på att i viss mån ha överraskat de besuttna klasserna innan de hade hunnit samla sina krafter, och krossat dem under arbetarmassornas framstöt, han hade haft hopp om att erövra och omvandla regeringsapparaten innan den engelska fascismen lyckades organisera sig och på så sätt ha fört revolutionen genom parlamentets portar, ”legalisera den” och med fast hand leda den till seger.

Men det står helt klart att en sådan möjlighet bara är teoretisk. För ett sådant mål krävs ett annat parti med andra ledare, vilket i sin tur skulle förutsätta helt andra omständigheter. Om vi ställer upp denna teoretiska möjlighet i det förflutna så är det bara för att ännu klarare visa att den är omöjlig i framtiden. De första erfarenheterna av en Labourregering, hela dess fega tomhet, var icke desto mindre en viktig historisk varning till de härskande klasserna. Det går inte längre att överraska dem, de följer numera allt som pågår bland arbetarna med mycket större förutseende. ”Under inga omständigheter kommer vi att skjuta först”, förklarade den humane, skenhelige och kristne Baldwin

helt överraskande i sitt tal till parlamentet den 5 mars. Och några åsnor på Labours bänkar applåderade faktiskt dessa ord. Baldwin tvivlar inte för ett ögonblick att det kommer att bli skottlossning, utan vill bara redan på förhand – åtminstone i medelklassernas ögon – lägga ansvaret för det annalkande inbördeskriget på fiendens, det vill säga arbetarnas, axlar. Just denna metod använder diplomaterna i alla länder när kriget närmar sig. Varenda land försöker lägga skulden på motståndarsidan.

Proletariatets parti vill naturligtvis också lägga ansvaret för inbördeskriget på de kapitalistiska ledarna, och när det kommer till kritan är och kommer Labourpartiet att vara mycket mer politiskt och moraliskt berättigat till detta. Vi kan förmoda att de konservativas angrepp mot underhuset kommer att vara ett av ”favorit”ämnen för agitationen, men det är trots allt en fråga av tredje eller femte rangen. Vi analyserar inte vilka metoder som föregår de revolutionära konflikterna utan vad det finns för metoder för att ta regeringsmakten i syfte att garantera en övergång till socialismen. Parlamentet kommer på inget sätt att garantera en fredlig övergång: det kommer att bli nödvändigt och oundvikligt med klassens revolutionära kraft. Vi måste förvänta och förbereda oss för denna situation. Massorna måste skolas och härdas för revolutionär handling. Det första villkoret för en sådan skolning är en kompromisslös kamp mot macdonaldismens fördärvliga anda.

25 mars 1925 förkunnade en kommitté i överhuset högtidligt att titeln hertigen av Somerset skulle gå till en viss herr Seymour, som sålunda får rätt att lagstifta i överhuset. Detta beslut hade hängt på att man löste en annan parlamentarisk fråga: när en viss överste Seymour 1787 gifte sig för att efter ett uppehåll på flera generationer ge Storbritannien en ny lord, levde då hans hustrus första man eller hade han dött i Calcutta?

Denna fråga förefaller vara av största betydelse för den engelska demokratins öde. I samma nummer av *Daily Herald* som rapporterar om denna lärorika händelse i lagstiftare Seymours stammoders första makes liv, försvarar sig redaktörerna mot anklagelsen för att vilja införa ett sovjetsystem i England. Nej, absolut inte, vi är bara för handel med Sovjet, inte alls för ett sovjetsystem i England.

Och vad skulle vara så illa, frågar vi, om man skulle tillämpa den sovjetiska samhällsordningen på den engelska teknologin och den engelska industrin, på den engelska arbetarklassens kulturella vanor? Låt *Daily Herald* betänka konsekvenserna av att införa ett sovjetsystem i Storbritannien.

För det första skulle kungamakten avskaffas och fru Snowden skulle befrias från nödvändigheten att jämra sig över de övermänskliga ansträngningar som den kungliga familjen utsätts för. För det andra skulle överhuset avskaffas, tillsammans med herr Seymour, som nu är tvungen att lagstifta med hjälp av ett mandat som han fått tack vare att hans gammalfarmors första man så lämpligt hade dött i Calcutta. För det tredje skulle det nuvarande parlamentet avvecklas, ett parlament vars oärlighet och maktlöshet till och med *Daily Herald* dagligen rapporterar om. Godsägarnas snyltande på jordbruket skulle krossas en gång för alla. De grundläggande industrigrenarna skulle övergå i arbetarklassens händer, som i England utgör en överväldigande majoritet av befolkningen. De konservativas mäktiga apparat och liberalernas tidningar och förlag skulle kunna användas för att utbilda arbetarklassen. ”Ge mig en diktatur över Fleet Street [Londons tidningsgata] under en enda månad, så ska jag bryta hypnos!” utropade Robert Williams 1920. Sedan dess har Williams ändrat sig, men Fleet Street väntar fortfarande på sin proletära herre...⁶⁸

Arbetarna skulle inte välja sina företrädare på grundval av Englands nuvarande orättvisa valdistrikt utan på basis av sina arbeten och fabriker. Arbetardeputerades sovjetiker skulle förnya regeringsapparaten från topp till botten. Härkomst- och rikedomprivilegier skulle försvinna tillsammans

⁶⁸ **Robert Williams** var ledare för transportarbetarna och uteslöts 1921 ur det brittiska kommunistpartiet på grund av att ha brutit mot disciplinen. Han blev senare Labouranhängare och förespråkade klassfred och klassamarbete. Trotskijs uttalande att Williams sedan dess hade ”ändrat sig” kallades i den brittiska översättningen att ”Williams har sedan dess deserterat.”

med den på bankerna grundade falska demokratin. En verklig arbetardemokrati skulle härska och kombinera ledandet av industrin med den politiska administrationen av landet. En sådan regering, som för första gången i Englands historia verkligen grundar sig på folket, skulle upprätta fria, jämlika och vänskapliga förbindelser med Indien, Egypten och andra kolonier. Den skulle omedelbart ingå en mäktig politisk och militär allians med arbetarnas och böndernas Ryssland. En sådan allians skulle planeras för årtal framåt. Våra två länders ekonomiska planer skulle anpassas till varandra, i sina motsvarande delar, några år i taget. Utbytet av resurser, produkter och tjänster mellan dessa två länder, som kompletterar varandra, skulle lyfta det materiella och intellektuella välståndet hos båda ländernas arbetande massor till aldrig tidigare skådade höjder.

Det vore inte så illa, eller hur? Varför då försvara sig mot anklagelsen att vilja införa en sovjetisk samhällsordning i England? Borgarklassens terror mot arbetarnas socialistiska uppfattningar har till syfte att ingjuta en hälsosam skräck i dem för att angripa det nuvarande brittiska systemet, och istället för att skoningslöst avslöja denna reaktionära hypnotiserande politik anpassar sig Labours press till den och stöder den. Det är också macdonaldism.

Både de engelska opportunisterna och opportunisterna på kontinenten har mer än en gång sagt att bolsjevikerna bara kom fram till sin diktatur genom logiken i deras ståndpunkt och trots alla sina principer. I samband härmed är det ytterst lärorikt att spåra det marxistiska liksom överhuvudtaget det revolutionära tänkandets utveckling i frågan om demokratin. Vi ska nöja oss med två hastiga citat. Så tidigt som 1887 skisserade Lafargue, Marx' närmaste anhängare och knuten till Marx med personliga band,⁶⁹ den franska revolutionens allmänna utveckling med dessa breda penseldrag:

Arbetarklassen kommer att härska i industristäderna som kommer att bli revolutionära centra och bilda en federation för att vinna över byarna på revolutionens sida och slå ner motståndet som kan organiseras i handels- och hamnstäder som Havre, Bordeaux, Marseilles. I industristäderna måste socialisterna gripa makten i de lokala institutionerna, beväpna arbetarna och organisera dem på ett militärt sätt. Den som har gevär har också bröd, sa Blanqui.⁷⁰ De kommer att öppna grindarna till fängelserna för att befria småtjuvarna och låsa in stora tjuvar som bankirer, kapitalister, storindustrialister, stora egendomsägare, etc. Inget kommer att göras med dessa personer, men de kommer att betraktas som gisslan och ansvariga för sin klass' goda uppförande. Den revolutionära makten byggs upp genom att helt enkelt gripa makten och först när den nya makten har full kontroll över situationen kommer socialisterna att befästa sin verksamhet med hjälp av den rösträtt som kallas allmän. Borgarklassen tvekade så länge att släppa fram de fattiga klasserna till valurnorna att den inte borde bli så förvånad över att de tidigare kapitalisterna blir berövade rösträtten tills dess det revolutionära partiet är garanterat att segra. [Paul Lafargue, *Samlade verk*, band I, ryska upplagan, s 330.]

Lafargue anser inte att revolutionens öde avgörs genom att vädja till en konstituerande församling, utan genom att revolutionärt organisera massorna under deras kamp mot fienden.

När de lokala institutionerna har upprättats måste de genom delegering eller på annat sätt organisera en centralmakt, som har till ansvar att vidta allmänna åtgärder i revolutionens intressen och förhindra bildandet av ett reaktionärt parti. [Lafargue, *loc cit.*]

I dessa rader kan vi naturligtvis inte hitta en fullständig beskrivning av sovjetsystemet, ty det var ingen förhandsprincip utan härleddes från de revolutionära erfarenheterna. Men uppbygget av en central revolutionär makt genom att skicka delegater från de lokala revolutionära organ som kämpar mot reaktionen ligger nära tanken på ett sovjetsystem. Vad gäller den formella demokratin kännetecknas i alla fall Lafargues inställning av anmärkningsvärd klarhet. Arbetarklassen kan bara få makten genom att revolutionärt *gripa* den. ”Den rösträtt som kallas allmän”, anmärker Lafargue

⁶⁹ Paul Lafargue (1842-1911) var en av den tidiga franska marxistiska rörelsens organisatörer. Han gifte sig med Marx' dotter Jenny.

⁷⁰ Louis Blanqui (1805-1881) deltog i flera uppror på 1800-talet och tillbringade 33 av sina 76 år i fängelse. Hans namn har associerats till teorin om väpnat uppror av små grupper av utvalda och tränade konspiratörer, till skillnad från en revolution som grundas på massaktioner och massorganisationer.

ironiskt, ”kan införas först när proletariatet har kontroll över statsapparaten.” Men till och med då ska borgarklassen berövas rösträtten och storkapitalisterna ska begränsas till rollen av gisslan.

Var och en som är det minsta bekant med karaktären på relationerna mellan Lafargue och Marx måste vara helt övertygade om att Lafargue utvecklade sin uppfattning om proletariatets diktatur på grundval av många samtal med Karl Marx. Troligen ägnade sig inte Marx i någon större utsträckning åt att utveckla dessa frågor bara därför att han ansåg att den proletära diktaturens karaktär var självklar. Hursomhelst lämnar Marx’ egna ord i denna fråga, inte bara 1848-49 utan även 1871, vid tiden för Pariskommunen,⁷¹ inga tvivel om att Lafargue bara utvecklar Marx’ egna tankar i denna fråga.

Men Lafargue är inte den enda som är för en klassdiktatur gentemot demokratin. Denna tanke fördes fram helt och fullt för så länge sedan som vid tiden för chartismen. I samband med ett förslag om att utvidga rösträtten förde tidningen *The Poor Man’s Guardian* fram följande ”enda verkliga reform”: ”Det är inte mer än rättvist att det folk som skapar varorna ska ha ensamrätt att stifta lagarna” (citerat i Max Beers *History of British Socialism*, band I, s 307.) Chartismens betydelse ligger just i att dess tioåriga historia på ett kortfattat sätt återger hela den efterföljande klasskampens historia. Efter den perioden har rörelsen i många avseende varit sovande. Den har vidgat sin bas och har skaffat sig nya erfarenheter. På denna nya och högre grundval kommer den oundvikligen att återvända till många av chartismens tankar och metoder.

---

⁷¹ **Pariskommunen** var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från 18 mars till 27 maj 1871, bara 72 dagar, innan den störtades under en rad blodiga strider.

Kapitel 6. Två traditioner: det stora upproret och chartismen

För inte så länge sedan uttryckte *Daily Herald's* redaktör tvivel om Oliver Cromwell skulle kunna kallas "arbetarrörelsens pionjär". En av tidningarnas skribenter stödde redaktörens tvivel och nämnde den hårda läxa som Cromwell gav Levellers.⁷² Dessa tankar och frågor är ytterst betecknande för Labourpartiets ledares historiska kunskaper. Vi behöver inte slösa ett enda ord för att visa att Oliver Cromwell var pionjär för det *borgerliga* samhället och inte för ett *socialistiskt* samhälle. Denna stora revolutionära borgare var mot allmän rösträtt eftersom han såg den som en fara för privategendomen. Från detta drar Webb slutsatsen att demokratin bokstavligen var "oförenlig" med kapitalismen, och blundar för det faktum att kapitalismen senare lärde sig hur den skulle klara sig mycket bra med demokratin och hantera både allmän rösträtt och börsen.⁷³ Icke desto mindre kan de engelska arbetarna lära sig oändligt mycket mer från Cromwell än från MacDonald, Snowden, paret Webb och resten av de försonliga bröderna. Cromwell var sin tids stora revolutionär som lärde sig att inte dra sig för någonting för att försvara den nya borgerliga samhällsordningens intressen mot den gamla aristokratiska ordningen. Det måste man lära sig av Cromwell: i denna mening befinner sig 1600-talets döda lejon oändligt mycket högre än många nu levande hundar.

I fotspåren på dagens allt-annat-än-lejon som skriver ledare åt *Manchester Guardian* och andra liberala tidningar, brukar Labourpartiets ledare ställa demokratin i motsättning till alla tyranniska regeringar, såsom "Lenins diktatur" eller "Mussolinis diktatur".⁷⁴ Dessa herrars historiska okunnighet visar sig ingenstans så tydligt som i denna sammanställning. Inte därför att vi är benägna att förneka att "Lenins diktatur" verkligen existerade. I själva verket var Lenins makt över en stor stats hela händelseutveckling unik.

Men kan vi verkligen tala om en diktatur utan att ta hänsyn till dess samhälleligt historiska innehåll? Från historien kan vi rada upp Cromwells diktatur, Robespierres diktatur, Araktjejevs diktatur, Napoleon I:s diktatur, Mussolinis diktatur.⁷⁵ En dåre kan anse att Robespierres diktatur är samma sak som Araktjejevs diktatur. Vi tänker inte argumentera med en sådan person. Under olika situationer och med olika syfte finner sig olika klasser under vissa ytterst kritiska och ansvarsfulla perioder i sin historia tvingade att tilldela den odelade makten och myndigheten till de av sina ledare som på klarast och mest fullständiga sätt företräder deras grundläggande intressen under den givna epoken. När vi talar om en diktatur måste vi först av allt klargöra vilka speciella klassers intressen som får sitt historiska uttryck i denna diktatur. Under en epok uttryckte Oliver Cromwell det borgerliga samhällets historiskt progressiva utveckling, precis som Robespierre gjorde det under en annan epok. William Pitt, som också var nära att praktisera en personlig diktatur, försvarade monarkins, de privilegierade klassernas, de övre borgerliga kretsarnas intressen mot småbourgeoisins intressen, som fick sitt högsta uttryck i Robespierres diktatur.

De liberala tölparna brukar deklarerar att de är mot diktaturer både från vänster och från höger, trots att de i praktiken sällan missar tillfället att stöda en högerdiktatur. För oss avgörs frågan av att den ena diktaturen driver samhället framåt medan den andra håller tillbaka det. Mussolinis diktatur är den i förtid förfallande, maktlösa, sjuka italienska borgarklassens diktatur, det är en diktatur med

⁷² **Levellers** [jämlikhetsivrare – öa] var ett politiskt parti som uppstod ur den parlamentariska arméns "agitatorer" under det stora upproret. De var representanter som militären valde i opposition mot det Långa parlamentets förslag om att upplösa armén. Deras krav på "jämlighet, rättvisa och allmän rösträtt" avvisades och partiet undertrycktes av Cromwell.

⁷³ Det är roande att märka att den dåvarande parlamentsledamoten historikern Macaulay två sekel senare, 1842, protesterade mot den allmänna rösträtten på precis samma grundvalar som Cromwell. – Trotskijs anmärkning.

⁷⁴ **Benito Mussolini** var i sin ungdom socialist men organiserade senare den fascistiska rörelsen i Italien. Tog 1922 makten som diktator och krossade den italienska arbetarrörelsen och förbjöd oppositionspartier.

⁷⁵ **Maximilien Robespierre** (1758-1794) blev ledare för det radikala folkliga partiet, montagnarderna, under den stora franska revolutionen. Han var statsöverhuvud från 1793 till 1794.

Alexej Araktjejev (1769-1834) var politisk rådgivare till den ryska tsaren Alexander I och var krigsminister 1806.

bruten näsa. "Lenins diktatur" uttryckte en ny historisk klass' mäktiga rörelse framåt och dess övermänskliga kamp mot det gamla samhällets alla krafter. Om Lenin ska jämföras med någon så är det förvisso inte med Bonaparte och ännu mindre Mussolini, utan med Cromwell och Robespierre. Vi kan med visst berättigande säga att Lenin är 1900-talets proletära Cromwell. Denna jämförelse är det bästa möjliga försvaret för 1600-talets småborgerliga Cromwell.

Den franska borgarklassen förvanskade den stora revolutionen, tog över den och gav den allmän spridning först efter att ha reducerat den till ett ynkligt mynt. Den engelska borgarklassen har till och med suddat ut minnet av 1600-talets revolution och stöper om hela sitt förflutna i form av "gradvisa förändringar". De engelska arbetarnas förtrupp borde återupptäcka den brittiska revolutionen, och under dess kyrkliga kläder hitta en mäktig sammandrabbning mellan samhällsliga krafter. Cromwell var ingalunda en "arbetarpionjär" men i 1600-talets drama kan det engelska proletariatet hitta stora föregångare vad gäller revolutionära handlingar. Denna tradition, som också är "nationell", är fullt berättigad och fyller fullständigt sin plats i arbetarklassens arsenal.

I den chartistiska rörelsen har proletariatet också en annan stor tradition. Varje klassmedveten engelsk arbetare måste absolut bekanta sig med dessa två tidsepoker. En av de engelska marxisternas absolut viktigaste uppgifter är att förklara 1600-talets historiska tänkande och chartismens revolutionära innehåll.

En studie av Englands revolutionära epok från låt oss säga Karl Stuarts tvångssammankallande av parlamentet till Oliver Cromwells död, är särskilt nödvändig för att få en förståelse av vilken plats parlamentarismen och "lagen" i allmänhet har i den levande – och inte påhittade – historien. Den store "nationella" historikern Macaulay förvränger 1600-talets samhällsliga drama genom att dölja de inre konflikterna med hjälp av ibland intressanta men alltid ytliga banaliteter. Den franske konservativa historikern Guizot tränger in djupare i dessa händelser. Men oavsett vilken framställning vi accepterar kan alla de som bakom historiens slöja ser levande kroppar, klasser och fraktioner, använda den engelska revolutionens erfarenheter för att övertyga sig om vilken helt underordnad och villkorlig roll lagen spelar i samhällskampens maskineri, i synnerhet under en revolutionär epok, det vill säga när de *grundläggande* klassernas *grundläggande* intressen träder i förgrunden.

I 1640-talets England grundades parlamentet på en grotesk vallag, men såg sig ändå som en representant för folket. Underhuset representerade nationen, borgarklassen, och därmed också nationens välstånd. Under Karl I:s styre slog man inte utan förvåning fast att underhuset var tre gånger så rikt som överhuset. Då upplöste kungen parlamentet och beordrade det sedan med hjälp av finansiella påtryckningar att samlas på nytt. Parlamentet byggde upp en armé till sitt försvar. Gradvis samlade armén inom sig alla aktiva, modiga och beslutsamma element. Just av detta skäl kapitulerade parlamentet inför armén. Vi upprepar: *just av detta skäl*. Med det menar vi att parlamentet inte bara kapitulerade för de väpnade styrkorna (det kapitulerade inte för kungens armé) utan för Cromwells puritanska armé, som uttryckte revolutionens krav djärvare, mer beslutsamt och mer konsekvent än parlamentet.

Anhängarna till den episkopala eller anglikanska (halvt katolska) kyrkan var hovets, adelns och givetvis det högre prästerskapets parti. Presbyterianerna var borgarklassens, välståndets och utbildningens parti. De oberoende och puritanerna i allmänhet var småbourgeoisins och de små självständiga jordägarnas parti. Levellers var början till ett parti för småbourgeoisins vänster, pöbeln. Under täckmantel av kyrkliga dispyter, i form av en kamp om kyrkans religiösa struktur, pågick en social självbestämning av klasserna, en omgruppering av klasserna på en ny, borgerlig grundval. Inom politiken stod det presbyterianska partiet för en begränsad monarki medan de oberoende, ibland också kallade "radikala", var för en republik. Presbyterianernas halvhjärtade inställning var helt i linje med borgarklassens motsägelsefulla intressen, som vacklade mellan adeln och pöbeln. De oberoendes parti, som hade vågat att föra sina teorier och paroller till sin logiska slutsats,

trängde naturligtvis undan presbyterianerna i städerna och byarna, som var centrum för de uppvaknande småborgerliga massor som hade blivit revolutionens viktigaste kraft.

Händelseutvecklingen ägde rum empiriskt. Båda sidor kämpade om makten och för förmögenhetsintressena och gömde sig under legalitetens täckmantel. Guizot framställer det ganska snyggt och prydligt:

Då inleddes en konflikt utan tidigare like i Europa mellan parlamentet och kungen [Karl I]... Förhandlingarna fortsatte men inget av partierna förväntade sig några resultat av dem, eller hade ens för avsikt att förhandla. De riktade inte längre sina deklamationer och budskap till varandra. Båda vädjade till nationen, till den allmänna opinionen. Båda sökte styrka och framgång hos denna nya makt. Den kungliga maktens ursprung och omfattning, parlamentshusets privilegier, gränsen för vilken trohet man kunde förvänta sig från undersåtarna, framställningar om att råda bot på missförhållanden, och fördelningen av offentliga arbeten blev ämne för officiella diskussioner där samhällsordningens övergripande principer, de olika regeringarnas karaktär, de primitiva fri- och rättigheterna, Englands historia, lagar och sedvänjor omväxlande åberopades, förklarades och kommenterades. Under perioden mellan de två partiernas debatter i parlamentet och deras väpnade sammandrabbning på slagfältet, trädde så att säga förnuftet och vetandet under flera månader emellan för att skjuta upp händelseutvecklingen och göra sitt bästa för att få till stånd ett fritt bifall från folket... När tiden kom för att dra svärdet blev alla förvånade och djupt rörda... Men nu anklagade båda partier varandra ömsesidigt för olagligheter och införande av nyheter, och båda var berättigade till dessa anklagelser. Ty den ena hade brutit mot landets urgamla rättigheter och hade inte avsvurit sig tyranniets grundsatser. Och den andra krävde friheter och en dittills okänd makt i namn av fortfarande förvirrade och kaotiska principer. [Guizot, *History of Charles I and the English Revolution*, reviderad upplaga, översättning Andrew R Scoble, band I, s 356-58.]

Allt eftersom inbördeskriget närmade sig lämnade de mer aktiva rojalisterna underhuset och överhuset i Westminster och flydde till Karls högkvarter i Wales: precis som under alla stora revolutionära epoker splittrades parlamentet. I sådana situationer är det inte avgörande hurvida den ”lagliga” majoriteten i det ena eller andra fallet råkar befinna sig på revolutionens eller reaktionens sida.

I det avgörande ögonblicket berodde inte ”demokratins” öde och politiska historia på parlamentet utan – vilken skrämmande tanke för en lungsjuk pacifist! – på kavalleriet. Under kampens första tid satte det rojalistiska kavalleriet, dåtidens mest betydande vapenslag, skräck i de parlamentariska ryttarna. Det är intressant att vi kan återfinna liknande situationer under senare revolutioner, i synnerhet det amerikanska inbördeskriget, där sydstaternas kavalleri under den första tiden var odiskutabelt överlägsna nordstaternas ryttare, och slutligen under vår egen revolution där de vitgardistiska kavalleristerna under de första skedena gav oss flera hårda slag innan våra arbetare lärde sig att sitta stadigt i sadeln.

Genom sitt ursprung är kavalleriet arméns mest aristokratiska vapengren. Det rojalistiska kavalleriet var därför mer sammansvetsat och beslutsamt än de parlamentariska ryttarna som hade samlats ihop i all hast och slumpmässigt. Sydstaternas kavalleri var så att säga plantageägarruppernas naturliga arm, medan de handelsindustriella nordstaterna var tvungna att lära sig att rida. I vårt land, slutligen, utgjorde de sydöstra slätterna, kosackernas Vendee,⁷⁶ en naturlig terräng för att träna kavalleriet. Cromwell lärde sig snabbt att hans klass’ öde avgjordes av ryttarna. Han sa till Hampden:⁷⁷ ”Jag kommer att värva män som fruktar Gud och gör det de gör till en samvetssak, och jag går i god för att de inte kommer att besegras.” (*Ibid*, band II, s 36.)

Cromwells ord till de fria jordägare och hantverkare som han hade plockat ut är mycket intressanta: ”Jag tänker inte bedra er med invecklade uttryck i mina order om att kämpa för kungen och parlamentet. Om kungen råkade hamna i fiendens led så skulle jag avlossa min revolver mot honom

⁷⁶ Under den stora franska revolutionen var kontrarevolutionärerna som starkast i provinsen **Vendee**. Trotskij gör en liknelse mellan Rysslands sydöstra slättland, hemort för de reaktionära kosackerna, och den franska provinsen.

⁷⁷ **John Hampden** (1594-1643) var kusin till Cromwell och samlade ihop infanteritrupper åt parlamentet efter att ha ställts inför riksrett som en av 5 parlamentsledamöter som gick mot kungen.

precis som mot en menig soldat, och om ert samvete inte tillåter er att göra det så råder jag er att inte ta värvning under mig.” (*Ibid*, band II, s 37.) På detta sätt byggde inte Cromwell bara armén utan även ett parti. Hans armé var i stor utsträckning ett beväpnat parti och det var just därifrån den fick sin styrka. Redan 1644 vann Cromwells ”heliga” bataljoner lysande segrar över de rojalistiska ryttarna och förskaffade sig namnet ”järnsidorna”. Revolutioner behöver alltid ”järnsidor”. De engelska arbetarna kan lära mycket av Cromwell i detta avseende.

Historikern Macaulay anmärkningar angående puritanernas armé är intressanta:

En på detta sätt sammansatt styrka kan tillåta sig vissa friheter utan att bli mindre effektiv, medan disciplinen skulle bli undergrävd om man tillät andra trupper sådana friheter. Soldater som grupperar sig i politiska klubbar, väljer delegater och röstar om resolutioner rörande viktiga statsfrågor bryter sig i allmänhet på kort tid loss från all kontroll och blir de värsta och farligaste av mobbar. Inte heller vore det idag tryggt att acceptera religiösa möten på regementena, och låta en korpral som är förtrogen med bibeln leda andakten för en mindre kunnig överste och tillrättavisa en avfälling till major. Men de krigare som Cromwell hade tränat var så intelligenta, värdiga och behärskade att en politisk och religiös organisation kunde existera i deras läger utan att störa den militära organisationen. Samma personer som när de inte var i tjänst var kända som demagoger⁷⁸ och friluftspredikanter kännetecknades av lugn, ordningssinne och att omedelbart lyda när de gick på vakt eller exercis och befann sig på slagfältet... Bara i hans läger kunde man hitta den striktaste disciplin kombinerad med den allra häftigaste entusiasm. Hans trupper segrade med en maskins precision samtidigt som de brann av samma vilda fanatism som korsriddarna. (Macaulay, *History of England*, New York, Harper and Brothers, band I, s 120.)

Man måste vara väldigt försiktig med att dra historiska liknelser, i synnerhet när man jämför 1600-talet med 1900-talet. Icke desto mindre skadar det inte att påpeka några uppenbara likheter mellan Cromwells armé och Röda armén vad gäller levnadssätt och karaktär. I det förra fallet grundades förvisso allt på ödestro och en hård religiös moral medan vi här, i vårt land, besjålas av en militant ateism. Men under puritanismens religiösa mantel predikades den nya klassens historiska innebörd och läran om ödet var ett religiöst förspel till det historiska orsakssammanhanget.

Cromwells krigare kände sig först och främst som puritaner, därefter som soldater, precis som våra krigare först och främst känner sig som revolutionärer och kommunister och i andra hand som soldater. Men skillnaderna är större än likheterna.

Röda armén skapades av proletariatets parti och är dess väpnade organ. Cromwells armé omfattade partiet inom sig och var i sig själv en avgörande kraft. Vi har sett hur den puritanska armén började anpassa parlamentet till sig själv och till revolutionen. Armén lyckades utesluta elva presbyterianer från parlamentet, det vill säga högerens representanter. Presbyterianerna, den engelska revolutionens girondister,⁷⁹ försökte revoltera mot det engelska parlamentet. Det stympade parlamentet sökte hjälp hos armén och underordnade sig därmed ännu mer under den. Under påtryckningar från armén, speciellt dess mer beslutsamma vänsterflygel, tvingades Cromwell avrätta Karl I. Revolutionens yxa virades egendomligt nog in i psalmer, men yxan var mer övertygande. Sedan omringade Cromwells överste Pride parlamentsbyggnaden och drev ut 48 presbyterianer med våld. Bara en obetydlig rest av parlamentet återstod [det s.k. rumpparlamentet – öa]. Det bestod av oberoende, det vill säga de som sympatiserade med Cromwell och hans armé. Men av just detta skäl upphörde parlamentet, som hade inlett en storartad kamp mot monarkin, i segerögonblicket att vara källa till oberoende tänkande och makt.

Båda koncentrerade sig enbart på Cromwell, vars direkta styrka fanns i armén. Men när det kommer till kritan fick han sin avgörande styrka från det djärva sätt på vilket han löste revolutionens grund-

⁷⁸ Macaulay menar revolutionära agitatorer – Trotskijs anmärkning.

⁷⁹ **Girondister** var måttfulla borgerliga republikaner under den franska revolutionen. De ville störta den gamla regimen men fruktade de fattiga i städerna och bondemassorna som var de enda som kunde störta den, och vacklade därför mellan revolutionen och kontrarevolutionen, och gick slutligen över till den senare.

läggande problem. En dåre, ett dumhuvud eller en fabian kanske *bara* ser en personlig diktator i Cromwell. I själva verket upptäcker vi att klassens diktatur, under förhållanden av en djupgående social omvälvning, antog formen av en personlig diktatur som var det enda som kunde befria nationen från de urgamla hindren. Den engelska samhällskrisen på 1600-talet förenar i sig drag från den tyska reformationen på 1500-talet och den franska revolutionen på 1700-talet. I Cromwells person gör Luther gemensam sak med Robespierre.⁸⁰

Puritanerna kallade gärna sina fiender för brackor men den verkliga tvistefrågan var klasskampen. Cromwell hade till uppgift att rikta så många förkrossande slag som möjligt mot den absoluta monarkin, hovdignitärerna och den halvkatolska kyrkan som hade reducerats till att tjäna kungens och de höga ämbetsmännens behov. För att kunna utdela dessa slag behövde Cromwell, den nya klassens verkliga representant, folkmassornas styrka och lidelse. Under hans ledning blev revolutionen så omfattande som den behövde bli. När den – exempelvis bland Levellers – överskred gränsen för vad som behövdes för att rusta upp det borgerliga samhället, läxade Cromwell skoningslöst upp ”galningarna”. Efter sina framgångar började Cromwell arbeta fram en ny statslag där han slog ihop bibliska texter med de ”heliga” soldaternas spjut, och där spjuten alltid fick sista ordet.

19 april 1653 kastade Cromwell ut de sista resterna av det långa parlamentet. Medveten om sitt historiska uppdrag slungade den puritanska diktatorn bibliska tillmälen efter de avgående kättarna: ”Du är ett fyllo” ropade han till en, ”du är en äktenskapsbrytare!” påminde han en annan. Därpå inrättade Cromwell ett parlament bestående av gudfruktiga element, det vill säga i grund och botten ett klassparlament. Det gudfruktiga folket var medelklassen, som med hjälp av en sträng moral hade genomfört ackumulationen – och som med den heliga skriftens ord på sina läppar övergick till att tillägna sig världen. Men till och med detta nogräknade ”Barebones parlament”⁸¹ hindrade diktatorn och berövade honom den nödvändiga handlingsfriheten under den besvärliga inhemska och internationella situationen. Mot slutet av 1653 rensade Cromwell åter underhuset med hjälp av soldater.

Om resterna av det långa parlamentet som drevs ut i april hade en tendens att luta åt höger, mot de kvarvarande presbyterianerna, så var ”Barebones parlament” i vissa frågor benäget att följa de puritanska dygderna alltför strikt, och gjorde det på så sätt svårare för Cromwell att uppnå en ny social jämvikt. Den revolutionära realisten Cromwell byggde ett nytt samhälle. Parlamentet var inte ett mål i sig, lagen är inte ett mål i sig. Cromwell och hans ”heliga” trupper ansåg att förverkligandet av de gudomliga buden var det verkliga målet, men i själva verket var de bara ideologiska villkor för att bygga det borgerliga samhället. När Cromwell upplöste parlamentet efter parlament visade han således lika lite vördnad för fetischen om ”nationell” representation som han genom sin avrättning av Karl I visade respektlöshet mot monarkin som Guds nåd.

Ändå var det Cromwell som rörde vägen för de två följande århundradenas parlamentariska och demokratiska metoder. Som hämnd för Cromwells avrättning av Karl I hängde Karl II upp Cromwells kropp i en galge. Men restaurationen kunde inte återupprätta samhället före Cromwell. Restaurationens rovgiriga lagstiftning kunde inte undanröja Cromwells arbete. Ty pennan kan aldrig utrota det som har skrivits med svärd. Denna omkastning av det populära talesättet är mycket mer korrekt, i synnerhet när man talar om revolutionens yxa.

För att illustrera vilket förhållande det är mellan ”rätt” och ”makt” under perioder av sociala omvälvningar är det långa parlamentets historia alltid ytterst intressant. Under 20 år genomgick detta parlament händelsernas alla olika skiften: det var målet för klasskrafternas effekter, drevs än till höger och än till vänster, reste sig först mot kungen och undertrycktes sedan av sina egna väpnade tjänare, upplöstes två gånger och återupprättades två gånger, det kommenderade och förnedrades

⁸⁰ **Martin Luther** (1483-1546) var en religiös reformerare som inledde den protestantiska reformationen i Tyskland.

⁸¹ **Bareboneparlamentet** fick namnet från en av sina mer obemärkta medlemmar, Praise-God [Prisa Gud – öa] Barebone. Det sammankallades av Cromwell 1653. Inom några månader upplöstes parlamentet och Cromwell utropades till protektor över samväldet.

innan det till sist lyckades rösta igenom den resolution som avskaffade det.

Vi vet inte om den proletära revolutionen kommer att få något ”långt” parlament. Det är fullt möjligt att det kommer att nöja sig med ett *kort* parlament. Men det kommer att uppnå detta mål säkrare ju bättre det lär sig lärdomarna från Cromwells tidsepok.

Vi ska bara säga några ord om den andra rent proletära traditionen.

Chartismperioden är odödlig av den anledningen att den under sin tioåriga existens gav oss en förkortad och systematisk överblick av så gott som hela den proletära kampens förlopp – från petitioner till parlamentet till väpnat uppror. Alla den proletära klassrörelsens grundläggande frågor – förhållandet mellan parlamentarisk och utomparlamentarisk verksamhet, den roll som allmän rösträtt, fackföreningar och kooperativ spelar, generalstrejkens betydelse och hur den hänger ihop med det väpnade upproret, till och med det ömsesidiga förhållandet mellan proletariatet och bönderna – tog inte bara form i praktiken under den chartistiska rörelsens historia, utan fick åtminstone ett principiellt svar. Teoretiskt var inte alltid detta svar välgrundat, det knöt inte alltid ihop trådarna rätt, hela rörelsen såväl som dess teoretiska uttryck uppvisar stor omognad och nådde inte ända fram. Men om man analyserar chartismens paroller kritiskt står de än idag på en oändligt högre nivå än MacDonalds sliskiga eklekticism och Webbs ekonomiska tjockskallighet.

Om vi ska göra en ganska långsökt jämförelse kan vi säga att den chartistiska rörelsen kan jämföras med ett preludium, som i outvecklad form framställer hela det musikaliska verkets olika teman. I denna mening kan och bör den engelska arbetarklassen i chartismen läsa in inte bara sitt förflutna utan också sin framtid. Precis som chartisterna avvisade ett sentimentalt predikande av ”moraliska handlingar”, så kommer det engelska proletariatet att samla massorna under revolutionens fanor varefter de kommer att tvingas kasta ut reformisterna, demokraterna och pacifisterna ur sina led och samla sig kring de revolutionära aktionernas fana.

Chartismen misslyckades inte därför att dess metoder var felaktiga, utan på grund av att den trädde fram på scenen alltför tidigt. Den var bara en historisk profetia. 1905 års revolution besegrades också. Men dess traditioner uppstod på nytt efter 12 år, och dess metoder segrade 1917. Chartismen är ingalunda kasserad. Historien tillintetgör liberalismen och förbereder tillintetgörandet av pacifismen just i syftet att återskapa chartismen på en ny, ojämförligt mycket högre historisk grundval. Det är den engelska arbetarrörelsens verkliga nationella traditioner.

Kapitel 7. Fackföreningarna och bolsjevismen

Det faktum att det är befängt att bedöma och definiera arbetarrörelsens grundläggande uppgifter utifrån demokratins formella och i sista hand lagliga ståndpunkt är särskilt tydligt i Englands senaste historia, speciellt om man analyserar frågan om fackföreningarnas politiska insatser. Denna fråga är vid första anblick rent praktisk, men är icke desto mindre av enorm principiell betydelse, och vi fruktar att Labourpartiets ledare inte alls förstår det.

Fackföreningarnas uppgift är att förbättra lönarbetarnas arbets- och levnadsförhållanden. För detta syfte betalar fackföreningarnas medlemmar en viss avgift. I politiska frågor har fackföreningarna – åtminstone formellt – ansetts vara neutrala. I verkligheten har de ofta följt det liberala partiet. Självfallet har varken liberalerna eller de konservativa, som säljer alla möjliga sorters tjänster till rika borgare i utbyte mot generösa bidrag till deras partikassa, behövt fackföreningarnas ekonomiska stöd utan bara deras röster. Situationen förändrades i samma ögonblick som arbetarna, genom fackföreningarna, hade bildat Labourpartiet. När fackföreningarna väl hade givit liv åt detta parti så var de tvungna att finansiera det. För detta ändamål krävdes ytterligare bidrag från arbetarnas fackliga organisationer.

De borgerliga partierna höjde unisont ett vrål mot detta ”himmelskriande brott mot individens frihet”. ”Arbetaren är inte bara arbetare, utan också medborgare och människa”, informerar MacDonald oss djupsinnigt. ”Just det” ekar Baldwin, Asquith⁸² och Lloyd George. I sin egenskap av medborgare har arbetarna rätt att rösta vilket parti de vill, vare sig de stöder fackföreningarna eller ej. Att samla in ett obligatoriskt bidrag från dem till Labourpartiet är inte bara ett brott mot deras plånbok utan också deras samvete. Och slutligen är det ett direkt brott mot den demokratiska konstitutionen som förbjuder allt tvång när det gäller att stöda det ena eller andra partiet! Dessa slutsatser måste i själva verket ha imponerat enormt på Labourpartiets ledare, som med glädje skulle ha avvisat de fackliga organisationernas tvingande antiliberala, nästan bolsjevikiska metoder – om det nu inte vore för det förbannade behovet av pengar, förutan vilka det inte går att få ett enda mandat ens i demokratins idylliska värld. Och det är de demokratiska principernas dystra öde att pengar är vapen som ger blåttiror och blodiga näsor. Sådana är bristerna hos denna den bästa av världar.

Historien om fackföreningarnas politiska bidrag är redan fylld av vändpunkter och dramatiska händelser som vi inte tänker räkna upp här. För inte länge sedan gav Baldwin (för tillfället!) upp sina konservativa vänners ansträngningar att förbjuda insamlingarna av politiska bidrag. 1913 års parlamentariska lag, som förbjuder fackföreningarna att samla ihop politiska bidrag, är fortfarande i kraft, och den gav alla fackföreningsmedlemmar rätt att vägra att betala detta bidrag och förbjöd på samma gång fackföreningarna att straffa dessa medlemmar, stryka dem från sina listor, etc. Om vi ska tro artikeln i *Times* (7 mars 1925) så har omkring 10% av fackföreningarnas medlemmar utnyttjat sin rätt att vägra att betala politiska bidrag. På detta sätt har principen om den personliga friheten åtminstone delvis kunnat räddas. En fullständig seger för ”friheten” skulle man bara uppnå om bidragen enbart samlades in från de medlemmar som förkunnat sig villiga att bidra.

När resolutioner nu har antagits i fackföreningarna har alla medlemmar varit tvungna att betala bidraget, endast med undantag för de som på rätt sätt och i god tid har förklarat sina avsikter. Med andra ord har den liberala principen omvandlats från en triumferande regel till ett accepterat undantag. Och till och med denna delvisa tillämpning av principen om individens frihet förverkligades – tyvärr! – inte med hjälp av arbetarnas vilja utan genom att den borgerliga lagstiftningen påtvingades proletariats organisationer.

Detta förhållande ger upphov till frågan: hur kommer det sig att arbetarna, som utgör den engelska befolkningens och följaktligen den engelska demokratins stora massa, genom själva karaktären på

⁸² **Herbert Henry Asquith** (1852-1928) var liberal premiärminister i England mellan 1908-1916.

sin kamp tvingas bryta mot principen om ”personlig frihet”, medan borgarklassens och speciellt överhusets lagstiftning framträder i rollen som förkämpe för frihet, än genom att kategoriskt förbjuda ”tvång” från fackföreningarnas sida mot enskilda (beslut i överhuset 1909 i fallet Osborne) än genom att allvarligt begränsa detta ”tvång” (parlamentslagen 1913)! Det centrala i frågan ligger givetvis i det faktum att arbetarorganisationernas inrättande av sina antiliberala, ”despotiska”, bolsjevikiska regler om obligatorisk insamling av politiska bidrag är deras sätt att kämpa för en verklig, reell och inte bara metafysisk möjlighet för arbetarna att få en parlamentarisk representation, medan de konservativa och liberalerna, som för fram principen om ”personlig frihet” i själva verket försöker avvärja arbetarna materiellt och på så sätt tvinga över dem till de borgerliga partierna.

Det räcker att betänka rollfördelningen: fackföreningarna är för sin ovillkorliga rätt till obligatoriska politiska bidrag, överhuset är för ett ovillkorligt förbud mot sådana insamlingar i namn av den heliga principen om personlig frihet, slutligen genomdriver underhuset en eftergift från fackföreningarna som när det kommer till kritan leder till en 10% rabatt till förmån för liberalismens principer. Till och med en blind kan här märka den personliga frihetens rena klasskaraktär, som under nuvarande konkreta förhållanden innebär varken mer eller mindre än ett försök från de besuttna klassernas sida att politiskt expropriera proletariatet genom att reducera dess parti till ett intet.

Gentemot fackföreningarna försvarade de konservativa arbetarnas ”rätt” att rösta på vilket parti de vill, och det är samma Tories som under århundraden vägrade att ge arbetarna någon rösträtt alls. Och trots att vi har upplevt mycket kan vi inte utan betydande indignation läsa historien om kampen för 1830 års valreform. Med vilken utomordentlig envishet, målmedvetenhet, fräckhet de slavägande godsägarna, bankirerna och biskoparna, med ett ord den privilegierade minoriteten kämpade mot det angrepp som borgarklassen med arbetarna i sitt släptåg riktade mot den parlamentariska fästningen. 1832 års reform genomfördes först när det inte längre gick att undvika den, och utvidgningen av rösträtten infördes med beräkning, i syfte att splittra borgarklassen från arbetarna. I själva verket fanns det inget som skilde de konservativa från liberalerna, som efter att ha uppnått 1832 års valreform lämnade arbetarna i sticket. När chartisterna krävde att Tories och Whigpartiet skulle ge arbetarna rösträtt blev motståndet från de parlamentariska monopolisterna fullkomligt rasande. Och när arbetarna till sist skaffade sig rätten att rösta kom de konservativa ut till försvar för deras ”individuella frihet” gentemot fackföreningarnas tyranni.

Och parlamentet inser inte den verkliga innebörden i detta vidriga, avskyvärda hyckleri. Tvärtom tackar Labours medlemmar premiärministern, som välvilligt avböjer att sätta en ekonomisk snara runt arbetarnas hals men helt och fullt reserverar sig rätten att göra det vid ett mer lämpligt tillfälle. Pratmakare som kan utfodras med ord som ”demokrati”, ”jämlighet”, ”individuell frihet” borde skickas tillbaka till skolan för att studera Englands historia, i synnerhet historien om hur man fick kämpa för att utvidga rösträtten.

Liberalen Cobden⁸³ förkunnade en gång att han hellre skulle leva under en Beys styre i Alger⁸⁴ än under fackföreningarnas. Så uttryckte Cobden sin liberala indignation över det ”bolsjevikiska” tyranniet hos fackföreningarnas själva karaktär. Utifrån från sin ståndpunkt hade Cobden rätt. Det kommer att gå mycket illa för de kapitalister som hamnar i fackföreningarnas händer. Den ryska borgarklassen kan berätta ett och annat om det.

Men kärnpunkten är att arbetarna faktiskt ständigt är underställd en Bey i Alger i form av sin arbets-

⁸³ **Richard Cobden** (1804-1865) var en engelsk industriägare och politiker, ledare för Frihandlarna (en grupp från mitten av 1800-talet som var mot skyddstullar) och grundare av Förbundet mot spannmålstullar (1839) som propagerade mot skyddstullar på jordbruksprodukter, speciellt spannmål.

⁸⁴ **Bey** (kan även stavas Bej) var en furstetitel av turkiskt ursprung som användes bland annat i Osmanska riket men även i arabvärlden. Ordet betyder egentligen "hövding". – uppgift från Wikipedia.

givare, och denna Beys tyranniska makt kan de bara försvaga med hjälp av fackföreningarnas aktivitet. Givetvis måste arbetarna göra en del inte bara ekonomiska utan även personliga uppoffringar för detta ändamål. Men när det kommer till kritan kommer den ”personliga friheten” att vinna oändligt mycket mer genom fackföreningarnas förmedling än den förlorar. Detta är en klasståndpunkt som det inte går att undkomma och som utgör grunden för rätten att samla ihop politiska bidrag. Borgarklassens majoritet anser det för närvarande nödvändigt att *förlika sig* med fackföreningarnas existens, men den vill hålla deras aktivitet innanför den gräns där kampen mot olika kapitalistiska grupper blir en kamp mot den kapitalistiska staten.

Den konservativa parlamentsledamoten Macquisten påpekade i parlamentet att fackföreningarnas vägran att betala politiska bidrag framförallt tillämpas i små och utspridda industrier medan han tyvärr måste säga att det inom större koncentrerade industrier kan konstateras ”moraliska påtryckningar och masshotelser”. Denna observation är ytterst intressant! Det är så typiskt för det engelska parlamentet att en extrem Tory ska yttra den, författaren till en förslagen förbuds lag och inte en socialist. Det betyder att vägran att betala politiska bidrag finns inom industrins mest efterblivna delar, där det finns starka småborgerliga traditioner och följaktligen också småborgerliga uppfattningar om individuell frihet, ofta kopplade till att man röstar på liberalerna och till och med det konservativa partiet. Inom industrins nyare mer moderna delar återfinns vi klassolidaritet och proletär disciplin, som kapitalisterna och deras tjänare, överlöpare från arbetarna, upplever som terrorism.

En viss konservativ parlamentsledamot förkunnade skakande av vrede att sekreteraren i en fackförening hade hotat att publicera en lista över de medlemmar som vägrade att betala bidrag till partiet. Labourledamöterna började indignerat kräva att få veta vad denna skamliga sekreterare hette, trots att varenda fackförening borde fått rådet att handla just på det sättet. Byråkrater som under tjuten från båda de borgerliga partierna försöker kasta ut kommunister ur arbetarorganisationerna kommer naturligtvis aldrig att göra det. Så fort det gäller kommunister upphör omsorgen om den personliga friheten, då får vi bara höra tal om statens säkerhet. Det anses vara fel att släppa in kommunister som förnekar demokratins helighet i Labourpartiet.

Men under debatterna om de politiska bidragen gjorde den redan nämnda författaren till förbudslagstiftningen, Macquisten, en anmärkning i frågan om samma demokrati, som möttes med glada skratt från oppositionen men som i själva verket inte bara skulle ristas in på parlamentets väggar utan också borde kungöras och förklaras på varenda arbetarmöte. Efter att med siffror ha illustrerat hur betydelsefulla fackföreningarnas politiska bidrag var förkunnade Macquisten att fackföreningarna innan 1913 års liberala lag bara hade lagt ut 10.000 pund per år för politiska ändamål, medan de nu tack vare legaliseringen av politiska bidrag hade tillgångar på 250.000 pund. ”Givetvis”, sa Macquisten, ”har Labourpartiet blivit starkt. När man har 250.000 pund i årlig inkomst kan man skapa ett parti för vilket syfte som helst.”

Den rasande Toryn sa mer än han hade tänkt. Hans anmärkning är ett öppet erkännande att partier *kan skapas*, att de kan skapas med hjälp av *pengar* och att penningmedel spelar en *avgörande roll* i den demokratiska apparaten. Måste vi påpeka att borgarklassens ekonomiska resurser är ojämförligt mycket större än proletariatets? Detta enkla faktum borde räcka för att skingra demokratins hycklande griller. Varje skärpt engelsk arbetare borde säga till MacDonald: ”Det är inte sant att de demokratiska principerna är vår rörelses högsta rättesnöre. Dessa principer styrs av ekonomiska tillgångar, och kan förvrängas och förfalskas efter behag.”

Men även om vi skulle ansluta oss till den formellt demokratiska ståndpunkten och agera utifrån förutsättningen om en perfekt medborgare, och inte en proletär, kapitalist eller godsägare, så måste vi medge att överhusets mest reaktionära torpeder är betydligt mer konsekventa. Alla medborgare har naturligtvis rätt att med sin plånbok och sin röst fritt stöda det parti som deras samvete bjuder dem. Det enda problemet är att denna perfekta brittiska medborgare inte existerar i verkligheten

utan bara är en juridisk konstruktion. Inte heller har det någonsin funnits någon sådan. Men små- och mellanbourgeoisin har i viss mån närmat sig detta idealbegrepp. Fabianerna anser sig vara normen för denna perfekta medborgare. De ser kapitalisterna och proletärerna som ”avvikelser” från idealmedborgaren. Men det finns inte så många fabianska källborgare i världen, även om det finns fler än det borde. Generellt sett kan väljarna delas in i de välbeställda, utsugarna, å ena sidan och proletärerna, de utsugna, å den andra.

Trots det liberala sofisteriets alla ordklyverier är fackföreningarna lönarbetarnas klassorganisation för att bekämpa kapitalisternas girighet och snikenhet. Ett av fackföreningarnas mest omedelbara vapen är strejken. Medlemmarnas bidrag används för att stöda strejker. Under strejkerna för arbetarna en våldsam kamp mot strejkbrytare som är produkten av en annan liberal princip, nämligen ”rätten att arbeta”. Under varje större strejk behöver fackföreningarna politiskt stöd, de måste vända sig till pressen, partierna, parlamentet. Den liberala pressens fientliga inställning till fackföreningarnas kamp var ett av skälen som förmådde dem att skapa Labourpartiet.

Om vi analyserar Labourpartiets ursprung och historia så kommer det att stå klart att partiet utifrån fackföreningarnas ståndpunkt är deras politiska del. Det behöver en strejkfond, en organisation av tillförlitliga personer, en tidning, pålitliga medlemmar i parlamentet. För fackföreningarna är utgifter för att välja parlamentsledamöter en juridiskt lika nödvändig och obligatorisk utgift som de som går till kontors- och sekreterarbete. Liberala eller konservativa medlemmar i fackföreningarna kan säga: ”Jag betalar regelbundet min fackföreningsavgift men jag vägrar att betala bidraget till Labourpartiet, eftersom jag utifrån min politiska övertygelse röstar på liberalerna (eller de konservativa)”, varpå fackföreningens representant skulle kunna säga till dem: ”Under strejker för att förbättra arbetsförhållandena – och det är målet för vår organisation – behöver vi stöd från Labourpartiet, från dess medlemmar i parlamentet, från dess press. Men under sådana omständigheter kastar det parti du röstar på (liberaler eller konservativa) sig alltid över oss, försöker kompromettera oss, så osämja i våra led eller går till och med så långt som att organisera strejkbrytare. Vi har ingen användning för medlemmar som stöder strejkbrytare!” Det som utifrån den kapitalistiska demokratins synvinkel kan verka vara personlig frihet är alltså utifrån den proletära demokratins synvinkel frihet till politiskt strejkbryteri.

Den 10% rabatt som borgarklassen skaffat sig är inte alls någon oskyldig sak. Den visar att var tionde medlem i fackföreningarna är en politiskt medveten (det vill säga klass-) motståndare. En del av dessa kan givetvis vinnas över men resten kan i händelse av verklig kamp bli ett ovärderligt vapen i händerna på borgarklassen mot arbetarna. Under den fortsatta kampen måste vi därför oundvikligen kämpa mot de klyftor som parlamentslagen från 1913 har öppnat i fackföreningarnas murar.

Allmänt sett anser vi marxister att varje ärlig och uppriktig arbetare kan vara medlem i en fackförening, oavsett politiska, religiösa och andra övertygelser. Vi betraktar fackföreningarna som å ena sidan en kämpande ekonomisk organisation, och å den andra en skola för politisk fostran. Även om vi som allmän regel är för att släppa in efterblivna och icke klassmedvetna arbetare i fackföreningarna, så utgår vi inte från den abstrakta principen om åsiktsfrihet, eller religionsfrihet, utan från revolutionärt ändamålsenliga hänsyn. Men just dessa hänsyn säger oss att i England, där 90% av arbetarna som är organiserade i fackföreningar betalar de politiska bidragen, en del därför att de vill göra det, andra därför att de inte vill bryta solidariteten, och där bara 10% har beslutat sig för att bortse från Labourpartiets öppna vädjan, där blir det nödvändigt med en systematisk kamp mot dessa 10%. Man måste få dem att känna att de är desertörer och fackföreningarna måste få rätt att utesluta dem som strejkbrytare. Om den abstrakta medborgaren har rätt att rösta på vilket parti han vill, så har arbetarorganisationerna när det kommer till kritan rätt att vägra att i sina led släppa in medborgare som med sitt politiska agerande visar att de är fientligt inställda till arbetarklassens intressen. Fackföreningarnas kamp för att utestänga oorganiserade arbetare från fabriker är känt som en yttring av ”terrorism” eller – i dagens språkbruk – bolsjevism. Just i England kan och borde

dessa metoder överförs på Labourpartiet, som är en direkt fortsättning av fackföreningarna.

Den redan nämnda debatten i det engelska parlamentet den 6 mars 1925, angående de politiska bidragen, är mycket intressant som ett tecken på den parlamentariska demokratins karaktär. Bara i premiärminister Baldwins tal finner vi försiktiga hänvisningar till den verkliga fara som finns i Englands klasstruktur. De gamla förhållandena har försvunnit. De gamla goda engelska företagen med sina patriarkaliska sedvänjor existerar inte längre – herr Baldwin skötte själv ett sådant företag i sin ungdom. Industrin koncentreras och slås ihop. Arbetarna förenar sig i fackföreningar och dessa organisationer kan bli ett hot mot själva staten.

Baldwin talade om förenade arbetsgivare såväl som arbetarnas fackföreningar. Men han ser givetvis bara fackföreningarna som ett hot mot den demokratiska staten. Vad den så kallade kampen mot trusterna innebär har vi redan lärt från exemplet USA. Roosevelts⁸⁵ ljudliga trustfientliga agitation var bara tomma gester. Under och efter Roosevelt blev trusterna allt starkare, och den amerikanska regeringen visade sig vara deras direkt verkställande organ på ett mycket mer direkt sätt än vad Labourpartiet är fackföreningarnas politiska organ. Även om trusterna i England som organisationsform inte spelar samma stora roll som i USA, så spelar kapitalisterna en lika viktig roll. Hotet från fackföreningarna består av det faktum att de – hittills bara delvis, obeslutsamt och på ett halvhjärtat sätt – för fram principen om en arbetarregering, *som är omöjlig utan en arbetarstat*, mot kapitalisternas regering, som för närvarande bara kan fortsätta existera under demokratins täckmantel. Baldwin håller helt och hållet med om principen om ”personlig frihet”, som ligger till grund för den förbudslag som lades fram av hans vänner i parlamentet. Han betraktar också fackföreningarnas politiska bidrag som ett ”moraliskt otyg” men han vill inte störa freden.

När kampen väl har startat kan den leda till allvarliga konsekvenser: ”Under inga omständigheter kommer vi att skjuta först.” Och Baldwin avslutade: ”Oh herre, ge oss fred i vår tid!” Nästan hela kammaren hälsade talet med applåder, inklusive många Labourmedlemmar. Enligt sitt eget uttalande hade premiärministern gjort en ”fredsgest”. Varvid Labourmedlemmen Thomas, som alltid finns på plats när det behövs en gest av ynkligt kryperi, reste sig. Han gratulerade Baldwin, han pekade på den sant mänskliga tonen i Baldwins tal, han förkunnade att både arbetsgivare och arbetare hade mycket att vinna på ett nära samarbete, han pekade stolt på det faktum att inte så få vänsterarbetare i hans egen fackförening hade vägrat att betala de politiska bidragen på grund av att deras sekreterare var den store reaktionären Thomas själv. Och hela diskussionen om denna fråga, där de stridande klassernas livsviktiga intressen ständig stöter på varann, förs i denna ton av hypotetiska uttalanden, halvsanningar, officiella lögnar, rent engelska parlamentariska floskler.

De konservativas halvsanningar präglas av machiavellism. Labourpartiets halvsanningar är produkten av föraktlig feghet. Borgarklassens företrädare liknar en tiger som döljer sina klor och spinner vänligt. Labourledare av Thomas' sort liknar mer en strykrädd hund med svansen mellan benen.

Den ekonomiska situationens hopplöshet uttrycks allra bäst i fackföreningarna. Dagen efter krigsslutet, när det i stundens hetta verkade som om Storbritannien hade blivit det land som obegränsat avgjorde världens öde, strömmade arbetarmassorna som hade väckts av kriget in i fackföreningarna i hundratusental och miljontal. Toppen nåddes 1919, därefter inleddes nedgången. Idag har antalet fackföreningsmedlemmar sjunkit mycket lågt och minskar fortfarande.

John Wheatley, en ”vänster”medlem i MacDonalds regering, sa vid ett möte i Glasgow i mars något i stilen att fackföreningarna nu bara är en skugga av sitt tidigare jag, och att de är lika oförmögna att kämpa som att föra förhandlingar. Generalsekreteraren i Transportarbetarförbundet Fred Bramley gick kraftigt mot denna uppfattning. Men diskussionen mellan dessa två teoretiskt lika hjälplösa

⁸⁵ **Theodore Roosevelt** (1858-1919) var USA:s 26:e president. Han efterträdde McKinley vid dennes död (1901) och satt kvar ytterligare en ämbetsperiod (till 1909). Tack vare ”skandalspridarnas” ansträngningar inledde Roosevelt en aggressivt klingande kampanj mot amerikanska trustar och monopol.

antagonister är av utomordentligt symptomatiskt intresse. Bramley hänvisade till det faktum att i och med att den politiska rörelsen är ”mer lovande”, det vill säga ger större möjligheter att göra karriär, så drar den de mest värdefulla arbetarna från fackföreningarna. Å andra sidan, frågar Bramley, vad vore partiet utan fackföreningarnas politiska bidrag? I grund och botten förnekar inte Bramley att fackföreningarnas ekonomiska styrka har minskat, och han förklarar det med en hänvisning till Englands ekonomiska situation.

Men förgäves letar vi hos Transportarbetarförbundets generalsekreterare efter någon antydning om hur man ska komma ur denna återvändsgränd. Hans teorier nämner bara de dolda motsättningarna mellan fackföreningarnas apparat och partiapparaten. Och ändå är inte det den viktigaste frågan. Samma orsaker som ligger bakom de hårda slagen mot fackföreningarnas ekonomiska styrka ligger också bakom radikaliseringsprocessen av de arbetande klasserna och följaktligen Labourpartiets tillväxt. Det ena kommer tveklöst att snart utvecklas på den andras bekostnad. Men det vore utomordentligt slarvigt att dra slutsatsen att fackföreningarnas roll tillhör det förflutna. Tvärtom har den engelska arbetarklassens industriförbund fortfarande en lysande framtid framför sig. Ty just på grund av att fackföreningarna inte har några stora framtidsutsikter inom ramen för det kapitalistiska samhället i dagens Storbritannien, så kommer arbetarnas industriförbund att bli tvungna att slå in på vägen mot en socialistisk omorganisering av ekonomin. Efter att ha ombildat den senare i linje med detta behov kommer fackföreningarna att bli den viktigaste hävstången för landets ekonomiska återuppbyggnad.

Men en nödvändig förutsättning för detta är att proletariatet griper makten – inte i betydelsen av MacDonalddregeringens sorgliga och bedrövliga fars, utan i den verkliga, materiella, revolutionära klassmeningen. Hela regeringsapparaten måste bli en apparat i proletariatets tjänst. Arbetarklassen, som är den enda klass som har intresse av en socialistisk revolution, måste få möjlighet att diktera sin vilja för hela samhället. Hela administrationen, alla domare och ämbetsmän, måste bli lika djupt uppfyllda av proletariatets socialistiska anda som dagens ämbetsmän och domare är genomsyrade av borgarklassens anda. Fackföreningarna är de enda som kan anskaffa den nödvändiga personalen. Slutligen kommer också organen för att sköta den nationaliserade industrin att tillhandahållas inifrån fackföreningarna.

Inom en nära framtid kommer fackföreningarna att bli proletariatets skolor i socialistisk produktion. Deras framtida roll är alltså oändligt stor. Men för närvarande befinner de sig otvivelaktigt i en återvändsgränd. Det går inte att undkomma situationen genom att skyla över situationen och vidta halvmesyrer. Den engelska kapitalismens förfall leder oundvikligen till maktlöshet för fackföreningarna. Bara en revolution kan rädda den engelska arbetarklassen och därmed dess organisationer. För att gripa makten måste proletariatet ha ett revolutionärt parti i sin ledning. För att göra fackföreningarna förmögna att genomföra sina framtida funktioner måste de befrias från sina konservativa funktionärer, från vidskepliga idioter som okunnigt förväntar sig ”fredliga” mirakel någonstans ifrån. Kort sagt från storkapitalets agenter, från överlöpare av Thomas’ typ. Ett reformistiskt, opportunistiskt, liberalt arbetarparti kan bara försvaga fackföreningarna genom att förlama massornas aktivitet. Men ett revolutionärt arbetarparti som har sin grund i fackföreningarna kommer att bli ett mäktigt vapen för att förbättra dem och få dem att växa.

Precis som ett frö innehåller en framtida stjälk och ax, så innehåller de obligatoriska, antiliberala, ”despotiska” insamlingarna av politiska bidrag alla de bolsjevikiska metoder mot vilka MacDonald outtröttligt skvätter sina nyuppväckta intellektuella begränsningars vigvatten. Arbetarklassen har rätten och plikten att sätta sin genomtänkta klassvilja över den borgerliga demokratins fantasier och spetsfundigheter. Den borde handla med samma revolutionärt självmedvetna anda som Cromwell fyllde den unga engelska borgarklassen med. Som vi har sett drev Cromwell på sina puritanska rekryter så här: ”Jag tänker inte bedra er med invecklade uttryck i mina order om att kämpa för kungen och parlamentet. Om kungen råkade hamna i fiendens led så skulle jag avlossa min revolver mot honom precis som mot en menig soldat, och om ert samvete inte tillåter er att göra det så råder

jag er att inte ta värvning under mig.” Det är inte en blodtörstig despotisms ord utan medvetenhet om en stor historisk uppgift som tillåter dess bärare att undanröja alla hinder i sin väg. Det är en ung progressiv klass som för första gången inser sin uppgift som talar via Cromwell. Om vi måste söka efter nationella traditioner så låt då det engelska proletariatet låna de gamla oberoendes anda av revolutionärt självförtroende och aggressivt mod. MacDonald, Webb, Snowden och liknande tar bara sina religiösa fördomar från Cromwells stridskamrater, och kombinerar dem med en verkligt fabiansk feghet.

Den proletära förtruppen måste förena de oberoendes revolutionära mod med en klar materialistisk förståelse av världen.

Den engelska borgarklassen har inte fel i att det största hotet kommer från fackföreningarna, och att Labourpartiet bara under trycket från dessa massorganisationer kommer att kunna omvandla sig till en revolutionär kraft – efter att först radikalt ha förändrat sitt ledarskap.

Ett nytt sätt att bekämpa fackföreningarna är att organisera den administrativt tekniska personalen (ingenjörer, driftsledare, förmän) i ett ”tredje parti inom industrin”. *Times* för en mycket påhittig och smart kamp mot teorin om det fysiska och intellektuella arbetets gemensamma intressen. I detta precis som andra fall utnyttjar de borgerliga politikerna skickligt de idéer som fabianismen har givit dem inspiration till. Arbetarnas motsättningar med kapitalet är förödande för nationens tillväxt säger *Times* tillsammans med Labourpartiets samtliga ledare, och *Times* drar slutsatsen att ingenjörer, driftsledare, administratörer och tekniker, som står mellan arbete och kapital, är bättre skickade att förstå industrins intressen ”i sin helhet” och att upprätta fred mellan arbetsgivare och anställda. Av detta skäl borde den administrativt tekniska personalen avskiljas i ett tredje parti inom industrin.

I grund och botten spelar *Times* direkt i händerna på fabianismen. Den grundläggande principen i de senares ståndpunkt, som är ett reaktionärt utopiskt motstånd mot klasskampen, sammanfaller bäst med den sociala ställning som små- och mellanbourgeoisens intellektuella, ingenjörer och administratörer har, som befinner sig mellan arbete och kapital, men som vill se sig själva som självständiga och därför desto mer betonar sitt oberoende från de proletära organisationerna och därmed alltmer hamnar i händerna på de kapitalistiska organisationerna. Vi kan redan på förhand utan svårighet förutsäga att vart efter fabianismen oundvikligen utesluts ur fackföreningarna och Labourpartiet, så kommer de alltmer att förena sitt öde med industrins mellanliggande element, den fackliga och regeringsbyråkratiska apparaten. Efter det nuvarande tillfälliga uppsvinget kommer ILP oundvikligen att slås ner och kommer efter att ha blivit ett ”tredje parti inom industrin” att gå vilse mellan kapital och arbete.

Kapitel 8. En framtidsförutsägelse

När före brittiske premiärministerns hustru, fru Lloyd George, tappade bort ett värdefullt halsband uppmärksammade *Daily Herald*, Labourpartiets officiella organ, sina läsare på de liberala ledare som deserterar till fienden och ger sina fruar dyra halsband. Följande lärorika slutsats finns i tidningens ledare: "Labourpartiets existens är beroende av att det lyckas hindra arbetarledarna från att slå in på denna förödande väg." Den förtvivlade liberalen Arthur Ponsonby, som inte har slutat att vara liberal trots att han har gått med i Labourpartiet, ger i samma nummer av *Daily Herald* fria tyglar åt sina tankar om hur det stora liberala partiet förstördes av ledare som Asquith och Lloyd George: "Ja", upprepar ledarskribenten efter honom, "liberalernas ledare har övergivit sina enkla vanor och tagit efter uppförandet hos de rika som de ständigt umgås med. De har tagit efter de senares arrogans mot de lägre klasserna", etc, etc.

Det är egentligen inget förvånande i liberalernas partiledares livsstil, eftersom det liberala partiet är ett av de två borgerliga partierna. Men liberalerna i Labourpartiet betraktar liberalismen som ett abstrakt system av ädla teorier, och de liberala ministrar som köper halsband till sina fruar som förrädare mot de liberala idéerna.

Det är lärorikt att läsa funderingarna om hur man ska skydda Labourledarna från att slå in på denna ödesdigra väg. Dessa tankar är naturligtvis bara försagda och stapplande påminnelser till de halvliberala Labourledarna från halvliberala Labourjournalister som måste ta viss hänsyn till sina läsares uppfattningar. Det är inte svårt att se närvaron av karriärisk valpsjuka hos det brittiska Labourpartiets regeringselit! Det räcker att slå fast att fru Lloyd George själv i ett protestbrev till *Daily Herald*s redaktör nämner händelser som de "kungliga" gåvor som MacDonald fick av sina kapitalistiska vänner. Efter att ha blivit påmind om det höll redaktören tyst. Det förefaller ytterst barnsligt att tro att Labourpartiets ledare skulle kunna få vägledning av moraliska berättelser om fru Lloyd Georges' halsband, som om politiken överhuvudtaget kan formas efter abstrakta moraliska regler. Tvärtom är en klass' och dess partis och ledares moral en följd av politiken i ordets mest vidsträckt historiska mening. Ingenstans är det lika tydligt än i just den brittiska arbetarklassens organisationer.

Under sitt djupsinniga grubblande har *Daily Herald* upptäckt faran av att låta Labourpartiets "ledare" frotera sig med borgarklassen, och förbiser helt det faktum att dessa relationer helt och hållet är beroende av den *politiska* inställningen till borgarklassen. Om vi intar en ståndpunkt av oförsonlig klasskamp kommer det inte att ske något som helst förtroligt umgänge. Labourledarna skulle inte gå med i borgerliga kretsar och inte heller skulle borgarklassen släppa in dem. Men Labourpartiets ledare försvarar faktiskt tanken på samarbete mellan klasserna och ett närmande mellan deras ledare. "Samarbete och ömsesidigt förtroende mellan arbetsgivare och arbetare", som herr Snowden exempelvis sa i ett av sina tal i parlamentet i år, "är de viktigaste förutsättningarna för landets välstånd." Clynes, paret Webb och alla de andra celebriteterna har hållit liknande tal. Fackföreningsledarna har samma inställning. Det enda vi hör från dem är påminnelser om behovet av täta möten mellan arbetsgivare och arbetare runt det "gröna bordet".

Men en politik av ständigt "vänkskapliga" förhållanden mellan arbetarledarna och de borgerliga magnaterna och ansträngningar att hitta en gemensam plattform, det vill säga undanröja det som skiljer dem åt, utgör, som *Daily Herald* säger, inte bara en fara för ledarnas uppträdande utan även för partiets utveckling. Vad annat kan man förvänta sig? När John Burns övergav proletariatet⁸⁶ började han säga: "Jag har inte mer användning av en speciell arbetaruppfattning än av arbetarkängor eller arbetarnas växtmargarin." Ingen kan förneka det faktum att John Burns, när han blev borgerlig minister fick avsevärt bättre både smör och skor, men man kan knappast säga att det är

⁸⁶ **John Burns** (1858-1943) var en arbetarledare och vänsterparlamentsledamot som 1905 blev medlem i regeringen i egenskap av ordförande för en lokal statlig styrelse.

troligt att hans utveckling till borgare kommer att förbättra kängorna för de varvsarbetare som hade fört Burns till makten. Moralen härrör ur politiken. För att Snowdens budget ska tillfredsställa City måste Snowden själv, både i sin levnadsstandard och sitt moraliska uppträdande likna bankirer mer än walesiska gruvarbetare.

Och Thomas då? Vi har redan nämnt järnvägs magnaternas middag där Thomas, sekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening, förkunnade att hans själ inte tillhörde arbetarklassen utan "sanningen", och att det var i sitt sökande efter denna sanning som han, Thomas, hade kommit till middagen. Det är värt att notera att detta bedrövliga nonsens rapporterades i laga ordning i *Times* medan *Daily Herald* inte tryckte ett ord om det. Denna olycksaliga tidning föredrar att moralisera på ett mer abstrakt plan. Man kommer inte att lyckas tukta Thomas med liknelser om fru Lloyd Georges' halsband. Thomas måste drivas ut, och det kan man inte göra genom att hålla tyst om Thomas' omfamningar med fienden vid middagar och på andra ställen, utan genom att tala högt om dem och avslöja dem i all sin nakenhet och uppmuntra arbetarna att skoningslöst rensa sina led. För att ändra moralen krävs en förändring av politiken.

När jag skriver dessa rader (april 1925) präglas Englands officiella politik av kompromisser, trots att regeringen är konservativ: det krävs "samarbete" mellan industrins två parter, man måste göra ömsesidiga eftergifter, arbetarna måste på ett eller annat sätt "få del" av industrins profiter, etc. Denna sinnesstämning hos de konservativa illustrerar både det engelska proletariats styrka och svaghet, som har tvingat de konservativa att grunda sin politik på att "acceptera" skapandet av ett självständigt arbetarparti. Men genom att sätta personer som MacDonald och Thomas i ledningen för Labourpartiet gör proletariats det möjligt för de konservativa att bygga sina förhoppningar på detta "accepterande".

Baldwin håller tal efter tal om behovet av ömsesidigt tålamod för att landet *utan en katastrof* ska kunna resa sig ur de nuvarande svårigheterna. Labour "ledaren" Robert Smillie säger att han är helt överens med dessa tal: "en storartad maning till tålamod från båda sidor!"⁸⁷ Smillie lovar att följa uppmaningen obetingat och uttrycker förhoppningen att industrins ledare ska inta en mer mänsklig hållning till arbetarnas krav. "Detta är en fullständigt rimlig och förnuftig önskan", försäkrar *Times* med ärlig uppsyn. Och alla dessa honungslena yttranden faller under en period av svårigheter för industrin, kronisk arbetslöshet, med brittiska order till tyska varv, hotande konflikter inom många industribranscher, och detta i ett England med alla sina erfarenheter av klasskrig. Förvisso har de arbetande massorna kort minne och de härskandes hyckleri är utan motstycke! Borgarklassens minne finns i traditionerna hos dess herravälde, i landets institutioner och lagar, i den allt starkare konsten att regera. Arbetarklassens minne finns i dess parti. Det reformistiska partiet är det dåliga minnets parti.

Även om de konservativas samförståndspolitik är hycklande så har den ändå en sund grund. För närvarande inriktas de härskande partiernas ansträngningar i Europa på att upprätthålla inrikes- och utrikespolitisk fred. Den så kallade reaktionen mot krig och efterkrigstidens metoder går inte bara att förklara med psykologiska motiv. Det kapitalistiska systemets styrka och elasticitet som visade sig under kriget gav upphov till säregna *illusioner om militärkapitalismen*. En djärv centraliserad ledning av det ekonomiska livet, militära erövringar av de ekonomiska resurser som man saknade, leva på skulder, obegränsad utgivning av papperspengar, undanröjande av sociala faror med hjälp av å ena sidan blodiga repressalier och å den andra alla möjliga eftergifter – i stundens hetta föreföll sådana metoder kunna lösa alla frågor och övervinna alla hinder.

Men inom kort klippte den ekonomiska verkligheten vingarna av militärkapitalismens illusioner. Tyskland närmade sig ruinens brant. Regeringen i det rika Frankrike lyckas inte undfly sin klen kamouflerade konkurs. Den engelska regeringen tvingas underhålla en armé av arbetslösa som är

⁸⁷ Robert Smillie (1859-1940) var ordförande för gruvarbetarförbundet och deras företrädare i General Council.

nästan dubbelt så stor som den franska militärens armé. Europas välstånd har visat sig ha sina begränsningar. Fortsatt krig och omvälvningar skulle ha inneburit ett oundvikligt krossande av den europeiska kapitalismen. Därav iver att uppnå ”ordnade” förhållanden mellan regeringar och klasser.

Vid det senaste valet satsade de engelska konservativa just på denna rädsla för omvälvningar. Nu när de har makten är de för försoning, överenskommelser, social välvilja. ”Trygghet är nyckeln till situationen” säger den liberala lorden Grey, understödd av den konservative Austen Chamberlain.⁸⁸ Den engelska pressen ur båda de borgerliga lägren lever på att upprepa dessa ord. Strävan efter ett tillstånd av fred, upprättandet av ”normala” förhållanden, skyddet av guldmyntfoten, återupptagandet av handelsfördrag kommer inte av sig själv att lösa en enda av de motsättningar som orsakade det imperialistiska kriget och som har förvärrats ännu mer av kriget. Men dessa ansträngningar och de politiska grupperingar som grundar sig på dem räcker för att visa på de härskande partiernas nuvarande inrikes- och utrikespolitik i Europa.

Vi behöver knappast påpeka att dessa pacifistiska tendenser om och om igen stöter på ett hinder i form av efterkrigstidens ekonomiska förhållanden. De engelska konservativa har redan börjat undergräva arbetslöshetsförsäkringarna. Den engelska industrin kan *i sitt nuvarande tillstånd* bara möta konkurrensen genom att sänka lönerna. Och det är omöjligt om man behåller arbetslöshetsförsäkringen, eftersom denna försäkring stärker arbetarklassens motstånd. De första skärmytslingarna har redan ägt rum på detta område och de kan utvecklas till verklig kamp. Hursomhelst kommer de konservativa på detta precis som på andra områden att tvingas träda fram under sina rätta färger, och således kommer situationen för Labourpartiets ledning att bli allt svårare.

Här passar det att tala om de förhållanden som uppstod i underhuset efter valet 1906, när det för första gången uppträdde en stor grupp Labourmedlemmar i parlamentet. Under de två följande åren behandlades Labourdelegaterna med stor hänsyn, men under det tredje året förvärrades saker och ting. Redan 1910 ”brydde sig inte” parlamentet om Labourmedlemmarna, inte på grund av någon oförsonlig inställning bland dessa utan på grund av att arbetarmassorna som inte satt i parlamentet blev alltmer krävande. Efter att ha valt så många medlemmar till parlamentet förväntade de sig att det skulle ske verkliga förändringar i deras liv, en förväntan som låg bakom den mäktiga strejkvågen 1911-13.

Dessa fakta får oss att dra slutsatser som går att tillämpa på dagens situation. Baldwinmajoritetens nuvarande flört med Labours medlemmar kommer snabbt att slå över i sin motsats när arbetarnas tryck på sina parlamentsrepresentanter, på kapitalet och på parlamentet självt blir mer ihärdigt. Vi har redan talat om detta i anknytning till frågan om demokratins och det revolutionära våldets roll för de ömsesidiga förhållandena mellan klasserna. Nu ska vi överväga samma fråga utifrån *Labourpartiets inre utveckling*.

Den ledande rollen i det brittiska Labourpartiet spelas naturligtvis av det Oberoende arbetarpartiets (ILP:s) ledare under ledning av MacDonald. Inte bara före kriget utan också medan det pågick hade ILP en pacifistisk inställning och ”fördömde” socialimperialismen och intog på det hela taget en centristisk ståndpunkt. Deras plattform var ”mot militarismen i alla former”. Kriget tog slut och ILP bröt med Andra internationalen.⁸⁹ Efter ett beslut vid 1920 års konferens inledde de Oberoende till

⁸⁸ **Sir Edward Grey** (1862-1933) låg bakom konsolideringen av krigsförbundet mellan Storbritannien, Frankrike och Ryssland. Före 1914 hade han i hemlighet förbundet Storbritannien att i händelse av krig försvara Frankrike.

Austen Chamberlain (1863-1937) var halvbror till Neville Chamberlain. 1921 hjälpte han till att formulera planerna att avreglera kolindustrin efter kriget, vilket ledde till lockout av gruvarbetarna och så småningom deras nederlag.

⁸⁹ **Andra internationalen** grundades 1889 som organisation för de socialdemokratiska partierna. Den föll samman i och med Första världskrigets utbrott, när majoriteten av dess medlemmar valde att förena sig med sina respektive nationella borgarklasser i den imperialistiska konflikten. Efter kriget samlades den på nytt på grundval av klasssamarbete och reformism.

och med en brevväxling med Tredje internationalen, och ställde tolv frågor till denna, den ena mer djupsinnig än den andra. Den sjunde frågan lød: ”Kan kommunismen och proletarietets diktatur bara genomföras med hjälp av väpnat våld eller kan partier som betraktar denna fråga som öppen också tas emot i Tredje internationalen?” Det är en lärorik ståndpunkt. Slaktaren har sin stora kniv men den dömda kalven har ett öppet sinne. Men under denna kritiska period övervägde ILP att ansluta sig till den Kommunistiska internationalen, medan det nu utesluter kommunister ur Labourpartiet.

Motsättningen mellan ILP:s politik igår och Labourpartiets idag, i synnerhet under dess månader vid makten, är i sanning häpnadsväckande. Idag är till och med fabianernas politik i ILP en annan än samma fabianers politik i Labourpartiet. Dessa motsättningar är en svag återspeglning av kampen mellan de centriska och socialimperialistiska strömningarna. Dessa strömningar möts och förenas i MacDonald och vi återfinner därför hur den kristna pacifisten bygger lätta kryssare i väntan på den tid när han kan bygga tunga sådana.

Den socialistiska centrismens främsta kännetecken är sin till intet förpliktande, obeslutsamma och osäkra ståndpunkt. Centrismen klarar sig så länge den inte tvingas dra slutgiltiga slutsatser, eller ge direkta svar på enkla frågor. Under en fredlig ”organisk” period kan centrismen hålla stånd som officiell lära till och med i ett stort och aktivt arbetarparti, såsom var fallet med den tyska socialdemokratin före kriget, ty under denna period berodde inte nationens avgörande frågor på proletarietets parti. Men allmänt sett passar centrismen bäst för små organisationer, som genom sitt obetydliga inflytande är befriat från behovet att ge klara svar på politikens alla frågor och ta ett praktiskt ansvar för sina svar. Sådan var ILP:s centrism.

Det imperialistiska kriget visade bara alltför uppenbart att arbetarbyråkratin och arbetararistokratin under den föregående kapitalistiska expansionsperioden hade genomgått en djupgående småborgerlig omvandling, både vad gäller levnadsvanor och intellektuella egenskaper. Men småborgarna kommer bara att bevara ett *sken* av oberoende tills det första slaget faller.

I ett slag avslöjade och befäste kriget småbourgeoisins politiska beroende av storbourgeoisin och den allra största bourgeoisin. Socialimperialismen var den form detta beroende antog inom arbetarrörelsen. I så måtto som centrismen bibehölls eller återföddes under kriget och efterkrigsperioden var den därför ett uttryck för småbourgeoisins skräck inom arbetarbyråkratin inför deras totala och på det hela taget öppna kapitulation för imperialismen.

Den tyska socialdemokratin som under många år, till och med under Bebel,⁹⁰ hade fört en i grunden centrisk politik kunde just på grund av sin styrka inte upprätthålla denna ståndpunkt under kriget. Antingen måste den klart gå mot kriget, det vill säga i allt väsentligt slå in på en revolutionär väg, eller stöda kriget, det vill säga gå över till borgarklassens läger. I England kunde ILP, en propagandistisk organisation inom arbetarklassen, inte bara bevara utan tillfälligt till och med stärka sina centriska egenskaper under kriget, ”frånsäga sig allt ansvar”, engagera sig i platoniska protester, pacifistiska moralpredikningar, inte tänka igenom en enda tanke till slutet och inte ge den krigförande staten minsta svårigheter. De Oberoendes opposition i Tyskland hade också en centrisk karaktär. De ”avsade” sig också ”allt ansvar”, vilket dock inte hindrade Scheidemann och Ebert att ställa arbetarorganisationernas hela styrka till den krigförande kapitalismens förfogande.⁹¹

⁹⁰ **August Bebel** (1840-1913) grundade tillsammans med Wilhelm Liebknecht den tyska socialdemokratin. Under hans ledning blev partiet mäktigt. Formellt avvisade han revisionismen men han bar ansvaret för tillväxten av de opportunistiska strömningar som tog över partiet strax efter hans död.

Centrism är den beteckning Trotskij använder för radikala strömningar som vacklar mellan reformismen, som är arbetarbyråkratins och arbetararistokratins uppfattning, och marxismen som uttrycker arbetarklassens historiska intressen. Eftersom de centriska strömningarna inte har någon självständig social bas måste de bedömas utifrån sitt ursprung, sin inre dynamik och den inriktning de tar eller tvingas till av händelserna.

⁹¹ **Philipp Scheidemann** (1865-1939) och **Friedrich Ebert** (1870-1925) tog över ledningen för det tyska social-

I England har vi sedan kriget bevittnat en mycket ovanlig ”förenlighet” mellan arbetarrörelsens socialimperialistiska och centristiska strömningar. Som läsaren redan känner till var ILP ytterligt väl anpassat för rollen som oansvarig centristisk opposition, som ständigt kritiserade men aldrig orsakade några verkliga problem för de makthavande. Men inom kort var det de Oberoendes öde att bli en politisk maktfaktor och på så sätt både förändra sin roll och sina yttre drag.

ILP:s styrka berodde på två samverkande orsaker: för det första att historien hade ställt arbetarklassen inför behovet att bygga sitt eget parti och för det andra eftersom kriget och efterkrigsperioden hade väckt mångmiljonhövdade massor och skapat gynnsamma förhållanden för arbetar-pacifistiska och reformistiska uppfattningar. Givetvis var de engelska arbetarnas sinnen redan före kriget fyllda av en hel del demokratiska och pacifistiska illusioner. Men skillnaden är enorm.

I den mån det engelska proletariatet tidigare deltog i det politiska livet innebar deras demokratiska och pacifistiska illusioner – i synnerhet under 1800-talets andra hälft – att det förblev knutet till det liberala partiets aktiviteter. Det senare ”uppfyllde inte” dessa förhoppningar och förlorade arbetarnas tilltro. Då växte det fram ett särskilt arbetarparti, ett ovärderligt historiskt framsteg som aldrig kan upphävas. Men vi får inte förbise det faktum att arbetarmassorna snarare var besvikna på det liberala partiets goda vilja än på det demokratiskt pacifistiska sättet att lösa samhällsliga frågor, i synnerhet som nya generationer, nya miljoner, för första gången drogs in i det politiska livet. De överförde sina förhoppningar och illusioner på Labourpartiet. Av denna och endast denna anledning fick de Oberoende möjlighet att leda partiet.

Bakom arbetarmassornas demokratiska och pacifistiska illusioner finns *deras nyvunnade klassvilja, deras djupa missnöje med sina villkor, deras beredvillighet att understöda sina krav med alla de medel som omständigheterna kräver*. Men arbetarklassen kan [bara] bygga ett parti av de ideologiskt och individuellt ledande element som har förberetts av landets hela föregående utveckling, av hela dess teoretiska och politiska kultur.

Allmänt sett är detta orsaken till den småborgerliga intelligentsians, givetvis inklusive arbetararistokraternas och -byråkraternas, starka inflytande. Det blev nödvändigt att grunda det brittiska Labourpartiet just därför att proletariatet gjorde en skarp sväng åt vänster. Det föll på de representanter för den kraftlösa konservativt protestantiska pacifismen som råkade finnas tillgängliga att politiskt formulera denna sväng. Men efter att flyttat generalstaben till en grundval bestående av flera miljoner organiserade arbetare kunde ILP inte längre fortsätta på samma sätt eller ens sätta sin centristiska stämpel på proletariatets parti. Efter att plötsligt ha blivit ledare över ett parti med miljontals arbetare kunde de inte längre nöja sig med centristiska klichéer och pacifistisk passivitet. Först i rollen som ansvarsfull opposition och sedan i regeringen tvingades de svara ett klart ja eller nej på de mest knepiga frågor i landets liv. Från det ögonblick då centrismen blev en politisk kraft tvingades den överskrida centrismens gränser, det vill säga antingen dra revolutionära slutsatser av sitt motstånd mot den imperialistiska regeringen eller öppet tjäna samma regering.

Naturligtvis gjorde den det senare. Pacifisten MacDonald började bygga kryssare, fångsla hinduer och egyptier, inlåta sig på diplomatiska manipulationer med hjälp av förfälskade dokument. Efter att ha hamnat vid den politiska makten reducerades centrismen som sådan till ett intet. Den engelska arbetarklassens djupgående vänstersväng som med förvånansvärd snabbhet hade fört MacDonalds parti till makten ledde i detta parti till en öppen högersväng. Det är sambandet mellan gårdagen och idag, och det är orsaken till att ILP med häpnad betraktar dess framgångar och försöker förvandla sig till ett centristiskt parti.

Under ILP:s ledning har det brittiska Labourpartiets praktiska program i grund och botten en liberal

---

demokratiska partiet efter Bebels död 1913. De stödde den tyska militarismen under Första världskriget och bidrog till att besegra novemberrevolutionen i Tyskland 1918. De var ansvariga för mordet på tyska revolutionärer, inklusive Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg. Ebert var Weimarrepublikens första president (1919-1925).

karaktär, och är i synnerhet i sin utrikespolitik en försenad upprepning av Gladstones kraftlöshet. Gladstone ”tvingades” att erövra Egypten, precis som MacDonald ”tvingades” att bygga kryssare. Beaconsfield företrädde kapitalets imperialistiska krav bättre än Gladstone.⁹² Frihandeln avgör inte längre några frågor. Det är meningslöst att ge upp planen att befästa Singapore om man betraktar det utifrån hela Storbritanniens imperialistiska systems synvinkel. Singapore är nyckeln till två hav. Den som vill behålla kolonierna, det vill säga fortsätta den imperialistiska politiken, måste ha denna nyckel i sina händer.

MacDonald står på en kapitalistisk grund. Han genomför ett antal fega förändringar som inte löser någonting och inte betyder någonting, utan ökar alla svårigheter och risker. Vad gäller den engelska industrins öde finns det inga avgörande skillnader mellan de tre partierna. Det grundläggande kännetecknet på denna politik är förvirring som orsakas av rädslan för samhällsliga omvälvningar. Samtliga tre partier är konservativa och är mer rädda för industrikonflikter än för något annat. Det konservativa parlamentet vägrar besluta om en minimilön åt gruvarbetarna. De medlemmar som gruvarbetarna har valt säger att parlamentets agerande är en ”direkt uppmaning till revolutionära handlingar”, även om ingen av dessa medlemmar på allvar tänker på revolutionära aktioner. Kapitalisterna föreslår att de gemensamt ska studera kolindustrins villkor, och hoppas på så sätt kunna bevisa det de behöver bevisa, nämligen att kolindustrin under det nuvarande privata ägandet har råkat i oordning och att det är dyrt att gräva upp kol även om lönerna är låga. Den konservativa och liberala pressen ser denna undersökning som en räddning. Labourledarna driver samma inriktning. Alla är rädda för strejker som skulle kunna stärka de utländska konkurrenternas överlägsenhet. Men om det under kapitalistiska förhållanden överhuvudtaget ska vara möjligt med någon sorts rationell produktion, så går det bara att uppnå med hjälp av tryck från stora arbetarstrejker. Genom att med hjälp av fackföreningarna förlama arbetarna så stöder ledarna den ekonomiska stagnationen och förfallet.

En av de mest uttalade reaktionärerna i det brittiska Labourpartiets ledning, chauvinisten, militaristen och protektionisten dr Haden Guest gottade sig skoningslöst i parlamentet över den linje som hans eget parti hade följt när det gällde frågan om frihandel eller tullskydd: enligt Guest var MacDonalds ståndpunkt bara negativ och utgjorde ingen utväg ur den ekonomiska återvändsgränden. I själva verket är det uppenbart omöjligt med frihandel: men störtandet av frihandlarna innebär också ett störtande av liberalismen.

Men England har lika litet att hoppas på från protektionismen. För ett ungt kapitalistiskt land som just börjat växa kan protektionismen vara ett oundvikligt och önskvärt skede i dess utveckling. Men för ett gammalt industriland som har varit aggressivt och stridslystet och vars industri är tänkt att tillfredsställa världsmarknadens efterfrågan, för ett sådant land är en tillflykt till protektionism ett historiskt erkännande av att det har börjat falla sönder, och är i praktiken detsamma som att stöda de delar av industrin som är minst ämnade att klara sig under de nuvarande internationella förhållandena på bekostnad av andra engelska industribranscher som är bättre anpassade för världsmarknadens och hemmamarknadens villkor. Baldwins program av protektionism har överlevt sig själv och kan inte bemötas med den hopplösa frihandeln som har överlevt sig själv lika mycket, utan kan bara besvaras med ett praktiskt program för socialistiska omvandlingar. Men för att ta detta steg måste partiet först befrias från inte bara reaktionära protektionister som Guest utan också från reaktionära frihandlare som MacDonald.

Från vilken utgångspunkt och längs vilken väg kan en omvandling av Labourpartiets politik, som är otänkbar utan en radikal omvandling av ledarskapet, äga rum?

Eftersom den absoluta majoriteten i exekutivkommittén och andra viktiga institutioner i det brittiska

⁹² **Benjamin Disraeli, lord Beaconsfield (1804-1881)** var medlem i det Unga Englandspartiet och politisk motståndare till Gladstone. Han stödde spannmålslagarna och företrädde protektionism och var premiärminister 1868 och 1874-80.

Labourpartiet tillhör ILP, så är dessa den härskande fraktionen i Labourpartiet. Det måste påpekas att detta ömsesidiga förhållande i den engelska arbetarrörelsen innehåller mycket värdefullt material i frågan om "minoritetens diktatur", ty det är just på detta sätt, det vill säga som minoritetens diktatur, som det brittiska partiets ledare beskriver det kommunistiska partiets roll i sovjetrepubliken. Men vi finner att ILP som har omkring 30.000 medlemmar, har en dominerande ställning i en organisation som – via fackföreningarna – har en bas på miljontals medlemmar. Men tack vare den numeriska styrka och roll som det engelska proletariatet spelar kommer denna organisation, med andra ord Labourpartiet, till makten. Alltså har en obetydlig minoritet på 30.000 medlemmar makten i ett land med 40 miljoner invånare och med makten över hundratals miljoner. Den mest fullständiga demokrati leder därför till en minoritetens partidiktatur.

Förvisso är ILP:s "diktatur" i klassbetydelse inte värd ett öre, men det är en helt annan fråga. Men om ett parti med 30.000 medlemmar utan något revolutionärt program, utan kamperfarenheter, utan verkliga traditioner, bara med hjälp av ett brokigt Labourparti som grundas på fackföreningarna kan gripa makten med hjälp av den borgerliga demokratins metoder, varför ska dessa herrar bli så missnöjda eller överraskade när det i teori och praktik härdade kommunistiska partiet, med årtionden av hjältemodig kamp i spetsen för folkmassorna, ett parti med hundratusentals medlemmar, skulle komma till makten på grundval av arbetarnas och böndernas massorganisationer? Hursomhelst är ILP:s maktövertagande ojämförligt mycket mindre grundat och rotat i förhållandena än vad kommunistpartiets maktövertagande i Ryssland var.

Men ILP:s svindlande karriär är inte bara av intresse utifrån diskussionen rörande oron över den kommunistiska minoritetens diktatur. Det är mycket viktigare att bedöma de Oberoendes snabba uppgång utifrån det engelska kommunistpartiets framtid. Vissa slutsatser tränger sig på oss.

ILP uppstod i en småborgerlig omgivning och stod i sina känslor och böjelser nära den fackliga byråkratin, och kom naturligt att – tillsammans med denna byråkrati – leda Labourpartiet när massorna pressade och tvingade sina sekreterare att skapa detta parti. Och ILP:s sagolika utveckling, politiska metoder, och alla funktioner förbereder och röjer vägen för det kommunistiska partiet. Under loppet av flera årtionden lyckades ILP samla cirka 30.000 medlemmar. Men när den djupgående förändringen av den internationella situationen och det engelska samhällets inhemska struktur gav upphov till Labourpartiet uppstod omedelbart ett oväntat krav på ILP att ta ledarskapet. Samma politiska händelseutveckling förbereder ett ännu kraftfullare "krav" på kommunismen under nästa skede i utvecklingen.

För närvarande är kommunistpartiet väldigt litet. I förra valet fick det totalt 53.000 röster – en siffra som när man jämför den med Labourpartiets 5½ miljoner röster kan förefalla oroande om vi inte inser logiken hos Englands politiska utveckling. Att tänka sig att kommunisterna under loppet av de följande decennierna steg för steg kommer att bli allt större och vid varje parlamentsval får några tiotusentals eller hundratusentals fler röster, vore en allvarlig missuppfattning av den framtida utvecklingen. Givetvis kommer kommunismen att under en förhållandevis utdragen period utvecklas ganska sakta, men sedan kommer det att följa en ofrånkomlig kris: *det kommunistiska partiet kommer att ta över den ställning som ILP idag har inom Labourpartiet.*

Vad krävs för att genomföra detta? Det övergripande svaret är uppenbart. ILP:s aldrig tidigare skådade uppsving berodde på att det gjorde det möjligt för arbetarklassen att skapa ett tredje parti, det vill säga sitt eget parti. Det senaste valet visar hur entusiastiska de engelska arbetarna är över det verktyg som de har skapat. Men ett parti är inte ett mål i sig själv. Arbetarna förväntar sig handlingar och resultat från det. Det engelska Labourpartiet föddes nästan över en natt som ett parti som siktade på att ta makten och det har redan uppnått en del framgångar i denna riktning. Trots den första Labourregeringens djupt kompromissande karaktär fick partiet vid det senaste valet mer än två miljoner nya röster. Men det uppstod en så kallad vänster i partiet, en formlös, ryggradslös strömning utan någon självständig framtid. Men det faktum att det uppstod en opposition vittnar om

massornas ökande krav och en åtföljande allt större nervositet inom partiets övre kretsar. Redan en kort bekantskap med MacDonalds, Thomas', Clynes', Snowdens och alla de andras kvalitéer räcker för att visa hur katastrofala motsättningarna kommer att bli mellan massornas krav och den trög-tänkta konservatismen hos Labourpartiets övre kretsar, i synnerhet om partiet kommer att komma till makten igen.

När vi skisserar dessa framtidsutsikter utgår vi från att den engelska kapitalismens nuvarande internationella och inhemska situation inte kommer att förbättras utan tvärtom kommer att bli allt värre. Om denna prognos skulle visa sig vara felaktig, om den engelska borgarklassen skulle visa sig förmögen att stärka imperiet, återge det sin tidigare ställning på världsmarknaden, återuppliva industrin, ge arbete till de arbetslösa och höja lönerna så kommer naturligtvis den politiska utvecklingen att få en annan karaktär: återigen skulle fackföreningarnas aristokratiska konservatism stärkas, Labourpartiet skulle halka utför, dess höger skulle stärkas och närma sig liberalismen vilken i sin tur skulle uppleva att livsandarna vaknade.

Men det finns inte den minsta grund för en sådan framtidssyn. Oavsett svängningarna i den ekonomiska och politiska situationen talar allt tvärtom för en skärpning och fördjupning av de svårigheter som England genomlever, och därmed samtidigt en allt snabbare revolutionär utveckling. Under dessa omständigheter verkar det ytterst troligt att Labourpartiet återigen kommer att få makten under någon av de kommande perioderna, och det är oundvikligt med en konflikt mellan arbetarklassen och deras fabianska ledare.

ILP:s nuvarande roll beror på att deras väg korsade proletariats. Det betyder på inget sätt att dessa vägar kommer att fortsätta att sammanfalla. ILP:s snabbt ökande inflytande är bara ett tecken på arbetarklassens oerhört starka genomslagskraft. Men detta inflytande beror på omständigheterna och kommer att få de engelska arbetarna att drabba samman med sina Oberoende ledare. I den mån detta sker kommer det brittiska kommunistpartiets revolutionära *kvalitet* – under förutsättning att det för en riktig politik – att omvandlas till en *kvantitet* på många miljoner.

Det går att göra en viss liknelse mellan kommunistpartiets och ILP:s öde. Båda kan se tillbaka på en lång period som propagandistiska organisationer snarare än som arbetarpartier. I samband med en djup kris i Englands historiska utveckling kom så ILP i ledningen för proletariats. Under en viss period kommer det kommunistiska partiet enligt vår uppfattning att genomgå ett liknande uppsving.⁹³ Vid en viss tidpunkt kommer dess utveckling att sammanfalla med det engelska proletariats stora historiska väg. Men detta sammanträffande kommer att ske på ett helt annat sätt än vad fallet var med ILP, vars förenande element var fackföreningarnas byråkrati. ILP kan leda Labourpartiet så länge fackföreningsbyråkratin försvagar, neutraliserar och förvränger proletariats självständiga klasstryck. Å andra sidan kan kommunistpartiet bara stå i ledningen för arbetarklassen genom att de intar en oförsonlig opposition mot fackföreningarnas och Labourpartiets konservativa byråkrati. Kommunistpartiet kan bara förbereda sig för rollen som ledare genom att skoningslöst kritisera hela den engelska arbetarrörelsens styrande grupp, bara genom att ständigt avslöja dess konservativa, antiproletära, imperialistiska och monarkistiska roll som lakej på samhällslivets och klassrörelsens alla områden.

Labourpartiets vänster utgör ett försök att återskapa centrismen inom MacDonalds socialimperialistiska parti. Den visar sålunda att en del av arbetarbyråkratin oroar sig över sina relationer till massorna som är på väg åt vänster. Det vore en fruktansvärd illusion att tro att dessa den gamla skolans vänsterelement kan leda det engelska proletariats revolutionära rörelse och dess kamp om makten. De representerar en fullbordad formation. De har en ytterst begränsad elasticitet. Deras vänsterism är helt igenom opportunistisk. De kommer inte och kan inte leda massorna i kamp. De

⁹³ Sådana här prognoser är naturligtvis hypotetiska och allmänna och kan ingalunda jämföras med astronomiska förutsägelser om mån- eller solförmörkelser. Den faktiska händelseutvecklingen är alltid mycket mer komplicerad än en framtidsförutsägelse med nödvändighet schematiska översikt. – Trotskijs anmärkning.

återskapar den gamla oansvariga centrismen inom ramen för sin reformistiska inskränkthet, och det hindrar inte MacDonald utan hjälper honom snarare att behålla ansvaret för partiets ledning och i vissa fall för det brittiska imperiets öde.

Denna bild framstod tydligt under ILP:s kongress i Gloucester (påskan 1925). ILP klankade på MacDonald men godkände Labourregeringens så kallade ”aktivitet” med 398 röster mot 139. Och oppositionen kunde tillåta sig lyxen att kritisera regeringen bara därför att MacDonalds majoritet redan var säkrad. Vänsterns missnöje med MacDonald är centrismens missnöje med sig själv. MacDonalds politik kan inte förbättras med hjälp av små förändringar. Om centrismen får makten kommer den med nödvändighet att genomföra MacDonalds (det vill säga en kapitalistisk) politik. Den enda verkliga oppositionen mot MacDonalds metoder är proletariatets socialistiska diktators metoder. Det vore helt felaktigt att tänka sig att ILP kan utvecklas till proletariatets revolutionära parti. Fabianerna måste drivas ut, ”avsättas från sina poster”. Det går bara att genomföra med hjälp av en kompromisslös kamp mot de Oberoendes centrism.

Ju klarare och mer intensivt frågan om maktövertagandet ställs desto mer kommer ILP att försöka komma undan ansvaret genom att ersätta de grundläggande revolutionära frågorna med byråkratiska fantasifoster om det bästa parlamentariska och ekonomiska sättet att nationalisera industrin. En av ILP:s kommittéer kom till slutsatsen att det är bättre att köpa mark, fabriker och verkstäder än att konfiskera dem, eftersom nationaliseringarna enligt kommitténs uppfattning skulle ske gradvis, på Baldwins sätt, steg för steg, och det vore ”orättvist” att beröva en grupp av kapitalister deras profiter medan en annan grupp fick utdelning på sitt kapital. ”Det vore en helt annan fråga”, säger kommitténs rapport (vi citerar ur *Times*), ”om socialismen inte skulle uppstå gradvis utan plötsligt, som ett resultat av en katastrofal revolution. Då skulle argumenten mot konfiskeringar förlora det mesta av sin giltighet. Men vi”, säger rapporten, ”tror inte att denna eventualitet är särskilt trolig, och vi känner oss inte kallade att diskutera den i denna rapport.”

Allmänt sett finns det ingen anledning att i princip vara mot att köpa mark, fabriker och verkstäder. Men olyckligtvis uppstår aldrig de politiska och ekonomiska möjligheterna till detta förfarande. Tillståndet för ekonomin i USA gör ett sådant förfarande helt genomförbart, ändå är det inte alls en praktisk fråga, och inte ett enda parti skulle på allvar våga föreslå det. Och vid den tidpunkt då ett sådant parti skulle kunna uppstå, så skulle den ekonomiska situationen i USA redan ha drabbats av mycket stora förändringar. I England ställs tvärtom frågan om nationalisering idag ohöljt som ett sätt att rädda den engelska industrin. Men nationens finanser är sådana att det är mer än tveksamt om detta uppköp är möjligt.

Dessutom är den finansiella sidan av frågan av andrahandsbetydelse. Den viktigaste uppgiften är att skapa de politiska villkoren för nationalisering, och det är oviktigt vare sig det blir genom inköp eller ej. Till syvende och sist handlar det om liv och död för borgarklassen. I och med att borgarklassen aldrig kommer att låta sig strypas av några fabianska bankoperationer är revolutionen oundviklig. I sin nuvarande form kan det borgerliga samhället inte genomföra ens en delvis nationalisering annat än genom att omge den med villkor som skulle göra en framgång för dessa åtgärder ytterst tveksam, och sålunda kompromettera principen om nationaliseringar och därmed Labourpartiet. Borgarklassen skulle som klass gå mot varje verkligt försök att göra till och med delvisa nationaliseringar. De andra industribranscherna skulle ta till lockouter, sabotage, en bojkott mot den nationaliserade industrin, det vill säga inleda en kamp på liv och död. Oavsett hur försiktiga första steg man tar kommer uppgiften ändå att leda till behovet att knäcka utsugarnas motstånd. När fabianerna försäkrar oss om att de inte känner sig ”kallade” att diskutera ”denna eventualitet” så känner vi oss tvingade att påpeka att dessa herrar har helt fel rörande sitt kall. Det är fullt möjligt att deras mest aktiva ledare skulle kunna bli användbara i ett eller annat kontor i en framtida arbetarregering, där man beräknar den socialistiska balansräkningens olika delar. Men de är inte till någon som helst hjälp när det handlar om att skapa arbetarregeringen, det vill säga det grundläggande villkoret för en socialistisk ekonomi.

I en av sina veckokrönikor i *Daily Herald* (4 april 1925) slinter MacDonald med pennan och uttrycker några ganska realistiska ord: ”I vår tid är tillståndet för partiet sådant att kampen kommer att bli allt hårdare och våldsammare. Det konservativa partiet kommer att kämpa till döds och allt eftersom Labourpartiets makt blir alltmer hotfull kommer trycket från [det konservativa partiets] reaktionära medlemmar att bli alltmer våldsamt.”

Det är helt rätt. Ju mer omedelbar faran är för att arbetarklassen kommer att komma till makten ju större inflytande kommer personer som Curzon att få (det var helt riktigt av MacDonald att beteckna honom som en ”modell” för framtida ledare) inom det konservativa partiet. Den här gången har MacDonald gjort en riktig bedömning av framtiden. Men faktum är att Labourpartiets ledare inte själv förstår sina ords betydelse och vikt. Han gjorde bara sin hänvisning till det faktum att de konservativa kommer att kämpa till döds och allt hårdare ju längre tiden går för att visa att det är olämpligt med samarbete mellan partierna i parlamentariska kommittéer. När det kommer till kritan talar inte MacDonalds prognos bara mot parlamentariska partikommittéer mellan dem utan skriker högt mot möjligheten att lösa den nuvarande samhällskrisen med hjälp av parlamentariska metoder. ”Det konservativa partiet kommer att kämpa till döds” (helt rätt!) men det innebär att Labourpartiet aldrig kommer att kunna besegra det annat än genom att visa sin egen vilja att kämpa. Det handlar inte bara om rivaliteten mellan två partier utan om ödet för två klasser. Och när två klasser kämpar på liv och död avgörs frågan aldrig genom att räkna röster. Historien uppvisar inget sådant fall och kommer aldrig att uppvisa något så länge klasser existerar.

Men det viktiga är inte MacDonalds filosofi eller hans tillfälliga felsägningar, alltså inte hur han förklarar sina handlingar eller strävanden för sig själv, utan vad han gör och hur han gör det. Om vi närmar oss frågan ur denna synvinkel kommer vi att upptäcka att MacDonalds parti röjer vägen för en enormt omfattande och hård proletär revolution i England. Ty MacDonalds parti stärker borgarklassens självförtroende och prövar på samma gång proletariatets tålamod till det yttersta. Och när detta tålamod brister kommer proletariatet att slå tillbaka och hamna ansikte mot ansikte med borgarklassen vars tro på sin allsmäktighet bara har stärkts av MacDonalds parti. Ju längre fabrikerna lyckas bromsa Englands revolutionära utveckling ju mer illavarslande och farlig kommer brytningen att bli.

Genom sin ställning på en ö, sin kalvinistiska moralfilosofi, sin koloniala praktik och sitt nationella övermod har den engelska borgarklassen skolats i skoningslöshet. England tvingas alltmer i bakgrunden. Den engelska borgarklassen tvingas förödmjuka sig inför USA, göra eftergifter, manövrera, vänta och se, och fylls av en enorm ilska som den under inbördeskriget kommer att ge uttryck för på ett fruktansvärt sätt. På samma sätt hämnades de franska ligisterna, som hade besegrats under det fransk-preussiska kriget, på kommunarderna, och på precis samma sätt hämnades den splittrade Hohenzollernarméns officerare på de tyska arbetarna.

Den kyliga grymhet som det härskande England uppvisar i sina relationer till hinduer, egyptier och irländare har sett ut som rasistiskt högmod, men kommer under inbördeskriget att visa sin verkliga klasskaraktär när den riktar sig mot proletariatet. Å andra sidan kommer revolutionen oundvikligen att väcka den engelska arbetarklassens högst ovanliga lidelser som har hållits ner med hjälp av social fostran, kyrkan och pressen på ett konstlat sätt och avletts i konstgjorda kanaler som boxning, fotboll, hästkapplöpning och andra sporter.

Kampens verkliga förlopp, varaktighet och resultat kommer helt och hållet att bero på den inhemska och i synnerhet den internationella situation som existerar när konflikten bryter ut. Under sin avgörande kamp mot proletariatet kommer den engelska borgarklassen att få ett mycket kraftfullt stöd från borgarklassen i USA, medan det engelska proletariatet i första hand kommer att få sin styrka från arbetarklassen i Europa och de brittiska koloniernas undertryckta nationer. Det brittiska imperiets karaktär kommer oundvikligen att ge denna gigantiska kamp en världsomfattande skala. Den kommer att bli en av världshistoriens mest imponerande skådespel. Under denna kamp

kommer det engelska proletariatets öde att knytas till hela mänsklighetens öde. Världssituationen och det engelska proletariatets roll i produktionen och samhället garanterar det seger, under förutsättning att dess ledarskap verkligen är beslutsamt och revolutionärt. Det kommunistiska partiet kommer att växa och komma till makten som den proletära diktaturens parti. Det finns ingen omväg. Den som tror och förespråkar en sådan väg kommer bara att lura de engelska arbetarna. Det är den viktigaste lärdom vi kan dra av denna analys.

Del II: Vart går Storbritannien? Del 2.

Redaktionell not.

Trotskijs bok *Kuda idet Anglija? 2 ijpusk (Vart går Storbritannien? Del II)* utgavs för första gången på ryska av det statliga förlaget, Moskva-Leningrad, i mitten av 1926, efter den brittiska generals-trejken i maj.

En engelsk översättning av första kapitlet ”Den brittiska arbetarrörelsens problem (Istället för ett förord)”, trycktes i *Communist International*, nr 22 1926.

Övriga delar kom första gången ut på engelska i sin helhet 1972 (New Park Publication, *Problems of the British Revolution*) och 1973 (i Monad Press, *On Britain*).

Översättning från engelska, Göran Källqvist.

Kapitel 1. Den brittiska arbetarrörelsens problem (Istället för ett förord)

19 maj 1926

Denna artikel är en samling texter som skrivits vid olika tidpunkter sedan slutet av förra året [1925]. Dessa stycken var till en början tänkta att användas som material i ett mer fullständigt arbete. Precis som alla epokgörande händelser förändrade generalstrejken omedelbart perspektiven, och gav större plats åt en del frågor medan den flyttade andra till bakgrunden. För att förstå och utvärdera generalstrejken⁹⁴ och dess resultat verkar det lämpligare att trycka alla dessa fragment som de blev skrivna, hack i häl på fakta och händelser, med andra ord i tidsordning.

22 december 1925

Vi har redan nämnt att vi har tillgång till två brev från en brittisk ”vänster”socialist, som skrivits med bara några veckors mellanrum. Det första brevet skrevs före Labourpartiets konferens i Liverpool (september 1925), och det andra efter den.

”Den mest kontroversiella frågan i dagens politiska värld”, skrev vår författare i sitt första brev, ”är utan tvivel frågan om vad som ska hända på Labourpartiets årliga konferens i Liverpool... Liverpoolkonferensen kommer med all sannolikhet inte bara att upphäva förra årets beslut att utesluta kommunister, utan kan till och med lägga grunden för en definitiv splittring av Labourpartiet själv.”⁹⁵ Som vi vet utvecklade sig saker och ting precis tvärtom. Högern vann en fullständig seger, medan vänstern uppvisade en sorglig bild av hjälplöshet och förvirring. Uteslutningen av kommunisterna bekräftades och förstärktes.

I det andra brevet, som skrevs efter konferensen, gör vår korrespondent följande medgivande: ”Vad gäller konferensen i Liverpool, vid vilken jag inte var närvarande, kan jag nu bara göra en enda iakttagelse. Högern behöll övertaget, medan vänstern återigen uppvisade en otillräcklig enhet. Kommunisterna uppnådde också en seger. *Högern spelade rakt i händerna på kommunisterna...*” Det är inte troligt att vår författare själv förstår vad detta betyder, även om logiken hos fakta är enkel: om man vill besegra macdonalditerna, det organiserade förräderiet, det systematiska sveket, då ska man inte handla enligt ”vänsterns” anda, utan i bolsjevikisk anda. I bara denna mening spelade högern i händerna på kommunisterna.

Enligt samma kritiker ”tyngs” arbetarklassen ”ner av båda ytterligheterna”. Utmärkt sagt! Det som ”vänstern” kallar högerflygeln är Labourpartiets officiella ledning. Vare sig det brittiska proletariatet vill det eller ej, så går dess politiska vilja via Thomas-MacDonalds informationscentral. Den motsatta flygeln, det vill säga kommunisterna, är en liten förföljd minoritet inom arbetarrörelsen. På vilket sätt kan arbetarklassen ”tyngas ner” av dem? Antingen vill arbetarklassen lyssna på dem eller inte. De har inga medel för att tvinga någon att lyssna på dem. Thomas och MacDonald har hela den kapitalistiska statsapparaten bakom sig. MacDonald utesluter kommunisterna, Baldwin kastar dem i fängelse.⁹⁶ Det ena är en naturlig följd av det andra.

Arbetarklassen kan inte skaka av sig MacDonald förrän den verkligen vill skaka av sig Baldwin. Arbetarklassen tyngs allt mer ner av sitt beroende av de konservativa fabianska borgerliga politikererna. Den vet ännu inte hur den ska bli av med dem, vilken väg den ska välja.

⁹⁴ Mellan 1 maj och november 1926 utkämpade de brittiska gruvarbetarnas fackförening en bitter strejk. I solidaritet med strejken uppmanade den brittiska fackföreningskongressen (TUC) en generalstrejk som inleddes 3 maj. Men efter en överenskommelse mellan regeringen och TUC:s tjänstemän avblåste reformisterna i TUC:s ledning (General Council) generalstrejken.

⁹⁵ Ur *Communist International*, nr 22 1926.

⁹⁶ Inom en vecka efter Liverpoolkonferensens beslut att utesluta kommunisterna inledde det konservativa partiets årliga konferens en kampanj mot dem. En vecka senare gjordes det en räd mot kommunistpartiets högkvarter och ett dussintal av de främsta ledarna arresterades. De förklarades skyldiga till uppviglande ärekränkningar och fick straff på mellan 6 och 12 månader.

Vänsterflygeln återspeglar den brittiska arbetarklassens missnöje. Ännu så länge är den obestämd, och uttrycker sin djupgående och orubbliga strävan att bryta med Baldwin-MacDonald i vänsterfraser utan något som helst förpliktigande. Den omvandlar de uppvaknande massornas politiska hjälplöshet till ett ideologiskt virrvarr. Den utgör en yttring av rörelsen framåt, men fungerar också som en broms på den.

Vi har redan hört profetian att konferensen i Liverpool skulle lägga grunden för en definitiv splittring av Labourpartiets led, och vi har sett hur grymt verkligheten gjorde narr av denna profetia. Det krävdes ett imperialistisk krig för att tillfälligt tvinga centristerna att bryta med socialimperialisterna. Knappt hade trycket från händelserna försvagats innan centristerna återvände samma väg tillbaka. Centrismen är oförmögen till en självständig politik. Centrismen kan inte bli arbetarklassens ledande parti. Centrismens innersta natur är att den inte beslutar sig för att besluta något – och när den gör det, så är det först när händelserna definitivt tvingar den till det. Men i Storbritannien har inte saker och ting nått dithän ännu: det är därför det inte blev någon som helst splittring i Liverpool.

Men vad skulle ha hänt om det hade ägt rum en splittring? Inte heller här lämnar vår författare oss utan en förklaring: ”Som resultatet av en sådan splittring skulle det så småningom ha bildats två partier ur det tidigare Labourpartiet, ett vänsterliberalt parti och det andra ett verkligt socialistiskt parti... Även om man medger att en sådan utveckling kommer att leda till ekonomiska omvälvningar och revolution, så skulle ett socialistiskt parti som uppstod ur denna splittring kunna ta ledningen över revolutionen, och det tar Trotskijs inte ens med i beräkningen.”

I detta argument leder förvirringen till att han tappar bort korn av sanning. Det säger sig självt att för centrister som vår kritiker skulle en splittring bort från den fabianska borgarklassen inte vara utan effekt på arbetarrörelsen. Men för att få till stånd en sådan splittring krävs det skarpsinne och vilja, vilket är just sådana egenskaper som det inte finns minsta spår av inom den brittiska ”oppositionen”. Även om centristerna verkligen splittrar, så kommer det att vara i sista minuten när det inte finns någon annan utväg.

Men ett parti som kläcks i ”sista minuten” kan inte leda en revolution. Det innebär inte att centrister som har splittrat inte tillfälligt kan ”leda” massorna, som de tyska Oberoende socialisterna och till och med socialdemokraterna i slutet av 1918, som mensjevikerna och socialistrevolutionärerna efter februari 1917.⁹⁷ Det är inte uteslutet med ett sådant utvecklingsstadium under den brittiska revolutionen. Det kommer till och med att vara oundvikligt om den samhällseliga oron och motsättningarna går snabbare än uppbygget av det kommunistiska partiet.

Under trycket från en generalstrejk och ett segerrikt uppror skulle vissa delar av ”vänsterledarna” till och med kunna komma till makten – med något av samma känsla och stämning som en kalv på väg till slakten. Men denna situation skulle bli kortvarig. Trots hela sin politik skulle de ”oberoende” kunna komma till makten, men de skulle inte kunna behålla den. Makten måste antingen gå från centristerna till kommunisterna eller lämnas tillbaka till borgarklassen.

Så fort det tyska Oberoende partiet mot sin vilja hade förts till makten av revolutionen, så delade de den genast med Ebert och Scheidemann. Ebert inledde omedelbart förhandlingar med general

⁹⁷ Det **Oberoende socialdemokratiska partiet** i Tyskland var en vänsterutbrytning från den tyska socialdemokratin 1917. 1920 röstade en betydande del av de Oberoende för att gå samman med Spartakistförbundet och bilda det tyska kommunistiska partiet, medan resten åter anslöt sig till det tyska socialdemokratiska partiet 1922.

Det **Socialistrevolutionära partiet** (SR-arna) bildades 1900, och blev inom kort ett politiskt uttryck för de ryska populistiska strömningarna. Innan revolutionen 1917 hade de störst inflytande bland bönderna. I oktober 1917 splittrades partiet, och vänsterflygeln bildade en koalitionsregering med bolsjevikerna. Koalitionen sprack när vänster-SR-arna vände sig mot den sovjetiska regeringen på grund av att den skrev under freden med Tyskland vid Brest-Litovsk.

Groener⁹⁸ om att slå ner arbetarna. De Oberoende kritiserade spartakisterna, socialdemokraterna fångade dem, medan officerarna sköt Liebknecht och Luxemburg.⁹⁹ Därefter utvecklades händelserna på ett logiskt sätt. Koalitionen mellan socialdemokraterna och de Oberoende ersattes av en koalition mellan kapitalisterna och socialdemokraterna. Sedan behövdes inte socialdemokraterna längre. Ebert dog i precis lagom tid. Revolutionen, som hade inletts mot Hindenburg,¹⁰⁰ slutade med att Hindenburg valdes till president för republiken. Vid den tiden hade de Oberoende redan återvänt till Eberts fanor.

Trots att mensjevikerna och de socialistrevolutionära patrioterna i Ryssland i namn av försvaret [av fosterlandet] med alla medel gick mot revolutionen, så fördes de ändå till makten av den. Trots 15 års enastående skolning, organisering och stridbart arbete var bolsjevikerna till en början en obetydlig minoritet. Samtidigt som de hela tiden var redo att gå mot alla kontrarevolutionära försök, så förde partiet en skoningslös ideologisk kamp från vänster mot de partier som mot sin egen vilja befann sig ”i ledningen för revolutionen”. Det var bara tack vare detta som Oktoberrevolutionen blev möjlig.

Det är inte uteslutet att det i sista stunden sker en splittring mellan de brittiska ”Oberoende” och MacDonald och Thomas. Och med en stormig händelseutveckling är det inte heller omöjligt att centrister kommer till makten. Det finns inget tvivel om att de i så fall kommer att bönfälla MacDonald och Webb om att dela bördan med dem. Inte heller behöver det finnas något tvivel om att MacDonald – själv eller via Thomas – samtidigt kommer att förhandla med Joynson-Hicks.¹⁰¹ En mäktig apparat kommer att dras igång för att krossa arbetarnas halva seger. Det är mycket möjligt att det kommer att ske nya splittringar inom vänstern. Men utvecklingen kommer bara att gå en ”rysk” och inte en ”tysk” väg om det finns ett kommunistiskt massparti som är beväpnat med en klar förståelse av hela händelseutvecklingen.

25 december 1925

En utländsk kommunist som känner till England väl, och nyligen har rest därifrån, skrev till mig för några dagar sedan:

Under min vistelse i England hade jag många samtal med vissa framstående vänsterledare på ämnet den brittiska revolutionen. Det intryck jag fick var ungefär så här: de är övertygade om att de inom en nära framtid kommer säkra sig en parlamentarisk majoritet, och kommer att påbörja ett försiktigt men beslutsamt förverkligande av arbetarklassens maximikrav, som nationalisering av gruvorna och vissa andra industribranscher och bankerna, etc. ”Om industrimagnaterna och bankirerna skulle våga sig att göra motstånd, tja, då kommer de genast att arresteras och deras företag kommer att nationaliseras.” På min fråga: ”Vad skulle den fascistiska borgarklassen, som har armén och flottan i sina händer, göra i så fall?”, fick jag svaret: ”I händelse av att fascisterna gör väpnat motstånd så kommer de att olagligförklaras, och det brittiska folket kommer med en överväldigande majoritet att följa Labourpartiet i försvaret

⁹⁸ **Wilhelm Groener** (1867-1939) var Hindenburgs överbefälhavare i slutet av Första världskriget. Han var tysk armébefälhavare under tyska revolutionen i november 1918.

⁹⁹ **Spartakisterna** (Spartakistförbundet) organiserades av Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht och den flygel inom den tyska socialdemokratin som var mot kriget. Namnet härstammar från Spartakus, som ledde ett slavuppror i romarriket. **Karl Liebknecht** (1871-1919) var en ledande vänstersocialdemokrat som ledde motståndet mot Första världskriget i det tyska partiet. Han grundade Spartakistförbundet tillsammans med **Rosa Luxemburg** (1871-1919), en framstående ledare för den marxistiska rörelsen och ledande motståndare mot revisionismen och opportunisten före Första världskriget. Båda fängslades för antikrigsverksamhet i början av kriget, men befriades under upproret i november 1918, och var med om att bilda det tyska kommunistpartiet. De mördades i januari 1919 av officerare från den socialdemokratiska regeringen.

¹⁰⁰ **Paul von Hindenburg** (1847-1934) hade varit befälhavare för de tyska trupperna under Första världskriget. Han valdes till president för Weimarrepubliken 1925 och efterträdde Ebert, och omvaldes 1932 med socialdemokraternas stöd. Han utsåg i januari 1933 Hitler till kansler.

¹⁰¹ **William Joynson-Hicks** (1865-1932) var, i egenskap av Baldwins inrikesminister (1924-1929), ansvarig för den fällande domen mot tolv kommunister 1925 och för strejkbryteriet under generalstrejken 1926.

av den lagliga regeringen.” När jag påpekade: ”Eftersom det är oundvikligt att de kommer att ta till vapen, borde inte arbetarklassen redan nu förbereda sig för det, så att inte borgarklassens väpnade styrkor överrumplar dem?”, så svarade de: ”Sådana förberedelser vore en överilad signal till inbördeskrig och skulle hindra Labourpartiet från att få majoritet i parlamentet.”

På frågan: ”På vilken sida av barriaderna kommer MacDonald, Snowden, Thomas och deras vänner att befinna sig?”, svarade de: ”Troligast på borgarklassens sida.”

”Varför arbetar ni då ihop med dem mot kommunisterna för att stärka en partiledning som i det kritiska ögonblicket kommer att förråda arbetarklassen?” Svaret på det var: ”Vi tror hursomhelst att vi kommer att lyckas att få en majoritet i parlamentet, och att MacDonalds och hans liberala vänners splittring absolut inte hotar framgången för en fredlig revolution.”

Detta lilla stycke av personliga intryck och tankar är verkligen ovärderligt. Dessa personer var redan på förhand fast beslutna att inte komma till makten på något annat sätt än över den åsnebrygga som fienden hade pekat ut, en fiende som är beväpnad till tänderna och som bevakar bryggan. Om de, vänstern, tar makten (över den angivna bryggan), och om borgarklassen reser sig mot dess lagliga makt, då kommer det goda brittiska folket inte att tolerera det. Och om MacDonald och Thomas, som de kloka vänsterpersonerna bär med sig på ryggen, av en händelse skulle visa sig vara sammansvurna med den beväpnade borgarklassen mot de obeväpnade arbetarna, så kommer de inte att ingjuta rädsla i någon, eftersom dessa vänstermänniskor även i detta fall har vidtagit åtgärder för seger.

Kort sagt är dessa modiga och kloka gossar fast beslutna att besegra borgarklassen under alla tänkbara eventualiteter, samtidigt som de upprätthåller de allra bästa relationer med parlamentet, rättsväsendet, domstolarna och polisen. Det är trist att borgarklassen inte tänker ge vänstern privilegiet att gripa makten på ett lagligt sätt. Ju mer energiskt fascisterna driver på, och ju mer omedelbart hotet om inbördeskrig blir, desto mer kommer borgarklassen att hitta tillräckliga provokationsmedel, en statskupp, etc. Ty det handlar trots allt inte om vem som bäst tolkar lagen och traditionerna, utan vem som är herre i huset.

* * *

Den upphetsade debatt som nyligen genomfördes i den brittiska arbetarpressen angående självförsvar är ytterst betecknande. Frågan uppstod inte som ett problem under det väpnade upproret för att gripa makten, utan som ett problem när strejkande gjorde motstånd mot strejkbrytare och fascister.

Vi har redan på andra ställen pekat på hur den fackliga politiken genom själva utvecklingens logik – i synnerhet under förhållanden av nedgång för kapitalismen – oundvikligen kommer att bryta sig utanför demokratins gränser. Det går inte godtyckligt att skjuta upp klasskonflikter tills man har erövat den parlamentariska majoriteten. Borgarklassen är hårt pressad av sin egen nedgång, och tvingas därför sätta press på proletariatet. Det senare försvarar sig. Regeringen planerar strejkbrytarorganisationer i aldrig tidigare skådad omfattning. Fascisterna förenas med polisen. Arbetarna ställer frågan om självförsvar. Redan här finns grunden till ett inbördeskrig.

En arbetare skrev i Lansburys *Labour Weekly*: ”Fascismen är en ren och skär militär organisation och är inte mottaglig för argument. Den kan bara bemötas framgångsrikt med en liknande organisation på andra sidan.” Författaren rekommenderar att vi ska ta fascismens militära organisation som ett exempel. Helt rätt: proletariatet kan och borde lära sig militära metoder från fienden.

Från samma källa – att klassmotsättningarna objektivt skärps – växer arbetarnas strävan att vinna soldaterna till sin sida. Agitationen i armén och flottan är den andra kraftfulla beståndsdelen under inbördeskriget, och dess utveckling har inget direkt samband med att erövra en parlamentarisk majoritet. Om man får över en avsevärd del av de väpnade styrkorna på arbetarnas sida, så skulle det garantera proletariatets maktövertagande även utan en parlamentarisk majoritet. Den allra största majoritet i parlamentet kan reduceras till ett intet om de väpnade styrkorna befinner sig i

borgarklassens händer. Den som inte inser detta är inte en socialist utan en träskalle.

De snusförnuftiga vänstermänniskorna har skrapat ihop de senaste århundradenas alla fördomar och banaliteter mot parollen att beväpna arbetarna: den moraliska faktorns företrädare framför våld, fördelen med gradvisa reformer och den anarkistiska och pacifistiska teorin om en fredlig strejk, som de inte vill ha som ett kampmedel utan som ett argument mot uppror och hjältemodiga förberedelser... och bara tillåta våld i den så kallade ”yttersta eventualiteten när den påtvingas oss”, alltså uppenbarligen när fienden har överrumplat oss och klämmer upp oss obehäpnade mot väggen.

28 december 1925

Vänsterkritikern anklagar oss bara därför att vi stöder det brittiska kommunistpartiet som vinnare. Det betyder inte att han helt och hållet förkastar det själv. Nej, en vänsterperson – utan roder och utan segel – har uppfattningar som består av att inte erkänna något helt och hållet och inte förneka något helt och hållet. Här frestas vi återigen att citera honom:

Istället för att försöka väcka massorna till liv, har de [kommunisterna] strävat efter att driva dem framåt med en stor pinne, och massorna är definitivt inte nöjda med det. Ett slående vittnesbörd om det riktiga i de principer som de försvarar är det faktum att de trots sin hopplöst felaktiga taktik, trots sina plumpa angrepp på vänner och fiender, trots sin djupa okunskap om de massor som de säger sig leda, ändå har ett stort inflytande. Om arbetarna ansluter sig till dem, så gör de det *av förtvivlan*, därför att de inte ser någon annan utväg – inte därför att de gillar partiet som det är för närvarande, utan på grund av att de är tvungna att godta dess slutsatser.

Dessa ord är i sanning anmärkningsvärda som ett ofrivilligt vittnesmål från en motståndare till stöd för de teorier och metoder som han bekämpar. Kommunismens inre styrka är så stor att ett stort antal arbetare ansluter sig till den, trots kommunisternas ”plumpa” karaktär. Men arbetarna gör det av förtvivlan! – utropar vår kritiker, som också verkar ganska desperat.

Det är alldeles sant att arbetarna verkligen är på väg att bli ”förtvivlade” – och som ett resultat av den värdelösa, förrädiska, fega eller planlösa ledningen kommer detta bara att förvärras. Det går inte ens att tänka sig att de brittiska arbetarna med sina urgamla traditioner av liberal politik, parlamentarism, kompromisser, nationell självgodhet, etc, medvetet skulle kunna slå in på en revolutionär väg utan att blir ytterst förtvivlade över just den politik som tidigare gav dem en del, eller åtminstone lyckades lura dem. Här har kritikern försatt sig i ett bryderi. Kommunistpartiets styrka består av det faktum att situationen tvingar arbetarmassorna att allt mer lyssna på det, trots dess litenhet, oerfarenhet och misstag.

I ett försvar av politiken att deportera revolutionära arbetarledare, sa den australienska premiärministern strax innan det senaste valet: ”Kommunistpartiet i Australien har mindre än 1.000 medlemmar. Men det kan leda 400.000 arbetare i Samväldet.” *Times* citerar dessa ord mycket berömmande (se ledarartikeln 12 november 1925). När Londontidningen *Times* talar om Australien så tänker den givetvis på Storbritannien. För att understryka detta säger tidningen rent ut: ”Sanningen är den att den stora majoriteten av de måttfulla arbetarledarna i Australien är lika måttfulla vad gäller sin förmåga. Kontrollen över partiet övergår allt mer i händerna på dess ’vilda’ medlemmar.” I Ryssland kallas det att beskylla katten för att stjäla mjölken.

Vi är fullt beredda att hålla med *Times* att förmågan hos det brittiska Labourpartiets ledare (som *Times* anspelar på) är lika måttfull som deras åsikter. Men det har ju inte ställts några speciella krav på dem: de har spridit borgarklassens vilja och idéer inom arbetarklassen. De var ”skickliga” bara så länge borgarklassen var allsmäktig. Vi måste säga, att när *Times* mumlar om de ömsesidiga förhållandena mellan USA och Storbritannien, så gör även de en avvikelse från ämnet som härrör ur en inre insikt om sin svaghet, en strävan att upprätthålla ett sken av styrka, och ett försök att lägga band på sin tandagnisslan. När det kommer till kritan är anledningen till att *Times* har upptäckt MacDonalds blygsamma duglighet Storbritanniens dåliga handelsbalans och banktillgodohavanden.

Och när nu mäktiga historiska krafter arbetar för att ödelägga den brittiska betalningsbalansen, så behöver man inte tvivla om att arbetarna kommer att bli alltmer förtvivlade över sina gamla ledare och komma under inflytande av de ”vilda männen”.

5 januari 1926

I den amerikanska tidskriften *Freiheit*, som gör anspråk på att vara marxistisk och till och med kommunistisk, blir jag tillrättavisad för att i min kritik av de brittiska centristererna ha missat den ”revolution” som redan har ägt rum i de brittiska fackföreningarna.

Vi behöver inte hänvisa till det faktum att orsaken till och perspektiven för fackföreningarnas utveckling redan har diskuterats i kapitlet ”Fackföreningarna och bolsjevismen”. Vi behöver här inte upprepa den grundläggande uppfattningen, att om inte arbetarklassen och därmed även fackföreningarna slår in på en revolutionär väg, så kan det inte ens bli tal om att proletariatet erövrar makten.

Men det är ytterst skamligt att undvika kamp mot opportunisterna i ledningen genom att hänvisa till de djupgående revolutionära processer som äger rum i arbetarklassen. Detta skenbart ”djupa” sätt att närma sig frågan har sina rötter i en oförmåga att förstå partiets roll och dess betydelse inom arbetarrörelsen, i synnerhet under revolutionen. I själva verket har centristererna alltid slätat över och de kommer att fortsätta att släta över opportunisternas synder med hjälp av djupt tankfulla hänvisningar till den objektiva händelseutvecklingen. Är det verkligen värt mödan att slösa tid och energi på att kämpa mot hopplöst förvirrade personer som Wheatley, Brailsford, Purcell, Kirkwood, etc,¹⁰² när revolutionära tendenser redan ökar inom proletariatet, när fackföreningarna redan vänder om och börjar samarbeta med sovjetiska fackföreningar, etc? Denna påstått revolutionära objektivism uttrycker i själva verket en strävan att undvika revolutionära uppgifter genom att lägga ansvaret för dem på den så kallade historiska processens axlar.

Risken med denna sortens strömningar är särskilt stor i England. Igår var vi tvungna att visa att de objektiva villkoren där verkade i revolutionär riktning. Att idag upprepa detta om och om igen är som att slå in en öppen dörr. USA:s växande övermakt; bördan från skulder och krigsutgifter; industrialiseringen av kolonierna, besittningarna och överhuvudtaget de mer underutvecklade länderna; det ekonomiska stärkandet av Sovjetunionen och tillväxten av hennes lockande revolutionära styrkor; befrielseerörelserna i de förryckta länderna – alla dessa faktorer ingår i en framväxande process. Den brittiska kapitalismen är på väg mot en katastrof, om än via oundvikliga konjunkturella svängningar. Det är uppenbart vad detta innebär för utvecklingen av det inbördes förhållandet mellan klasserna och deras medvetande. Men den proletära revolutionens objektiva förutsättningar förbereds och mognar mycket snabbare än de subjektiva. Detta faktum måste man inse, speciellt *idag*.

Faran är inte att borgarklassen än en gång kommer att lugna ner proletariatet, eller att det kommer att uppstå en ny period av liberal labourpolitik för fackföreningarna: USA har skaffat sig monopol på en privilegierad ställning för stora delar av proletariatet. Faran ligger åt ett annat håll: *framväxten av den proletära förtruppen kan sacka efter den revolutionära situationens utveckling*. Proletariatet kan ställas inför behovet av beslutsamma aktioner utan att ha ett nödvändigt politiskt ledarskap. Det handlar om *partiet*. Det är frågornas fråga. Utan ett revolutionärt parti av tillräcklig storlek, utan ett korrekt ledarskap, är även den allra mest mogna revolutionära situation som en kniv utan knivblad. Vi såg detta på hösten 1923 i Tyskland.¹⁰³ Det går bara att bygga ett bolsjevikiskt parti i

¹⁰² **Henry Noel Brailsford** (1873-1958) var pacifist under Första världskriget och redaktör för det Oberoende arbetarpartiets tidning *The New Leader* mellan 1922 och 1926.

Albert A Purcell (1872-1935), arbetarledare och parlamentsledamot som tillhörde vänstern inom Labour. 1924 var han ordförande i den officiella delegation från den brittiska fackföreningsledningen som hjälpte till att bereda vägen för den Anglo-ryska fackliga enhetskommittén.

¹⁰³ 1923 invaderade Frankrike Ruhr eftersom Tyskland inte hade betalat krigsskadestånden i tid. Detta utlöste en

Storbritannien genom att ständigt och oförsonligt bekämpa centrismen som ersätter den liberala labourpolitiken.

6 januari 1926

Kampen för en enhetsfront är av så stor betydelse i England därför att den motsvarar arbetarklassens grundläggande krav på en ny inriktning och gruppering av styrkorna. Under dessa omständigheter reser kampen för enhetsfronten frågan om ledarskapet, det vill säga om programmet och taktiken, alltså frågan om partiet.

Men kampen för enhetsfronten löser i sig själv inte detta problem, den skapar bara vissa villkor för att lösa det. Det går bara att bilda ett verkligt revolutionärt (det vill säga kommunistiskt) parti ideologiskt och organisatoriskt och på grundval av en massrörelse, på villkor att man ständigt, systematiskt, orubbligt, oförtröttligt och öppet fördömer den förvirring, de kompromisser och den obeslutsamhet som existerar bland så kallade vänsterledare av alla möjliga nyanser.

Det vore det allra största misstag att tro (och denna sortens tendenser finns) att enhetsfrontens uppgift består av att säkra Purcells, Lansburys, Wheatleys och Kirkwoods seger över Snowden, Webb och MacDonald. Ett sådant mål skulle innehålla en inre motsättning. Virrpannorna till vänster klarar inte av att ta makten, och om de under händelsernas gång skulle få makten, så skulle de skynda sig att överlämna den till sina äldre bröder till höger. De skulle handla på exakt samma sätt vid regeringsmakten som de gör nu i partiet.

Låt oss återigen påminna om att de tyska Oberoendes historia i detta avseende ger ytterst upplysande lärdomar. I Tyskland gick processen mycket snabbare, i linje med att Tysklands historia under de senaste åren haft en direkt revolutionära karaktär. Men utvecklingens övergripande tendens är en och samma: vi kan kalla MacDonald för Ebert, eller döpa Wheatley och Cook till Crispian och Hilferding.¹⁰⁴ Det faktum att den alldaglige, småborgerlige Hilferding fortfarande citerar Marx medan Wheatley föredrar den helige påven i Rom, hänger samman med Englands och Tysklands tidigare särdrag, men är idag bara av mycket ringa betydelse.

7 januari 1926

Vänstern inom de högre fackliga organen har General Council i släptåg i ett antal frågor. Det syns allra tydligast med avseende på de sovjetiska fackföreningarna och Amsterdam.¹⁰⁵ Men det vore ett misstag att överskatta vänsterflygelns inflytande inom fackföreningarna i deras egenskap av organisationer för klasskamp. Det beror inte på att massorna i fackföreningarna inte är tillräckligt radikala. Tvärtom står massorna oändligt mycket mer till vänster än vänsterflygeln själv. Inom den brittiska arbetarrörelsen har "ledarna" alltid använt internationella frågor som en minsta motståndets linje. Internationella ärenden har fungerat som en sorts säkerhetsventil för massornas radikala stämningar, och i detta avseende är dessa värderade ledare beredda att i viss utsträckning till och med buga för revolutionen (någon annanstans) så att de desto mer kan ta hämnd i frågor som gäller den inhemska klasskampen. Vänstern i General Council kännetecknas av en fullständig *ideologisk*

---

revolutionär situation som snabbt fick en majoritet av den tyska arbetarklassen att röra sig i riktning mot att stöda kommunistpartiet. Men partiledningen vacklade, missade en utomordentligt gynnsam möjlighet att kämpa om makten, och innan året var slut hade de tyska kapitalisterna lyckats återställa ordningen. Kremls ansvar för denna bortkastade möjlighet var en av orsakerna till att Trotskij i slutet av 1923 bildade den ryska Vänsteroppositionen.

¹⁰⁴ **Arthur J Cook** (1883-1931) var en stridbar gruvarbetarledare som vid två tillfällen fängslades på grund av strejkaktiviteter. Han blev 1927 medlem av TUC:s [fackföreningskongressens] General Council.

Arthur Crispian (1875-1946) var ledare för det Oberoende socialdemokratiska partiet i Tyskland och var mot att ansluta sig till Komintern.

Rudolph Hilferding (1877-1941) var också medlem i de Oberoende som lämnade Andra internationalen men vägrade att gå med i den Tredje. 1923 blev han finansminister i Weimarrepubliken.

¹⁰⁵ TUC ingick i den internationella fackföreningsfederationen, som var baserad i Amsterdam. Den var motståndare till den Röda fackföreningsinternationalen, som omfattade fackföreningar som var anslutna till Tredje internationalen.

formlöshet och är därmed oförmögen till att *organisatoriskt* ta ledningen över fackföreningsrörelsen.

Vänsterns oförmåga inom Labourpartiet kan förklaras på samma sätt. Trots allt grundar sig Labourpartiet på just dessa fackföreningar. Man skulle tro att vänstern som ”leder” General Council också skulle lägga vantarna på Labourpartiet. Men i själva verket upplever vi något helt annat. Partiet fortsätter att ledas av den yttersta högern. Detta förklaras av det faktum att partiet inte kan inskränka sig till olika vänsteräventyr, utan måste ha ett övergripande politiskt system. Vänsterflygeln har inget sådant system, själva deras natur står i vägen för det. Högerflygeln har ett system: bakom sig har de traditioner, erfarenhet, rutin, och viktigast av allt att det borgerliga samhället i sin helhet tänker åt dem och placerar färdiga beslut under näsan på dem. MacDonald behöver bara översätta Baldwins eller Lloyd Georges’ förslag till fabianernas språk. Högern segrar trots att vänstern är större. Vänsterflygelns svaghet beror på deras bristande sammanhållning, vilket i sin tur beror på deras ideologiska formlöshet. För att kunna samla sina led skulle vänsterflygeln först av allt behöva samla sina tankar. De bästa av dem klarar bara av det efter en skoningslös kritik som grundar sig på massornas dagliga erfarenheter.

12 januari 1926

Inte bara vår ”vänster”kritikers brev, utan också mer ansvariga vänsterledare som Purcell, Cook och Bromley,¹⁰⁶ förutsade redan så tidigt som 25 september [1925] att Labourpartiets konferens skulle kännetecknas av en betydande svängning åt vänster. Saker och ting visade sig bli den rakt motsatta: bara några veckor efter fackföreningarnas kongress i Scarborough innebar konferensen i Liverpool en fullständig seger för MacDonald. Att bortse från detta faktum, att tysta ner det, att förminska det eller bortförklara det med oförutsedda sekundära orsaker, vore att spela dum och gå huvudstupa mot nederlag.

I grund och botten har Labourpartiet samma bas som fackföreningsledarna. Men General Council, vars maktbefogenheter är ytterst begränsade, har ingen makt över de enskilda fackföreningarna, för att inte tala om hela landet. Men Labourpartiet har haft makten och förbereder sig än en gång för att ta regeringsmakten. Däri ligger sakens kärna.

Den liberala *Manchester Guardian* skrev angående Scarboroughkongressen, att Moskvas inflytande bara gick att se i vänsterfraserna, men att fackföreningarna i praktiken leddes av kloka och erfarna ledare. Den liberala tidningen behöver givetvis tröst, men det finns en hel del sanning i dessa påståenden. Ju mer vänsterinriktade kongressens beslut är, ju längre bort befinner de sig från de omedelbara praktiska uppgifterna.

De vänsteristiska besluten är naturligtvis symptomatiska och visar på en helomvändning i massornas medvetande. Men att tro att ledarna för Scarboroughkongressen skulle kunna bli ledare för ett revolutionärt uppror är att vagga sig till sömns med illusioner. Det räcker att påminna om att 3.802.000 röstade för de förtryckta nationaliteternas rätt till självbestämmande inklusive rätten till avskiljande, mot bara 79.000. Vilken enorm revolutionär åtgärd det skulle vara! Men bara 2.183.000 röstade för att bilda fabrikskommittéer – inte för väpnat uppror eller generalstrejk utan bara bilda fabrikskommittéer, och dessutom bara principen om det – och 1.787.000 mot. Med andra ord var kongressen praktiskt taget delad i två halvkor. I frågan om att ge General Council ökade maktbefogenheter led vänstern ett fullständigt nederlag. Är det då förvånande att detta General Council efter alla dessa vänsterresolutioner visade sig stå mer till höger än det förra? Man måste inse att denna sortens vänsterism är vänster bara så länge det inte krävs några praktiska åtaganden. Men så fort det

¹⁰⁶ **John Bromley** (1876-1945) var generalsekreterare för lokförarnas och brandmännens förbund. Senare valdes han in i General Council, där han och andra inom Labourvänstern försvarade kommunistpartiets rättigheter. Han orsakade skandal genom att avslöja General Councils hemliga rapport om generalstrejken, som avslöjade fackföreningsledningarnas fega roll under förhandlingarna med regeringen.

blir fråga om aktioner, då överlämnar vänsterflygeln respektfullt ledarskapet till högern.

13 januari 1926

För att befria arbetarklassen från Thomas' och MacDonalds ledarskap är det i sig själv helt otillräckligt med en spontan radikaliserings av fackföreningarna utifrån en djupgående svängning bland massorna. I England är den nationellt borgerliga ideologin inte bara stark inom den allmänna opinionen, utan den har också sekelgamla institutioner bakom sig. Den "radikala" fackliga politiken kraschar mot denna styrka, och kommer att fortsätta att göra det så länge den leds av centrister som inte driver saker och ting till sin logiska slutsats.

Samtidigt som fackföreningarna umgås vänskapligt med de sovjetiska fackföreningarna, som leds av kommunister, så jagar det brittiska Labourpartiet, som grundar sig på samma fackföreningar, ut kommunisterna ur sina led i Liverpool, och förbereder på så sätt regeringens och fascisternas krossande av deras organisationer. Det vore brottsligt att ens för ett ögonblick glömma att vänstermänniskor som Brailsford och till och med Lansbury i allt väsentligt stödde Liverpoolkonferensen beslut, och skyllde allt på kommunisterna. Det är sant att vänsterledarna ändrade sin linje lite grann när det uppstod ilska underifrån mot den reaktionära polisiära stämningen under konferensen i Liverpool. Men för att bedöma dem rätt måste vi väga in båda faktorerna. Revolutionärer behöver ha ett gott minne. "Vänsterherrarna" har ingen egen politik. Även framledes kommer de att svänga åt höger under trycket från de borgerligt fabianska reaktionärerna, och åt vänster under trycket från massorna. När det blir besvärligt är dessa ytterst gudfruktiga kristna herrar alltid beredda att spela rollen av, om inte Herodes, så åtminstone Pontius Pilatus, och det väntar många svåra ögonblick för den brittiska arbetarklassen i framtiden.

Det finns en rörelse i det Oberoende arbetarpartiet som är för att Andra och Tredje internationalen ska gå samman. Men fråga bara dessa personer om de inte bara är för sammanslagning, utan även för en kampöverenskommelse med de brittiska kommunisterna, så kommer de genast att hoppa bakåt av rädsla. I allt som gäller revolutionen behärskas de brittiska vänstermänniskorna av en "kärlek till avstånd". De är för oktoberrevolutionen, sovjetsystemet, de sovjetiska fackföreningarna och till och med ett närmande till Komintern, men ständigt på villkor att man inte överger den brittiska konstitutionen, det parlamentariska systemet och Labourpartiets system. De främsta slagen måste riktas mot vänsterflygelns vedervärdiga hycklande politik.

Vi måste tillägga att många vänsterpersoners stöd till Sovjetunionen (samtidigt som de är fientliga mot sina egna kommunister) består av en avsevärd blandning av småborgerlig respekt för en stark statsmakt. Det får man inte glömma. En småborgare som vänder sig till sovjetrepubliken är naturligtvis mer progressiv än en småborgare som knäböjer inför USA. Det är ett steg framåt. Men respekt är inte den främsta egenskap som behövs för att utveckla revolutionära perspektiv.

5 mars 1926 [ur ett brev]

... Arbetarmassornas medvetenhet i Storbritannien, speciellt inom de ledande skikten, sackar efter den objektiva ekonomiska situationen mer än i övriga Europa. Däri ligger nu de viktigaste svårigheterna och farorna. Alla schatteringar inom den brittiska arbetarrörelsens ledning är rädda för handlingar, eftersom varje viktigare problem för arbetarrörelsen direkt ställs öga mot öga med den brittiska kapitalismens hopplösa position.

Det gäller i synnerhet gruvindustrin. Gruvarbetarnas nuvarande löner upprätthålls med hjälp av statliga understöd, och staten tyngs redan ner av en budget som går långt utöver dess förmåga. Om de fortsätter med understödet så bygger de på och intensifierar krisen. Om de drar in understödet så kommer det att orsaka en samhällskris.

Behovet av en teknisk och ekonomisk omorganisering av gruvindustrin är ett djupgående revolutionärt problem, och kräver därmed en politisk "omorganisering" av arbetarklassen. Det enda sättet att

krossa konservatismen inom den brittiska gruvindustrin, denna den brittiska kapitalismens grundsten, är genom att krossa den brittiska arbetarrörelsens konservativa organisationer, traditioner och vanor.

Storbritannien går in i en hel historisk period av stora omvälvningar. Bara de konservativa brittiska fackföreningsledarna kan vänta på en ”ekonomisk” lösning av problemen. Men just på grund av att de brittiska fackliga ledarna inriktar sina ansträngningar på en ”ekonomisk” (det vill säga fredlig, kompromissande, konservativ) lösning av frågan (det vill säga att de går mot den historiska processen) kommer arbetarklassens revolutionära utveckling i Storbritannien under den kommande perioden att bli mer kostsam än i något annat land. Både högern och vänstern, givetvis inklusive Purcell och Cook, är livrädda för att inleda de slutgiltiga aktionerna. Även när de i ord går med på att det är oundvikligt med kamp och revolution, så hoppas de i sitt innersta att någon sorts underverk kommer att befria dem från denna framtidsutsikt. Hursomhelst kommer de att bromsa rörelsen, slingra sig, vänta och se, lägga över ansvaret på andra, och i själva verket hjälpa Thomas i alla viktigare frågor som den *brittiska* arbetarrörelsen står inför (de är modigare när det gäller *internationella* frågor).

Vi kan alltså karakterisera den allmänna situationen så här: den ekonomiska återvändsgränd som landet befinner sig i visar sig allra tydligast inom gruvindustrin, och tvingar arbetarklassen att söka efter en utväg, det vill säga tvingar dem till mer och mer intensiv kamp. Och det första skedet i denna kamp avslöjar oundvikligen hur otillräckliga de ”vanliga” kampmetoderna är. Hela den brittiska arbetarklassens nuvarande ”överbyggnad” – alla strömningar och grupperingar utan undantag – representerar en apparat som fungerar som en broms på revolutionen. Detta förebådar en lång period av tryck från en spontan och halvt spontan rörelse mot de gamla organisationernas ramar och att det på grundval av detta tryck bildas nya revolutionära organisationer.

En av de viktigaste uppgifterna är att hjälpa det brittiska kommunistpartiet att förstå och tänka igenom saker och ting i ljuset av detta perspektiv. Det är nödvändigt att oändligt mycket mer energiskt och beslutsamt än hittills välja *handlingsmänniskor* i fackföreningsapparaten och dess vänsterflygel, det vill säga personer som inser att det är oundvikligt med stora masstrider, som inte fruktar dem och som kan göra det bästa av dem. I ljuset av detta perspektiv bör enhetsfronttaktiken föras fram mer och mer bestämt.

Vad gäller gruvstrejken handlar det naturligtvis inte om en isolerad strejk, oavsett hur stor den skulle kunna bli, utan om att inleda en hel rad sociala sammandrabbningar och omvälvningar. I en sådan situation kan vi givetvis inte vägledas av Purcells och andras ståndpunkter. De fruktar kampen mer än något annat. För oss kan deras tankar och ord bara ha en symptomatisk betydelse.

De brittiska fackföreningarnas byråkrati och till och med dess vänsterflygel är lika rädda för att vi ska ”lägga oss i” deras inre angelägenheter som Chamberlain.

Det finns ett obegränsat antal återhållsamma element inom den brittiska arbetarklassens apparat. Man kan sammanfatta hela situationen med att de brittiska arbetarmassornas oro, missnöje och tryck hela tiden krockar med den konservativa fackföreningsapparats organisatoriska och ideologiska barriärer. Att under dessa omständigheter vara bekymrad över hur vi kan hjälpa otåliga ledare är som att hålla vatten i havet.

Allt tyder på att det under den kommande perioden (jag tänker mig ett, två eller tre år) kommer att bryta ut kamp i England – mot de gamla organisationernas vilja och fullkomligt oförberett för den unga generationen. Man bör givetvis inte anta, att proletariatet ens med ett beslutsamt revolutionärt (det vill säga aktivt) ingripande från kommunistpartiets och de bästa ”vänsterelementens” sida, kommer att gripa makten under den första stora vågen.

Men frågan är: kommer denna vänster att komma ur det första revolutionära stadiet i ledningen för arbetarmassorna som vi gjorde 1905, eller kommer den att missa de revolutionära möjligheterna

som det tyska partiet gjorde 1923? Denna senare fara är ytterst reell. Den går bara att minska genom att hjälpa vänstern att hitta en riktig inriktning för sina aktioner (den *verkliga* vänstern och inte Lansbury eller Purcell). Och för att lösa detta problem (att hjälpa de revolutionära elementen i Storbritannien att hitta en korrekt linje) måste man klart inse att alla traditioner, organisatoriska vanor, och alla teorier bland arbetarrörelsens existerande grupperingar – i olika form och under olika paroller – gör dem mottagliga för antingen direkt förräderi eller kompromisser, eller en vänta-och-se politik med hänvisningar till kompromissmakarna och klagomål på förrädarna.

6 maj 1926

För ett år sedan hade den konservativa regeringen fortfarande smekmånad. Baldwin predikade samhällsfred. Eftersom MacDonald inte hade något att säga mot konservatismen, så tävlade han med den om att hata revolution, inbördeskrig och klasskamp. Alla de tre partiernas ledare förkunnade att de brittiska institutionerna var fullt tillräckliga för att garantera fredligt klassarbete. Det var inte mer än naturligt att de revolutionära förutsägelser för den brittiska imperialismens omedelbara framtid som jag gjorde i denna bok, i hela den brittiska pressen skulle beskrivas som hopplöst nonsens och bländverk från Moskva – från *Morning Post* till Lansburys *Labour Weekly*.

Nu har situationen förändrat sig något. England skakas av en jättelik masstrejk. Den konservativa regeringen genomför en våldsamt aggressiv politik. Allt görs uppifrån för att provocera fram ett inbördeskrig. Motsättningen mellan de grundläggande samhällsfaktorerna och den omoderna parlamentarismen har blivit tydligare än någonsin i England.

Masstrejken uppstod ur motsättningen mellan den brittiska industrins nuvarande situation på världsmarknaden och de traditionella produktionsvillkoren och förhållandena mellan klasserna i landet. Formellt handlade frågan om att sänka gruvarbetarnas löner och förlänga arbetsdagen, och att lägga en del av de offer som är nödvändiga för en verklig omorganisering av kolindustrin på arbetarnas axlar. När frågan ställs så, är den omöjlig att lösa. Det är helt rätt att kolindustrin, faktiskt hela den brittiska industrin, inte kan omorganiseras utan uppoffringar, till och med stora uppoffringar, från det brittiska proletariats sida. Men bara en bedrövlig idiot kan ens för ett ögonblick tro att det brittiska proletariatet kommer att gå med på dessa uppoffringar på basis av de gamla kapitalistiska ägandeförhållandena.

Kapitalismen har framställts som en regim med ständiga framsteg och systematiska förbättringar för arbetarmassorna. I viss mån stämde det för en del länder på 1800-talet. Tron på ett kapitalistiskt framåtskridande var starkare i Storbritannien än någon annanstans. Den utgjorde i själva verket grunden för de konservativa tendenserna inom arbetarrörelsen, speciellt fackföreningarna. I England var illusionerna om kriget (1914-1918) mer än i något annat land illusioner om kapitalistisk makt och sociala "framsteg".

Dessa förhoppningar skulle slutgiltigt krönas med en seger över Tyskland. Och nu säger det borgerliga samhället till gruvarbetarna: "Om ni åtminstone vill garantera er själva en tillvaro som ni hade före kriget, då måste ni för obestämd tid framåt godta en försämrad levnadsstandard." Istället för den nyligen förkunnade framtidsutsikten av stadiga sociala framsteg, så föreslår man nu att arbetarna ska ta ett steg bakåt idag för att undvika att ramla ner tre eller fyra steg på en gång imorgon. Det är i praktiken som att förklara den brittiska kapitalismen i konkurs. Generalstrejken är proletariatets svar, och det kommer inte och kan inte gå med på att den brittiska kapitalismens konkurs ska vara inledningen på en konkurs för den brittiska nationen och den brittiska kulturen.

Men detta svar styrs mer av situationens logik än en medveten logik. Den brittiska arbetarklassen hade inget annat alternativ. Oavsett vilka mekanismer som fanns bakom scenen, så var det trycket från hela situationen som tvingade på dem kampen. Den brittiska industrins världssituation gav ingen materiell grund för kompromisser. Thomas, MacDonald och de andra är som väderkvarnar som vänder sig efter vinden, men inte ger ett uns mjöl eftersom det inte finns något spannmål att

mala. Den brittiska reformismens hopplösa tomhet visade sig med så övertygande styrka att det inte återstod något annat för reformisterna än att ansluta sig till det brittiska proletariats massstrejk. Det visade på strejkens styrka – men också dess svaghet.

Generalstrejken är en av klasskrigets mest intensiva former. Den är bara ett steg från väpnat uppror. Därför kräver generalstrejken, mer än någon annan sorts klasskrig, ett klart, beslutsamt, orubbligt (med andra ord revolutionärt) ledarskap.

Det finns under den nuvarande strejken inte ett spår av ett sådant ledarskap inom det brittiska proletariats, och det går inte att förvänta sig att det plötsligt kommer att uppstå i perfekt form som framtrölat ur marken. Fackföreningskongressens General Council inledde med det löjliga uttalandet att den nuvarande generalstrejken inte på något sätt var en *politisk* kamp, och ännu mindre ett angrepp på bankirernas, industriägarnas och godsägarnas statsmakt, eller mot det heliga brittiska parlamentet. Men denna ytterst respektfulla och underdåniga krigsförklaring känns inte alls övertygande för regeringen, som i och med strejkens effekter känner hur maktens verkliga verktyg glider den ur händerna.

Statsmakten är inte en ”tanke” utan en materiell apparat. Om den administrativa och förtryckande apparaten förlamas, så kommer statsmakten också att förlamas. I det moderna samhället kan ingen styra utan att kontrollera järnvägarna, båttrafiken, posten och telegrafan, elkraften, kolet, etc. Det faktum att MacDonald och Thomas svär att de inte har några politiska mål är betecknande för dem som personer, men visar ingalunda på generalstrejkens karaktär som, om den förs till sitt slut, kommer att ställa den revolutionära klassen inför uppgiften att organisera en ny statsmakt.

Men de som under händelsernas gång har hamnat ”i ledningen” för generalstrejken kämpar mot detta av all sin kraft. Och däri ligger den största faran: personer som inte ville ha generalstrejken, som förnekar generalstrejkens politiska karaktär, som mer än något annat fruktar resultaten av en segerrik strejk, de måste oundvikligen rikta in alla sina ansträngningar på att hålla strejken inom ramarna för en halvt politisk halv strejk, med andra ord att beröva den sin styrka.

Vi måste inse fakta: Labourpartiets officiella ledare och ett avsevärt antal av de officiella fackliga ledarna kommer inte att inrikta sina *främsta* ansträngningar på att förlama den borgerliga staten med hjälp av strejken, utan på att förlama generalstrejken med hjälp av den borgerliga staten. Via sina mest fanatiska konservativa medlemmar vill regeringen otvivelaktigt provocera fram ett inbördeskrig i liten skala, för att befinna sig i en sådan ställning att de kan ta till terroråtgärder innan kampen utvecklas, och på så sätt slå ner rörelsen.

Genom att beröva strejken dess politiska program, splittra proletariats revolutionära vilja och tvinga in rörelsen i en återvändsgränd, så tvingar reformisterna enskilda grupper av arbetare till isolerade revolter. I denna mening befinner sig reformisterna på samma mark som det konservativa partiets fascistiska delar. Häri ligger den största risken under den strid som har inletts.

Det vore för närvarande olägligt att göra förutsägelser om hur länge kampen kommer att vara och hur den kommer att utvecklas, för att inte säga hur den kommer att avslutas. Ur internationell synvinkel måste allt göras för att hjälpa de kämpande. Men vi måste klart inse att framgången hänger på i vilken mån den brittiska arbetarklassen, under utvecklingens gång och i och med att generalstrejken intensifieras, inser behovet att förändra sitt ledarskap och lyckas göra det. Ett amerikanskt talesätt säger att man inte ska byta hästar medan man korsar en flod. Denna praktiska visdom stämmer bara inom vissa gränser. Hittills har ingen lyckats korsa revolutionens flod på en reformistisk häst, och en klass som inleder striden med opportunistiska ledare är tvungen att byta hästar under pågående eldgivning.

På detta sätt är den ståndpunkt som det brittiska proletariats verkligt revolutionära delar, i synnerhet kommunisterna, intar redan förutbestämd. De kommer att på alla sätt verka för enhet under massaktionerna, men de kan inte låta det framstå som enhet med Labourpartiets och fackföreningar-

nas opportunistiska ledare. Den viktigaste insatsen från generalstrejkens verkligt revolutionära deltagare, kommer att bli att skoningslöst bekämpa varje spår av förräderi eller förrådiska handlingar, och oförsonligt avslöja alla reformistiska illusioner. Med detta kommer de inte bara att främja den avgörande och ständiga uppgiften att utveckla revolutionära kadrer, förutan vilka det brittiska proletariats seger överhuvudtaget inte är möjlig, utan kommer också att direkt bidra till den nuvarande strejkens seger – genom att intensifiera den, visa dess revolutionära innebörd och knuffa undan opportunisterna och stärka revolutionärernas ställning. Strejkens resultat – både de omedelbara och de mer långsiktiga resultaten – kommer att bli allt viktigare ju mer bestämt massornas revolutionära vilja bryter ner det kontrarevolutionära ledarskapets murar och hinder.

Strejken kan i sig själv inte förändra den brittiska kapitalismens, i synnerhet kolindustrins, ställning på världsmarknaden. Det kräver att hela det brittiska ekonomiska systemet omorganiseras. Strejken är bara ett iögonfallande uttryck för denna nödvändighet. Programmet för att omorganisera den brittiska industrin är ett program för en ny makt, en ny stat, en ny klass. Det är generalstrejkens grundläggande betydelse – den ställer frågan om makten skarpt i förgrunden. Generalstrejken kan bara segra på ett verkligt sätt genom att proletariatet erövrar makten och upprättar proletariatets diktatur.

Med tanke på den brittiska kapitalismens hopplösa situation bör generalstrejken nu mindre än någonsin betraktas som ett verktyg för att genomdriva reformer eller delvisa erövringar. Mer exakt: om gruvornas ägare eller regeringen under trycket från strejken skulle göra den ena eller andra eftergiften, så skulle dessa eftergifter, med tanke på hela situationen, varken få någon djupgående eller varaktig betydelse. Det betyder absolut inte att den nuvarande strejken står inför alternativet allt eller inget. Om det brittiska proletariatet hade haft ett ledarskap som i någon mån motsvarade klassens styrka och hur mogna omständigheterna är, så skulle makten under loppet av några veckor ha övergått från de konservativa till proletariatet. Som det ser ut nu kan vi knappast räkna med en sådan utgång. Men det betyder inte att strejken är hopplös. Ju mer utbredd den blir, ju mer våldsamt den skakar kapitalismens grundvalar, ju mer fullständigt den avvisar de förrådiska och opportunistiska ledarna, desto svårare kommer det att bli för den borgerliga reaktionen att gå på motoffensiv, desto mindre kommer de proletära organisationerna att drabbas och desto tidigare kommer nästa avgörande skede i kampen att inledas.

Den nuvarande klasskonflikten kommer att bli en oerhörd lärdom och kommer att få enorma konsekvenser, helt oavsett de omedelbara resultaten. Det kommer att stå klart för varenda arbetare i England att parlamentet är oförmöget att lösa landets grundläggande och livsviktiga uppgifter. Frågan om Storbritanniens ekonomiska räddning kommer nu att för proletariatet framstå som en fråga om att erövra makten. Alla medlande, försonliga, kompromissande och pseudopacifistiska strömningar kommer att få ett dödligt slag. Oavsett hur mycket det liberala partiets ledare kommer att vända och vrida sig, så kommer det att gå ur denna prövning ännu mer förödmjukat än innan det inledde striden. De mest fanatiska elementen kommer att dominera det konservativa partiet. Inom Labourpartiet kommer de revolutionära delarna att öka sitt inflytande och få ett mer fullständigt uttryck. Kommunisterna kommer beslutsamt att gå framåt. Storbritanniens revolutionära utveckling kommer att gå framåt med stormsteg.

I ljuset från den mäktiga strejk som nu utvecklas kommer frågor om utveckling och revolution, om fredlig utveckling och användande av våld, om reformer och klassdiktatur, att intensivt sysselsätta hundratusentals och till och med miljoner brittiska arbetares tankar. Därmed kan det inte råda något tvivel. Borgarklassen och dess fabianska ombud har hållit det brittiska proletariatet i en fruktansvärd ideologisk underutveckling, men det kommer nu att ta ett språng framåt som ett lejon.

De materiella förutsättningarna har sedan länge varit mogna för socialismen i England. Strejken har gjort ersättandet av den borgerliga staten med en proletär stat till en dagsfråga. Om inte strejken själv får till stånd denna förändring så kommer den åtminstone att påskynda dess ankomst, även om

vi givetvis inte kan säga om hur länge. Vi bör dock vara beredda på möjligheten av att det kan bli inom kort.

13 maj 1926

Att generalstrejken i nuvarande skede led nederlag är ”i enlighet med saker och ting”, det vill säga det beror på alla de omständigheter som låg bakom strejkens ursprung och utveckling. Nederlaget gick att förutsäga. Det finns inget nedslående med det. Men vi kommer att tala om lärdomarna från detta nederlag och från strejken senare.

Kapitel 2. Om tempon och datum

Under det år som har gått sedan boken **Vart går Storbritannien?** skrevs har saker och ting inte utvecklats sig längs de linjer som Baldwin och MacDonald hade stakat ut. Den konservativa premiärministerns hjärtlighet har snabbt gått upp i rök. Kung Georges domare har kastat kommunisterna som MacDonald uteslöt ur Labourpartiet i fängelse, och olagligförklarat partiet. Samma domare klappar de unga fascistiska oduglingarna uppmontrande på axeln, och rekommenderar lagbrytarna att gå med i poliskåren, vars kall det är att upprätthålla lagen. På detta sätt visar domarna att skillnaden mellan fascisternas lagbrott och polisens upprätthållande av lagen bara är en formsak, och inte på något sätt någon huvudsak. Fascisterna är utmärkta medborgare, men alltför otåliga, deras metoder är förhastade... Klasskriget har ännu inte övergått i ett inbördeskrig.

MacDonald och Lansbury genomför fortfarande sin uppgift att hålla tillbaka proletariatet med hjälp av demokratin påhitt och religionens myter. Fascismen håller sig i bakgrunden. Men de kapitalistiska politikerna inser att frågan inte kommer att hålla sig innanför de demokratiska metodernas ramar, och när han är ensam så provar herr Joynson-Hicks Mussolinis mask.

Baldwinregeringens hårda förtryck är med nödvändighet ett komplement till dess bedrövliga ekonomiska förvirring. När den ställs inför de nya ekonomiska fakta är det konservativa partiets protektionism lika maktlös som liberalernas frihandel. Det stod redan från början klart att de protektionistiska försöken skulle råka i konflikt med de motsägelsefulla intressen som den brittiska ekonomins viktigaste branscher har. Men för ett år sedan trodde vi inte att det protektionistiska programmet skulle förfalla till en sådan fars. Under denna period har det införts tull på snören, handskar, musikinstrument, gäständare, pennknivar och toalettpapper. Högst 10.000 arbetare är sysselsatta inom dessa industrigrenar. Men det finns 1.231.900 gruvarbetare. Och det finns officiellt 1.215.900 arbetslösa. Överdriver inte herr Baldwin... ”gradvisheten”?

Det liberala partiets sammanbrott är fortfarande ett av de mest slående uttrycken för Storbritanniens samhälleliga nedgång, och det har – vad majoriteten av dess medlemmar anbelangar – givit upp hoppet om att själv få makten. Högerflygeln drömmer om att fungera som broms från vänster på de konservativa, medan vänsterflygeln skulle vilja vara ett stöd från höger till MacDonald, som kommer att bli i ett allt större behov av ett sådant stöd. När gamle Asquith ironiskt kommenterar Snowdens och Churchills tal, där den förstnämnde inbjuder liberalerna att gå med i Labourpartiet och den andre att gå med de konservativa, så har herr Asquith på sitt sätt rätt: det är ingen större skillnad mellan att dö som ett bihang till gamla politiska fiender och att dö självständigt.

För att känneteckna MacDonald-klickens roll under den period vi behandlar räcker det att helt enkelt ställa fakta intill varandra. 1924 ställde MacDonalds regering kommunisterna inför rätta med hjälp av en lag från 1797 (tiden för den stora franska revolutionen). I slutet av 1925 lyckades MacDonald utesluta kommunisterna ur Labourpartiet. Den konservativa regeringens mest reaktionära minister, Benito Joynson-Hicks, som redan omnämnts ovan, ställde kommunisterna inför rätta med hjälp av samma lag från 1797 och satte partiets ledare i fängelse. Arbetarmassorna protesterade. MacDonald-klicken tvingades också ge uttryck för otydliga protester. Mot vad? Uppenbarligen det faktum att rivalen Joynson-Hicks hade snott en brödbit från dem.

Varken Storbritanniens ekonomi eller politik under det senaste året ger oss någon som helst anledning att rucka på bokens slutsatser. Det finns ingen orsak att reagera på den borgerliga pressens tandagnisslan i Storbritannien och speciellt USA. ”Under falsk täckmantel av en bok”, påstår en tidning i New York, ”ger Leo Trotskij det amerikanska och engelska folket anvisningar hur de ska göra uppror.” Och tidningen kräver drastiska åtgärder mot boken, eftersom författaren är så långt borta. Det är OK. Det finns inget behov att svara på det. Händelserna kommer att ge svaret. Det enda jag lärde mig av den brittiska borgerliga pressens kritik är att herr Winston Churchill ännu inte – som jag felaktigt... eller åtminstone förhastat antog – är lord.

I grund och botten säger den officiella mensjevikiska pressen samma sak, förutom att deras uppmaning till den borgerliga polisen mot att ”predika våld” tar en något mer maskerad form. Inte heller här är det på sin plats med polemik. I det nuvarande utvecklingsskedet är vänsteroppositionen i Storbritannien av mycket större intresse för oss. Men vi hör väldigt lite från deras litterära företrädare. ”Om de förnuftsvidriga Moskva-tendenserna skulle slå rot hos oss, så skulle det bara kunna vara tack vare vår borgarklass’ egennytta och Labourledarnas överdrivna undfallenhet”, etc, etc. Det är innebörden i de artiklar som Lansbury, Brailsford och andra skriver. Vi kan förutsäga de färdiga centristiska klichéerna, tankarna och ordvändningarna. Att förvänta sig ett verkligt försök till analys av fakta och argument från dessa herrar är nästan som att förvänta sig mjölk från en bagge.

Lyckligtvis har vi tillgång till ett dokument som utmärker sig genom att vara betydligt mer direkt och så att säga friskt. En rysk kamrat som har brevkontakt med en aktivist i den brittiska arbetarrörelsen, har skickat mig två brev från en ”vänstermedlem” i Independent Labour Party, som riktar sig mot min bok **Vart går Storbritannien?** Det tycks mig att dessa brev är intressantare än artiklar från brittiska och andra ”ledare”, av vilka en del har glömt bort hur man gjorde när man tänkte och resten aldrig har kunnat det. Jag vill inte alls påstå att författaren till dessa brev argumenterar rätt. Tvärtom är det svårt att tänka sig ett större kaos än det som råder i hans tankar – vilket han för övrigt anser vara sin största fördel gentemot fullständiga försoningspolitiker som MacDonald och oss revolutionära ”dogmatiker”. Våra ryska och internationella erfarenheter har gjort oss tillräckligt bekanta med den sortens förvirrare. Om vi trots det anser denna ”vänstermans” brev, som inte var ämnade för publicering, vara mer upplysande än de professionella centristernas belevade artiklar, så är det just på grund av att massornas politiska förändringar återspeglas på ett mer direkt sätt i brevens ärliga eklektiska virrvarr. Det säger sig självt att vi använder breven med de två, ryska och brittiska, brevskrivarnas vänliga medgivande.

Man kan dela in den brittiska arbetarrörelsens ideologiska grupperingar, och i synnerhet dess ledande skikt, längs tre linjer. Högern har en ledande ställning i Labourpartiet, vilket återigen visade sig vid Liverpoolkonferensen. Dessa herrars officiella ideologi utgörs av rester från 1800-talets borgerliga teorier, speciellt dess första hälft, och de kommer inte att sky några medel för att försvara det borgerliga samhället. Vid den motsatta polen finns den lilla kommunistiska minoriteten. Den brittiska arbetarklassen kommer bara att kunna segra under ledning av ett bolsjevikiskt parti. Idag befinner sig det partiet ännu i sin linda. Men det växer, och det kan växa snabbt.

Mellan dessa i högsta grad olika grupper finns, som mellan två flodstränder, ett stort antal schatteringar och strömningar som i sig själva inte har någon framtid men som förbereder den. De ”teoretiker” och ”politiker” som ingår i denna breda centrala strömning hämtas bland eklektiker, sentimentala personer, hysteriska humanister och alla möjliga sorters virrpannor. För vissa av dem är eklekticismen en fullständig livsuppgift, för andra är den ett utvecklingsstadium. Oppositionsrörelsen som leds av vänstern, halvvänstern och den yttersta vänstern, återspeglar djupgående samhällsliga förändringar bland massorna. Men den brittiska ”vänsterns” mellankaraktär, deras politiska obeslutsamhet, för att inte tala om deras feghet, garanterar att klicken kring MacDonald, Webb och Snowden blir situationens herrar, vilket i sin tur inte är möjligt utan Thomas. Om man skulle säga att det brittiska Labourpartiets ledning är tyglar som är fästa vid arbetarklassen, då är Thomas spännet genom vilket borgarklassen för tyglarna.

Det brittiska proletariats nuvarande utvecklingsskede, där den överväldigande majoriteten bemöter ”vänsterns” tal med välvilja och stöder MacDonald och Thomas vid makten, är naturligtvis ingen slump. Det går inte att hoppa över detta stadium. Vägen till ett framtida stort kommunistiskt massparti går inte bara via en oförsonlig kamp mot kapitalets agenter i form av Thomas-MacDonalds klick, utan också via ett systematiskt avslöjande av vänsterns virrpannor, vars stöd är det enda som gör att MacDonald och Thomas kan bibehålla sina positioner. Det är detta som rättfärdigar att vi uppmärksammar vår ”vänsterkritiker”.

Vi behöver inte säga att kritikern anklagar vår bok för stelbenthet, att ställa frågan på ett mekaniskt sätt, att förenkla verkligheten, etc. ”Genom hela hans [det vill säga min] bok löper övertygelsen att Storbritanniens nedgång kommer att fortsätta ytterligare fyra till fem (!) år innan den leder till allvarliga inre svårigheter”, medan de kommande tolv månaderna enligt kritikerns uppfattning kommer att utgöra krisens höjdpunkt, varefter ”de följande tio (!) årens utveckling kommer att fortgå utan större svårigheter.” På så sätt tillskriver kritikern först mig en exakt förutsägelse att krisen kommer att förvärras under loppet av fyra till fem år, och sedan ställer han mot det en ännu mer exakt förutsägelse, som delar upp den kommande perioden i Storbritanniens historia i två delar: tolv månader med intensifierad kris och tio års fredligt välstånd.

Tyvärr innehåller inte breven någon sorts ekonomiskt rättfärdigande för detta. För att kunna ge någon ekonomisk mening till förutsägelsen om ett kritiskt år och ett blomstrande decennium, kan vi bara anta att författaren knyter sin prognos till de nuvarande allvarliga finansiella svårigheterna, som beror på återgången till guldmyntfot och lösningen av skuldfrågan. Uppenbarligen hänför författaren den ekonomiska krisen till deflationskrisen, och ger den därför en så kort varaktighet. När man har övervunnit de ytterst allvarliga kredit- och finansiella svårigheterna, är det också fullt troligt att det verkligen kommer att följa en viss lättnad för valutamarknaden och följaktligen också för industrins och handelns omsättning. Men det går inte att grunda en allmän prognos på denna sortens svängningar, som i grund och botten bara är sekundära. Och hursomhelst följer faktiskt inte alls hans förutsägelse om ett blomstrande årtionde av det. Storbritanniens huvudsakliga svårigheter grundas å ena sidan i omgrupperingarna och förändringarna inom världens ekonomiska och politiska krafter, och å den andra i den brittiska industrins inre konservatism.

Den amerikanska industrins och ekonomins enorma överlägsenhet över den brittiska är ett faktum vars betydelse bara kommer att öka i framtiden. Det finns och kan inte finnas några omständigheter som kan mildra de ödesdigra konsekvenser som denna ojämförliga amerikanska överlägsenhet leder till för Storbritannien.

Den senaste tekniska utvecklingen, och i synnerhet elektricitetens allt större betydelse, riktas direkt mot kolindustrin och indirekt mot hela den ytterst konservativa brittiska industrin i allmänhet, som i huvudsak baseras på kol.

Kanadas, Australiens och Sydamerikas allt större industriella och politiska oberoende, som visade sig så tydligt efter kriget, riktar ständigt nya slag mot London. Från att ha varit en källa till rikedom har medlemmarna i det brittiska samväldet blivit en källa till underskott för Storbritanniens nationella ekonomi.

De nationalistiska rörelserna i Indien, Egypten och hela Östern är riktade direkt mot den brittiska imperialismen. Det är tveksamt om det finns någon grund för att hoppas att de kommer att försvagas ”inom tolv månader”.

Sovjetunionens existens – och här kan vi hålla med de brittiska konservativa och liberala politikerna – innebär också stora ekonomiska och politiska svårigheter för Storbritannien. Men inte heller här finns det någon grund för att hoppas att dessa svårigheter kommer att minska under de närmaste tolv månaderna.

Om det så kallade återställande av lugnet i Europa fortsätter, så kommer det att leda till att konkurrensen från Tyskland återuppstår och förstärks. Men om lugnet ersätts av krig och revolutionära kriser, då kommer det att bli ett slag mot Storbritanniens ekonomi.

På detta sätt kommer den kommande perioden att skapa allt svårare förhållanden för det brittiska kapitalet och därmed allt mer intensivt ställa frågan om makten för proletariatet. Jag slog inte fast något som helst datum. Den enda anmärkningen i min bok i denna fråga säger att den brittiska

arbetarklassens revolutionära utveckling snarare kommer att mätas i femårsperioder än decennier. Med detta ville jag naturligtvis inte säga att den socialistiska revolutionen skulle äga rum ”om fyra år” (även om jag inte räknade med att det var uteslutet). Min tanke var att perspektivet på en revolutionär utveckling inte borde räknas i årtionden, inte för våra barn eller barnbarn, utan för den nu levande generationen.

Och så tvingas jag citera ett långt stycke ur ”vänsterkritikerns” brev:

Trotskij talar nästan hela tiden om decennier. Går det att tala om decennier med avseende på en ekonomisk eller till och med en politisk situation? Jag tycker inte att man någonsin kan det. Det är, som Trotskij själv redan har sagt, omöjligt att slå fast det exakta datum då en revolution bryter ut, och medan han snarare menade att det är omöjligt att ange exakt dag (?) tror jag att det är omöjligt att ens förutsäga året (?). Revolutionen beror främst på ekonomiska faktorer, *men under den nuvarande perioden är de ekonomiska faktorer som kan verka för eller mot revolutionen i Storbritannien oräkneliga*. Revolutionen kunde ha brutit ut den 1 augusti 1925, som ett resultat av krisen i kolindustrin. Revolutionen kan bryta ut i maj nästa år när krisen förnyas. Revolutionen kan komma snabbare på grund av krisen i Fjärran östern, ekonomiskt sammanbrott i andra länder, kortsiktighet från en del av industriägarnas sida i vårt land, regeringens oförmåga att lösa arbetslöshetsproblemet, kriser i andra industrigrenar utöver kolindustrin, och även tack vare socialistisk propaganda bland arbetarna som ökar deras intresse och förhoppningar. *Under de nuvarande förhållandena är var och en av dessa möjligheter helt och hållet troliga men inte en enda av dem kan förutsägas ens en månad i förväg*. Vår tid kännetecknas av oerhörd ekonomisk och följaktligen politisk instabilitet. En enda åtgärd kan fördärva alltihopa, men å andra sidan kan det nuvarande systemet bibehållas på ett konstgjort sätt i många år ännu. Således är en brittisk revolution, om vi med det menar en politisk revolution, fortfarande en okänd faktor. [Återöversatt från ryska.]

Förvirringen på dessa rader är helt och hållet ofattbara, men samtidigt är det inte någon personlig förvirring. Tvärtom är den helt typisk. Det är den förvirring som finns hos personer som ”allmänt sett” känns vid revolutionen, men som skakar in i mörkret inför den och är beredda att göra vilka teoretiska rättfärdiganden som helst av sin politiska fruktan.

Låt oss alltså titta noga på författarens argument. Han slår in öppen dörr när han argumenterar att revolutionens utvecklingstakt, och följaktligen också dess datum, beror på ett samspel mellan många faktorer och omständigheter som har både påskyndande och hämmande effekter. Utifrån detta drar han den i och för sig odiskutabla slutsatsen att det inte går att förutsäga datum för revolutionen. Men han lyckas formulera denna ytterst grundläggande tanke på detta sätt: Trotskij anser att det inte går att förutsäga *dagen* för revolutionen, medan han, vår vise kritiker, anser att det inte ens går att förutsäga *året*. Att ställa dessa två mot varandra verkar nästan otroligt i sin barnslighet. Det kan till och med se ut som om det inte förtjänar ett svar. Men tänk så många det i själva verket finns inom den ”yttersta vänstern” som inte ens har tänkt igenom revolutionens mest grundläggande frågor i grova drag, och för vilka själva faktum att fundera över dagen eller året utgör ett jättestort steg framåt, till exempel jämförbart med steget från fullkomlig analfabetism till det stadium då man snubblar från stavelse till stavelse.

Om jag verkligen trodde att bara var omöjligt att avgöra dagen (!) för revolutionen på förhand, då skulle jag troligen ha försökt avgöra veckan, månaden eller året. Men det är uppenbart att jag aldrig har gjort några sådana försök. Jag pekade bara på att samhällsutvecklingen i Storbritannien har gått in i ett revolutionärt skede.

I slutet av förra århundradet kunde man bara tala om revolutionen i Storbritannien inom ramen för mycket allmänna förutsägelser. Redan under åren omedelbart innan det imperialistiska kriget [Första världskriget – öa] gick det att med tillförsikt peka på ett antal symptom som tydde på att vi var på väg mot en vändpunkt. Efter kriget har denna vändpunkt kommit – och en tvär sådan dessutom. *Genom att förtrycka de arbetande och plundra kolonierna ledde den brittiska borgarklassen tidigare nationen längs en väg av materiell tillväxt, och garanterade på så sätt sin egen överhöghet. Idag är den borgerliga regimen inte bara oförmögen att leda den brittiska*

nationen framåt, utan kan inte ens bibehålla den nivå man redan har uppnått.

Den brittiska arbetarklassen kämpar mitt ibland den förfallande kapitalismens motsättningar. Det finns inte en enda fråga i det ekonomiska livet – nationalisering av gruvorna, järnvägarna, kampen mot arbetslösheten, frihandel eller protektionism, bostadsfrågan och så vidare – som inte direkt leder till frågan om makten. Här har vi den samhällshistoriska grunden till en revolutionär situation. Givetvis handlar det om en kamp mellan levande historiska krafter och inte en automatisk ansamling av kvantitativa storheter. Detta faktum gör det ensamt omöjligt att passivt förutsäga processens stadier och datum för upproret.

För oss återstår att hålla fingret på den brittiska ekonomins och politikens puls, och inte för ett ögonblick tappa våra allmänna perspektiv ur sikte, att noga hålla uppsikt över alla speciella svängningar, upp- och nedgångar, och avgöra deras plats i den kapitalistiska nedgången. Bara på grundval av en sådan övergripande inriktning kan det revolutionära partiet driva sin egen politik, vars flexibilitet visar sig i det faktum att det tar hänsyn till de speciella svängningarna men inte på något sätt förlorar den grundläggande utvecklingen ur sikte.

Uppenbarligen har min ”vänsterkritiker” – i ett helt annat sammanhang – hört det ena eller andra om att avgöra ”dagen” för revolutionen, och inte förstått att det handlade om ögonblicket för det väpnade upproret, som revolutionen hade satt på dagordningen. Det är två olika frågor, som hänger nära samman men icke desto mindre är helt annorlunda. I det ena fallet handlar det om en historiskt välgrundad prognos och en därav följande allmän strategisk linje. I det andra fallet handlar det om en taktisk plan som förutsätter att man mer eller mindre exakt avgör tid och plats.

Ingen, förutom kanske den engelska statsåklagarens kontor, skulle kunna tänka sig att det väpnade upproret står på dagordningen i Storbritannien idag, och att utarbetandet av en plan, och följaktligen datum, är en praktisk uppgift. Men det är bara i samband därmed man kan tala om ”dagen” eller ”dagarna”. På hösten 1923 fanns det ett sådant fall, nämligen i Tyskland. I dagens Storbritannien är det inte frågan om att slå fast ”dagen” för revolutionen – vi är fortfarande långt från det – utan om att klart inse att alla objektiva omständigheter för ”dagen” närmare, för den inom räckhåll för det proletära partiets skolande och förberedande politik, och på samma gång skapar villkor för en snabb revolutionär utveckling av partiet.

I sitt andra brev för samma kritiker fram ännu mer oväntade argument för att underbygga sin skepsis vad gäller datum (och i själva verket vad gäller revolutionen). ”Den ekonomiska sfären”, hävdar han, ”har praktiskt taget inga gränser... En ny uppfinning, en omgruppering av de kapitalistiska krafterna... Den andra sidan inser också faran... Dessutom kan USA vidta åtgärder mot Storbritanniens kommande krasch. Med andra ord”, avslutar vår kritiker, ”finns det väldigt många möjligheter, och Trotskij har ingalunda gjort slut på allihopa.”

Vår ”vänsterman” behöver alla dessa möjligheter utom en, möjligheten för revolution. Han leker kurrögömma med verkligheten och är beredd att gripa efter varenda fantasi. På vilket sätt kan till exempel en ”ny uppfinning” förändra de sociala förhållandena för Storbritanniens utveckling? Sedan Marx’ dagar har det gjorts ett avsevärt antal uppfinningar, som har fått till resultat att den marxistiska lagen om koncentration av produktionen och intensifiering av klassmotsättningarna långtifrån har minskat utan tvärtom har förstärkts. Och även i framtiden kommer nya uppfinningar att ge fördelar till de starka, det vill säga till USA och inte Storbritannien. Otvivelaktigt inser ”den andra sidan”, det vill säga borgarklassen, faran och de kommer att kämpa mot den med alla tänkbara medel. Men själva detta faktum är en avgörande politisk förutsättning för revolutionen.

Slutligen är hans förhoppning om att USA kommer med en räddande hand fullkomligt orimlig. Det är mer sannolikt att USA kommer att försöka hjälpa borgarklassen i händelse av inbördeskrig i Storbritannien. Men det innebär bara att det brittiska proletariatet måste söka allierade utanför sitt eget land. Vi tror att de kommer att hitta dem.

Av detta följer att den brittiska revolutionen oundvikligen kommer att få en internationell karaktär. Vi skulle minst av alla argumentera mot det. Men våra kritiker vill säga något annat. Han uttrycker en förhoppning att USA på det hela taget kommer att lindra förhållandena för den brittiska borgarklassen tillräckligt mycket för att hjälpa den att undvika revolutionen. Det går inte att koka ihop något bättre än det! Varje dag vittnar om att det amerikanska kapitalet är den historiska murbräcka som medvetet och omedvetet riktar de mest förödande slag mot Storbritanniens ställning i världen och hennes inre stabilitet. Men det hindrar inte vår ”vänsterman” från att hoppas att det amerikanska kapitalet artigt kommer att lämna rum för det brittiska kapitalets intressen. Till att börja med ska vi uppenbarligen förvänta oss att USA kommer att avstå från betalningen av Storbritanniens skuld, att utan kompensation lämna över de 300 miljoner dollar som utgör den brittiska valutareserven, att stöda Storbritanniens politik i Kina, kanske till och med ge den brittiska flottan några nya kryssare och överge sina kanadensiska aktier med 50% rabatt till brittiska bolag. Med ett ord ska vi förvänta oss att regeringen i Washington överlämnar statsledningen i den Amerikanska biståndsorganisationens¹⁰⁷ händer, efter att ha valt ut de mest människovänliga kväkarna.

Folk som kan nöja sig med sådant nonsens vågar inte aspirera på ledarskapet över det brittiska proletariatet!

---

¹⁰⁷ **Amerikanska biståndsorganisationen** (ARA – American Relief Association) tillhandahöll i slutet av Första världskriget mediciner och livsmedel till det svält- och sjukdomsdrabbade Europa. Den hjälpte speciellt de kontrarevolutionära vitgardistiska styrkorna under inbördeskriget i Ryssland.

Kapitel 3. Brailsford och marxismen.

Londonutgåvan av boken **Vart går Storbritannien?** utkom med en oväntad inledning av Brailsford, en tidigare borgerlig Radikal som efter kriget gick med i Independent Labour Party och nu är redaktör för deras tidning. Trots sina socialistiska sympatier har inte herr Brailsford upphört att vara Radikal. Och i egenskap av måttfull liberal i ledningen för Independent Labour Party har Brailsford därför hamnat i vänsterflygeln.

Det faktum att det inte är i det underutvecklade Kina, eller ens i Japan (där radikala borgerliga förlag anser det vara till gagn för syftet att sprida upplysningar att ge ut böcker av ryska kommunister), utan i Storbritannien med sina skriande samhällsmotsättningar, som en kommunistisk bok kan komma ut med en nedlåtande inledning av en medlem ur MacDonalds parti – detta faktum vittnar, i marxisternas ögon, i sig själv om det brittiska politiska tänkandets otroliga efterblivenhet jämfört med de brittiska materiella förhållandena. Vi behöver inte bevisa att denna uppfattning helt klart innehåller ett fördömande av detta oväntade litterära block. Vi behöver en enhetsfront med de arbetande massorna. Enhet eller halv enhet med Brailsford i en litterär front innebär bara att det ideologiska kaos som redan är utbredd i den brittiska arbetarrörelsen förvärras ytterligare, även utan en sådan enhet.

Men det är inte Brailsford som gör fel. Hans historiska roll är att, på samma gång som han ”korrigerar” Thomas och MacDonald, skapa en säkerhetsventil för massornas missnöje, bagatellisera skillnader och lösa upp otvetydiga uppfattningar i en formlös ”vänsterism”. Brailsford har politisk nytta av att uppträda tillsammans med oss. Vi ifrågasätter inte hans ärlighet det minsta (även om vi bestämt minns att vägen till helvetet är stenlagd med reformistiska föresatser). Arbetarmassorna i Storbritannien står oändligt till vänster om Brailsford. Genom att ”umgås vänskapligt” med en kommunist från Moskva döljer Brailsford sitt medlemskap i ett parti som utesluter brittiska kommunister.

Vi har andra mål. Vi behöver inga kamouflage. Vårt första ansvar är att riva bort de ideologiska kamouflagen. De brittiska arbetarmassorna står oändligt långt till vänster om Brailsford, men är ännu inte kraftfulla nog att hitta ett lämpligt språk för sina behov. Skräpet från det förflutna skiljer fortfarande större delen av vänstermassorna från det kommunistiska programmet. Än mer oacceptabelt är det att lägga den minsta tråd till detta skräp. Under kampen för gruvarbetarnas intressen är kommunisterna beredda att ta några steg framåt sida vid sida med herr Brailsford. Men inga ideologiska block, ingen enhetsfront på teorins och programmets område! Det är samma Brailsford som när vår lilla bok gavs ut i USA uttryckte sig så här: ”En avgrund skiljer oss från dessa personer.” Ja, ja, tusen gånger ja! Men utifrån marxismens synvinkel finns det inget mer brottsligt än att lägga litterära olivkvistar över den politiska avgrunden: arbetarna kommer att luras av kamouflaget, trampa på dem och ramla ner.

För herr Brailsford är det absolut nödvändigt med kamouflage. Han använder en revolutionär bok för att angripa revolutionen. Brailsford är försvarare av de demokratiska illusionerna och den parlamentariska fetischismen, och han säger i sin inledning: Se, i vår brittiska demokrati publicerar vi utan fruktan en bolsjevikisk bok – och visar på detta sätt demokratins bredd och styrka.

Än mer, med sin egen lilla demonstration vill Brailsford släta över de (för honom) obehagliga konsekvenserna av den nyligen inträffade rättegången mot kommunisterna. Brailsford erkänner själv detta öppet. Domen mot de brittiska kommunisterna – vid en tidpunkt då revolutionen bara syns som ett fjärran perspektiv – krossar de demokratiska illusionerna oändligt mycket mer slående och övertygande än alla våra böcker och broschyrer. Brailsford inser detta. Han kämpar för att bevara de demokratiska illusionerna, och ”välkomnar” vår bok med följande ord: ”Om den kan komma fritt från pressarna, om den kan diskuteras... då... skingras mardrömmarna från denna rättegång.” Brailsford försöker på detta billiga sätt rädda de demokratiska illusionerna, och vill på

detta sätt antyda för det brittiska proletariatet att om en revolutionär bok, åtföljd av en lämplig dos motgift i form av en pacifistisk inledning, kan uppträda fritt i bokhandlarna i Storbritannien, då bevisar själva detta faktum att den brittiska borgarklassen ödmjukt kommer att böja ner sina huvuden när ”demokraterna” börjar beslagta banker, åkrar, gruvor, fabriker och skeppsvarv. Med andra ord tillrättavisar Brailsford bryskt vår bok med överväganden som står i direkt motsättning till dess syfte, innebörd, anda och bokstav.

Inte undra på att Brailsford förebrående kallar skoningslös polemik för ”ryska metoder”, och hoppas att de inte kommer att väcka de känslor hos de brittiska läsarna som de var ämnade att göra. Vad gäller dessa ”känslor” så kommer vi att vänta. Läsarna är många och olika. Diskussionsmetoderna härrör ur politikens väsen. För att kunna avslöja verkligheten bakom den vedertagna lögnen behövs det ”skoningslöshet”.

Ingenstans i Europa spelar det skenheliga hyckleriet – floskler – en så stor roll som i Storbritannien. De olika politiska grupperna, till och med ”extremisterna” är vana vid att inte beröra vissa frågor under diskussionen med varandra och inte kalla saker och ting vid sina rätta namn. Orsaken till det är att den politiska kampen sedan urminnes tider har förts inom de översta skikten, som inte har glömt bort att det tredje ståndet lyssnar på dem. Systemet med traditioner, anspelningar, förbehåll har under seklernas gång slagit rot uppifrån och ner, och har fått sitt mest reaktionära uttryck i det liberala Labourpartiet, inklusive dess radikala opposition.

Det handlar inte om en litterär stil utan om politik. Vår polemik retar Brailsford eftersom den avslöjar de grundläggande klassmotsättningarna. Det stämmer helt och hållet att en sådan polemik inte kommer att väcka välvilja utan ilska hos de upplysta läsare som har skolats upp i den parlamentariska traditionen med politiskt hyckleri. Men oaktat Brailsford är det just den effekt som författaren ansåg sig ha rätten att förvänta sig. Det är också helt sant att politikerna med en sådan uppfostran utgör ett massivt skikt mellan arbetarklassen och det kommunistiska programmet. Men klassförhållanden är starkare än traditionellt hyckleri, till och med i Storbritannien. De uppvaknande brittiska arbetarna tvingar sig igenom de nedärvda fördomarnas skal – från Baldwin till Brailsford – och kommer att hitta en liten del av sin egen kamp i vår polemik. Och dessutom kommer detta att vara just det resultat som vi räknar med.

Brailsfords inledning utgör en blandning av överdrivna lovord och måttfulla förebråelser. Lovorden gäller det som är av andrahandsintresse – bokens form. Förebråelserna riktas mot det centrala. De överdrivna lovorden är ämnade att ge de försiktiga angreppen på bolsjevismen speciell betydelse. Brailsford handlar på ett ändamålsenligt sätt. Men vi är i behov av fullständig klarhet. Det är därför vi lika mycket tillbakavisar både Brailsfords lovord och hans förebråelser.

Brailsford handlar ändamålsenligt, men ändå är han omåttligt maktlös. Men det är inte längre hans fel. Han kan inte undfly centrismens historiska uppgift: att dölja verkligheten för att upprätthålla illusionerna. Vi har sett hur fruktlöst han diskuterar lärdomarna från rättegången mot kommunisterna. Samma maktlöshet ligger bakom hela bedömningen av vår bok.

Å ena sidan grundas boken enligt honom på kunskaper om fakta och en förståelse av logiken. Å den andra förefaller det som om bokens författare är ”en person från en annan värld”, som varken kan förstå den brittiska protestantismens karaktär eller hur starka de parlamentariska traditionerna är. ”Denna respekt för majoriteten har inpräntats i generationer av engelsmän” – förklarar Brailsford – ”inte bara i parlamentet, utan också i kyrkor, fackföreningar och till och med klubbar. Vad kan en ryss veta om det? Hur skulle han kunna bedöma traditionens makt i våra äldre civilisationer?”

Brailsfords förmätta maktlöshet ligger i hans metod: han begriper inte att den samhälleliga utvecklingens materiella grund är avgörande. Han stannar till inför traditionerna och de ideologiska anhopningarna efter tidigare kamp och tror att dessa rester är eviga. Han känner inte till den elementära lagen att ideologin är beroende av klassbasen. Att diskutera med honom om detta tema

är som att övertyga en uppfinnare av en evighetsmaskin som förnekar lagen om energins oförstörbarhet. Det står klart för varje kunnig marxist, att ju hårdare det brittiska samhällets konservativa former har satt sig, desto mer katastrofalt kommer samhällsvulkanens nya utbrott att bryta sönder de gamla traditionernas och institutionernas skal.

De tankar och fördomar som förs vidare från en generation till en annan förvandlas till en faktor av stor historisk betydelse. Denna fördomarnas ”oberoende” kraft har koncentrerats av historien, och syns ganska väl hos Brailsford själv. Icke desto mindre är de materiella faktorerna starkare än de tankar som återspeglar dem. Det är inte svårt att bli övertygad om det idag, genom det uppbyggliga spektakel som den brittiska liberalismens dödskamp utgör. Går det att tänka sig en starkare tradition?

Till sitt ursprung är liberalismen knuten till protestantismens första rörelser, och följaktligen till revolutionen på 1600-talet som inledde det moderna Storbritanniens historia. Och ändå skrynklar denna mäktiga liberala tradition ihop sig inför våra ögon och förvandlas till aska, likt ett pappersark som slängs på en het kamin. Levande fakta är starkare än döda tankar. Medelklassernas sönderfall i Storbritannien, den brittiska kapitalismens minskande roll i världen – det är dessa materiella fakta som på ett skoningslöst sätt gör processen kort med de liberala traditionerna. Jordbrukets reformator Lloyd George, denna Gracchus-gestalt,¹⁰⁸ som på kvällen förnekar det han har sagt på morgonen, framstår som en utmärkt parodi på den liberala traditionen.

Vi hörde från Brailsford att det är alltför svårt för ”en person från en annan värld” att begripa ”hur djupt... *instinkten att lyda majoriteten* är inpräglad i engelsmännens sinne.” Men det egendomliga är att när Brailsford kliver ner från teoriernas höjder till sfären av levande politiska fakta, då avslöjar han ibland själv oväntat hemligheten bakom att ”lyda majoriteten”.

I sin analys av liberalernas senaste konferens som (halvt om halvt) accepterade bluffen Lloyd Georges program om att, tvärtemot alla sina ”traditioner” och framförallt sin önskan, ”nationalisera jorden”, skrev således Brailsford i *New Leader* den 26 februari [1926]: ”Det var uppenbarligen ersättningen av omkostnaderna ur den centrala kassan (som är beroende av Lloyd George) och gratisluncherna till delegaterna som skapade den nödvändiga majoriteten vid konferensen.” Luncherna *skapade* majoriteten! Dessa realistiska ord visar tydligt att den ädla demokratiska instinkten att lyda majoriteten, som har inpräntats i en hel rad brittiska generationer och är alltför svår för ”en person från en annan värld” att förstå, trots allt ibland behöver gratisluncher av rostbiff och andra stödåtgärder för att uppvisa sin allsmäktighet.

Jag tvivlar på att Brailsford kommer att skriva något bättre än dessa ord. Här stöter våra idealister på något som vanligtvis förstör de metafysiska planerna, det vill säga en stor bit verklighet. Det är sedan länge känt att Kants tyska akademiska anhängare på sin väg att förverkliga det kategoriska imperativet snubblar över hinder som otillräcklig lön, kollegornas intriger eller en grälsjuk svärmor. Den demokratiska socialisten Brailsford skadar sig själv med denna rostbiff – och dessutom en mycket värre skada än han tänker sig.

Vi personer från den andra världen kan givetvis inte riktigt förstå det brittiska folkets ädla beundran för de parlamentariska metoderna. Men varför förvirra oss med uppgifter om att majoriteten inom det liberala partiet, parlamentarismens grundare, upprätthålls med hjälp av en kassabox och en rad luncher som är gratis, men som – dristar vi oss att tro – är ganska påtagliga. En majoritet som man uppnår på detta sätt ser väldigt mycket ut som en mutad eller påhittad majoritet. Och som ni ser handlar det för närvarande bara om en kamp om mandat och poster. Vad kommer att hända när frågan ställs rakt på sak: vem ska ha statsmakten, borgarklassen eller proletariatet? Och vem ska

¹⁰⁸ **Gaius Gracchus** var romersk politiker och folktribun, bror till Tiberius Sempronius Gracchus. Han införde spannmålsutdelning till Roms fattiga, stärkte riddarståndets ställning och återinförde sin brors jordreform – uppgift från Wikipedia.

egendomarna tillhöra, kapitalisterna eller folket?

Om det liberala partiets ledare med framgång utnyttjade mutor och korruption för parlamentskarriärens skull, vilka våldshandlingar och brott kommer då de härskande klasserna att sky när det handlar om hela deras historiska öde? Jag är väldigt rädd för att om en av oss två verkar komma från en annan värld och inte förstår det allra viktigaste inom brittisk politik, så är det herr Brailsford. Det är *han* som kommer från en annan tidsperiod. Den nya tidsperioden är vår.

Brailsford missar inte tillfället att försvara religionen i sin inledning. Det är intressant att han trots det kallar sig för agnostiker. I Storbritannien används detta ord ibland som en artig, urvattnad salongsterm för ateist. Ännu oftare betecknar det en försagd halv ateism – det vill säga den sorts idealism som, för att använda en parlamentarisk term, avstår från att rösta i frågan om Gud. Och här har vi hyckleriets, traditionsbundenhetens, halvsanningarnas, de halva lögnernas, det filosofiska hycklandets makt. Brailsford anspelar på sin ateism och kallar sig för agnostiker, och försvarar sedan där och då religionen. Det är denna tvetydiga moral och sätt som brittiska revolutionärer skoningslöst måste driva ut ur arbetarrörelsens led. Nog med denna kurragömme, kalla saker och ting vid sitt rätta namn!

Brailsford försvarar religionen genom att förneka dess klasskaraktär. Ryssarna kan inte förstå, ser ni, vad den engelska religionen är, ”med dess långvariga traditioner och öppna diskussion, den demokratiska formen hos dess ’frikyrkor’... dess relativa frihet från överjordiskhet” och så vidare. Ingen demokratisk präst kunde ha hållit ett bättre och mer urskuldande tal till försvar för religionen än vår agnostiker. Hans vittnesmål å kyrkans vägnar antas ha större tyngd därför att han förklara sig vara icke troende. Dubbelspel och hyckleri hela tiden.

I ett försök att vederlägga protestantismens borgerliga karaktär frågar åklagaren Brailsford om Trotskij någonsin har varit i ett frikyrkokapell i gruvdistrikten, om han någonsin har läst Bunyan eller tittat på anabaptisternas och Femte monarkins mäns revolutionära historia.¹⁰⁹ Jag måste medge att jag aldrig har besökt ett frikyrkokapell i gruvdistrikten och att jag har otillräckliga historiska kunskaper om de fakta som Brailsford talar om. Jag lovar att besöka gruvdistrikten och deras kapell så fort Brailsfords parti tar makten och, i enlighet med demokratins principer, låter mig göra en obehindrad resa i hennes majestäts besittningar. Redan före nämnda datum ska jag försöka bli bekant med Bunyan och anabaptisternas och Femte monarkins mäns historia.

Men Brailsford tar alldeles fel om han tror att de fakta och omständigheter som han räknar upp kan förändra bedömningen av religionen i allmänhet och protestantismen i synnerhet. En gång besökte jag en ”frikyrka” i London tillsammans med Lenin och N K Krupskaja, och lyssnade till socialistiska tal mellan psalmerna. En kompositör som hade återvänt från Australien predikade. Han talade om samhällsrevolutionen. I psalmerna bad folket att Gud skulle upprätta en regim där det fanns varken rika eller fattiga. Detta var min första praktiska bekantskap med den brittiska arbetarrörelsen för nästan ett kvarts sekel sedan (1902). Vad har psalmerna för funktion, frågade jag mig, i förhållande till de revolutionära talen? Som säkerhetsventil. Missnöjets hoppessade ånga strömmar ut

¹⁰⁹ **John Bunyan** (1628-1688) försvarade ”Guds ord” mot kväkarnas religiösa avsteg. Han skrev boken **Kristens resa. Anabaptisterna** (alltså vederdöpare) förkastade barndopet och förkunnade i stället dop vid medveten ålder och blev på så sätt pionjärer för den frikyrkliga uppfattningen att den kristna tron kräver ett medvetet ställningstagande. (Uppgift från Wikipedia.)

Femte monarkins män, en puritansk sekt i England, vilken uppstod under 1600-talet och understödde Oliver Cromwells regering, i förhoppning att han vore bestämd att förbereda Kristi tusenåriga rike på jorden eller femte monarkin, som skulle följa efter de fyra gudsfientliga världsmonarkierna. När sekten fann sig sviken i sin förhoppning, började den agitera mot Cromwell, varför två av dess huvudmän, Feake och Powell, fängslades. 1661, efter engelska restaurationen, gjorde femtio medlemmar av sekten ett upprorsförsök i ”konung Jesu namn”. De flesta av deltagarna blev dödade eller fängslade. Kort därefter upplöstes sekten, och dess medlemmar ingick i andra samfund. (Uppgift från Wikipedia.)

genom kyrkans ventil och ännu högre upp mot himlen. Det är kyrkans grundläggande funktion i klassamhället.

Olika kyrkor genomför naturligtvis denna uppgift på olika sätt. Den [ryska] ortodoxa kyrkan klarade inte av böndernas primitiva mytologi, och förvandlades vartefter tiden gick mer och mer till en formell byråkratisk apparat jämsides med den tsaristiska apparaten. Prästerna gick hand i hand med byns polismän, och besvarade varje missnöjesyttring från religiösa sekter med förtryck. Och det är därför den ortodoxa kyrkans rötter visade sig vara så svaga, speciellt i industrisamhällena. Efter att ha kastat av sig den byråkratiska kyrkoapparaten gör de ryska arbetarna till den överväldigande majoriteten sig också av med religionen, åtföljda av den unga bondegenerationen.

Protestantismen är något helt annat: den kom till makten som kyrkfana för borgarklassen och städernas och landsbygdens småfolk som kämpade mot kronan, adeln, de privilegierade, den etablerade kyrkans härskare och biskoparna. Protestantismens ursprung och utveckling är så nära knuten till stadskulturens utveckling och borgarklassens kamp för en säkrare och stabilare ställning i samhället att det faktiskt inte behövs några bevis för det. Borgarklassen kunde givetvis inte ha lyckats i sin kamp och behållit makten om den inte i någon mån hade gjort befolkningens lägre skikts, det vill säga hantverkarnas, böndernas och arbetarnas, fana till sin. Under kampen mot adeln knöt borgarklassen de lägre skikten nära sig med hjälp av protestantismen.

Givetvis lade inte en skotsk skogshuggare samma subjektiva innehåll i sina psalmer som den aktade herr Dombey eller hans välborna barnbarnsbarn som sitter i Underhuset till höger eller vänster om herr MacDonald. Men samma sak gäller i lika hög grad för liberalismen. Arbetarliberalerna, inte de fackliga byråkraterna utan proletärerna, tolkade liberalernas program på ett helt annat sätt än Gladstone. De förde in en klassinstinkt i sin liberalism, om än en halvhjärtad sådan. Men kan Brailsford på grund av det vara så djärv att han förnekar att liberalismen är ett program för den uppåtstigande mellan- och småbourgeoisien inom handeln och industrin och för borgerliga intellektuella?

Det stämmer – och Brailsford vill grunda sig på det – att många småborgerliga radikaler som är motståndare till klasskampen lutar åt ateismen, medan de fackliga pionjärerna stod för lika delar kristendom och klasskamp. Men detta står inte på något sätt i motsättning till det som har sagts ovan. Marxismen har aldrig sagt att varje person får sin ranson av religion och filosofiska övertygelser utifrån storleken på sin inkomst eller lön. Frågan är mycket mer komplicerad än så. Liksom andra tankar uppstår religiösa tankar ur livets materiella förhållanden, det vill säga framförallt ur klassmotsättningarna, och tar sig bara långsamt fram från, kommer över, konservatismen, de behov som frambringade dem, och de försvinner först under inverkan av allvarliga slag och drivfjädrar.

Den nyttoinriktade eller owenitiska skolans småborgerliga Radikaler var stridbara ateister så länge de på allvar trodde att de kunde lösa alla samhällsfrågor med hjälp av smärtfria sätt. Men allt eftersom klassmotsättningarna ökade försvann den stridbara radikalismen eller så flyttade den in i Labourpartiet, och tog med sig sitt eget ynkliga, idealistiska högmod och sin egen politiska maktlöshet. Organisatörerna av fackföreningarna lyftes upp av arbetarnas strejker, och kunde inte avsäga sig grunden för sitt eget arbete och källan till sin makt, klasskampen. Men på grund av det stannar de kvar inom fackföreningarnas organisatoriska gränser, och fullföljer inte kampen till dess nödvändiga revolutionära slutsats. Och det var detta som tillät och tillåter dem att försona sitt fackföreningsarbete med kristendomen, det vill säga med en disciplin som en annan klass' lära och etik har påtvingat proletariatet.

Det är helt obestridligt att revolutionen kommer att upptäcka att en stor del av gruvarbetarna i Wales är hemsökt av religiösa fördomar. Det går inte att tro annat än att gruvarbetarna trots det kommer att fullgöra sin uppgift. Under kampens hetta kommer de att befria sig från en del fördomar, och andra kommer de att bli fria från först efter segern. Men vi förnekar bestämt att den rätta vägen för gruvarbetarna i Wales, och överhuvudtaget för det brittiska proletariatet, kan pekas ut av personer som själva inte har kastat av sig sådant barnsligt nonsens, som inte känner till det mänskliga samhällets

struktur, som inte kan bedöma dess dynamik, som inte inser religionens roll i det, och som i en eller annan utsträckning är beredda att underkasta sina handlingar under en kyrklig etik som förenar förtryckare och förtryckta. Sådana ledare är inte att lita på. I det avgörande ögonblicket kan arbetarklassen alltid förvänta sig kapitulation eller direkt förräderi från deras sida, givetvis på grundval av Bergspredikan.

Vi inser klart den brittiska protestantismens traditionella krafter, och Brailsford försöker förgäves låta påskina att vi bedömer protestantismen efter ortodoxin. Nonsens! Vi marxister har för vana att betrakta historiska fenomen i deras samhälleliga sammanhang, på ett konkret sätt, att inte bedöma dem utifrån deras namn utan i enlighet med vilket innehåll som ger dem liv, det vill säga ett samhälle som är uppdelat i klasser.

Protestantismens traditionella makt är stor men inte gränslös. Genom själva sitt väsen, det vill säga i egenskap av religion och inte en politisk lära, är inte protestantismen smidigare än sin yngre bror, liberalismen. Men protestantismens smidighet har sina egna gränser. De kommer att slås fast av djupgående förändringar av Storbritanniens levnadsvillkor. Alla nationella traditioner kommer att utsättas för prövningar. Det som har förverkligats under sekel kommer att förstöras inom loppet av några år. De revolutionära bevisen utgår från obevekliga fakta, och kommer att nå in i medvetandets sista skrymslen där de nedärvda fördomarna gömmer sig. Vår uppgift består av att hjälpa till med detta rengöringsarbete och inte stå i vägen för det som de tvetydiga agnostikerna gör, samtidigt som de gör antydningar om sin ateism för att försvara religionen.

Vi ser således att vi och Brailsford står på motsatta sidor om de ideologiska barriaderna i denna den mest grundläggande fråga, på vilken proletariats historiska liv och död hänger. Därför är det ett stort missförstånd att vi inför de brittiska läsarna uppträder tillsammans med Brailsford mellan samma pärmar. Så vitt jag kan vill jag rätta till detta misstag med denna artikel.

Kapitel 4. Än en gång om pacifismen och revolutionen.

*Ett svar till Bertrand Russell*¹¹⁰

Majoriteten av kritikerna mot min bok i Storbritannien anser dess främsta brist vara att författaren inte är engelsman och därför inte kan förstå engelsk psykologi, engelska traditioner och så vidare. Men man kan säga att ju mer de engelska fabianerna framhärdat med detta argument ju mindre engelska verkar de själva vara. När det kommer till kritan lägger de inte till särskilt mycket till de argument som vi har hört en hel del av från de ryska mensjevikerna och dessförinnan från narodnikerna.¹¹¹

Efter att vi nu har segrat är de engelska och överhuvudtaget de europeiska socialisterna benägna att låta oss vara ifred – i enlighet med säregenheterna i vårt land och nationella kultur. På detta sätt vill de i grund och botten bygga ett ideologiskt staket längs samma gränser som Lloyd George, Churchill, Clemenceau¹¹² försökte bygga ett taggtrådsstängsel under blockaden. ”Det kanske fungerar för ryssarna”, förkunnar ”vänstermännen” försonligt, ”men de skulle bara våga korsa den ryska gränsen med sina erfarenheter och slutsatser.” Den engelska nationalkaraktärens särdrag tas i anspråk som filosofisk grund för teorin om att bolsjevikerna ”inte ska lägga sig i”.

Fabianerna och andra kritiker vet inte att vi under hela vårt förflutna har härdats mot den sortens argument. Men det är ironiskt: nu – det vill säga efter att vi har segrat – håller fabianerna med om att bolsjevismen, det vill säga marxismen i handling, passar för Rysslands nationella särdrag. Men den gamla traditionella ryska ideologin – dessutom inte bara härskarnas ideologi utan också oppositionens – ansåg alltid att marxismen var en skapelse av den västliga kulturen, och de förkunnade att den inte alls var förenlig med den ryska nationella utvecklingens säregenheter. Sedan urminnes tider har den överväldigande majoriteten av Rysslands tidningar kungjort att de ryska marxisterna var ideologiska främlingar som förgäves strävade att överföra Englands historiska erfarenheter på rysk mark. Så fort tillfälle gavs blev vi påmindas om att Marx utarbetade sin teori om den ekonomiska utvecklingen på British Museum alltmedan han analyserade den engelska kapitalismen och dess motsättningar. Kunde verkligen lärdomarna från den brittiska kapitalismen betyda något för Ryssland, med sina enastående ”särdrag”, med sin övervägande bondebefolkning, med sina byar och sin ortodoxi?

Så sa de ryska reaktionärerna och narodnikerna, med nödvändiga variationer till vänster och till höger. Inte bara fram till och under kriget, utan till och med efter februarirevolutionen 1917, när herr Henderson kom till Ryssland för att övertyga de ryska arbetarna om att fortsätta kriget mot Tyskland. Då fanns det knappt en enda socialist i världen, varken till höger eller vänster, som trodde att bolsjevismen var svaret på Rysslands nationella särdrag. Nej, på den tiden ansåg man oss i bästa fall vara galningar.

Våra egna fabianer, de ryska mensjevikerna och så kallade socialistrevolutionärerna, drog fram samma argument mot oss som vi idag får höra från Lansbury, Brailsford, Russell och deras kollegor längre till höger som om de har uppdragats av den sant brittiska filosofin. Anspelningar på nationella särdrag är trots allt det sista redskapet som den ideologiska reaktionen tar till för att försvara sig mot tidens revolutionära frågor. Med detta vill vi inte alls säga att det inte finns några nationella särdrag eller att de är oväsentliga. Anhopningarna av institutioner och sedvänjor från det förflutna är en

¹¹⁰ **Bertrand Russell** (1872-1970) var en engelsk matematiker och filosof som var pacifist under Första världskriget. Mot slutet av sitt liv var han ledare för rörelsen mot Vietnamkriget, och han organiserade Russelltribunalen i Stockholm 1967 mot den amerikanska regeringens krigsförbrytelser i Sydostasien

¹¹¹ **Narodnikerna** (populisterna) var en rörelse bland ryska intellektuella som mellan 1876 och 1879 bedrev arbete bland bönderna. 1879 splittrades de och en del utvecklades senare till det socialistrevolutionära partiet.

¹¹² **Georges Clemenceau** (1841-1929) var premiärminister i Frankrike mellan 1906 och 1919. Använde militär för att knäcka en gruvarbetarstrejk. Ledde den franska delegationen vid Versailleskonferensen 1919.

stark konservativ kraft. Men när det kommer till kritan är det de nuvarande levande krafterna som avgör.

Det går inte att förbättra den brittiska kolindustrins ställning på världsmarknaden genom att hänvisa till nationella traditioner. Samtidigt är kolindustrins roll för Storbritanniens öde oändligt mycket viktigare än parlamentarismens alla påhitt och ceremoniella riter. Underhuset stöds av kol, inte tvärtom. De engelska egendomsformernas och produktionssättets konservatism är just ett sådant nationellt "särdrag" som bara kan fördjupa samhällskrisen och alla därav följande revolutionära motsättningar.

Herr Bertrand Russell, filosofisk matematiker, matematisk filosof, demokratisk aristokrat och socialistisk dilettant, ansåg det – inte för första gången – vara sin plikt att ta itu med uppgiften att krossa de fördärvliga idéer som härstammar från Moskva och är mot den anglosaxiska andan.

I fråga om religionen går Russell ett steg längre än Brailsford. Han medger att varje organiserad religion, det vill säga kyrka, i den moderna världen måste vara en reaktionär kraft (det hindrar inte Russell från att även i denna fråga lämna kvar ett kryphål: den personliga religionen är en privat fråga, säger han). Russell håller med om våra argument angående det faktum att inte ens de mest blomstrande kungar kan bli en beståndsdel i ett socialistiskt samhälle. Russell vägrar se den parlamentariska vägen som en säker väg till socialismen. Men alla dessa medgivanden, och en hel del andra, gör Russell bara för att desto klarare visa hur antirevolutionärt hans tänkande är i frågan om vägen för den engelska arbetarklassen.

Russell förklarar att den proletära revolutionen inte bara är farlig utan en katastrof i Storbritannien. England är alltför beroende av länderna på andra sidan Atlanten och framförallt USA. Om de brittiska öarna skärs av från omvärlden genom en blockad, så skulle de inte kunna försörja mer än 20 miljoner personer av befolkningen. Under dessa omständigheter, säger Russell ironiskt, kommer inte Trotskijs sympati att ge oss någon större tröst. "Fram tills dess Sovjetryssland kan placera en starkare flotta än USA i Atlanten, så är det inte klart vad vi skulle uppnå med denna sympati, oavsett hur entusiastisk den må vara."

Dessa strategiska överväganden är mycket intressanta för att komma från en pacifist. För det första får vi höra att den brittiska pacifismens öde, vad gäller försöken att förena sig med arbetarklassen, är beroende av den amerikanska flottans styrka. För det andra får vi höra att det inte vore så illa för den brittiska pacifismen att få skydd mot sina fiender av en sovjetisk flotta av lämplig styrka. Vår ärevärdiga idealist viftar föraktfullt undan de ideologiska sympatier som inte backas upp med tillräckligt många granater och minor. Men här går han uppenbarligen för långt.

Russells egen sympati för oktoberrevolutionen (en sympati som dessutom mest såg ut som motvilja) var inte mycket till "tröst" för oss under de sista åren. Men det var de brittiska och allmänt sett de europeiska arbetarmassornas sympati som räddade oss. Churchill tillfogade oss givetvis så mycket skador som han kunde. Chamberlain gjorde allt han kunde. Men vi hade övermannats för länge sedan om inte den härskande klassen i Storbritannien hade varit rädda för att sätta in sina väpnade styrkor mot oss. Denna garanti var naturligtvis inte absolut. Men det visade sig att den – tillsammans med motsättningarna mellan de kapitalistiska staterna – under de mest kritiska åren räckte för att skydda oss mot en storskalig intervention.

Under tiden försökte våra egna Russell ända fram till och efter oktober övertyga oss om att antingen Hohenzollerns eller Ententens trupper skulle övermanna oss. De sa till oss att det ryska proletarietet var det mest efterblivna och minsta i världen, och bara kunde ta makten i händelse av en seger för världsrevolutionen.

Att hänvisa till den internationella revolutionen som en förutsättning för att störta borgarklassen i sitt eget land är inget annat än ett förkastande av revolutionen. För vad är den internationella revolutionen? Det är en kedja – och dessutom inte någon oavbruten sådan – av nationella revolutioner,

som var och en främjar de andra med sina framgångar och i sin tur lider av deras nederlag.

När den revolutionära situationen i Tyskland nådde en höjdpunkt 1923, anspelade vänstersocialdemokraterna under sin kamp mot kommunisterna på faran för en militär invasion från Frankrikes och Polens sida. De tyska vänsternsjevikerna var åtminstone i ord fullt beredda att gripa makten i Tyskland, under förutsättning att proletariatet i Frankrike först segrade. Denna mensjevikiska propaganda var ett av de element som förlamade den tyska arbetarklassens revolutionära aktioner.

Ifall den politiska situationen i Frankrike skulle intensifieras på ett avgörande sätt – och vi närmar oss det – då kommer de franska socialisterna tveklöst att skrämna de franska arbetarna med risken för å ena sidan hämnd från Tysklands sida och å den andra en brittisk flottblockad. Men vem vågar tvivla på att Leon Blum, Jean Longuet och andra hjältar skulle gå med på att erövra makten, under förutsättning att arbetarklasserna i Tyskland och Storbritannien först hade uppnått en fullständig seger!¹¹³ Socialisterna i små länder anser det dubbelt omöjligt att påbörja sin revolution så länge borgarklassen har makten i de stora staterna. Dresserade sälar på en cirkus kastar en brinnande fackla fram och tillbaka med ungefär lika stor skicklighet som mensjevikerna i olika länder kastar rätten att ta det revolutionära initiativet fram och tillbaka.

Pacifisten Russell tror att det inte går att inleda revolutionen i Storbritannien så länge USA har en mäktig flotta. Det vore naturligtvis bra om det amerikanska proletariatet skulle ta över makten och därmed flottan under den närmaste framtiden. Men skulle inte Russells amerikanska motsvarighet säga att Storbritanniens och Japans flotta tillsammans oundvikligen skulle hota den proletära makten i USA?

Det är sant att man kunde förbigå detta argument om den proletära revolutionen faktiskt skulle bryta ut nästa gång i USA. Tyvärr finns det ännu inga tecken på det. På det stora hela ligger Storbritannien oändligt mycket närmare revolutionen än Nordamerika. Följaktligen måste vi räkna med att proletariatets kamp om makten i Storbritannien kommer att äga rum medan den amerikanska borgarklassens styre fortfarande är orubbat.

Vad bör göras? Russell pekar – förvisso ganska ironiskt – ut en väg ur situationen: han föreslår att Sovjetunionen ska bygga upp en flotta som kan säkra fri tillfart till det proletära Storbritannien. Olyckligtvis tillåter oss vårt lands fattigdom och tekniska underutveckling för tillfället inte att fullfölja detta program. Det vore naturligtvis mer fördelaktigt, enklare och mer ekonomiskt om den proletära revolutionen skulle börja i USA och sprida sig via Storbritannien från väst till öst, via Europa och till Asien. Men den verkliga händelseutvecklingen är inte sådan: precis som alla andra kedjor kommer den världsomfattande kedjan av kapitalistiska makter att brista i sin svagaste länk. Efter det tsaristiska Ryssland kom Österrike-Ungern, Tyskland och Italien närmast en proletär revolution. Gottgörelse för kriget ligger fortfarande framför Frankrike och Storbritannien. Europa är i sin helhet oändligt mycket närmare ett revolutionärt uppror än USA. Det är vad vi måste räkna med.

Med tanke på sitt grundläggande beroende av import och export skulle givetvis situationen i ett Storbritannien som satts i blockad vara mycket allvarligare än något annat land i Europa. Men ett revolutionärt Storbritannien skulle också ha enorma resurser under kampen för att övervinna dessa hinder.

När Russell anspelar på den amerikanska flottan, så glömmer han av någon anledning Storbritanniens flotta. I vems händer kommer den att befinna sig? Om det är i borgarklassens händer då kommer en mycket närmare och mer akut fara att hota den proletära revolutionen, inte från den amerikanska utan den brittiska flottan. Men om flottan ligger i proletariatets händer då blir

¹¹³ **Leon Blum** (1872-1950) var ledare för det franska socialistpartiet och premiärminister i Folkfrontsregeringarna 1936 och 1937.

Jean Longuet (1876-1928) var en fransk högersocialist.

situationen genast oändligt mycket mer gynnsam än vad Russell framställer den. Vår kritiker har inte ett ord att säga om denna inte oviktiga fråga. Vi måste dröja vid denna fråga närmare.

Den största säregenheten med Storbritanniens utveckling är att det ligger på en ö. Den brittiska flottans roll för landets framgångar uttrycker detta särdrag på ett mycket livfullt sätt. De brittiska socialisterna förebrår oss för att vi är okunniga om eller inte förstår den brittiska andans dolda eller obestämbare särdrag, och ändå glömmet de under diskussionen om den proletära revolutionens problem fullständigt bort en så i högsta drag mätbar storhet som den brittiska flottan. Russell kallar ironiskt på den sovjetiska flottans hjälp, men säger ingenting om den flotta som förstärktes med lätta kryssare när MacDonalds, Brailsfords och Lansburys parti satt vid makten.

Här handlar det om att ta makten i ett land där proletariatet utgör en överväldigande majoritet av befolkningen. En politisk förutsättning för framgång måste vara att proletariatet själv strävar efter att ta makten till varje pris, det vill säga till priset av stora offer. Bara ett revolutionärt parti kan förena arbetarmassorna i dessa strävanden.

En andra förutsättning för framgång är en klar förståelse av kampens vägar och metoder. Bara ett arbetarparti som har botat sina ögon från pacifismens grå starr kan se och förklara för proletariatet att det verkliga överförandet av makten från en klass till en annan i oändligt mycket större grad beror på den brittiska armén och flottan än på parlamentet. Proletariatets kamp om makten måste därför bli en kamp om flottan. Man måste få sjömännen – givetvis inte amiralerna utan eldarna, elektrikerna, matroserna – att förstå arbetarklassens uppgifter och mål. Trots alla hinder måste man hitta en väg till dem. Bara med hjälp av ett systematiskt, envist, tålmodigt förberedande arbete går det att skapa en situation där borgarklassen inte kan lita till flottan i kampen mot proletariatet. Och om situationen är en annan så är det meningslöst att tala om seger.

Det går naturligtvis inte att föreställa sig att hela flottan, och dessutom i stridsordning, kommer att gå över till proletariatets sida redan under revolutionens första period. Det kommer inte att ske utan djupgående inre omvälvningar inom själva flottan. Alla revolutioners historia vittnar om detta. Tillsammans med de drastiska förändringarna av befälsstrukturen innebär dessa omvälvningar oundvikligen att flottan kommer att försvagas under en förhållandevis långdragen period. Och vi kan inte heller blunda för detta. Men denna period av kris och inre svaghet kommer att gå över snabbare ju mer beslutsamt proletariatets ledande parti agerar, ju bättre det har upprättat band till flottan under den förberedande perioden, ju djärvare det är under perioden av kamp, ju klarare det visar för alla förtryckta att det kan gripa makten och behålla den.

Pacifismen påverkar den härskande klassens krigsmaskin i bara mycket obetydlig grad. Det bästa beviset på detta är Russells egna modiga men något fruktlösa erfarenheter under kriget. Det inskränkte sig till att några få tusen män åberopade "samvetsskäl" och kastades i fängelse. I den gamla tsaristiska armén drabbades en del sektmedlemmar, i synnerhet Tolstojs anhängare, av förföljelser för denna sorts pacifistisk antimilitarism. Men det var inte de som genomförde uppgiften att störta tsarismen. Och i Storbritannien förhindrade de inte, och kunde inte förhindra, kriget som genomfördes ända till slutet.

Pacifismen riktar sig inte så mycket till den borgerliga statens militära organisation som till de arbetande massorna. Här är dess inflytande helt fördärvligt. Den förlamar viljan hos de som hur som helst inte lider av något överskott av vilja. Den predikar vapnens skadlighet till de som hur som helst är obeväpnade och är offer för ett klassvåld. Under nuvarande omständigheter i Storbritanniens liv, när frågan om makten ställs rakt ut, är Russells pacifism helt igenom reaktionär.

För inte så länge sedan rapporterade tidningarna att Lansbury uppmanade de brittiska soldaterna att inte skjuta på de strejkande. Tusentals arbetande män och kvinnor som var med på mötet höjde knytnävarna för att visa sin solidaritet med denna uppmaning, som förvisso rimmar illa med MacDonalds politik, men å andra sidan utgör ett viktigt steg på vägen till revolutionen. Man måste

vara mycket naiv för att tro att att Lansburys vädjan öppnar möjligheter för en fredlig, oblodig, pacifistisk lösning på frågan om makten. I den mån denna uppmaning framkallar ett svar i praktiken, kommer den tvärtom oundvikligen att gynna hårda militära sammandrabbningar.

Det går inte tänka sig att alla soldater och matrosar kommer att vägra att skjuta mot arbetarna på samma gång. I verkligheten kommer revolutionen att driva in en kil i armén och flottan, sprickan kommer att löpa rakt igenom varenda kompani, igenom besättningarna på vartenda slagskepp. En soldat kommer redan att ha bestämt sig för att inte skjuta, även om det kommer att kosta honom livet. En annan kommer att tveka. En tredje kommer att vara beredd att skjuta var och en som vägrar att skjuta. Under den inledande perioden kommer de som tvekar att vara flest. Vad hände hos oss 1905 och 1917? En soldat eller matros som i praktiken visade sin solidaritet med arbetarna blev beskjuten av officerarna. I nästa skede blev officeren skjuten av soldaterna, som rycktes med av sina mer avancerade kamraters hjältemodiga exempel. Konflikterna spred sig. Ett regemente där de revolutionära delarna dominerade gjorde motstånd mot ett regemente där den gamla befälsstrukturen fortfarande behöll makten. Samtidigt beväpnade sig arbetarna med stöd av de revolutionära regementena. Det var samma sak i flottan.

Vi vill starkt råda Russell och hans anhängare att titta på den sovjetproducerade filmen *Pansarkryssaren Potemkin*, som klart nog visar revolutionens mekanismer i en beväpnad folkmassa. Det skulle vara ännu viktigare att visa denna film för brittiska arbetare och matrosar. Låt oss hoppas att Labourpartiet gör det när det kommer till makten.

De oförbätterliga borgerliga hycklarna och civiliserade kannibalerna kommer givetvis indignerat att tala om hur vi ställer broder mot broder, meniga mot officerare, och så vidare. Pacifisterna kommer att upprepa deras ord. Än en gång kommer de inte att underlåta att påminna om att vi ser allting i form av blodspillan eftersom vi inte är medvetna om Storbritanniens säregenheter, och underskattar den kristna moralens välgörande inflytande över örlogsofficerare, poliser och Joynson-Hicks. Men det kommer inte att hindra oss. Den revolutionära politiken måste först och främst se fakta i ögonen för att kunna förutse den fortsatta utvecklingen. Den revolutionära politiken verkar fantastisk för källborgarna bara därför att den förutser vad som kan hända i övermorgon medan de inte ens vågar tänka på morgondagen.

I ett läge när nationens organism i sin helhet inte kan räddas med hjälp av konservativ behandling utan bara med hjälp av kirurgiska ingrepp, genom att avlägsna det sjuka organet – det vill säga den klass som har överlevt sig själv – då har de pacifistiska predikningarna sitt ursprung i en i grund och botten egoistisk likgiltighet. Under sådana förhållanden är det mest ”barmhärtiga” att vara så bestämd som möjligt så att kampen förkortas och lidandet minskar. Ju mer beslutsamt det brittiska proletariatet lägger beslag på den brittiska borgarklassens medel och verktyg, ju mindre kommer den amerikanska borgarklassen att frestas att lägga sig i kampen. Ju fortare och mer fullständigt den proletära makten i Storbritannien tar kontrollen över den brittiska flottan, desto mindre kommer den amerikanska flottan att kunna krossa denna makt. Vi vill inte med detta säga att det är uteslutet med militär invasion från den transatlantiska republikens sida. Tvärtom är det mycket troligt, och inom vissa ramar uppriktig sagt oundvikligt. Men konsekvenserna av denna invasion beror i oerhört stor omfattning på vår egen politik fram till och under revolutionen.

Hur den franska flottan agerar kommer att ha stor betydelse för en blockad mot de brittiska öarna och framförallt om de kommer att isoleras från den europeiska kontinenten. Kommer den franska borgarklassen att kunna sätta in sina fartyg mot en proletär revolution i Storbritannien? Vi har redan haft en del erfarenheter på den punkten. 1918 skickade Millerand¹¹⁴ franska slagskepp mot sovjetrepublikens hamnar i Svarta havet. Resultatet är välkänt. Kryssaren *Waldeck-Rousseau* höjde

¹¹⁴ **Alexandre Millerand** (1859-1943) blev 1899 den första socialisten som gick med i en borgerlig regering, och uteslöts därefter ur det franska socialistpartiet. Han innehade flera regeringsposter och valdes 1920 till president för den franska republiken. Som premiärminister förespråkade han att Frankrike skulle intervensera mot Sovjetryssland.

upprorsfanan. Inte heller gick det så bra för engelsmännen i norra Ryssland. Revolutionen är mycket smittsam. Och örlogsmatrosar är mer mottagliga för revolutionära infektioner än någon annan.

Vid den tidpunkt då de franska matroserna Marty och Badin gjorde myteri därför att de inte ville gå mot den proletära revolutionen i Ryssland,¹¹⁵ stod Frankrike på själva höjdpunkten av sin makt. Nu har en period av gottgörelse för kriget inletts för Frankrike lika mycket som för Storbritannien. Att tro att den franska borgarklassen fortfarande skulle kunna spela rollen som polis på Atlanten, eller ens bara i Engelska kanalen, i en situation där monarkin, godsägarna, bankirerna och industriägarna har störtats i Storbritannien, är att uppvisa en skrämmande optimism vad gäller borgarklassen och en skamlig pessimism vad gäller proletariatet.

Det var inte för inte som Storbritannien, det vill säga hennes borgarklass, var drottning över haven. Den brittiska revolutionen kommer att skicka stora svallvågor över alla hav. Det första resultatet kommer att bli att disciplinen undergrävs i alla flottor. Vem vet om inte det amerikanska överkommandot under dessa omständigheter kan avstå från alla tankar på en strikt flottblockad, och dra tillbaka sina skepp så långt som möjligt från den europeiska smitthärden.

Och slutligen är inte flottan någon avgörande skiljedomare ens i USA självt. Den kapitalistiska regimen i USA är mäktigare än någon annanstans. Vi känner lika väl som Russell till *American Federation of Labors* kontrarevolutionära karaktär, som han påminner oss om.¹¹⁶ Precis som USA:s borgarklass har höjt kapitalets makt till aldrig tidigare skådade höjder, så har *American Federation of Labor* tagit försonlighet som metod till sin yttersta gräns.

Men det innebär ingalunda att den amerikanska borgarklassen är allsmäktig. Den är oändligt starkare gentemot den europeiska borgarklassen än mot det europeiska proletariatet. De revolutionära instinkterna och känslorna hos de olika raser som utgör Nordamerikas arbetande massor slumrar och jäser under ytan på den amerikanska arbetararistokratin, världens mest privilegierade arbetararistokrati.

En revolution i det anglosaxiska landet på andra sidan Atlanten kommer att få en mycket större effekt på USA:s proletariat än någon annan revolution. Det innebär dock inte att den amerikanska borgarklassens styre kommer att störtas dagen efter det brittiska proletariatets maktövertagande. Det kommer att krävas en hel rad ekonomiska, militära och politiska omvälvningar innan dollarns makt kan störtas. Den amerikanska borgarklassen röjer själv vägen för dessa omvälvningar genom att investera sitt kapital över hela världen, och på så sätt knyta sin makt till Europas kaos och krutdurken i öst. Men revolutionen i Storbritannien kommer oundvikligen att ge ett starkt eko på andra sidan ”pölen”, både på New York-börsen och i arbetarkvarteren i Chicago.

Det kommer att ske en omedelbar förändring av både borgarklassens och proletariatets medvetande i USA: borgarklassen kommer att känna sig svagare och arbetarklassen – starkare. Men klassmedvetandet är en ytterst viktig beståndsdel i de så kallade styrkeförhållandena. Inte heller detta innebär att de amerikanska bankirerna och trusternas magnater kommer att vara oförmögna att försöka kväva det brittiska proletariatets revolution ekonomiskt med hjälp av sin flotta. Men dessa försök skulle i sig själva innebära ytterligare törnar för USA:s inre regim. Slutligen kommer inte bara de revolutionära händelserna i Storbritannien utan också de nya attityder som de framkallar inom USA:s proletariat att få effekter i själva hjärtat på varje amerikanskt slagskepp, i maskinrummet.

¹¹⁵ **Andre Marty** (1886-1956) ledde den 16 april 1919 ett myteri bland franska matrosar i Svarta havsflottan som hade skickats för att hjälpa de kontrarevolutionära vitgardisterna i Ryssland. Marty blev senare en framstående ledare i det franska kommunistpartiet.

¹¹⁶ **American Federation of Labor** (AFL) bildades 1881 som ett konservativt förbund av fackföreningar för yrkesutbildade arbetare. 1935 bildade flera medlemmar i AFL Committee of Industrial Organizations (CIO) som senare blev ett förbund av industrifackföreningar.

Sammantaget innebär inte allt detta att den proletära revolutionen i Storbritannien inte kommer att vara full av svårigheter och faror. Tvärtom är svårigheterna och farorna enorma. Men de finns på båda sidor. Det ingår i själva verket i revolutionens själva väsen. Ju större plats ett givet land tar i världen, ju mäktigare kommer aktionens och reaktionens krafter att bli som revolutionen väcker och utvecklar. Under dessa villkor kan våra ”sympatier” vara av viss betydelse.

Revolutioner äger inte rum i den mest fördelaktiga ordningsföljden. Överhuvudtaget äger inte revolutioner rum godtyckligt. Om det skulle gå att planera en revolutionär marschväg rationellt, så skulle det troligen gå att undvika revolutionen helt och hållet. Men det är just poängen: revolutionen är ett uttryck för att det inte går att omvandla samhället med hjälp av rationella metoder. Mot materiella intressen är logiska argument maktlösa, även om man som Russell förfinar dem till matematiska formler. De härskande klasserna kommer att döma hela civilisationen – tillsammans med dess matematik – till ödeläggelse hellre än att avsäga sig sina privilegier. Den kommande revolutionen finns i sin linda redan i kampen mellan gruvarbetarna och Storbritanniens kolmagnater – precis som majsens stjälgar och ax finns redan i fröet.

Den mänskliga historiens irrationella faktorer verkar allra mest strikt via klassmotsättningarna. Man kan inte bortse från dessa irrationella faktorer. Precis som matematiken kan komma fram till fullkomligt realistiska slutsatser genom att använda irrationella storheter, så kan politiken göra samhällssystemet rationellt, det vill säga ge det en förnuftig ordning, bara genom att helt klart ta med samhällets irrationella motsättningar i beräkningen för att en gång för alla kunna övervinna dem: inte genom att undvika revolutionen utan med hjälp av den.

* * *

I praktiken skulle vi kunna sluta med detta. De invändningar som Russell reste gav oss möjlighet att dessutom analysera de sidor av problemet som vår lilla bok lämnade i bakgrunden. Men det kan kanske vara av värde att dröja vid vår kritikers sista och starkaste argument. Russell förkunnar att vår inställning till den brittiska revolutionen dikteras av... vår ryska patriotism. Han säger: ”Jag är rädd att han [Trotskij] precis som resten av oss, när det kommer till kritan är patriot: en kommunistisk revolution i England vore till fördel för Ryssland, och därför förordar han den utan att på ett opartiskt sätt bedöma om den vore till fördel för oss.”

Detta argument har alla fördelar utom att vara nytt. Sedan länge har Chamberlains och Joynson-Hicks' tidningar – och även *Morning Post*, som har drivit denna linje med stor glöd – argumenterat att den internationella kommunistiska rörelsen tjänar den sovjetiska imperialismens intressen, som i sin tur fortsätter den tsaristiska politikens traditioner. Den sortens anklagelser påbörjades så fort borgarklassen blev övertygade om att vårt parti hade gripit makten på allvar och inte tänkte ge upp den.

Som bekant var anklagelserna under perioden omedelbart före och efter maktövertagandet raka motsatsen. De anklagade bolsjevikerna för att helt sakna nationella känslor, och bolsjevikledarna för att driva Hohenzollerns politik i Ryssland. Det är inte heller så länge sedan. Arthur Henderson, Emile Vandervelde, Albert Thomas¹¹⁷ och andra kom till Ryssland för att övertyga de ryska arbetarna om att bolsjevikerna var beredda att förråda Rysslands grundläggande intressen för sina egna internationella hjärnspökens skull (eller i andra versioner för den tyske kejsarens guld). Även då utvecklade *Morning Post* detta tema mer livfullt och energiskt än någon annan. Precis som Russell nu anklagar oss för att vara beredda att minska Storbritanniens befolkning till 20 miljoner invånare i den sovjetiska imperialismens intressen, så anklagade de oss för nio år sedan för att

¹¹⁷ **Emile Vandervelde** (1866-1938) var ledare för det belgiska socialistpartiet och ordförande för Andra internationalen (1929-36). Under Första världskriget satt han med i den borgerliga regeringen.

Albert Thomas (1878-1932) var medlem i det franska socialistpartiet. Gick med i den franska koalitionsregeringen 1914.

hjärtlöst vara redo att minska Rysslands befolkning till hälften eller en tredjedel i namn av våra nationsfientliga mål.

Som bekant intog vårt parti ståndpunkten att det vore en lika stor fördel för den ryska arbetarklassen som för den internationella om det tsaristiska Ryssland skulle lida nederlag under kriget. Ententens socialistiska lakejer lyckades inte få oss att vika från denna ståndpunkt. Vid tiden för freden i Brest-Litovsk¹¹⁸ blev anklagelserna om en mot nationen fientlig politik (enligt den andra versionen för att samarbeta med Hohenzollern) ursinniga. Icke desto mindre lät vårt parti sig inte förledas att dras med i kriget i det amerikanska kapitalets intressen. Hohenzollerns regim föll och oktoberrevolutionen spelade en lika stor roll för dess fall som Ententens vapen. Fiendskapen mellan sovjetrepubliken och regeringarna i den segerrika Ententen trädde i förgrunden.

Storbritanniens härskare spelar den mest reaktionära rollen i världen: i Europa, Egypten, Turkiet, Persien, Indien och Kina. Varendra förändring av den ekonomiska och politiska världssituationen är ett slag mot Storbritanniens styre. Av denna orsak kommer den förfallande brittiska borgarklassen att kämpa med näbbar och klor mot varje förändring för att avvärja varje urholkning av sin makt. Den amerikanska borgarklassen är mäktigare. Dess kamp mot revolutionen kommer att ske i mer storslagen skala. Men för närvarande befinner sig Amerika fortfarande på andra plats. I Europa, Asien och Afrika är Storbritanniens härskande klass den revolutionära rörelsens mest ondskefulla fiende.

För en socialist borde detta faktum räcka för att förklara fiendskapen mellan Sovjetunionen och det brittiska imperiet. Är vi ”patrioter”? I samma utsträckning som vi var ”antipatrioter” under det imperialistiska kriget, Vi använder statsmakten och dess metoder för att försvara samma intressen som vi kämpade för med upprorets metoder: det internationella proletariats intressen.

När Russell säger att vi är beredda att offra den brittiska arbetarklassens intressen i den sovjetiska statens intressen så är det inte bara felaktigt utan också idiotiskt. Varje försvagning av det brittiska proletariats, och i synnerhet om det skulle förlora i öppen kamp, skulle oundvikligen rikta ett hårt slag mot både Sovjetunionens internationella och inhemska ställning.

När de tyska kommunisterna i mars 1921 på ett konstgjort sätt försökte tvinga fram en proletär revolution, så kritiserades de hårt av Kominterns tredje kongress. För att rättfärdiga sig själva hänvisade de till sovjetrepublikens besvärliga situation och nödvändigheten att komma till hennes hjälp. Tillsammans med Lenin sa jag till dem: varken heroiska utbrott eller ännu mindre revolutionära äventyr kommer att kunna hjälpa sovjetrepubliken. Vi är i behov av samma sak som det tyska proletariats, det vill säga en segerrik revolution. Det vore ett grundläggande misstag att tro att proletariats i något land skulle vidta några som helst åtgärder i sovjetstatens intressen, om inte dessa åtgärder härrör från dess egna intressen som en klass som kämpar för sin fullständiga befrielse. Denna uppfattning är rotad i vårt kött och blod, men är främmande för de socialister som – om inte alltid så åtminstone i de avgörande ögonblicken – undantagslöst visar sig stå på den egna borgarklassens sida. Och Russell är inget undantag.

Det är sant att han under kriget ganska modigt gick emot sin egen regering, även om hans motstånd var politiskt hopplöst. Det var en enskild demonstration, en tröst för hans samvete – regimens öde stod aldrig ens lite på spel. Men när det kommer till frågan om proletariats revolution, då har han inte några andra argument i sin intellektuella arsenal än de som hänför honom till *Morning Post* och Churchill och hans gelikar i Storbritannien.

Den största säregenheten inom brittisk politik – och den sammanfattar landets tidigare historia – är den skriande motsättningen mellan hur revolutionärt mogna de ekonomiska faktorerna är och hur

---

¹¹⁸ **Brest-Litovsk** var en stad på gränsen mellan Polen och Ryssland där fredsfördraget som avslutade fientligheterna mellan Ryssland och Tyskland skrevs under den 3 mars 1918. Villkoren var ytterst ogynnsamma för Sovjetunionens intressen, men sovjetregeringen tvingades skriva under eftersom den vid den tidpunkten inte kunde fortsätta kriget.

oerhört underutvecklade de ideologiska formerna är, i synnerhet inom arbetarklassens led. Denna grundläggande säregenhet förstås allra minst av just de personer som är dess mest slående yttring: borgerliga humanister, nutida upplysare och pacifister. Sida vid sida med de reaktionära småborgerliga reformisterna ser de sig manade att leda proletariatet.

Bertrand Russell är inte den värste. Men hans skrifter om sociala och politiska frågor, hans vädjanden mot kriget, hans diskussion med Scott Nearing¹¹⁹ om regimen i Sovjet, visar på ett otvetydigt sätt hans ytliga dilettantism, hans politiska blindhet, fullständiga brist på förståelse av den historiska utvecklingens grundläggande mekanismer, det vill säga kampen mellan levande klasser som uppstår på grundval av produktionen. Mot historien ställer han propaganda för olika pacifistiska paroller som han själv formulerar på ett erbarmligt sätt. Han glömmer dock att förklara varför den pacifistiska upplysningen inte skyddar oss från krig och revolutioner, trots att så framstående personer som Robert Owen under 1800-talets första hälft, de franska upplysarna på 1700-talet, kväkarna ända sedan 1600-talet, och dessutom många andra har intresserat sig för den.

Russell är en nutida upplysare, som inte har ärvt den gamla upplysningens entusiasm utan bara dess ideologiska fördomar. Russell är helt igenom skeptiker. Han verkar ställa vetenskapens och teknologins fredliga, gradvisa metoder mot revolutionens våldsamma metoder. Men han tror lika lite på det vetenskapliga tänkandets makt att frälsa som han tror på de revolutionära aktionernas styrka.

I sin polemik mot Nearing försöker han, under täckmantel av pseudosocialistiska fraser, nedvärdera, misskreditera och kompromettera det ryska proletariatets revolutionära initiativ. I sin polemik mot biologen Haldane,¹²⁰ hånar han de tekniska vetenskapernas optimism. I sin lilla bok **Daedalus och Icarus eller Vetenskapen och framtiden** uttrycker han öppet sin övertygelse att det bästa vore om hela vår civilisation skulle krossas. Och denna person, så fullständigt sönderfränt av sin egoistiska, självcentrerade, aristokratiska skepticism, ser sig manad att ge råd till det brittiska proletariatet och varna det för våra kommunistiska intriger!

Den brittiska arbetarklassen går in i en epok där den kommer att behöva den allra starkaste tro på sin egen uppgift och styrka. Då behövs inga konstgjorda stimulerande medel som religion eller idealistisk moral. Det krävs och räcker att det brittiska proletariatet inser att situationen i deras land hänger ihop med situationen i hela världen, att den inser hur ruttna de härskande klasserna är och kastar karriäristerna, kvacksalvarna och de borgerliga skeptikerna åt sidan, personer som inbillar sig att de är socialister bara därför att de från tid till annan mår illa av stanken från det ruttnande borgerliga samhället.

3 maj 1926

Krim, på väg.

PS. Dessa rader skrevs under de dagar då frågan om gruvarbetarnas strejk och generalstrejken hängde på en tunn tråd. För närvarande har det inte tagits något slutgiltigt beslut, åtminstone har vi inte nåtts av några nyheter om det. Men oavsett vilken riktning händelserna tar i Storbritannien under de kommande dagarna och veckorna, så kommer de problem som denna artikel speciellt befattar sig med aldrig att strykas från det brittiska politiska livets dagordning.

¹¹⁹ **Scott Nearing** (1883-1983) var en amerikansk forskare och sociolog som avskedades från sin universitetspost pga sitt motstånd mot Första världskriget. Han har skrivit flera böcker, bl a **Poverty and Riches, Education in Soviet Russia**, etc.

¹²⁰ **John Scott Haldane** (1860-1936) var en skotsk vetenskapsman som genomförde en omfattande forskning om gruvarbetet och industrisjukdomar som orsakades av dålig ventilation.

Del III: Vart går Storbritannien? Del 3: Efter generalstrejken.

Redaktionell not.

Inget av kapitlen i del III publicerades i Sovjetunionen, även om maskinskrivna kopior cirkulerades i slutet av 1920-talet.

Sista kapitlet ("Balansräkning över den anglo-ryska kommittén") är ett utdrag ur **Tredje internationalen efter Lenin**, som finns publicerad på marxistarkiv.se.

Kapitel 1. Det brittiska kommunistpartiets framtid

3 juni 1926

Legender spelar en allt större roll i vårt partiliv. En sådan legend är det systematiskt spridda och befängda ryktet om min "rädsla" för skörden. På samma ideologiska nivå befinner sig en ny legend med innebörden att jag anser det brittiska kommunistpartiet vara en reaktionär organisation, ett hinder på arbetarklassens väg. Var och en som har tittat igenom min lilla bok **Vart går Storbritanien?** inser med lätthet hur löjliga dessa påståenden är, som inte har till syfte att belysa frågans andemening, utan att få mig att hamna på kant med det brittiska kommunistpartiet.

Strax innan de stora händelserna i England uttryckte jag i ett brev till politbyrån farhågor för att det brittiska kommunistpartiet, precis som det bulgariska, i det kritiska ögonblick då massorna är aktiva skulle anta en alltför passiv eller förhållande inställning – än mer som det skulle utsättas för ett oerhört tryck från den borgerliga staten, den borgerliga allmänna opinionen, och arbetarklassens hela byråkratism. Vad drog jag för slutsats av det? Tja, här är den. "Ett av de viktigaste problemen är att hjälpa det brittiska kommunistpartiet att på ett genomgripande sätt förstå och studera denna framtidsutsikt." Vi måste hjälpa det att välja ut och samla kring sig de element "som kan förstå att stora masstrider är oundvikliga och utan fruktan går dem till mötes." Det är den slutsats jag drog från mina egna tvivel och betänkligheter. Kan det verkligen sägas vara riktat mot det brittiska kommunistpartiet? Sedan när har varningar för passivitet inför stora strider, och rekommendationer att välja mer aktiva element, inneburit att tala mot kommunistpartiet? Och detta är Lenins parti.

Vid ett utvidgat möte med exekutivkommittén varnade några brittiska kamrater för att överdriva den brittiska kapitalismens kris. Därmed visade de att de underskattar krisens djup och inte inser att sociala sammandrabbningar är omedelbart förestående. Ett ojämförligt mindre viktigt faktum, nämligen att min bok gavs ut med ett förord av Brailsford, var för mig ännu ett symptom på att det fanns en beredvillighet till kompromisser bland en viktig del av de brittiska kommunisterna. De har ännu inte haft några erfarenheter av att leda massaktioner. Sammantaget reste detta ganska rimliga farhågor för överdriven försiktighet, bristande beslutsamhet och till och med passivitet från den mäktiga byråkratiska opposition som finns inom arbetarklassens alla gamla administrativa organisationer.

Antyder inte de grundläggande revolutionära lärdomarna att det under dessa förhållanden faktiskt var nödvändigt att betona, upprepa, understryka faran för att den omedelbart förestående strejken skulle motarbetas och möta motstånd och sabotage inom hela den gamla organisatoriska överbyggnaden, och bristande beslutsamhet från kommunistpartiets sida? Jag anser att vårt partis främsta uppgift i internationalen är att varna före aktionerna och inte bestraffa med byråkratiska medel efter dem. I ett brev som rapporterar om det brittiska partiet kan vi läsa:

Inom vissa av våra regionala organisationer kunde man tyvärr märka att det överlevde en del sekteristiska rester i partiet. Dessa organisationer har inte rotat sig tillräckligt djupt i fackföreningarna, och det förklarar också det faktum att de sackade efter massorna under strejkerna. (Brev från T Stewart¹²¹ till Kominterns sekreterare, 21 maj 1926.)

Utifrån de brittiska kommunisternas egna ord är det således uppenbart att den sortens brister hade visat sig, brister som kunde och måste befaras. Lyckligtvis befann sig partiets revolutionära verksamhet på en rimligt hög nivå. Det är vår allmänna bedrift, men den minskar inte behovet att utfärda en varning. Utan kritik mot vissa brittiska kamrater i Kominterns exekutivkommitté, utan vänskapliga tillrättavisningar och varningar, så kunde elementen av passivitet och obeslutsamhet ha visat sig få större inflytande än de lyckligtvis inte fick.

¹²¹ T Stewart som Trotskij hänvisar till här är troligen R Stewart, som då fungerade som sekreterare i det brittiska kommunistpartiet – engelske översättarens anmärkning.

Ändå är det brottsligt att framställa saker och ting på detta sätt, som om det brittiska kommunistpartiet hade tagit itu med alla sina problem. Skillnaden mellan dess styrka, resurser och medel och de alltmer överhängande objektiva uppgifterna är enorm. Och vi måste tala öppet om det, inte ersätta revolutionär politik med partilegender och formler.

Men med tanke på det brittiska samhällslivets oerhörda konservatism behöver det unga brittiska kommunistpartiet samtidigt tiofalt öka sin oförsonlighet, kritik och motstånd mot trycket från den borgerliga samhällsopinionen och dess "arbetarorganisationer".

Kapitel 2. Resolution om generalstrejken i Storbritannien

(Framlagd inför kommunistpartiets centralkommittémöte 14-23 juli 1926.)

I betraktande av det fullständigt obestriddiga faktum att General Council, efter att den 12 maj ha förrått kolgruvearbetarna genom att på ett illvilligt sätt avbryta generalstrejken, nu förbereder ett slutgiltigt förräderi mot gruvarbetarstrejken, som genom Councils aktion redan har blivit isolerad;

I betraktande av det faktum att General Council, genom att formellt bibehålla den anglo-ryska kommittén,¹²² försöker vinna tid för sitt förrädiska arbete och åtminstone för ett tag till uppenbarligen vill dölja sitt förrädiska arbete för massorna;

I betraktande av det faktum att det är för dessa och endast dessa syften som förrädarna i General Council har användning för den anglo-ryska kommitténs konferens i Paris;

Beordrar plenarmötet politbyrån:

Att på alla sätt påskynda sammankallandet av den anglo-ryska kommittén, och inte låta Paris-konferensen bli uppskjuten en enda dag.

Att vid Pariskonferensen ställa alla frågor fullkomligt rättframt och skarpt, och inte ge förrädarna någon möjlighet att undvika eller slingra sig undan frågan och ännu en gång lura arbetarna;

Och efter att i alla avseenden ha avslöjat förrädarnas avsikter omedelbart bryta med den anglo-ryska kommittén, eftersom vi varken direkt eller indirekt kan dölja eller gå vidare tillsammans med de personer som har förrått gruvarbetarnas fortsatta kamp. På samma gång öka ansträngningarna att stärka *enhetsfronten*¹²³ underifrån, och framförallt lita till de band som har upprättats till gruv-
arbetarnas fackförening.

Dessutom förkunnar plenarmötet att politbyråns majoritet har fört en djupt felaktig politik i frågan om den anglo-ryska kommittén. Arbetarmassorna i Storbritannien gjorde allra hårdast motstånd mot General Council i samband med att generalstrejken avbröts. Det var då nödvändigt var att hålla takten med det brittiska proletariats mest aktiva krafter och i det ögonblicket bryta med General Council som hade förrått generalstrejken. Under flera årtionden har Storbritanniens borgerliga arbetarpolitiker periodvis lurat arbetarmassorna, och varje gång utlöst arbetarnas ilska. Men avsaknaden av ett verkligt revolutionärt parti har alltid gjort det möjligt för dem att låta lite tid gå så att massornas ilska kunde svalna, för att sedan återuppta sitt förrädiska arbete. Därför var det nödvän-

¹²² I november 1924 anlände en stor delegation av brittiska fackföreningsledare, under ledning av ordföranden för fackföreningskongressen A A Purcell, till Moskva. Efter att ha granskat situationen i Ryssland återvände de hem och avgav en rapport som prisade bolsjevikregeringens landvinningar. I maj 1925 anlände en rysk utbytesdelegation till England, under ledning av ordföranden för de ryska fackföreningarnas centrala råd M Tomskij, till de brittiska fackföreningarnas kongress i Hull. 14 maj 1925 utarbetades ett protokoll där de två fackföreningsledarna kom överens om att bilda den **Anglo-ryska fackliga enhetskommittén**, med lika representation från båda organisationerna. Man lät förstå att syftet med denna kommitté var att gynna den internationella fackliga enheten, kampen för att motverka reaktionens seger, och mot krigsfaran. Kommittén fortlevde ännu ett år efter den brittiska delens skändliga uppträdande under generalstrejken i maj 1926, trots att den ryska oppositionen krävde att de ryska ledarna demonstrativt skulle lämna kommittén och på så sätt beröva de brittiska Labourledarna den revolutionära täckmantel de fick av de vänskapliga förbindelserna med ryssarna. Kommittén upplöstes till slut, men inte på ryskt initiativ, utan när de brittiska fackföreningarnas ledning drog sig tillbaka från den.

¹²³ Politiken att bilda **enhetsfronter** med andra arbetargrupperingar formulerades av Lenin och Trotskij och antogs av Kominterns första kongresser. Den hade sin grund i behovet att vinna över arbetarmassorna till en revolutionär handlingslinje i en situation där en majoritet av arbetarna följde reformistiska ledare. Trotskijns hänvisning här till enhetsfront "underifrån" ska inte blandas samman med den politik som Komintern följde under den "tredje perioden" (1928-1934), när stalinisterna var mot enhetsaktioner med de socialdemokratiska ledarna och ledare för andra icke stalinistiska organisationer, och hävdade att enhetsfronter bara var tillåtna när de kom till "underifrån", det vill säga över huvudet på ledarna för andra organisationer. Trotskij gick bestämt mot den sortens politik, som omöjliggjorde alla former av verkliga enhetsfronter.

digt att utan tvekan bryta med General Council i frågan om förräderiet mot strejken, vid tidpunkten för detta förräderi och inför ögonen på massorna. Förrädarna skulle inte ha tillåtits att ens under en timme efter att de avbröt strejken framstå som våra "allierade". Bara de brittiska arbetarna kan kasta ut det nuvarande General Council, men de bör få stöd i detta arbete genom vårt exempel, och inte hindras av ens ett indirekt stöd till General Council genom att vi vidmakthåller de organisatoriska banden.

Det vore ett oförlåtligt, på gränsen till kriminellt, misstag om vi i framtiden lät General Council steg för steg flytta tillbaka denna fråga, och gradvis och omärkligt reducera den anglo-ryska kommittén till ett intet eller själv bryta med den kring någon mindre viktig fråga, som kommitténs stadgar eller liknande. Varje medveten brittisk arbetare skulle då fråga oss varför vi inte bröt med General Council när de förråddes generalstrejken eller senare, när de ovanpå det förrådde kolgruvearbetarnas strejk, utan istället bröt med det på grund av den ena eller andra mindre viktiga frågan efter att gruvstrejken hade krossats. Ty General Councils alla ansträngningar syftar i den riktningen. En passiv vänta-och-se-politik från vår sida skulle bidra till att göra General Councils ledningspolitik framgångsrik, en politik som räknar med att den anglo-ryska kommittén kan begravas diskret med minsta möjliga förluster för de brittiska förrädarna.

Att försvara bevarandet av den anglo-ryska kommittén med argumentet att vi inte kan hoppa över proletariats organisationer som är "historiskt givna", är att ägna sig åt grovt ordklyveri, som oundvikligen kommer att leda till opportunistiska slutsatser. Vi kan inte hoppa över fackföreningarna, eftersom de är proletariats "historiskt givna" organisationer. Men den anglo-ryska kommittén är en tillfällig gruppering, som har uppstått ur en tillfällig situation.

Det var helt rätt att ingå denna allians när vi gjorde det, men i syfte att vända den mot opportunisterna, för att pressa de vacklande ledarna så långt framåt som möjligt, och för att avslöja dem och bryta med dem i händelse av att de skulle begå förräderi. Men att bryta med generalstrejkens förrädare på det sätt som vi har gjort med vårt exempel och våra handlingar, är att säga till de brittiska massorna: "Fördöm era ledare som förrädare men låt dem stanna kvar på sina poster. Det är så vi har gjort i förhållande till den anglo-ryska kommittén."

Alla argumenten om att det inte är tillåtet att "hoppa över" det förrädiska General Council kan och borde tiofalt mer tillämpas på frågan om att gå med i Amsterdaminternationalen.¹²⁴ Ur denna synvinkel borde själva det faktum att Profintern existerar kallas ett försök att "hoppa över" Amsterdam... De mest konsekventa förespråkarna för att vidmakthålla den anglo-ryska kommittén glider faktiskt gradvis över till att vara för att gå med i Amsterdaminternationalen.

Försöket att rättfärdiga existensen av den nuvarande anglo-ryska kommittén är i grunden fel. Det är sant att Baldwin kämpar mot General Council, på samma sätt som Hindenburg kämpade mot de tyska socialdemokraterna. Det följer inte av något av dessa fakta att vi måste eller får ingå ett block med Purcell eller Scheidemann.

Enhetsfronttaktiken bibehåller fortfarande all sin kraft som den viktigaste metoden i kampen om massorna. En grundläggande princip i denna taktik är: "Med massorna – alltid, med de vacklande ledarna – ibland, men bars å länge de står i ledningen för massorna." Utan att för ett ögonblick upphöra med sin kritik av de vacklande ledare, måste man använda dem så länge massorna tvingar dem framåt. Och man måste bryta med dem vid rätt tidpunkt, när de övergår från vacklan till fientliga handlingar och förräderi. Man måste använda tillfället när man bryter för att avslöja de förrädiska ledarna och ställa deras uppfattning mot massornas. Just häri ligger enhetsfrontpolitikens innersta revolutionära väsen. Utan det riskerar alltid kampen om massorna att förvandlas till ett opportunist-

¹²⁴ **Amsterdaminternationalen** var en internationell fackföreningsfederation, som var baserad i Amsterdam. Den var motståndare till **Profintern** (Röda fackföreningsinternationalen), som omfattade de fackföreningar som var anslutna till Tredje internationalen.

tiskt svansande för spontaniteten, dolt av en till intet förpliktigande kritik av opportunisten enbart i ord. Politbyråmajoritetens linje i frågan om den anglo-ryska kommittén var uppenbarligen en överträdelse av enhetsfrontspolitikens *revolutionära andemening*.

Fackföreningarna är de viktigaste massorganisationerna i Storbritannien. Men kampen om inflytandet över de massor som organiseras i dessa fackföreningar får i inget fall leda till knäfall inför den konservativa tradeunionismen i form av fullständigt opportunistiska och svanspolitiska grupperingar. Ju snabbare den revolutionära utvecklingen går i Storbritannien och ju tydligare nya organisatoriska former (fackliga ombud [shop stewards], aktionskommittéer) ställs mot de gamla, inte för att kringgå fackföreningarna utan på deras grundvalar – ju större uppmärksamhet bör de brittiska kommunisterna ägna åt att utveckla nya organisatoriska former som grundar sig på massrörelsen.

Plenarmötet förkastar med skärpa försöket att använda Lenins lära om behovet av ständig, oförtröttlig och envis kamp i alla sorters arbetarorganisationer för att rättfärdiga en passiv, försonlig, vänta-och-se inställning gentemot de förrådiska ledarna, under förevändning att de återspeglar arbetarklassens nuvarande utvecklingsnivå, att ”de är det bästa som finns”, att ”det ännu inte finns någon färdig som kan ersätta dem”, och så vidare. Lenin gick med på att man kunde ingå tillfälliga block med till och med opportunistiska ledare, under förutsättning att man gjorde en skarp och djärv sväng och brytning på grundval av massornas aktioner när ledarna började hålla tillbaka, gå emot eller förråda. Lenins lära om att gå på offensiven står i skarp kontrast till mensjevikernas passivitet och vaksamma väntan, och försöken att överge denna lärans sant oförsonliga sida är varken mer eller mindre än att ta musten ur leninismens revolutionära lära.

Plenarmötet uttrycker sin orubbliga övertygelse om att Sovjetunionens internationella intressen, i egenskap av den första staten i världen med en proletär diktatur, helt och fullständigt sammanfaller med den internationella arbetarklassens och de förtryckta folkens intressen. Precis som tidigare är den revolutionära rörelsens utveckling på grundval av vänskaplig solidaritet den främsta garantin för Sovjetunionens okränkbarhet och möjligheten för vår socialistiska världsutveckling.

På samma gång förkunnar plenarmötet energiskt att den grovt felaktiga politiken, som väckte förhoppningar att det nuvarande General Council under ledning av Thomas, MacDonald och Purcell skulle vara redo och förmöget att föra en kamp mot imperialismen, militära interventioner, etc, nu har avslöjats. Så fort det blir fara för krig kommer de kompromissande ledare som på ett så fegt sätt förrådade sina egna arbetare under strejken, ännu mer ofrånkomligt och skamligt att förråda det brittiska proletariatet, Sovjetunionen och fredens sak. Bara genom att oförsonligt avslöja förrådarna i massornas ögon, bara genom att avlägsna dem från deras poster, kan man hindra borgarklassen från att överraska arbetarna oförberedda när den beslutar sig för att försöka inleda ett krig. Den bästa garantin mot krig är att förena sig med de brittiska arbetarmassorna på grundval av att verkligen avslöja deras nuvarande förrådiska generalstab, General Council. Thomas, MacDonald, Purcell och deras gelikar kan lika lite förhindra ett imperialistiskt angrepp som Tsereteli, Dan och Kerenskij och de andra kunde hindra den imperialistiska slakten.¹²⁵ Det vore ett svårt brott mot Sovjetunionen och världens proletariat att sprida några som helst illusioner i detta avseende.

Kominterns taktik, som i allt väsentligt utarbetades under Vladimir Iljitj [Lenin], borde stå kvar hård och fast. Följande delar av denna taktik är särskilt viktiga: (1) att kommunisterna måste arbeta i de mest reaktionära fackföreningarna för att under alla möjliga förhållanden kämpa för att vinna

¹²⁵ **Iraklij Tsereteli** (1882-1959) var rysk mensjevik. Stödde Första världskriget och hade ministerposter i den provisoriska regeringen mellan mars och augusti 1917. Han gick mot den bolsjevikiska oktoberrevolutionen och emigrerade 1919.

Feodor Dan (1871-1947) var en mensjevikisk ledare som satt med i Petrogradsovetens presidium 1917. Blev senare aktiv motståndare mot revolutionen. Arresterades 1921, förvisades från Sovjetunionen 1922 och dog i USA.

Alexander Kerenskij (1882-1970) var medlem i det ryska socialistrevolutionära partiet och ledde den provisoriska regeringen från juli till oktober 1917.

över massorna, (2) det tvingande behovet för de brittiska kommunisterna att gå in i Labourpartiet och kämpa mot att bli uteslutna ur denna organisation, eftersom de fem senaste årens erfarenheter fullkomligt bekräftar vad Lenin sa i denna fråga vid Kominterns andra kongress och i sin **”Vänsterismen” – kommunismens barnsjukdom**, och (3) behovet att kämpa mot både högeropportunistiska och ultravänsteristiska avvikelser.

”Anarkismen”, skrev Lenin, ”har icke sällan utgjort ett slags straff för arbetarrörelsens opportunistiska synder. De båda lytena har kompletterat varandra.” (*Valda verk i 10 band*, bd 9, s 390, ”Vänsterismen’ – kommunismens barnsjukdom”.)

Plenarmötet anser att politbyråmajoritetens alltmer uppenbara linje att ersätta Lenins uttalande i frågan med att enbart (ibland helt principiell) kämpa mot ultravänsterismen och släta över den högeropportunistiska faran (Polen, England, Tyskland) är fullständigt otillåtlig. Situationen är särskilt farlig eftersom ju mer folk varnar mot den ökande högerfaran, desto mer anklagas de för att vara ultravänsterister.

Plenarmötet fäster uppmärksamheten på de förändringar som den ledande klicken i Fackföreningarnas allryska centralråd [FACR] har genomfört av stadgarna i de flesta av våra fackföreningar, utan partiets eller de breda medlemsmassornas i dessa fackföreningar vetskap. Medan fackföreningarnas stadgar innan slutet av förra året talade om att de via FACR tillhörde Röda fackföreningsinternationalen, så ersattes i slutet av förra året och början av detta år Röda fackföreningsinternationalen av den Internationella fackföreningsfederationen. En så principiellt viktig förändring kan inte tolkas som något annat än att förbereda förutsättningarna för att gå med i Amsterdaminternationalen.

Plenarmötet fördömer kategoriskt dessa ansträngningar och föreslår att fraktionen i FACR vidtar åtgärder för att se till att alla fackföreningars stadgar klart och tydligt anger att våra fackföreningar, helt i enighet med arbetarmassornas åsikter och önskan, tillhör den Röda fackföreningsinternationalen.

Plenarmötet anser det helt ousäktligt att, som ett antal kamrater har gjort, föra diskussionerna i politbyrån angående frågan om den anglo-ryska kommittén vidare i pressen och till möten utanför politbyrån, och sprida de allra grövsta förvrängningar av politbyråminoritetens åsikter, göra grova personliga angrepp, etc.

De medlemmar i politbyrån som är i minoritet i denna fråga, som ingalunda beslutades (eller ens diskuterades) vid den fjortonde partikongressen, fick inte möjlighet att föra fram sina verkliga uppfattningar i frågan. Som ett resultat av det har det utvecklats en förvrängd och ensidig ”diskussion” som har förgiftat atmosfären i partiet.

I partiorganisationerna i Moskva och andra städer avlämnades rapporter och lades det fram teser i syfte att överdriva motsättningarna i politbyrån och föra vidare den ensidiga ”diskussionen” till Komintern.

Den sortens verksamhet ställer till stor skada på det allryska kommunistiska partiets enhet och kan skada Komintern svårt.

Plenarmötet avvisar motionen att godkänna politbyråns taktik, eftersom det skulle innebära följande:

- (a) att så länge som möjligt vidmakthålla blocket med strejkbrytarna och förrädarna i General Council;
- (b) att låta bli att kritisera och fördöma den rent felaktiga högersvingen i politbyråmajoritetens politik;
- (c) att inte heller kritisera motsvarande förändringar av fackföreningarnas stadgar, som pekar mot att gå med i Amsterdaminternationalen;

- (d) att inte kritisera själva inriktningen att gå med i Amsterdaminternationalen; och
- (e) att rikta ett slag mot de partimedlemmar som har kritiserat de ovan uppräknade misstagen och har krävt att de ska rättas till. Att göra det skulle oundvikligen leda till en fördjupning av den opportunistiska avvikelserna, och skulle inte bara stärka Purcell utan skulle också gynna höger-tendenserna i det brittiska kommunistpartiet, som är tillräckligt starka redan som det är .

Zinovjev, Trotskij, L Kamenev, Pjatakov, Krupskaja.

Kapitel 3. Ändringsförslag till resolutionen om situationen i Storbritannien

Publicerad 1927.

1. Plenarmötet konstaterar att frågan om den anglo-ryska kommittén för närvarande har en avgörande betydelse för hela inriktningen på vårt arbete inom den engelska arbetarrörelsen, i synnerhet för en korrekt förståelse och tillämpning av enhetsfronttaktiken. Utan en klart principiell hållning i denna fråga kommer Komintern och framförallt det brittiska kommunistpartiet hela tiden att dömas till nya misstag och vacklan. För att alls kunna lösa alla andra frågor under kampen mot krigsfaran är det en grundläggande förutsättning att man löser frågan om den anglo-ryska kommittén, precis som det (för att ge ett exempel) 1914 inte gick att ta ett enda steg framåt utan att först lösa frågan om de socialdemokratiska parlamentsledamöterna kunde rösta för krigsbudgeten.
2. Precis som i Labourpartiet innehas den ledande rollen inom den engelska fackföreningsrörelsen av olika sorters reformister, *av vilka majoriteten är liberala Labourpolitiker*. Med tanke på arbetarmassornas djupgående vänsterutveckling, måste man tillstå att den farligaste sortens Labourpolitiker är politiker av Purcells, Hicks', Brailsfords typ. Den engelska imperialismens ostadiga byggnadskomplex understöds för närvarande inte så mycket av Thomas och MacDonald som av Purcell, Brailsford och deras gelikar, förutom vilka politiker som Thomas och MacDonald, trots det faktum att de stöds av borgarklassen, inte längre skulle kunna behålla sin ledande ställning i arbetarrörelsen. Det är särskilt angeläget med en oförsonlig och skoningslös kamp mot imperialismens vänsterlakejer inom både fackföreningarna och i Labourpartiet nu, då den hårdnande internationella och inhemska situationen kommer att slå obarmhärtigt mot all obeslutsamhet och hyckleri.
3. Fackföreningarna och partiet har utan tvivel sina speciella särdrag, sina speciella arbetsmetoder, i synnerhet sina speciella metoder för att genomföra enhetsfronten. Men just i frågan om politiska block med de reformistiska ledarna suddas skillnaden mellan fackföreningarna och partiet fullständigt bort. I alla viktiga och avgörande fall går General Council hand i hand med Labourpartiets verkställande utskott och parlamentsgrupp. De ledande politikerna och fackföreningsledarna gick hand i hand när de avblåste generalstrejken. Under sådana förhållanden kommer inte en enda ärlig arbetare att förstå varför Purcell politiskt sägs vara *borgarklassens vänsterlakej*, medan vi å andra sidan har "vänskapliga förbindelser", "ömsesidig förståelse" och är "eniga" med honom när det gäller fackföreningarna.
4. I speciella fall kan enhetsfronttaktiken innebära tillfälliga överenskommelser med den ena eller andra reformistiska vänstergruppen mot högern. Men sådana överenskommelser får inte under några omständigheter omvandlas till ett varaktigt politiskt block. Oavsett vilka eftergifter vi gör i syfte att på ett konstgjort sätt bevara ett sådant politiskt block, så måste man inse att de står i motsatsställning till enhetsfrontens grundläggande mål och är ytterst skadliga för proletariatets revolutionära utveckling. Under det senaste året har den anglo-ryska kommittén blivit just en sådan ytterst skadlig, helt igenom konservativ faktor.
5. Vid en viss tidpunkt var skapandet av den anglo-ryska kommittén ett helt riktigt steg. Under arbetarmassornas utveckling åt vänster tog de liberala Labourpolitikerna ett steg åt vänster för att behålla sitt inflytande bland massorna, precis som de borgerliga liberalerna gör under inledningen av en revolutionär rörelse. Att vid det tillfället räcka ut handen till dem var helt rätt. Men man måste klart hålla i minnet att de engelska reformisterna, precis som alla liberaler, oundvikligen skulle hoppa bakåt till opportunistens sida så fort massrörelsen antog öppet revolutionära former. Det var just vad som hände under generalstrejken. Från och med denna gigantiska händelse skulle den tillfälliga uppgörelsen med ledarna ha brutits, och man skulle ha

utnyttjat denna brytning med de kompromissande ”vänsterledarna” för att göra framsteg bland de breda proletära massorna. Försöket att behålla blocket med General Council efter deras öppna förräderi mot generalstrejken, och till och med efter förräderiet mot gruvarbetarstrejken, var ett av de största misstagen i arbetarrörelsens historia. Kapitulationen i Berlin är en svart fläck i Kominterns historia och utgör en oundviklig följd av denna felaktiga linje.¹²⁶

6. Man måste vara blind eller hycklare för att anse att den ”främsta bristen” med besluten i Berlin är att de inskränkte den anglo-ryska kommitténs befogenheter istället för att bredda dem. Under det senaste året har den anglo-ryska kommitténs ”befogenheter” bestått av: att Fackföreningarnas allryska centralråd [FACR] försökte stöda generalstrejken medan General Council avbröt den. FACR hjälpte gruvarbetarstrejken i stor skala medan General Council förrådde den. När man talar om att bredda den anglo-ryska kommitténs verksamhet (jämför paragraf 29 i kommissionens resolution), så låtsas man hycklande att denna verksamhet tjänade några av arbetarnas verkliga intressen, medan den anglo-ryska kommittén i själva verket bara skyddade och dolde General Councils tarvliga och förrådiska arbete. Att utvidga denna ”verksamhet” står i motsättning till arbetarklassens grundläggande intressen. Det är löjligt och skamligt att försöka slippa ifrån besluten i Berlin genom att helt enkelt hänvisa till det faktum att General Council bär ansvar för dem (jämför återigen paragraf 29 i kommissionens resolutionsförslag). Det är som det brukar att strejkbrytare som sjunker allt djupare försöker skydda sitt strejkbryteri mot ingripande utifrån, och att strejkbrytare vinnlägger sig om att dölja sitt strejkbryteri med hjälp av FACR:s kapitulation. Men det berättigar inte vår kapitulation ett dyft.
7. Plenarmötet avvisar indignerat det vulgära, kälkborgerliga, helt igenom mensjevikiska argumentet att Chamberlain ”också” vill bryta upp den anglo-ryska kommittén. Det är helt orimligt att försöka avgöra vår revolutionära linje genom att i varje ögonblick godtyckligt låta sig vägledas av gåtan om vad Chamberlain vill eller inte vill. Hans uppgift är att skaffa sig ett så hårt grepp som möjligt om vänsterlakejerna. I detta syfte pressar han dem, avslöjar dem, utpressar dem och kräver att de ska bryta med bolsjevikerna. Under inverkan av dessa påtryckningar och denna utpressning utövar General Council utpressning mot Fackföreningarnas allryska centralråd, och hotar i sin tur med splittring. Under trycket från General Council går FACR med på att kapitulera. På detta försåtliga sätt har Chamberlain fullbordat sin uppgift, ty hans utpressning har lett till att FACR kapitulerade.
8. Om vi skulle bryta med General Council och helt upphöra med att ingripa i den engelska arbetarklassens angelägenheter, om vi efter brytningen skulle begränsa oss till våra inhemska angelägenheter, samtidigt som det brittiska kommunistpartiet inte med fördubblad energi utvecklade sin kampanj mot General Council, då skulle Chamberlain ha all anledning att vara nöjd med dessa sakernas tillstånd. Men brytningen med den anglo-ryska kommittén borde innebära raka motsatsen. Eftersom vi uttryckligen avvisar principen från Berlin om icke-intervention som en chauvinistisk och inte en internationalistisk princip, så måste vi med fördubblad energi stöda det brittiska kommunistpartiet och Minority Movement under deras intensifierade kamp mot Chamberlains vänsterlakejer. Med en sådan politik kommer Chamberlain mycket snart att bli övertygad om att rörelsens revolutionära flygel blev starkare efter att ha gjort sig av med det reaktionära bandet till General Council.

¹²⁶ Den anglo-ryska kommitténs tre sista konferenser hölls i Paris (juli 1926) och i Berlin (augusti 1926 och april 1927). Trotskij, Zinovjev, Kamenev, Krupskaja och Pjatakov hade krävt att den ryska delegationen skulle lämna den anglo-ryska kommittén vid konferensen i juli 1926 – den första möjligheten sedan General Council hade förrått generalstrejken – och upprepade sina argument efter konferensen i Berlin i augusti 1926. Men på Stalins order argumenterade den ryska delegationen att kommittén bara behövde omvandlas till ett mer effektivt organ. Trotskij talar om Berlinerfarenheterna som en kapitulation eftersom den ryska delegation istället för att offentligt bryta sina förbindelser med de brittiska Labourledarna valde att offra de brittiska arbetarnas behov i förhoppning om att blidka den brittiska imperialismen.

9. Plenarmötet anser det därför helt nödvändigt att inom kortast möjliga tid bryta det politiska blocket som innebär en katastrofal oklarhet i hela vår politik gentemot den engelska reformismen. Plenarmötet är av uppfattningen att det engelska kommunistpartiet omedelbart måste ställa en öppen fråga om de ömsesidiga förhållandena mellan FACR och General Council. Det engelska kommunistpartiet och den fackliga vänsterrörelsen Minority Movement måste kräva att den anglo-ryska kommittén genast sammankallas för att i FACR:s namn utveckla ett klart revolutionärt program av kamp mot kriget och mot borgarklassens offensiv mot proletariatet. Programmet måste formuleras på ett sådant sätt att det inte ger utrymme för Baldwins pacifistiska bluffmakeri. Om General Council vägrar att sammankalla den anglo-ryska kommittén, eller om dess delegation vägrar acceptera kampprogrammet, så ska det genast leda till att vi bryter blocket och inleder en bred kampanj mot reformisterna, speciellt vänsterreformisterna, som på ett bättre sätt och i större skala hjälper de engelska konservativa att dra in den engelska arbetarklassen i kriget, utan att de är medvetna om det.
10. Även om det brittiska kommunistpartiet ger ett allsidigt stöd till den verkligt revolutionära minoritetens rörelse, och i synnerhet stöder godtagbara kandidater som ska företräda denna minoritet på den ena eller andra posten i fackföreningsrörelsen (alltid på grundval av ett bestämt praktiskt program), så får inte partiet under några omständigheter identifiera sig med Minority Movement eller slå samman organisationerna. Det brittiska kommunistpartiet måste behålla sin fullständiga frihet att kritisera Minority Movement i sin helhet liksom dess enskilda ledare, deras misstag och vacklan.
11. Den skärpta klasskampen i England och den annalkande krigsfaran skapar villkor där händelseutvecklingen snabbt kommer att utsätta bestämda ”arbetarpartier”, organisationer, grupper och ”ledare” för prov. Motsättningar mellan ord och handling kommer att visa sig snabbt. Under en sådan period kan kommunistpartiet snabbt öka sin revolutionära auktoritet, sitt antal och speciellt sitt inflytande, under förutsättning att det för en klar, orubbligt modig, revolutionär politik, kallar saker och ting vid sitt rätta namn, inte gör principiella eftergifter, håller sina tillfälliga allierade och medresenärer och deras vacklan under noggrann uppsikt, och skoningslöst avslöjar allt bedrägeri och framförallt direkt förräderi.

Kapitel 4. Resolution från oppositionen om den anglo-ryska kommittén

Publicerad 1927

Efter fackföreningsledarnas (både höger- och ”vänsterledare”) förräderi mot den engelska generalstrejken har den anglo-ryska kommittén inte bara förlorat all betydelse, utan har enbart blivit en källa till bedrägeri mot den engelska och internationella arbetarklassen.

Ännu mer obegriplig är därför den officiella rapporten om kommitténs senaste konferens i Berlin. I denna tillkännages, utan att ens hänvisa till en enda resolution, ”fullständig samstämmighet” och ”hjärtligt samförstånd” mellan de ryska och engelska delegaterna. Bland de engelska delegaterna fanns en av mest typiska, mest högerinriktade engelska socialimperialisterna, den ökände Citrine,¹²⁷ så att till och med den tidigare torftiga ursäkten för att bibehålla kommittén – att det bakom vänsterreformisterna står arbetare som anser sig vara revolutionära – nu har visat sig vara en medveten lögn.

Partiarbetarkonferensen fördömer bestämt:

- den hemliga diplomati som användes under den anglo-ryska kommitténs konferens
- kommitténs totala passivitet vad gäller alla de frågor av trängande betydelse som finns idag (krigstransporter till Kina, de imperialistiska krigsförberedelserna, den fascistiska kuppen i Lettland)¹²⁸
- det ”hjärtliga samförståndet” med högerreformistiska ledare, som genom själva sin natur bara kan ske på en reformistisk och aldrig kommunistisk basis.

och kräver att kommittén omedelbart splittras genom att lägga fram lämpliga handlingskrav, som självklart förkastas av reformisterna:

- bojkott av det dödligt fascistiska landet Lettland
- förhindra alla ytterligare trupptransporter till Kina
- revolutionär propaganda bland de trupper som redan skickats dit
- internationella konferenser för transportarbetare, sjömän, vapen-, ammunitions- och kemiska arbetare för att på ett revolutionärt sätt förbereda ett verkligt motstånd mot alla imperialistiska krig.

¹²⁷ **Sir Walter Citrine** (1887-1983) var generalsekreterare i TUC [motsvarar brittiska LO – öa] mellan 1926 och 1946.

¹²⁸ Den brittiska regeringen skickade krigsmateriel till Kina för att hjälpa den borgerliga nationalistiska regeringen under Chiang Kai-shek att krossa det revolutionära upproret i landet.

Kapitel 5. Kampen för fred och den anglo-ryska kommittén

16 maj 1927

Hela den internationella situationen och dess utvecklingstendenser gör att kampen mot kriget och för att försvara Sovjetunionen i egenskap av den första arbetarstaten är en central uppgift för det internationella proletariet. Men just denna spända situation kräver klarhet, en exakt politisk linje och en beslutsam korrigerande av begångna misstag...

1. Krig är en fortsättning på politiken med andra medel. Kampen mot kriget är en fortsättning av den revolutionära politiken mot den kapitalistiska regimen. Att förstå denna tanke är nyckeln till alla opportunistiska misstag i de frågor som handlar om kriget. Imperialismen är ingen yttre faktor som existerar för sig själv. Den är det yttersta uttrycket för kapitalismens grundläggande tendenser. Krig är den imperialistiska politikens yttersta metod. Kampen mot det imperialistiska kriget kan och måste vara det yttersta uttrycket för proletarietets internationella politik.

Opportunismen, eller en radikalism som håller på att omvandlas till opportunism, tenderar alltid att bedöma krig som ett så *exceptionellt* fenomen att det kräver att man överger den revolutionära politiken och dess grundläggande principer. Centrismen förlikar sig med de revolutionära metoderna men tror inte på dem. Det är därför den alltid är benägen att i ett kritiskt läge hänvisa till hur *speciell* situationen är, hur *yttre ovanliga* omständigheterna är och så vidare, för att ersätta de revolutionära metoderna med opportunistiska metoder. Denna förändring av centrismens och pseudoradikalismens politik utlöses naturligtvis häftigt av faran för krig. Med desto större orubblighet måste Kommunistiska internationalen tillämpa denna provosten på de viktigaste strömningarna.

2. Det står redan klart för alla att den anglo-ryska kommittén inte kan betraktas som en facklig organisation där kommunisterna går med för att kämpa om inflytande över massorna, utan ett ”speciellt” politiskt block med väldefinierade mål, vars aktivitet framförallt riktar sig mot krigsfaran. Vi måste med tiodubblad uppmärksamhet återigen noggrant granska kampmetoderna mot krigsfaran i ljuset av erfarenheterna av och exemplet med den anglo-ryska kommittén, så att vi öppet och exakt kan säga till det revolutionära proletariet *vad som inte ska göras* för att Komintern inte ska krossas och imperialismens blodiga arbete mot det internationella proletariet och Sovjetunionen inte ska underlättas.

Vid EKKI:s [Kommunistiska internationals exekutivkommitté] möte den 11 maj förde kamrat Bucharin¹²⁹ fram en ny tolkning av vår kapitulation inför General Council i Berlin. Han förkunnade att kapitulationen inte skulle bedömas utifrån den internationella revolutionära proletära kampens synvinkel, utan utifrån de ”diplomatiska” motaktioner som genomfördes mot imperialismens offensiv mot Sovjetunionen.

3. Olika vapen för internationella aktioner står till vårt förfogande: partiet (Komintern), fackföreningarna, diplomatin, pressen, etc. Vår verksamhet på det fackliga området styrs av klasskampens uppgifter. Men bara ”som allmän regel”. I vissa fall, i undantag, måste vi – enligt Bucharin – använda den fackliga rörelsens organ som verktyg för diplomatiska aktioner. Det är vad som hände med den anglo-ryska kommittén. Vi kapitulerade inte inför General Council i dess egenskap av General Council, utan i dess egenskap av företrädare för den engelska regeringen. Vi förband oss att inte ingripa, inte av partihänsyn utan av statshänsyn. Det är kärnan i den nya tolkningen av kapitulationen i Berlin, som – vilket vi snart ska visa – bara gör den ännu farligare.

¹²⁹ **Nikolaj Bucharin** (1888-1938) var gammalbolsjevik och Kominterns andra ordförande (efter Zinovjev) mellan 1926-1929. Han anslöt sig till Stalin mot vänsteroppositionen, men bröt 1928 med honom och bildade en högeropposition. Uteslöts ur partiet 1929. Kapitulerade senare, men blev trots det dömd och avrättad efter 1938 års Moskvarättegång.

4. Överenskommelsen i Berlin mellan Sovjetunionens centralråd och General Council diskuterades för inte så länge sedan vid vårt partis centralkommittés aprilmöte. Besluten vid Berlinkonferensen försvarades av kamraterna Tomskij, Andrejev och Melnitjanskij,¹³⁰ det vill säga framstående fackföreningsmedlemmar men inte diplomater. När dessa kamrater försvarade kapitulationen i Berlin, så anklagade de oppositionen för att inte förstå den fackliga rörelsens roll och metoder, och förkunnade att det inte går att påverka de fackliga medlemsmassorna genom att bryta med apparaten, att det inte går att påverka apparaten genom att bryta med de översta skikten, och att det var just dessa överväganden som bestämde våra fackföreningsmedlemmars inställning i Berlin.

Nu förklarar kamrat Bucharin att besluten vid Berlinkonferensen tvärtom utgör ett exceptionellt fall, ett undantag från den principiella bolsjevikiska metoden att påverka fackföreningarna, ett undantag i namn av tillfälliga, men akuta diplomatiska uppgifter. Varför förklarade inte kamrat Bucharin, och kamrat Tomskij med honom, detta för oss vid centralkommitténs senaste plenarmöte?...

5. Varifrån kom denna förfärliga motsättning under loppet av några få veckor? Den uppstod därför att det var omöjligt att ens för en månad vidhålla ståndpunkten från april. När vår delegation reste till Berlin så hade den inte tillgång till Bucharins senare förklaring av den ståndpunkt den skulle inta. Hade Bucharin själv den förklaringen vid den tiden? Hursomhelst var det ingen som uttryckte den någonstans... Det är helt uppenbart att denna förklaring tänktes ut i efterhand.

6. Det blir ännu klarare om vi går längre tillbaka, det vill säga till frågans ursprung. Efter att General Council på ett så kriminellt sätt hade avblåst generalstrejken, och ”vänstern” kämpade med högern om segerpalmen, då krävde oppositionen i SUKP att vi omedelbart skulle bryta med General Council för att underlätta och skynda på den revolutionära förtruppen frigörelse från förrädarnas inflytande. Mot detta ställde centralkommitténs majoritet sin åsikt att den anglo-ryska kommitténs påstods vara nödvändig för vårt revolutionära inflytande över det engelska proletariatet, trots General Councils kontrarevolutionära politik under strejken.

Just vid denna tidpunkt förde kamrat Stalin fram sin teori om stadier som inte gick att hoppa över. Ordet ”stadium” får i detta fall inte tolkas som massornas politiska nivå, som varierar inom olika skikt, utan de konservativa ledarna som återspeglar borgarklassens tryck mot proletariatet, och vilka för en oförsonlig kamp mot proletariatets mest avancerade delar.

I motsats till detta menade oppositionen att ett vidmakthållande av den anglo-ryska kommittén efter dess öppna och uppenbara förräderi, som avslutade den tidigare perioden av ”vänsterutveckling”, oundvikligen skulle få till resultat att vi på ett otillåtligt sätt mildrade vår kritik av General Councils ledare, åtminstone deras ”vänster”. Vi fick till svar, främst av samme Bucharin, att detta var ett upprörande förtal, att den organisatoriska alliansen inte på minsta sätt hindrade vår revolutionära kritik, att vi inte skulle gå med någon sorts principiella eftergifter, att den anglo-ryska kommittén bara skulle var en organisatorisk bro till massorna för oss. På den tiden föll det ingen in att rättfärdiga bevarandet av den anglo-ryska kommittén genom att hänvisa till diplomatiska hänsyn som nödvändiggör att vi tillfälligt överger den revolutionära linjen...

7. I sina skrifter förutsade oppositionen att ett vidmakthållande av den anglo-ryska kommittén hela tiden skulle stärka General Councils politiska ställning, och att det oundvikligen skulle förvandlas från svarande till åklagare. Denna förutsägelse förklarades vara resultatet av vår ”ultravänsterism”. För övrigt skapades en särskilt löjlig teori, nämligen att kravet att upplösa den anglo-ryska kommit-

¹³⁰ **Michail Tomskij** (1886-1936) var gammalbolsjevik och tillhörde nästan alltid partiets höger. Var ledare för de sovjetiska fackföreningarna och medlem i politbyrån tills han anslöt sig till Bucharins högeropposition mot Stalin. Begick självmord under den första Moskvarättegången 1936.

Andrej Andrejev (1895-1971) gick med bolsjevikerna 1914. Valdes som tack för sin lojalitet mot stalinisterna i den fackliga apparaten på 1920-talet in i organisationsbyrån, och kom på 1930-talet med i politbyrån.

Grigorij Melnitjanskij (1886-1937) anslöt sig till den ryska socialdemokratien 1902. Efter oktoberrevolutionen blev han ordförande för fackföreningarnas råd i Moskva.

tén var detsamma som att kräva att arbetarna skulle lämna fackföreningarna. Detta gav ensamt politiken att vidmakthålla den anglo-ryska kommittén karaktären av att vara en ytterst viktig principfråga.

8. Icke desto mindre visade det sig mycket snabbt att valet stod mellan att bevara organisatoriska band till General Council eller att kalla förrädarna vid sitt rätta namn. Politbyråns majoritet lutade mer och mer åt att till varje pris vidmakthålla de organisatoriska banden. För att uppnå detta mål behövde man förvisso inte "hoppa över stadier", men det krävde att man steg för steg sänkte sig politiskt. Det går att följa tydligt i den anglo-ryska kommitténs tre konferenser: i Paris (juli 1926), i Berlin (augusti 1926) och nyligen i Berlin (april 1927). Varenda gång blev vår kritik av General Council allt försiktigare, och den undvek helt och hållet att beröra "vänstern", det vill säga arbetarklassens allra farligaste förrädare.

9. Hela tiden kände General Council att den med hjälp av sina konsekventa påtryckningar höll representanterna från Fackföreningarnas allryska centralråd i sitt grepp. Från att ha varit svarande blev General Council åklagare. Det insåg, att om inte bolsjevikerna bröt på frågan om generalstrejken, som hade en sådan enorm internationell betydelse, så skulle de inte bryta senare, oavsett vilka krav man ställde på dem. Vi kan se hur General Council, under trycket från den engelska borgarklassen, förde en alltmer energisk offensiv mot Fackföreningarnas allryska centralråd. Centralrådet slog till reträtt och gav efter. Denna reträtt förklarades med hjälp av den revolutionära strategin inom fackföreningsrörelsen, men ingalunda med diplomatiska motiv...

Politbyråns linje slutade på ett naturligt och oundvikligt sätt med den anglo-ryska kommitténs Berlinkonferens i början av april. Fackföreningarnas allryska centralråds kapitulation i för den internationella arbetarrörelsen grundläggande frågor, var varken ett oväntat sidosprång eller en plötslig manöver. Nej det var en höjdpunkt på hela den linje som politbyrån har följt i denna fråga, och som vi sedan länge hade förutspått och betraktat som oundviklig.

10. I början av juni förra året [1926] skapade, som vi har sagt, kamrat Bucharin en teori, enligt vilken nödvändigheten att arbeta i reaktionära fackföreningar påstods medföra att vi under alla omständigheter måste bibehålla den anglo-ryska kommittén. På den tiden förnekade Bucharin, trots alla bevis, bestämt att den anglo-ryska kommittén var ett politiskt block och kallade den en "facklig organisation".

Nu skapar Bucharin en ny teori, enligt vilken vi inte (till priset av en absolut principlös kapitulation) stannade kvar i den anglo-ryska kommittén därför att vi behövde en "facklig organisation", utan för att vi i namn av diplomatiska mål behövde ett *politiskt block* med General Council.

Bucharins nuvarande teori står i direkt motsättning till gårdagens teori. Det enda de har gemensamt är att de till 100% är vilseledande, att båda två drogs in för att i efterhand och vid två olika skeden rättfärdiga att man övergav en bolsjevikisk linje till förmån för en kompromisslinje.

11. Även Bucharin medger att det är obestridligt att högern kommer att förråda oss i händelse av krig. Vad gäller "vänstern", så kommer den "troligen" att förråda oss. Men om den förråder oss så kommer den enligt Bucharin att göra det "på sitt eget sätt", genom att inte stöda oss men genom att fylla rollen som barlast för den engelska regeringen. Oavsett hur ynkliga dessa överväganden är så måste de ändå krossas.

Låt oss för ett ögonblick anta att det verkligen är så. Men om "vänstern" förråder oss "på sitt eget sätt", det vill säga mindre aktivt, på ett mer förtäckt sätt än högern, så kommer det förvisso inte att bero på att Fackföreningarnas allryska centralråd har så vackra ögon, utan på grund av de engelska arbetarna. Det är "vänsterns" allmänna politiska linje i alla frågor, inhemska såväl som yttre: att förråda, men "på sitt eget sätt". Denna politik gynnar den. Varför ska vi då tvingas betala "vänstern" genom att överge *vår* politik, för en politik som de i alla fall är tvungna att genomföra i sitt eget intresse?

12. Men i vilken mening kommer ”vänstern” att vara en barlast för den engelska regeringen? Uppenbarligen i samma mening som de var en ”barlast” under det imperialistiska kriget, eller nu under Englands krig mot det revolutionära Kina, och under de konservativas kampanj mot fackföreningarna. ”Vänstern” kritiserar regeringen på ett så begränsat sätt att det inte ska störa dess roll som utsugare och rånare. ”Vänstern” uttrycker massornas missnöje inom dessa gränser för att avhålla dem från revolutionära handlingar.

Om massornas missnöje bryter igenom gränsen så försöker ”vänstern” dominera rörelsen för att strypa den. Om inte ”vänstern” skulle kritisera, avslöja och angripa borgarklassen så skulle den inte kunna tjäna den ”på sitt eget sätt”.

Om man går med på att ”vänstern” är en barlast, då måste det medges att det är en användbar, lämplig, nödvändig barlast som undsätter den brittiska imperialismens skepp som i annat fall hade gått under för länge sedan.

Förvisso dundrar [de konservativa] mörkermännen mot ”vänstern”. Men det är för att upprätthålla deras skräck för Gud, så att den inte kliver över den angivna gränsen, så att inte borgarklassen ådrar sig några onödiga utgifter för sin ”barlast”. Mörkermännen är en lika nödvändig del av den imperialistiska apparaten som ”vänstern”.

13. Men kan inte ”vänstern” under trycket från massorna kliva över den gräns som den borgerliga regimen har angivit för den? Detta oväntade argument förs också fram.

Det är oomtvistligt att massornas revolutionära påtryckningar kan omintetgöra Chamberlain-Thomas-Purcells spel. Men diskussionen gäller inte om proletariats internationella revolutionära rörelse är gynnsam för en arbetarstat, utan istället om vår politik hjälper eller hindrar den.

Om alla andra villkor är lika, så kommer massornas tryck att vara hårdare ju mer de oroas av framtidsperspektivet på krig, ju mindre de litar till General Council, och ju mindre förtroende de har för förrädarna inom ”vänstern” (förrädare ”på sitt eget sätt”). Om vi ”enhälligt” skriver under en ynkelig, lögnaktig, hycklande deklaration om kriget tillsammans med General Council, så lugnar vi därmed massorna, dämpar deras oro, vaggar dem till sömns och minskar på så sätt deras tryck på ”vänstern”

14. Berlinkonferensen rättfärdigas med ”Sovjetunionens internationella intressen”! Här blir Bucharins misstag särskilt avskryvt. Det är just Sovjetunionens intressen som främst och mest direkt kommer att drabbas av politbyråns felaktiga politik gentemot General Council. Ingenting kan göra oss så stor skada som misstag och hyckleri i proletariats revolutionära läger. Vi kommer inte att lura våra fiender, de erfarna och sluga imperialisterna. Hyckleri kommer att hjälpa de vacklande pacifisterna att vackla även i framtiden. Och våra verkliga vänner, de revolutionära arbetarna, kan inte annat än försvagas av en illusorisk och hycklande politik.

15. Bucharin kommer att svara: ”Besluten i Berlin vore otillåtna om vi bara verkade inom fackföreningsrörelsen. Men allt vi har gjort i Berlin kan utvidgas och förbättras med hjälp av de medel som partiet har. Titta bara: vi kritiserade General Council i *Pravda*, i de engelska kommunisternas tal, etc.”

Detta argument är liktydigt med att förgifta det revolutionära medvetandet. Bucharins ord betyder bara att vi stöder General Council ”på vårt sätt” medan det i sin tur stöder den imperialistiska staten ”på sitt sätt”. Om vi kritiserar General Council, då är det under de nuvarande omständigheterna bara en täckmantel för att vi stöder den politiskt och står i politisk allians med den.

De engelska arbetarna läser inte artiklarna i *Pravda* (som är ytterst idiotiska i fråga om Purcell och kompani). Men besluten vid Berlinkonferensen sprids i pressen över hela världen. För tillfället känner bara en liten minoritet av det engelska proletariats överhuvudtaget till de engelska kommunisternas artiklar. Men alla engelska arbetare vet en sak: att Purcell och Tomskij upprätthåller

”vänskapliga förbindelser” med varandra, ”förstår varandra”, och ”är överens med varandra”. Inställningen hos den ryska fackföreningsdelegationen, som representerar sovjetrepublikens segerrika proletariat, är mycket mer avgörande än de engelska kommunisternas tal och motsäger därmed deras kritik, *som – för övrigt – är otillräcklig, eftersom deras frihet begränsas av den anglo-ryska kommittén.*

I korthet: den ryska fackföreningsrörelsens kapitulation i namn av en allians med Purcell är för närvarande en av de viktigaste omständigheterna inom den internationella arbetarrörelsen. De ”kritiska” artiklarna i *Pravda* och Bucharins ständigt nya teorier är bara kryddan på den.

Just därför skrev Lenin i sina instruktioner till vår delegation vid den pacifistiska kongressen i Haag,¹³¹ där vi var tvungna att gripa oss an samma fackföreningsfolk, samarbetsmän, och så vidare:

Om vi på Haagkonferensen kommer att ha några deltagare, som är i stånd att på ett eller annat språk hålla ett tal mot kriget, så är det enligt min mening allra viktigast att vederlägga den föreställningen, att de närvarande skulle vara motståndare till kriget, att de skulle förstå hur kriget kan och måste överrumpla dem i det mest oväntade ögonblick, att de aldrig så litet skulle erkänna kampen som medel mot kriget, att de aldrig så litet vore i stånd att i kampen mot kriget slå in på en väg, som är förnuftig och leder till målet. (Lenin, *Collected Works*, bd 33, s 479 [Här citerat ur *Samlade skrifter i urval*, bd 17, s 365.]

Vems intressen tänkte Lenin på när han skrev dessa ord: Sovjetunionens internationella intressen eller det internationella proletariatets revolutionära intressen? I en så grundläggande fråga satte inte och kunde inte Lenin sätta de ena mot de andra. Lenin var av uppfattningen att minsta undfallenhet mot fackföreningsfolkets pacifistiska illusioner skulle försvåra den verkliga kampen mot kriget och skada det internationella proletariatet lika mycket som Sovjetunionen.

Här tänkte Lenin på hederliga pacifister och inte brännmärkta strejkbrytare som genom hela sin ståndpunkt efter maj 1926 är dömda till ytterligare en rad förräderier...

16. På vilket sätt kan en helt igenom ruten, pseudopacifistisk uppgörelse med förrädarna (som vi i gemensamma fördrag redan har förklarat vara det engelska proletariatets ”enda representanter”) stärka vår internationella ställning? Hur? Berlinkonferensen ägde rum samtidigt som den engelska regeringen inledde fientligheterna mot Kina och förberedde liknande fientligheter mot oss. Det var i vår internationella ställnings intressen att dessa fakta framförallt kallades vid sitt rätta namn. Istället förbigick vi dem med tystnad.

Chamberlain känner till dessa sakförhållanden och måste dölja dem. De engelska massorna känner inte till dem och måste få reda på dem av oss. Inför dessa fakta kan ärliga pacifister bland arbetarna gå över till en revolutionär linje. Pacifismens simpla figurer i General Council kan inte tala högt om dessa förhållanden, som i bästa fall och utan tvivel skulle avslöja deras tysta sammansvärjning med Chamberlain mot de engelska arbetarna, Kina, Sovjetunionen och världens proletariat.

Nå, vad gjorde vi i Berlin? Med arbetarstatens hela auktoritet hjälpte vi imperialismens ”pacifistiska” lakejer att bevara sina tjuvars hemlighet. Ännu värre, vi tog ansvar för denna hemlighet. Inför hela världen förkunnade vi att vi är ”i samstämmig harmoni” med Chamberlains företrädare i General Council i kampen mot kriget. På så sätt försvagade vi de engelska arbetarnas motståndskraft mot kriget. På så sätt ökade vi Chamberlains handlingsfrihet. På så sätt skadade vi Sovjetunionens internationella ställning.

Det måste sägas ännu klarare: Fackföreningarnas allryska centralråds kapitulation inför General Council i Berlin underlättade avsevärt Chamberlains angrepp mot Sovjetunionens institutioner i

¹³¹ **Den internationella fredskongressen i Haag**, 10-15 december 1922, sammankallades av Amsterdaminternationa- len. Den sovjetiska delegationen bjöds in efter krav från revolutionära fackföreningsmedlemmar och mot majoritetens motstånd. Kongressen avvisade det handlingsprogram som den sovjetiska delegationen föreslog mot kriget. Lenins anmärkningar skrevs 4 december.

London, med alla de möjliga konsekvenser som denna handling kan leda till.

17. Vi får inte glömma bort att de engelska reformisterna under kriget, tack vare Englands läge på en ö och avsaknaden av direkta hot mot dess gränser, tillät sig en något större ”frihet” i ord än sina förrädarkollegor på kontinenten. Men i allmänhet spelade de samma roll. Med erfarenheterna från det imperialistiska kriget kommer reformisterna, speciellt de till ”vänster”, att i händelse av krig försöka kasta ännu mer grus i ögonen på arbetarna än under åren 1914-18.

Det är fullt möjligt att de som ett resultat av angreppet på de sovjetiska institutionerna i London, som förbereddes av ”vänsterns” hela politik, kommer att protestera lite mer högljutt än liberalerna. Men om den anglo-ryska kommittén på något sätt skulle kunna hjälpa oss och inte Chamberlain, skulle då inte båda sidor ha kommit överens under de första 24 timmarna, slagit alarm och talat till massorna på ett sätt som motsvarade situationens allvar? Men det skedde inget sådant, och det kommer heller inte att ske.

Den anglo-ryska kommittén existerade inte under generalstrejken när General Council vägrade ta emot det ”förbannade guldet” från Fackföreningarnas allryska centralråd; den anglo-ryska kommittén existerade inte under gruvstrejken; den anglo-ryska kommittén existerade inte under bombardemanget av Nanking; och den anglo-ryska kommittén kommer inte att existera i händelse av att de diplomatiska förbindelserna mellan England och Sovjetunionen skulle avbrytas. Arbetarna måste få höra dessa obehagliga sanningar. De måste varnas uppriktigt. *Det* kommer att stärka Sovjetunionen!

18. Man kan svara: men det är ju tillåtet med eftergifter till borgarklassen från vår sida, och om det nuvarande General Council betraktas som borgarklassens företrädare inom arbetarrörelsen, varför skulle vi då inte kunna göra eftergifter till General Council utifrån samma överväganden som vi gör eftergifter till imperialismen? Vissa kamrater börjar leka med denna formel, som är ett klassiskt exempel på hur man förfalskar och omintetgör leninismen i opportunistiska politiska syften.

Om vi blir tvungna att göra eftergifter till vår klassfiende så gör vi det till husbonden själv, och inte till hans mensjevnikiska biträde. Vi döljer eller förskönar aldrig våra eftergifter. När vi fann oss i Curzons ultimatum,¹³² så förklarade vi för de engelska arbetarna att vi precis som dem för tillfället inte var starka nog att omedelbart anta Curzons utmaning. Vi köpte oss fria från ultimatumet för att undvika en diplomatisk brytning, men med hjälp av klar förklaring av frågan blottlade vi de verkliga klassförhållandena. Därmed försvagade vi reformisterna och stärkte såväl vår internationella ställning som det internationella proletariats.

Men i Berlin fick vi absolut ingenting av Chamberlain. De eftergifter vi gjorde till den engelska kapitalismens intressen (en ny kröning av General Council, principen om ”icke-inblandning”, och så vidare) gjordes inte i utbyte mot några eftergifter från deras sida (inga avbrutna relationer, inget krig). Och på samma gång dolde vi alltihopa genom att framställa våra eftergifter till kapitalismen som en seger för arbetarklassens enhet. Chamberlain fick ett bra avtal gratis. Förrädarna i General Council fick ett bra avtal. Vi fick – en kompromiss. Det internationella proletariats fick – förvirring och oreda. Den engelska imperialismen stärktes av Berlinkonferensen. Vi blev svagare.

19. Men, sägs det, att bryta med General Council i ett sådant kritiskt läge skulle innebära att vi inte ens skulle kunna leva i fred med Englands organiserade arbetare. Det skulle ge imperialisterna ett trumfkort, och så vidare.

Detta argument är i grunden felaktigt. Det hade givetvis varit ojämförligt mycket mer fördelaktigt om vi hade brutit med General Council omedelbart efter dess förräderi mot generalstrejken, som oppositionen krävde. Året hade i så fall inte slösats bort på bedrövliga artighetsfraser till förrädarna, utan kunde istället ha använts för att skoningslöst avslöja dem. Det saknades inte tillfällen till det under det senaste året.

¹³² Lord Curzon hotade 1920 Sovjetryssland med krig, när Röda armén avancerade mot Warszawa.

En sådan politik skulle ha tvingat General Councils "vänsterkapitulerare" att kämpa för de sista resterna av sitt rykte, avskilja sig från högern, till hälften avslöja Chamberlain, med ett ord att visa arbetarna att de, "vänstern", inte är hälften så dåliga som folket i Moskva framställer dem. Det skulle ha fördjupat sprickan i General Council. Och när de reformistiska bedragarna ryker ihop så avslöjas många hemligheter, och det kan arbetarna bara tjäna på. En sådan strid i General Council skulle ha inneburit en hård kamp mot Chamberlains politik i arbetarrörelsen. Under denna kamp skulle de revolutionära kadrerna inom arbetarklassen på ett år ha lärt sig att på ett bättre sätt sätta fast skoorna i General Council under deras bedrägeri, och avslöja Chamberlains politik. Den engelska imperialismen skulle ha stått inför mycket större svårigheter än idag. Med andra ord: *om den politik som oppositionen föreslog hade antagits i juni förra året, så hade Sovjetunionens internationella ställning idag varit mycket starkare.*

Även om brytningen hade dröjt, så skulle man åtminstone ha gjort den under gruvstrejken. Det hade de miljontals gruvarbetarna förstått, liksom de miljontals arbetare som förråddes under generalstrejken. Men vårt förslag i detta avseende förkastades såsom varande ej förenligt med den internationella fackföreningsrörelsens intressen. Konsekvenserna är välkända. De protokollfördes i Berlin. Idag sägs det att den besvärliga internationella situationen gör det nödvändigt att även i framtiden vidmakthålla den fullständigt felaktiga linje som redan har gjort så mycket skada. Det betyder i själva verket att Sovjetunionens internationella ställning offras för att dölja ledarskapets misstag. Det är den enda innebörden i Bucharins alla nya teorier.

20. Även nu, ett år försenat, skulle en korrigerig av misstagen bara vara till fördel och inte till nackdel. Chamberlain kommer givetvis att säga att bolsjevikerna inte kan hålla sams med hans fackföreningsfolk. Men varenda ärlig och till och med bara delvis medveten engelsk arbetare kommer att säga: de alltför tålmodiga bolsjevikerna, som inte ens bröt med General Council under våra strejker, kunde inte längre vara vän med General Council när det vägrade att kämpa mot förtrycket av den kinesiska revolutionen och det nya krig som Chamberlain håller på att koka ihop. Den anglo-ryska kommitténs värdelösa utsmyckning från Berlin kommer att kastas åt sidan. Arbetarna kommer att se verkligheten, de verkliga förhållandena. Vem kommer att förlora på det? Imperialismen, som behöver värdelösa prydnader! Sovjetunionen och det internationella proletariatet kommer att vinna på det.

21. Men låt oss återvända till Bucharins senaste teori. Som vi vet säger Bucharin till skillnad mot Tomskij att besluten i Berlin inte är en enhetsfrontpolitik, utan ett avsteg från den som orsakas av exceptionella omständigheter.

Vilka är dessa omständigheter? Krigsfaran, det vill säga den ytterst viktiga frågan om imperialismens politik och världsproletariatets politik. Detta faktum måste ensamt väcka varje revolutionärs uppmärksamhet. Av detta skulle man tro att en revolutionär politik bara gäller för mer eller mindre "normala" förhållanden, men när vi står inför en fråga om liv och död så måste den revolutionära politiken ersättas av en kompromisspolitik.

När Kautsky rättfärdigade Andra internationalens syndafall 1914, så hittade han i efterhand på teorin att internationalen var ett verktyg för fred men inte för krig. Med andra ord förkunnade Kautsky att kampen mot den borgerliga staten är normal, men att man måste göra ett undantag under krigets "exceptionella förhållanden" och gå i block med den borgerliga regeringen samtidigt som man skulle fortsätta att "kritisera" den i pressen.

För det internationella proletariatet handlar det nu inte bara om en kamp mot den borgerliga staten, utan också ett direkt försvar av en arbetarstat. Men det är just i detta försvars intressen att det internationella proletariatet inte får försvaga kampen mot den borgerliga staten utan istället ska skärpa den. Proletariatet kan bara undvika eller skjuta upp faran för krig genom att ställa borgarklassen inför en verklig fara för att det imperialistiska kriget kan förvandlas till ett inbördeskrig. Men andra ord kräver inte krigsfaran att vi ska övergå från en revolutionär politik till en kompro-

missande politik, utan tvärtom att den revolutionära politiken genomförs på ett ännu mer beslutamt, energiskt och oförsonligt sätt. Kriget ställer alla frågor på ett mer kraftfullt sätt. De är oändligt mycket mindre tillåtande mot undanflykter och halvmesyrer än vad ett tillstånd av fred är. Om blocket med Purcell och de andra som förrådade generalstrejken var ett hinder i fredstid, så är det i tider av krig en kvarnsten runt arbetarklassens hals.

Om man accepterar att det är berättigat att vända ryggen åt bolsjevismen på grund av omständigheter som avgör arbetarstatens liv och död, då kapitulerar man principiellt för opportunisten: ty vad har en revolutionär politik för värde om man måste överge den under de mest kritiska omständigheterna?

22. Kan man ibland använda fackföreningarna i den internationella klasspolitikens intressen, och andra gånger för någon sorts påstådda diplomatiska mål? Kan det uppstå en situation där samma företrädare för SUKP, Komintern och Fackföreningarnas allryska centralråd vid ett tillfälle säger att General Council är en förrädare och strejkbrytare, och en annan gång att det är en vän med vilken vi är uppriktigt överens? Räcker det att i hemlighet viska att det förra måste tolkas i revolutionär klassmening och det senare på ett diplomatiskt sätt? Kan man tala allvarligt med folk som föreslår och försvarar en sådan politik?

Efter Berlinkonferensen blev det mycket lättköpt med ordet "förrädare", såsom det används om en mensjevnikisk företrädare för borgarklassen. Men uttryck som "uppriktig samstämmighet", "ömsesidig förståelse" och "enhällighet" (kamrat Tomskijs ord) blev lika lättköpta. Vem tjänar på detta ovanligt konstfulla sätt att kombinera metoder? Det lurar inte vår fiende för ett ögonblick. Det förvirrar bara våra vänner och minskar tyngden hos våra ord och gärningar.

23. Bucharins nya teori är inte ensam. Å ena sidan får vi höra att den principiösa överenskommelsen med det okänt förrådiska General Council påstås underlätta försvaret av Sovjetunionen. Å andra sidan får vi ännu mer högljutt höra att uppbygget av arbetar- och bondesovjeter i Kina skulle utgöra ett hot mot försvaret av Sovjetunionen.¹³³ Är inte detta att vända upp och ner på den bolsjevnikiska politikens grundvalar? Arbetar- och bondesovjeter i Kina skulle innebära en storartad utvidgning av sovjetfronten och stärka vår ställning i världen. Överenskommelsen med General Council innebär tvärtom en försvagning av Englands inre motsättningar, och underlättar avsevärt Chamberlains stråtröveri mot Kina och mot oss.

Om man går med på att sovjeter i Kina skadar vår internationella ställning men att General Council är användbart, då är erkännandet av principen om "icke-inblandning" i grund och botten riktig. Men då måste man dra fler slutsatser, åtminstone i förhållande till Amsterdam. Vi är övertygade om att någon kommer att dra dessa slutsatser idag eller imorgon, om inte Bucharin så någon annan. Det går att tillämpa principen om opportunistiska undantag "i speciellt viktiga fall" på många sätt. Överallt kommer man att motivera inriktningen mot arbetarrörelsens opportunistiska ledare med behovet att undvika intervention. Man kommer att använda möjligheten att bygga socialismen i ett land för att rättfärdiga principen om "icke-inblandning". På detta sätt kommer man att knyta ihop de olika ändarna till en snara som kommer att strypa bolsjevismens revolutionära principer. Vi måste sätta stopp för detta en gång för alla!

Vi måste ta igen den förlorade tiden. Det krävs en bred och politiskt klar internationell kampanj mot kriget och imperialismen. Vårt block med General Council är det viktigaste hindret för denna kampanj, precis som vårt block med Chiang Kai-shek¹³⁴ var det främsta hindret för utvecklingen av

¹³³ Stalinisterna ställde stödet till den borgerligt nationalistiska regeringen under Chiang Kai-shek mot uppbygget av självständiga organ för arbetarnas och böndernas makt.

¹³⁴ **Chiang Kai-shek** (1887-1975) var militär ledare för det borgerligt-nationalistiska Guomindang (Folkets parti) i Kina under revolutionen 1925-27. Han tillhörde partiets höger. På order från Kominterns exekutivkommitté hade kommunisterna gått med i detta. Stalinisterna hyllade Chiang Kai-shek som en stor revolutionär fram till 1927, då han utförde en blodig massaker på kommunister och fackföreningsmedlemmar i Shanghai.

arbetarnas och böndernas revolution i Kina, och därför användes av den borgerliga kontrarevolutionen mot oss. Ju mer tillspetsad den internationella situationen blir, desto mer kommer den anglo-ryska kommittén att omvandlas till ett verktyg för den brittiska och internationella imperialismen mot oss. Efter allt som har hänt kan bara de som inte vill förstå undgå att inse detta. Vi har redan slösat bort alltför mycket tid. Det vore ett brott att förlora ännu en dag.

Kapitel 5. Vad vi gav och vad vi fick

23 september 1927.

I sin rapport till det allmänna medlemsmötet för Moskvas järnvägsarbetare gjorde kamrat Andrejev det första – och ännu enda – försöket att lägga ihop två och två i frågan om den anglo-ryska kommittén [ARK]. Kamrat Andrejev lyckades inte lägga ihop två och två, men bidrog – trots sina egna avsikter – istället till att förklara vari skillnaden mellan en opportunistisk och en bolsjevikisk politik ligger.

1. Kamrat Andrejev börjar med att mycket sorgset redogöra för hur britterna upplöste ARK just vid en tidpunkt då den skulle ha fortsatt att existera under många, många år. Imperialismen har gått på offensiven, stryper Kina och förbereder krig mot Sovjetunionen: ”Det är därför ARK och liknande organisationer och deras verksamhet behövs särskilt mycket just nu.” Och längre fram: ”Det är just nu, när kapitalet är på offensiv mot arbetarklassen, som det trängande behovet av ARK blir särskilt tydligt.” Och så vidare, i samma stil.

Samtidigt ger kamrat Andrejev en hel del upplysningar om vilka åtgärder som vidtogs för att vidmakthålla ARK (men under uppräkningsen av dessa åtgärder undviker han samvetsgrant ARK:s Berlinkonferens i april i år). Men alla ansträngningar var förgäves: just när behovet av ARK blev som störst, så splittrades den.

I själva verket är denna framställning i sig själv ett skoningslöst fördömande av själva den politik som Andrejev försvarar. Man kan förlora mot fienden trots att man för en riktig politik, därför att fienden är starkare. Men om man under loppet av flera månader smider ett vapen mot fienden, och sedan klagar på att vapnet gick i bitar just innan striden – då är det liktydigt med att döma ut sig själv: antingen är smeden dålig eller så arbetade han med ett värdelöst material.

2. När General Council hade avbrutit generalstrejken i maj 1926 sa de som försvarade den officiella linjen till oss: ”Men vi visste väl hela tiden att General Council består av reformistiska förrädare?” Låt oss gå med på att vi visste det. Men förutsåg vi att General Council skulle falla sönder just när behovet av det blev som mest trängande? Uppenbarligen inte. Ty inte ens den sämsta smed skulle börja smida ett vapen som han redan på förhand visste skulle gå sönder just innan striden.

Och ändå rörde sig debatten mellan oppositionen och majoriteten just kring denna fråga. Oppositionen sa:

Medlemmarna i General Council är liberala arbetarpolitiker av diverse schatteringar. Som alltid är fallet med liberaler, så har den första och fortfarande formlösa revolutionära vågen kastat dem åt vänster. Generalstrejken svepte dem åt höger. De kan inte ha någon självständig politik. Efter att ha svepts åt höger förvandlas de till borgarklassens aktiva hand. Deras roll kommer att bli kontrarevolutionär. De har förrått sina egna arbetares generalstrejk och sina egna kolgruvearbetare strejk, och därmed kan bara ynkliga kälkborgare fästa några förhoppningar till möjligheten att dessa personer skulle kunna skydda den kinesiska revolutionen eller Sovjetunionen från den brittiska imperialismens slag. Tvärtom. I det avgörande ögonblicket kommer de att hjälpa imperialismen mot revolutionen.

Det var vår prognos i denna fråga. Men när engelsmännen hade splittrat ARK stiger kamrat Andrejev fram inför de sovjetiska arbetarna med denna ynkliga klagovisa: ARK lämnade denna värld just när dess verksamhet ”behövdes särskilt mycket”.

Inom politiken kallas detta bankrutt, kamrat Andrejev!

3. Vi sa tidigare: låt oss anta att företrädarna för den officiella linjen faktiskt visste vem de hade att göra med – i så fall vore deras ansvar bara ännu större. I själva verket smädar de sig själva i efterhand. Deras bedömning av General Council var felaktig, de förstod inte de inre processer som ägde rum inom den engelska arbetarklassen, och de spred illusioner eftersom de själva hyste dem.

a) Det finns inget behov att gå in på perioden före strejken: under den perioden framställdes Purcell, Hicks och de andra som våra mest tillförlitliga vänner, nästan våra anhängare. Det går att lägga fram ett fullkomligt moln av bevis för det. Vi ska begränsa oss till ett enda exempel. I broschyren **Praktiska frågor för fackföreningsrörelsen**, som gavs ut [på ryska] 1925, skriver kamrat Tomskej:

De [fackföreningsmän] som har slutit en överenskommelse med oss försvarar sig ståndaktigt både mot de borgerliga lögnerna och förtalet och mot den engelska rörelsens tidigare [?] ledare: Thomas, Clynes och MacDonald. De brittiska fackföreningarnas ledare, de delar som står längst till vänster – man kan med säkerhet säga majoriteten – arbetar samstämmigt med oss. Det ger oss visshet och möjlighet till förhoppningar att engelsmännen, som är obenägna att sluta snabba överenskommelser, som tar god tid på sig att tänka, överväga, diskutera och tveka innan de kommer fram till det ena eller andra beslutet, *strikt kommer att följa överenskommelsen*, och att vi inte kommer att behöva ställa oss frågan: vad kommer de ryska arbetarna att få ut av enheten inom världens fackföreningsrörelse? (Sid 48.)

b) Det ligger i sakens natur att saker och ting inte heller blev särskilt mycket bättre efter att strejken avbröts. Till och med efter att oppositionen med största beslutsamhet hade talat för att bryta med den anglo-ryska kommittén, eftersom den var en institution som var bedräglig och helt igenom ruttet och vars existens bara gjorde arbetarna förvirrade, så läxade Moskvakommittén upp partiet så här i de speciella teser som utfärdades mot oppositionen:

Den anglo-ryska kommittén kan, måste och kommer utan tvekan att spela en enorm roll i kampen mot alla interventioner riktade mot Sovjetunionen. Den kommer att bli ett organisatoriskt centrum för proletariatets internationella krafter i kampen mot den internationella borgarklassens alla försök att provocera fram ett nytt krig. [*Material till en sammanfattning av SUKP:s centralkommittés plenarmöte i juli [1926], Moskvakommitténs agit-propavdelning.*]

Det grundläggande, främsta och mest väsentliga argumentet mot oppositionen i agitationen bland basmedlemmarna, det vill säga i den viktiga agitation som omfattade massorna, löd i själva verket så här: vi hotas av krigsfara och General Council kommer att hjälpa oss att avstyra den, men oppositionen driver sina ”fraktionella mål” och kräver att vi bryter med General Council. Och ur detta uppstod den idiotiska och tarvliga anklagelsen för halv försvarsvänlighet, defeatism, etc.

I själva verket hävdade oppositionen, att så länge ingen verklig fara hotade dess herrar, borgarklassen, skulle General Council vela hit och dit, och sedan bryta med oss i ett ögonblick när det passade borgarklassen bäst, med andra ord när det var allra farligast för oss.

Nu träder kamrat Andrejev fram och klagar med tårfyllda ögon över att General Council har brutit med oss, förstår ni, just i det ögonblick när ARK:s verksamhet ”behövdes särskilt mycket”. Behövdes för vem – för oss eller den engelska borgarklassen? Ty General Council är den engelska borgarklassens organ inom arbetarrörelsen. Det är uppenbart att det bröt blocket med oss när Chamberlain råkade behöva denna brytning ”särskilt mycket”.

Inom politiken är det just detta man menar med bankrutt, kamrat Andrejev!

c) Vad gäller kamrat Rykovs¹³⁵ berömda argument med innebörden, att eftersom Baldwin krävde att ARK skulle upplösas, så hjälpte oppositionen Baldwin – härrörde inte detta argument i sin helhet ur en felaktig bedömning av General Council, ur ett missförstånd av dess klasskaraktär och sociala roll?

General Council är den engelska borgarklassens agentur. En bra husbonde vaktar över sin agentur som en hök. Agenterna har sina egna personliga intressen. De som genomför operationerna kan gå längre än vad som är nyttigt för husbonden. Baldwin vaktar noggrant över sin agentur, han utövar

¹³⁵ **Alexej Rykov** (1881-1938) var gammalbolsjevik och efterträdde Lenin som ordförande för folkkommissariernas råd. Han ledde partiets höger tillsammans med Bucharin. När Stalin bröt med högern 1929 avsvor Rykov sig. Han avsattes som ordförande för folkkommissariernas råd 1930. Var svarande under den tredje Moskvarättegången i mars 1938. Han ”erkände” och avrättades.

påtryckningar på den, skrämmer den och ställer krav på att den ska avlägga räkenskap. Baldwin var tvungen att se till att General Council inte gav några extra löften, och att den skulle kunna bryta med oss vid ett lämpligt tillfälle. Ju mer de stora problemen närmade sig ju mer oundviklig blev brytningen. De bland oss som hade missbedömt General Council, målat upp det, hyst illusioner om det, och hade hoppats att ARK i de viktiga och allvarliga frågorna skulle föra en politik mot Chamberlain – de insåg inte detta. Oppositionen utgick från det faktum att en brytning var oundviklig och att den måste ske kring *sådana frågor som skulle vara klara och begripliga för de engelska arbetarmassorna*.

4. Men till och med under den allra sista perioden, även efter Berlinkonferensen, fortsatte kamrat Tomskij att måla upp General Council. Han avvisade indignerat alla anspelningar på att ARK hade blivit ett reaktionärt hinder i vägen för arbetarnas rörelse. Han påstod att ARK spelade och kunde spela en progressiv roll, även om det blev krig. I april 1927 uttryckte han sig förvisso mycket mer försiktigt: 99% risk för att General Council kommer att förråda oss i händelse av krig, mot en chans på hundra att det inte kommer att förråda oss. Kan vi – krävde Tomskij – avvisa ens en chans mot 99 i en så stor fråga?

Att resonera så är att förvandla politiken till ett lotteri. Men att säkra Sovjetunionens försvar med hjälp av lotterier är verkligen en erbarmlig politik, särskilt om oddsen för att förlora är 100%. Och när förlusten blev uppenbar berättade kamrat Andrejev med många suckar för de församlade järnvägsarbetarna hur bra det hade varit om opportunisterna inte hade visat sig vara sådana som de var i verkligheten, utan som kamrat Andrejev hade inbillat sig att de var.

Allt detta, kamrat Andrejev, är just det som kallas en opportunistisk illusorisk politik.

5. Idag, efter händelserna, saknas det inte frivilliga personer som är ivriga att fördöma den bedrövliga lathunden kamrat Uglanov¹³⁶ i frågan om att den anglo-ryska kommittén ”kommer att bli ett organisatoriskt centrum för proletariats internationella styrkor i kampen mot alla försök från den internationella bourgeoisin att inleda ett nytt krig.”

Men det var just dessa förhoppningar som var kärnan i hela vår officiella politik. Det var just detta som lurade partiet. Det var just kring detta som oppositionen ”besegrades”.

Under det gemensamma plenarmötet i juli 1926 läxade kamrat Stalin självbelåtet upp oss:

Den andra uppgiften för detta block [ARK] är att organisera en bred rörelse i arbetarklassen mot nya imperialistiska krig i allmänhet och mot en intervention i vårt land av (särskilt) den mäktigaste av de imperialistiska krafterna i Europa, av England i synnerhet. (**Works**, band 8, s 193. [Trotskij citerar ur de ryska protokollen -öa.]

Stalin informerade oss oppositionella att man måste ”befatta sig med ett försvar av den första arbetarrepubliken i världen mot intervention”, och tillade för fullständighets skull:

Om fackföreningarna i vårt land får stöd från engelsmännen för denna saks skull så ska det välkomnas, även om stödet är reformistiskt, fackligt...

Röster: Riktigt! (**Ibid**, s 194. [Kommentaren är ej med i **Works** – öa.]

Vi kan vara helt säkra på att vi bland dem som ropade ”riktigt” också hade kamrat Andrejevs röst. Men det var röster från blinda personer som utsatte försvaret av Sovjetunionen för ett plötsligt slag. Det räcker inte att ”befatta sig med Sovjetunionens försvar”, man måste också befatta sig med en marxistisk linje inom politiken, man måste känna till de grundläggande krafterna i världens kamp, förstå klassförhållandena och partiernas arbetsgång, och man måste vara marxist-leninist och inte kälkborgare.

¹³⁶ **N Uglanov** valdes 1924 ut av Stalin för att ersätta Kamenev som sekreterare för kommunistpartiet i Moskva. Men 1929 stämplades han själv som bucharinist, och avrättades senare som sabotör.

Stalin babblar på om sina idéer lika självbelåtet som en besserwisser från landet. Varenda tarvlighet numreras: första, andra, tredje och fjärde. För det första fästa förhoppningar vi Chiang Kai-shek, för det andra fästa förhoppningar vid Wang Ching-wei, för det tredje vid Purcell, för det fjärde vid Hicks.¹³⁷ Idag knyter man förhoppningar till de franska Radikalerna,¹³⁸ som, kan man tänka sig, kommer att slå tillbaka de franska imperialisterna, men det hamnar under femte... Det räcker inte att "befatta sig med försvar", man måste ha en aning om vad som är vad.

I samma tal fortsätter Stalin att predika:

Om Storbritanniens reaktionära fackföreningar är beredda att förena sig med vårt lands revolutionära fackföreningarna i ett block mot de kontrarevolutionära imperialisterna i deras land, varför skulle vi inte välkomna ett sådant block? (*Ibid*, s 194.)

Stalins inser inte att om de "reaktionära fackföreningarna" kunde föra kamp mot sina egna imperialister, då skulle de inte vara några reaktionära fackföreningar. Stalin glömmer helt bort skiljelinjen mellan begreppen *reaktionär* och *revolutionär*. Av gammal vana hänvisar han till de engelska fackföreningarna (det vill säga givetvis deras ledarskap) som reaktionära, men egentligen hyser han helt mensjevikiska illusioner om dem.

Stalin sammanfattar sin filosofi så här:

Och så är ARK ett block mellan våra fackföreningar och de reaktionära fackföreningarna i England... i syfte att kämpa mot imperialistiska krig i allmänhet och mot intervention i synnerhet. (*Ibid*, s 195.)

Det är just det: både i allmänhet och synnerhet. I allmänhet och i synnerhet – medelklassens inskränkthet (föreslås som ämne för den stalinistiska skolans "röda" professorer).

Lika självbelåtet som en besserwisser från landet avslutar Stalin sin predikan med ett försök att vara ironisk: "Kamraterna Trotskij och Zinovjev bör komma ihåg detta, och komma ihåg det väl." (*Ibid*, s 196. [Andra hälften av meningens står inte i **Works** – öa.]

Just det! Vi har förvisso kommit ihåg allting mycket bestämt. Vi har kommit ihåg att Stalin kallade vår kritik mot stalinisternas förhoppningar att Purcell skulle vara arbetarstatens skyddsängel för en avvikelse från "leninism till trotskism".

Vorosjilov: "Riktigt!"

En röst: "Vorosjilov har satt sin namnteckning under det."

Trotskij: "Lyckligtvis kommer detta med i protokollet." [*Protokoll från mötet*, s 71.]

Ja, allt detta finns med i protokollet från samma julimöte som avsatte Zinovjev ur politbyrån, som dundrade mot "trotskismen", och som försvarade lathundarna Uglanov-Mandelstam.

Vi föreslår nu att Stalins tal och våra tal i frågan om ARK publiceras för kongressen. Det skulle vara en utmärkt granskning av vilkas uppfattningar som klarade händelsernas och tidens prövning: Stalins eller oppositionens.

6. Vi ska nu övergå till Bucharins formalistiska konstruktioner. I denna fråga lade han märke till sju teoretiska fredagar i veckan. Där finns spetsfundigheten att ARK är en facklig organisation och inte ett politiskt block. Där finns också spetsfundigheten att ARK inte är ett förbund mellan ledare utan mellan massor. Där finns också försvaret av kapitulationen i Berlin med argument av statlig och

¹³⁷ **Wang Ching-wei** (1884-1944) ledde den kinesiska regeringen i industriprovinserna Wuhan. Stalinisterna hade tilldelat honom rollen som revolutionär, men bara sex veckor efter Chiang Kai-sheks kupp i Shanghai angrep Wang arbetarna i Wuhan.

George Hicks var sekreterare för byggnadsarbetarförbundet i England, och satt med i General Council i samband med förräderiet mot generalstrejken.

¹³⁸ **Franska Radikalsocialistiska eller Radikala partiet** var varken radikalt eller socialistiskt, utan det viktigaste kapitalistiska partiet i Frankrike mellan Första och Andra världskriget.

diplomatisk karaktär. Och många, många fler saker.

Vi analyserade vad dessa teorier var värda på sin tid. Det är meningslöst slöseri med tid att i efterhand reda ut Bucharins talmudiska knutar.* Händelseutvecklingen har sopat undan Bucharins formalism som skräp, ur vilket ett enda faktum framstår tydligt: *en ideologisk och politisk bankrutt*. Och att tänka sig att allt detta sammantaget serverades som Kominterns övergripande linje!

Från det ögonblick generalstrejken avbröts [förtäljer Andrejev] inleddes planer på hur ARK på bästa sätt skulle krossas, eller helt och hållet reduceras till ingenting, till en sådan ställning som skulle hindra den från att vara ett hinder för General Council... Det är vad General Councils nuvarande ledares plan gick ut på. Och det som hände under den senaste kongressen var att denna plan fullbordades.

Vilket alltihopa är helt riktigt. General Council hade verkligen sin egen plan, och den genomförde verkligen denna plan metodiskt. ”Splittringen är fullbordandet av en noggrant genomtänkt plan som General Council hade förberett och som den genomförde under den senaste kongressen.” Det är helt riktigt. General Council visste vad det ville. Eller snarare visste General Councils herrar vart de måste leda den. Men visste kamrat Andrejev vart han var på väg? Det gjorde han inte. Ty han inte bara underlät att hindra General Council att fullborda sina svekfulla planer, utan hjälpte dem att fullborda dem till största möjliga fördel för General Council och dess verkliga politiska principer, det vill säga den brittiska borgarklassen.

7. Om General Council verkligen hade en plan och om den kunde genomföra denna plan metodiskt, kunde man i så fall inte ha förstått, tolkat och förutsett denna plan? Oppositionen förutsåg faktiskt. Så tidigt som 2 juni 1926, två veckor efter att generalstrejken hade avbrutits, skrev vi till politbyrån:

Men kan inte General Council själv ta initiativ till en brytning? Det är mer än troligt. Det kommer att utfärdas ett uttalande om att de ryska fackföreningarnas centrala exekutivkommitté inte strävar efter att ena världens arbetarklass utan vill blåsa under oenigheten inom fackföreningarna, och att det, General Council, inte kan fortsätta längs samma väg som de ryska fackföreningarnas centrala exekutivkommitté. Då kommer vi återigen att ropa ”Förrädare!” efter dem – och det kommer att uttrycka hur realistisk den politik är som består av att underbygga ruttna illusioner. [*Politbyråns protokoll*, 8 juni 1926, s 71.]

Har inte detta bekräftats bokstavligen, nästan ord för ord? Vi bröt inte med General Council när det hade förrätt generalstrejken och orsakat miljontals engelska arbetares ursinne. Vi bröt inte med det efter att det tillsammans med borgarklassens präster hade avbrutit kolgruvearbetarnas strejk, under förhållanden som redan då var mindre gynnsamma för oss. Inte heller bröt vi med det under ännu mindre gynnsamma förhållanden – i frågan om den brittiska interventionen i Kina. Och nu har engelsmännen brutit med oss därför att vi har lagt oss i deras inre angelägenheter, att vi har försökt ”ge order” till den engelska arbetarklassen, eller förvandla de engelska fackföreningarna till verktyg för vår statliga politik. De bröt på frågor som är ytterst fördelaktiga för dem och som passar bäst för att lura de engelska arbetarna. Vilket är precis vad vi förutsåg. Vilkas politik visade sig alltså vara korrekt, saklig och revolutionär? Den som genomskådar fiendens intriger och förutser morgondagen? – eller den politik som blint hjälper fienden att fullborda sina svekfulla planer?

8. Under plenarmötet i juli 1926 fick vi ett telegram från General Council där det älskvärt gick med på att träffa representanter för de ryska fackföreningarnas centrala exekutivkommitté. På den tiden gjorde man stort väsen av detta telegram som en seger över inte bara General Council utan också över oppositionen. Vilket intryck det gjorde när kamrat Lozovskij tog fram detta telegram!¹³⁹

Vad kommer ni att göra [frågade han oppositionen] om de [General Council] verkligen samtycker. Än mer, vad kommer ni att göra om de redan har samtyckt? Vi har fått ett sådant telegram idag.

Trotskyj: De har gått med på att vi tillfälligt ska skydda dem med vårt anseende, nu när de förbereder ett

* **Talmud**, (hebreiska för *lära*) är judarnas stora efterbibliska skriftsamling – öa.

¹³⁹ **Solomon A Lozovskij** (1878-1952) ledde Röda fackföreningsinternationalen (Profintern) och var ansvarig för den stalinistiska fackföreningspolitiken. Han arresterades och blev på Stalins order skjuten under en antisemitisk kampanj.

nytt förräderi. [*Oordning, skratt*] [sid 53]

Allt detta finns nedtecknat i protokollen. På den tiden utsattes våra förutsägelser för glåpord, oordning och skratt. Kamrat Tomskij gottade sig verkligen åt att ha mottagit telegrammet.

Tomskij: Vårt lilla lik kikar nyfiket med ett öga... [*Höga skratt.*] [sid 58]

Ja, skratten var höga. Vem skrattade ni åt då, kamrat Andrejev? Ni skrattade åt er själva.

Och hur kamrat Lozovskij hånade oppositionen för att dess förväntningar inte hade förverkligats.

Vad gör er så säkra [frågade han] att ert andra antagande kommer att förverkligas? Vänta... [sid 53]

På vilket vi svarade:

Trotskij: Det betyder att de klokare och listigare bland dem har tagit hem segern, och det är därför de inte har brutit ännu. [*Oordning.*] [sid 53]

Återigen ”oordning”. För Andrejev, Lozovskij och andra föreföll det helt klart att oppositionen vägledades av ”krassa fraktionella överväganden”, och inte av ett intresse av hur vi på ett riktigt sätt skulle kunna skilja mellan vänner och fiender, allierade från förrädare. Därav skratten och oordningen, som kamrat Andrejev ingalunda var sämst på att orsaka. ”Vad gör er så säkra att ert andra antagande kommer att förverkligas?”, frågade kamrat Lozovskij. ”Vänta...” Majoriteten höll på Andrejev och Lozovskij. Vi blev tvungna att vänta. Vi väntade i mer än ett år. Och så kom det sig att den anglo-ryska kommittén, som enligt Rykov skulle ha vräkt omkull borgerliga fästen – istället hjälpte sin egen borgarklass att rikta ett slag mot oss, och sedan dolde Chamberlains slag genom att utdela ett eget kompletterande slag.

När stora händelser anländer, kamrat Andrejev, så får man alltid betala dyrt för en politik av opportunistiska illusioner.

9. Vi har redan erinrat oss att Andrejev helt och hållet hoppade över ARK:s Berlinkonferens i april 1927 i sin rapport, som om konferensen aldrig hade ägt rum. Ändå betecknar denna konferens den viktigaste perioden i ARK:s historia efter att generalstrejken avbröts. Vid Berlinkonferensen förnyade de ryska fackföreningarnas centrala exekutivkommitté sin fullmakt av förtroende för General Council. Delegationen uppträdde som om General Council varken hade förrätt generalstrejken, kolgruvearbetarnas strejk, den kinesiska revolutionen eller Sovjetunionen. Alla tillgodokvitton förnyades och kamrat Tomskij skröt om att detta gjordes i en anda av fullständig ”ömsesidig förståelse” och ”hjärtliga relationer”.

Man får inte hjälpa förrädare. Vad fick vi för det? Inom 4 månader hade ARK splittrats, vid en tidpunkt då vår internationella ställning hade försämrats. I namn av vad kapitulerade vi i Berlin? Just i denna fråga hade inte kamrat Andrejev ett enda ord att säga till järnvägsarbetarnas medlemsmöte.

Ändå var inte kapitulationen i Berlin någon slump. Den härrörde helt och hållet ur politiken att till varje pris ”bevara” ARK. Från och med slutet av maj 1926 hamrade oppositionen fram att det inte var tillåtet att bevara ett block med personer som vi kallar förrädare. Eller tvärtom: vi kan inte kalla personer som vi har ett block med för förrädare.

Vi måste bryta med förrädarna när de i de lojala och upprörda massornas ögon begår sitt allra största förräderi, och på så sätt hjälpa massorna att ge sin upprördhet klarast möjliga politiska och organisatoriska uttryck. Det vad vad oppositionen krävde. Och den varnade också för att om inte blocket spräcktes så skulle kritiken mot General Council av nödvändighet anpassas till blocket, det vill säga begränsas till ett intet. Denna förutsägelse bekräftades också i sin helhet.

Manifestet från Röda fackföreningsinternationalens centrala exekutivkommitté den 8 juni 1926 innehöll en ganska hård, om än otillräcklig, kritik av General Council. Följande manifest och resolutioner blev allt blekare och alltmer diffusa. Och 1 april 1927 kapitulerade den ryska dele-

gationen fullständigt för General Council.

Vid ingen tidpunkt var de brittiska fackföreningsledarnas ställning så besvärlig som i maj, juni och juli 1926. Sprickan mellan ledarna och proletariatets revolutionära förtrupp var under denna period mer uppenbar än någonsin tidigare.

Två inriktningar stod öppna för oss: att vidga sprickan eller att hjälpa General Council att fylla igen den. Tack vare den hjälp vi gav de strejkande var vårt anseende mycket högt. Om vi hade avbrutit förbindelserna med General Council så hade det varit ytterligare ett kraftfullt slag mot dess auktoritet och ställning. Genom att vi upprätthöll det politiska och organisatoriska blocket fick General Council tvärtom hjälp att med minsta möjliga förluster segra på den för det allra farligaste fronten. ”Tack så mycket”, sa det till dem som hjälpte det att sitta kvar i sadeln. ”Häriifrån kan jag gå själv.” För övrigt uttryckte det inte någon tacksamhet. De ryska fackföreningarnas centrala exekutivkommitté fick bara en spark.

På en punkt har Andrejev rätt: denna brytning är fullbordandet av en noggrant genomtänkt plan.

10. Men hade Andrejev själv någon plan? Vi har redan sagt att han inte hade någon som helst plan. Kanske den värsta anklagelsen mot Andrejev är för hans tystnad om Berlinkonferensen i april 1927. Men under den centrala exekutivkommitténs möte i april talade kamrat Andrejev mycket bestämt till försvar för konferensen. Så här sa han då:

Vad ställde vi oss för uppgift? Vid denna anglo-ryska kommitté [i Berlin] ställde vi oss uppgiften att tvinga engelsmännen att ge oss ett direkt och klart [!] svar på vad de hade för åsikter om den anglo-ryska kommitténs fortsatta existens. Och enligt min uppfattning *tvingade vi dem verkligen till det*. [?!] Tillsammans med oss sa de att de var för att den anglo-ryska kommittén skulle fortsätta att existera, för att aktivera den och så vidare. Vid denna anglo-ryska kommitté skulle vi driva igenom ett definitivt beslut i frågan om enhet och i viss mån fördöma Amsterdaminternationalen för att den undvek förslagen om enhet... *Vi drev igenom ett sådant beslut*. [?!] Vi drev igenom en resolution om denna fråga. Vi tvingade dem att ge svar om krigsfaran och de imperialistiska mobiliseringarna. Enligt min uppfattning *drev vi även på detta område igenom ett givetvis inte 100%-igt bolsjevikiskt beslut* [?!], men ett beslut som var så maximalt som det var möjligt att driva igenom under de givna förhållandena. [sid 32]

Sådana var kamrat Andrejevs segrar vid Berlinkonferensen: engelsmännen uttryckte sig ”direkt och klart” för att ARK skulle fortsätta att existera, än mer för att ”aktivera den”. Det är absolut inget att skratta åt! Andrejev drev igenom ett klart svar från engelsmännen i frågan om facklig enhet, och slutligen – hör! hör! – i frågan om kriget. Det är inte att undra på att kamrat Andrejev – den stackaren! – i samma tal sa att oppositionen ”på ett hopplöst sätt hade sjunkit ner i ett trask av egna misstag.”

Men vad ska vi göra nu? I april ”tvingade vi General Council att ge oss ett direkt och klart svar”. Bara oppositionen, som hade sjunkit ner i ett trask av egna misstag, kunde inte förstå dessa framgångar. Men i september bröt den av General Council arrangerade fackföreningskongressen med den anglo-ryska kommittén. Varifrån kommer denna motsättning mellan april och september? *Nu* erkänner Andrejev att ARK:s sammanbrott är en fullbordad av en plan som hade utarbetats vid tiden för generalstrejken, det vill säga i maj 1926. Vilken innebörd hade då engelsmännens ”direkta och klara” svar i april 1927? Av detta följer att dessa svar varken var klara eller direkta, utan bedrägeri. General Councils jobb var att slå blå dunster i ögonen, vinna tid, fördröja, förbereda kongressen och utnyttja den som skydd.

Även på denna punkt varnade oppositionen i god tid. Öppna protokollen från plenarmötet i april 1926 på sidan 31. Då sa vi:

”En särskild fara för världsfreden är imperialisternas politik i Kina.” Det är vad de har skrivit under. Hur kommer det sig att deras tungor inte vände ut och in på sig, eller varför drog vi dem inte i tungan och tvingade dem att säga exakt vilka imperialisterna var? Det är ingen slump att *allt detta* skrevs den första

april, detta datum är symboliskt... [Skratt.]

Kaganovitj: Menar du att vi lurade dem!

Vi ser att kamrat Kaganovitj träffar mitt i prick. Nu är det uppenbart vem som lurade vem. Andrejev har anledning att vara vemodig över det faktum att engelsmännen efter alla hans segrar i april 1927 likviderade ARK just vid en tidpunkt när den behövdes särskilt mycket.

Detta, kamrat Andrejev, är vad man skulle kunna kalla att på ett hopplöst sätt sjunka ner i ett trask!

11. Men inte nog med det: vid mötet i april uttryckte sig kamrat Andrejev ännu mer barskt om oppositionen:

Vår opposition för fram kravet att vi ska bryta med de engelska fackföreningarna. En sådan ståndpunkt är att isolera oss vid den allra svåraste tidpunkten, när imperialisterna mobiliserar sina styrkor mot oss. Ni påstår att er ståndpunkt är revolutionär, men ni hjälper objektivt Chamberlain eftersom han och hans anhang inte vill ha några som helst förbindelser mellan vår fackföreningsrörelse och den engelska fackföreningsrörelsen, och de vill inte ha någon anglo-rysk kommitté som hindrar dem. [sid 33]

Oppositionen ansåg att vi inte skulle hålla fast i en ruttan gren medan vi gick över en avgrund. Men den politik som kamrat Andrejev försvarade isolerade oss verkligen ”vid den allra svåraste tidpunkten, när imperialisterna mobiliserar sina styrkor mot oss.” Det är den uppgift som bokstavligen fullbordades av den officiella politiken. Med vårt stöd till General Council försvagade vi Minority Movement.

Inom denna rörelse stödde vår försonliga linje högern mot vänstern. Genom denna politik hindrade vi den proletära förtruppens revolutionära skolning, inklusive det kommunistiska partiets. Vi hjälpte General Council att behålla sina ställningar utan förluster, att förbereda en reaktionär kongress för fackföreningsbyråkrater i Edinburgh, och att bryta med oss med protester från bara en liten minoritet. Vi hjälpte General Council att isolera oss under det allra svåraste ögonblicket, och på så sätt förverkliga den plan som General Council hade tänkt ut så långt tillbaka i tiden som under generalstrejken.

Detta, kamrat Andrejev, är att objektivt hjälpa Chamberlain och hans anhang!

12. Men i ett försvar av denna bankrutta politik säger kamrat Andrejev nu till ett icke-partimöte:

Under hela denna period föreslog några få brushuvuden ur oppositionen i vårt kommunistiska parti följande taktik: ”Bryt med de engelska förrädarna, bryt med General Council.”

Den ytterst billiga, kälkborgerliga frasen om ”brushuvuden” kommer ur den ordbok som används av medelklassens reformister och opportunisterna, som inte kan föra en långsiktig politik, det vill säga en politik av marxistiskt förutseende och bolsjevikisk beslutsamhet. I april 1927 ansåg Andrejev att han hade drivit igenom allvarliga utfästelser från engelsmännen. På detta svarade vi:

Politiska bedragare i den kapitalistiska Amsterdambyråns stab sprider ofta denna sortens pacifistiska uppgörelser för att lugna arbetarna och hålla händerna fria *för att förråda i det avgörande ögonblicket*. [sid 38]

Vem visade sig ha rätt? Politiken prövas av fakta. Vi såg tidigare vad Andrejev förväntade sig i april i år, och vad han fick i september. Bedrövlig knusslighet, skamlig närsynthet! Det är namnet på din politik, kamrat Andrejev!

13. Andrejev har kvar en enda tröst: ”Ansvaret (!) för splittringen av denna organisation [ARK] ligger helt och hållet (!!) på den engelska fackföreningsrörelsens ledare.” Detta uttalande visar att Andrejev inte har lärt sig någonting. ”Ansvaret” för att splittra ARK! Man skulle tro att detta var det mest fruktansvärda brott man kunde begå mot arbetarklassen. General Council knäckte generalstrejken, hjälpte kolbaronerna att förslava gruvarbetarna, dolde krossandet av Nanking, stödde Chamberlains politik mot arbetarstaten, och kommer i händelse av krig att stöda Chamberlain. Och Andrejev försöker skrämman dessa personer med ”ansvaret” för att ha splittrat ARK.

Vad såg de engelska arbetarna av ARK, speciellt från och med tiden för generalstrejken: banketter, tomma resolutioner, hycklande och diplomatiska tal.

Och för övrigt, sedan när har vi blivit rädda för att ta ansvar för att bryta med förrädare och svikare? Vad är det för ett ynkligt, urvattnat, ruttet liberalt sätt att ställa denna fråga? Priset för att förlänga ARK:s liv med fyra månader blev en ytterst skamlig kapitulation i Berlin. Men i gengäld, förstår ni inte det, har vi sluppit det fruktansvärda ”ansvaret” – ansvaret för att ha brutit med arbetarklassens förrädare. Men bolsjevismens hela historia är genomsyrad av den fasta föresatsen att ta den sortens ansvar!

Kamrat Andrejev, du är också en av de som pladdrar om trotskism men trots det inte har förstått bolsjevismens huvudinnehåll.

14. Den förbryllade rapportören säger: ”Nu måste varenda proletär redovisa för sig själv, överväga dokumenten och jämföra vår politik med deras.” (Andrejev, *Rapport vid järnvägsarbetarnas möte.*)

Det är naturligtvis ett hedervärt sätt att ställa frågan. Man ska inte acceptera någons påståenden. På denna punkt hade Lenin följande att säga: ”Den som godtar någon annans ord är en hopplös idiot.” Denna leninistiska aforism gäller för alla länder, även Sovjetunionen. Det är livsviktigt att våra arbetare får en klar uppfattning av kamrat Andrejevs politik, det vill säga hela den officiella politiken i frågan om den anglo-ryska kommittén. För detta ändamål måste alla dokument ges ut och göras tillgängliga för alla arbetare.

Vi litar på att kamrat Andrejev kommer att stöda detta förslag. Annars kommer han att tillhöra dem som hävdar att det som är bra för engelsmännen är livsfarligt för ryssarna. Men det är en chauvinistisk och inte internationalistiskt revolutionär uppfattning.

15. Men vad ska vi göra nu när hela den ruttna scendekorationen fullständigt har rasat? Kamrat Andrejev svarar: ”Ledarna vägrade att komma överens med oss – vi kommer att fortsätta enhetsfrontspolitiken över huvudet på ledarna och mot deras önskan, vi kommer att genomföra den underifrån, med hjälp av våra band till massorna, deras gräsrotsorganisationer och så vidare.”

Gott. Men sa inte Manuilskij¹⁴⁰ för mer än ett år sedan, under plenarmötet i juli:

Kamrat Zinovjev verkar trösta oss med att vi efter att ha brutit med den anglo-ryska kommittén kommer att vara tvungna att bygga nya broar till arbetarrörelsen. Men jag vill fråga er – *har ni sett dessa broar?* Skisserade kamrat Zinovjev nya vägar för att förverkliga tanken på facklig enhet? Det som är värst med kamraterna Zinovjevs och Trotskij's hela opposition är *detta tillstånd av hjälplöshet (!!!)*. [sid 24]

För ett år sedan tillkännagav man alltså att ett avskaffande av den anglo-ryska kommittén måste ge upphov till ett tillstånd av hjälplöshet: eftersom det inte fanns några andra broar i sikte. Den som trodde på Purcells bro ansågs vara en verkligt revolutionär optimist. Och nu har denna bro rasat. Kan man inte av det dra slutsatsen att just Manuilskij's ståndpunkt är hjälplös och blockerad? Man kan invända att ingen kan ta Manuilskij på allvar. Medges. Men förkunnade inte alla andra som försvarade den officiella linjen att ARK ”förkroppsligade” broderskapet mellan det ryska och engelska proletariatet, var en bro till massorna, ett verktyg för att försvara Sovjetunionen och så vidare i all oändlighet...?!

För oppositionen – invände företrädarna för den officiella linjen – är den anglo-ryska kommittén ett block mellan ledarna, men för oss är det ett block mellan de arbetande massorna, ett förkroppsligande av deras enhet. Låt oss nu få fråga: är splittringen av ARK en splittring av de arbetande massornas enhet? Kamrat Andrejev verkar säga – nej. Men samma svar visar att ARK inte utgjorde en enhet mellan de arbetande massorna, ty det går inte att skapa enhet med strejkande via strejk-

¹⁴⁰ **Dimitrij Manuilskij** (1883-1952) var tillsammans med Trotskij medlem i den oberoende marxistiska organisationen mezhrajontzi, som 1917 gick samman med bolsjevikpartiet. På 1920-talet stödde han stalinisterna. Var sekreterare för Komintern från 1931 fram till dess upplösning 1943.

brytare.

16. Det är obestridligt så att vi måste hitta andra vägar än General Council. När nu denna *reaktionära skiljemur* har sopats undan får vi möjlighet att söka verkliga band till de verkliga massorna. Det första villkoret för att lyckas längs denna väg är att skoningslöst fördöma den officiella linjen gentemot den anglo-ryska kommittén under hela den senaste perioden, det vill säga från och med inledningen av generalstrejken.

17. Det engelska proletariats storartade rörelser har naturligtvis inte passerat obemärkta. Som ett resultat av sitt deltagande i masskampen har kommunistpartiet blivit starkare – både till antal och inflytande. Skiktningen bland de mångmiljonhövdade massorna fortsätter. Så som alltid är fallet efter stora nederlag minskar aktiviteten tillfälligt bland vissa ganska omfattande delar av arbetarklassen. Den reaktionära byråkratin skaffar sig fotfäste och övervinner inre skillnader. Till vänster väljs de revolutionära elementen ut och kommunistpartiet stärks snabbare än före strejken.

Alla dessa fenomen härrör med järnhård naturnödvändighet ur den revolutionära våg som bröts mot inte bara borgarklassens utan också arbetarklassens egen officiella lednings motstånd. Man kan och måste fortsätta att bygga vidare på denna grund. Men den helt igenom felaktiga politiken begränsade i oerhörd omfattning offensivens framfart och försvagade dess revolutionära konsekvenser. Med en riktig politik kunde kommunistpartiet ha skördat oändligt mycket fler revolutionära frukter. Med en fortsättning av den felaktiga politiken riskerar det att förlora allt det har vunnit.

18. Kamrat Andrejev pekar på arbetardelegationer som ett sätt att upprätta band till de engelska massorna. Väl utvalda och instruerade arbetardelegationer kan givetvis också gynna arbetarnas enhet. Men det vore ett oerhört misstag att sätta denna metod i förgrunden. Arbetardelegationernas betydelse är bara som understöd. Vårt grundläggande band till den engelska arbetarklassen går via kommunistpartiet.

Det går inte att hitta fram till de arbetande massor som organiseras i fackföreningar med hjälp av sammanslutningar eller felaktiga avtal i toppen, utan bara genom att det brittiska kommunistpartiet, Komintern, Profintern och de ryska fackföreningarna för en riktig revolutionär politik. Man kan bara vinna över massorna med hjälp av en ihärdig revolutionär linje. Efter ARK:s sammanbrott visar detta sig återigen i all sin visshet. I själva verket utgick hela den felaktiga linjen i frågan om ARK från en strävan att *ersätta* kommunistpartiets växande inflytande med skicklig diplomati gentemot fackföreningarnas ledare.

Om någon försökte hoppa över verkliga och nödvändiga och oundvikliga stadier så var det Stalin och Bucharin. De trodde att man med hjälp av listiga manövrer och sammanslutningar skulle kunna upphöja den brittiska arbetarklassen till den främsta klassen utan kommunistpartiet, eller snarare med visst samarbete från det. Det var också kamrat Tomskijs inledande misstag. Hursomhelst är det inget unikt med detta misstag. Det är så opportunisten alltid börjar. För den verkar klassen utvecklas alldeles för sakta, och den försöker skörda något som den inte har sått, eller som inte har mognat ännu. Det var exempelvis källan till Ferdinand Lassalles opportunistiska misstag.¹⁴¹

Men när diplomatin och sammanslutningarna har gått varvet runt så återvänder opportunisten precis som fiskarhustrun i fabeln till sitt trasiga tråg. Om vi ända från början på ett korrekt sätt hade förstått att ARK var ett tillfälligt block med reformisterna, som bara kan vidmakthållas fram tills dess de gör sin första sväng åt höger; om vi överhuvudtaget hade insett att en enhetsfront med ”ledarna” bara kan vara av en flyktig, tillfällig och underordnad betydelse; om vi i linje med allt detta hade brutit med den anglo-ryska kommittén så fort den vägrade att acceptera de ryska arbetarnas hjälp till de engelska strejkande – då hade hela detta taktiska experiment varit berättigat. Vi

¹⁴¹ **Ferdinand Lassalle** (1825-1864) var en framstående person inom den tyska arbetarrörelsen. Hans anhängare anslöt sig till de tidiga marxisterna och grundade den tyska socialdemokratien.

skulle ha stimulerat vänsterminoritetens rörelse, och det brittiska kommunistpartiet hade fått en lektion i en riktig tillämpning av enhetsfrontstaktiken.

Istället ändrade vi taktiken till ett block med de reformistiska ledarna. Vi försökte förvandla en tillfällig och helt legitim överenskommelse till en permanent institution. Vi kungjorde att denna institution var kärnan i kampen för världsproletariatets enhet, centrum för den revolutionära kampen mot kriget, och så vidare. På detta sätt skapade vi rena politiska sagor och predikade för arbetarna att de skulle tro på dessa sagor, det vill säga vi genomförde ett arbete som var djupt skadligt och ogynnsamt för revolutionen.

I den mån våra allierades förrådiska karaktär visade sig – och i det längsta försökte vi blunda för detta – så förkunnade vi att det inte var den springande punkten, och inte General Council: vi sa att ARK inte var ett block mellan ledare utan mellan förbund av massorna, att ARK bara var ett ”förkroppsligande”, bara en ”symbol”, och så vidare i all oändlighet. Det var redan en politik av direkta lögnar, förfalskningar och ruttna förklädnader. Detta nät av falskhet föll samman under trycket av stora händelser. Istället för att läspa ”ansvaret för detta faller inte på oss”, måste vi säga: ”skamligt nog förtjänar vi ingen heder för det.”

Andrejev säger att varje engelsk arbetare måste få höra sanningen. Givetvis måste allt göras för det. Men det är inte alls lätt. När Andrejev säger: ”Nu kommer ingen längre att tro på medlemmarna i General Council”, så är det bara en simpel fras. Som kongressen i Edinburgh visar så stärkte vår politik General Council. Vi kom inte undan ostraffat från Berlinkonferensen – även bortsett från allt annat. Vi kan inte bara tvätta utan måste skrapa bort den ideologiska förvirring som vi har spridit. Det gäller framförallt det brittiska kommunistpartiet, och i andra hand den vänsterinriktade Minority Movement.

Redan under generalstrejken och även under kolgruvestrejken var det brittiska kommunistpartiet långt ifrån alltid förmöget att visa initiativ och beslutsamhet. Vi ska inte glömma bort att det brittiska kommunistpartiets centrala exekutivkommitté under lång tid vägrade att trycka de ryska fackföreningarnas manifest från 8 juli, såsom varande alltför hårt mot General Council.

För de som kan bedöma symptom måste denna händelse vara ytterst alarmerande. I ett avgörande ögonblick visar ett ungt kommunistparti, vars styrka helt och hållet utgörs av kritik och oförsonlighet, upp en mängd egenskaper av motsatt natur. Bakom det ligger en felaktig förståelse och tillämpning av enhetsfrontspolitiken.

Dag in och dag ut lärde det engelska kommunistpartiet ut att förbundet med Purcell och Hicks skulle gynna försvaret av Sovjetunionen, och att den ryska oppositionen som inte trodde på det gjorde sig skyldig till defaitism. Allting ställdes på huvudet. Det kunde inte undgå att sätta sina spår på det brittiska kommunistpartiets medvetande...

Detta kunde inte och passerade inte ostraffat. Högertendenserna har stärkts enormt inom det brittiska kommunistpartiets ledande kretsar: det räcker att påminna om hur missnöjda ett antal av den engelska centralkommitténs medlemmar var med Kominterns teser om kriget, som de ansåg vara alltför ”vänster”. Det räcker att påminna om Pollitts tal i Edinburgh, Murphys tal och artiklar, och så vidare.¹⁴²

Alla dessa symptom tyder på en enda sak: för ett ungt parti som ännu saknade verklig bolsjevikisk hårdhet innebar den anglo-ryska kommitténs politik oundvikligen att hela dess linje försköts i opportunistisk riktning.

Det gäller i ännu högre grad för den vänsterinriktade Minority Movement. Den skada som har or-

¹⁴² **Harry Pollitt** (1890-1960) var ledare för kommunistpartiet och valdes till sekreterare i Minority Movement när den grundades 1924. 1925 arresterades han och **J T Murphy** (som var redaktör för *Workers Weekly*) och tio andra ledare för det brittiska kommunistpartiet och anklagades för uppvigling.

sakats där är inte så lätt att råda bot för. Den bär på framtida kriser för partiet. Dessa ord kommer givetvis att ge ynkliga funktionärer förevändning att tala om vår fiendlighet mot det brittiska kommunistpartiet och så vidare. Vi har sett det mer än en gång i det förflutna, i synnerhet i fallet Kina. In i det sista förklarades det kinesiska kommunistpartiet vara ett exempel på en bolsjevikisk politik, och efter sammanbrottet sades det vara – ett resultat av mensjevism. Vi har inget gemensamt med en sådan frånstötande politisk inställsamhet. Den har redan gjort stor skada både på vårt parti och på Komintern. Men det kommer inte att hindra oss att fullgöra vår revolutionära plikt.

Andrejevs rapport försöker suddas ut en av den senaste tidsperiodens största taktiska lärdomar. Det är inte bara det som gör rapporten och liknande tal och dokument så skadlig. Man kan bara gå framåt genom att på ett allsidigt sätt analysera erfarenheterna av den anglo-ryska kommittén. I detta syfte måste alla de viktiga dokument som kan sprida ljus över denna fråga göras tillgängliga för alla kommunister. För att kunna gå framåt måste man säga sanningen och ingenting annat än sanningen, både till de ryska och engelska arbetarna.

Kapitel 6. Balansräkning över anglo-ryska kommittén

Juni 1928.

... Eftersom det engelska kommunistpartiet vid denna tidpunkt var alltför svagt behövde man så snabbt som möjligt ersätta det med en mer vörtnadsbjudande faktor. Så föddes den felaktiga bedömningen av strömningarna inom de engelska fackföreningarna. Zinovjev lät oss förstå att han inte räknade med att revolutionen skulle ta sig in igenom det brittiska kommunistpartiets trånga valv, utan genom fackföreningarnas breda portaler. Kampen för att via kommunistpartiet vinna de organiserade fackföreningsmassorna ersattes med förhoppningen om att på snabbast möjliga sätt använda den redan färdiga fackföreningsapparaten för revolutionens syften. Ur denna felaktiga uppfattning uppkom senare politiken med den anglo-ryska kommittén, som blev ett hårt slag för både Sovjetunionen och den engelska arbetarklassen, ett slag som bara överträffas av nederlaget i Kina.

I **Oktoberrevolutionens lärdomar**, som skrevs så tidigt som på sommaren 1924, tillbakavisades tanken på en snabbare väg – en väg som skulle bli snabbare med hjälp av vänskap med Purcell och Cook, som den vidare utvecklingen av denna tanke visade – på detta sätt:

Den proletära revolutionen kan inte segra utan partiet, mot partiet eller med hjälp av ett surrogat för partiet. Det är den huvudsakliga lärdomen av de senaste tio åren. Det är sant att de engelska fackföreningarna kan bli en mäktig hävstång för den proletära revolutionen; de kan t.ex. under vissa omständigheter och för en viss period även ersätta arbetarsovjetera. Men de kan inte göra det utan det kommunistiska partiets stöd, än mindre mot dess vilja; de kommer endast att kunna spela denna roll om det kommunistiska inflytandet blir övervägande inom dem. *Denna lärdom om partiets roll och betydelse i den proletära revolutionen har vi fått betala alltför dyrt för att låta något av den försvinna ur minnet.* (**Oktoberrevolutionens lärdomar**, s 28)

Samma problem analyseras på ett mer omfattande sätt i min bok *Vart går England?* Denna bok ägnas från början till slut åt att visa att inte heller den engelska revolutionen kan undvika kommunismens portaler, och att det engelska kommunistpartiet med en riktig, modig och oförsonlig politik som undviker alla illusioner i fråga om avstickare kan växa med stormsteg och mogna så att det inom loppet av några år kan bli vuxet sina uppgifter...

Vad gäller den anglo-ryska kommittén, den tredje mest viktiga frågan för Kominterns strategiska erfarenheter under senare år, återstår efter allt som oppositionen sagt i en hel rad artiklar, tal och teser bara att göra en kort sammanfattning.

Som vi redan sett var utgångspunkten för den anglo-ryska kommittén en otålig strävan att hoppa över det unga och alltför långsamt växande kommunistpartiet. Redan innan generalstrejken gav det hela erfarenheten en felaktig karaktär.

Man såg inte den anglo-ryska kommittén som ett tillfälligt block på toppnivå som måste brytas, och som vid första bästa prövning oundvikligen och demonstrativt måste brytas för att kompromettera fackföreningsledningen (General Council). Nej, inte bara Stalin, Bucharin och Tomskij, utan även Zinovjev, såg det som ett långvarigt ”kompanjonskap” – ett verktyg för att systematiskt revolutionera de engelska arbetarmassorna, om inte porten så åtminstone uppgången till den port genom vilken det engelska proletariatet skulle beträda revolutionen. Ju längre den existerade desto mer omvandlades den anglo-ryska kommittén från en tillfällig allians till en oantastlig princip ovanför den verkliga klasskampen. Det visade sig under generalstrejken.

När massrörelsen gick över i ett öppet revolutionärt skede hoppade de liberala Labourpolitiker som hamnat lite till vänster snabbt tillbaka till den borgerliga reaktionens läger. De förrådde öppet och medvetet generalstrejken, varefter de undergrävde och förrådde gruvstrejken. Reformismen bär alltid på möjligheten till förräderi. Men det innebär inte att reformism och förräderi är en och

samma sak i varje ögonblick. Inte helt. Man kan göra tillfälliga överenskommelser med reformisterna när de tar ett steg framåt. Men att bevara blocket med dem när de skräms av rörelsens utveckling och begår förräderi, är liktydigt med att på ett kriminellt sätt acceptera förrädarna och dölja förräderiet.

Eftersom frågan om kolgruveindustrin hade blivit den statliga politikens viktigaste fråga hade generalstrejken till uppgift att sätta ett gemensamt tryck mot arbetsköparna och staten med kraften från fem miljoner arbetare. Ledningens förräderi knäckte strejken redan i dess första skede. Det var en stor illusion att tro att en isolerad ekonomisk strejk bland gruvarbetarna ensam skulle kunna uppnå vad generalstrejken inte lyckades uppnå. *Just däri låg General Councils styrka*. Den räknade kallblodigt med att gruvarbetarna skulle lida nederlag, och att som ett resultat av det stora delar av arbetarna skulle bli övertygade om att General Councils förrädiska råd var ”korrekta” och ”rimliga”.

Att upprätthålla det vänskapliga blocket med General Council och samtidigt stöda gruvarbetarnas långdragna och isolerade ekonomiska strejk som General Council var mot, verkade på förhand vara uträknad för att låta fackföreningarnas ledare komma ur denna mäktiga prövning med minsta möjliga förluster.

Ur revolutionär synvinkel visade sig de ryska fackföreningarnas roll bli ytterst ogynnsam och rent av ynkelig. Förvisso var det helt nödvändigt att stöda en till och med isolerad ekonomisk strejk. Därom råder ingen som helst tvekan bland revolutionärer. Men detta stöd skulle inte bara ha varit ekonomiskt utan också revolutionärt politiskt. De allryska fackföreningarnas centrala råd skulle öppet ha sagt till de engelska gruvarbetarna och hela den engelska arbetarklassen att gruvarbetarnas strejk bara kunde segra om den genom sin envishet, orubblighet och omfattning kunde bereda vägen för en *ny generalstrejk*. Och det kunde man bara uppnå med hjälp av öppen och direkt strid mot General Council, regeringsorganen och gruvägarna. Kampen för att förvandla den ekonomiska strejken till en politisk strejk skulle därmed ha medfört ett våldsamt politiskt och organisatoriskt krig mot General Council. Det första steget i detta krig måste bli att bryta med den anglo-ryska kommittén, som hade blivit ett reaktionärt hinder, en boja om foten på arbetarklassen.

En revolutionär som väger sina ord kan inte påstå att segern *skulle ha varit garanterad* med denna linje. Men segern var *möjlig* längs denna väg. Ett nederlag längs denna väg vore ett nederlag längs en väg som *senare* skulle kunna leda till seger. Ett sådant nederlag är skolande, det vill säga stärker de revolutionära tankarna inom arbetarklassen. Samtidigt innebar det rent finansiella stödet till den tärande och hopplösa fackliga strejken (facklig strejk – till sin metod, revolutionärt politisk – i sitt mål) bara att General Council fick vatten på sin kvarn. De väntade lugnt tills strejken föll samman av svält och bevisade på så sätt att de ”hade rätt”. General Council kunde givetvis inte bida sin tid under flera månader som öppen strejkbrytare. Det var just under denna kritiska period som General Council behövde den anglo-ryska kommittén som politisk skydd mot massorna. Frågan om den dödliga klasskampen mellan det engelska kapitalet och proletariatet, mellan General Council och gruvarbetarna, förvandlades på så sätt till en fråga om en vänskaplig diskussion mellan allierade inom samma block, det engelska General Council och de allryska fackföreningarnas centrala råd, en diskussion om vilken väg som var bäst just då: att sluta ett avtal eller att föra en isolerad ekonomisk strejk. Det oundvikliga resultatet av strejken ledde till ett avtal, det vill säga löste den vänskapliga ”diskussionen” till General Councils förmån.

Genom sin felaktiga inriktning hjälpte den anglo-ryska kommitténs hela politik, från början till slut, bara General Council. Inte ens det faktum att strejken under lång tid understöddes ekonomiskt tack vare den ryska arbetarklassens stora självupppoffringar hjälpte det engelska kommunistpartiets gruvarbetare, utan bara just detsamma General Council. Resultatet av den mäktigaste revolutionära rörelsen i England sedan chartismens dagar är att det engelska kommunistpartiet knappast har vuxit, medan General Council sitter säkrare i sadeln än före generalstrejken.

Sådant blev resultatet av denna unika ”strategiska manöver”.

Den envishet man visade i frågan om att bevara blocket med General Council, och som ledde till en uppvisning i direkt underdånighet vid det skamliga mötet i Berlin i april 1927, bortförklarades återigen med denna ständiga hänvisning till ”stabiliseringen”. Om revolutionens utveckling drabbas av bakslag, förstår ni, då måste man hänga fast vid Purcell. Detta argument förefaller ytterst djupsinnigt för en sovjetfunktionär eller en facklig aktivist som Melnitjanskij, men är i själva verket ett perfekt exempel på empirism – till yttermera visso uppblandat med pedanteri. Vad innebar ”stabiliseringen” för den engelska ekonomin och politiken, i synnerhet under åren 1925-27? Innebar den att produktivkrafterna utvecklades? Att den ekonomiska situationen förbättrades? Att framtidsutsikterna såg ljusare ut? Inte alls. Hela den engelska kapitalismens så kallade stabilisering upprätthålls bara tack vare de gamla arbetarorganisationernas alla olika konservativa krafter, och tack vare det engelska kommunistpartiets svaghet och obeslutsamhet. På det ekonomiska och sociala området är den engelska revolutionen redan helt och fullt mogen. Frågan är rent politisk. Stabiliseringens viktigaste stöttepelare är Labourpartiets och fackföreningarnas ledningar, som i England utgör en enda enhet men praktiserar en arbetsdelning.

Med tanke på de stämningar som arbetarmassorna uppvisade under generalstrejken så leds inte den kapitalistiska stabiliseringen längre av MacDonald och Thomas, utan av Pugh,¹⁴³ Purcell, Cook och company. De utför arbetet och Thomas sköter finputsningen. Utan Purcell skulle Thomas hänga i luften, och med honom också Baldwin. Det främsta hindret för den engelska revolutionen är Purcells falska, diplomatiskt förklädda ”vänsterism”, som omväxlande och ibland på samma gång vänslas med kyrkans män och bolsjevikerna och som alltid är beredd att inte bara slå till reträtt utan också begå förräderi. *Stabiliseringen är Purcellism*. Utifrån detta inser vi hur teoretiskt absurda och blint opportunistiska hänvisningarna till ”stabiliseringen” är för att rättfärdiga det politiska blocket med Purcell. För att kunna bryta sönder ”stabiliseringen” måste Purcellismen krossas. I denna situation är även skuggan av solidaritet med General Council det värsta brott och skändligt mot de arbetande massorna.

I sig själv kan inte ens den allra mest korrekta strategi alltid leda till seger. Huruvida den strategiska planen är riktig bekräftas av om den följer klasskrafternas verkliga utveckling och om den bedömer utvecklingens delar på ett realistiskt sätt. Allvarligast och mest vanärande och med de mest ödesdigra konsekvenserna för rörelsen är det nederlag som är typiskt mensjevikiskt, som beror på en felaktig uppskattning av klasserna, en underskattning av de revolutionära faktorerna och en idealisering av fiendens styrkor. Sådant var våra nederlag i Kina och England.

---

¹⁴³ **Arthur Pugh** var ordförande för General Council under generalstrejken, och förhandlade tillsammans med Citrine och Thomas med Baldwin och Toryregeringen.